

Stamboom van de familie Verhagen

(Rijnland, Delfland en Kennemerland, ± 1550 - heden)

Deel I

Het vrolijk huiswaarts keren, Jan Steen, circa 1670-1679

Inhoud

Deel I	Voorwoord	Blz. 15
	Herkomst van de familie Verhagen	Blz. 17
	Een huismerk	Blz. 21
	Jacob Verhagen (± 1550 - ?)	Blz. 23
I	Wollebrant Jacobsz. (Verhagen) (± 1580 - vóór 1627) - Marijtgen Adriaensdr. van der Marck	Blz. 27
II-a	Jacob Wollebrantsz. Verhagen (± 1615 - 1680) - Jannetje Claesdr. van Nattenhoven - Jacomijntje Jansdr. Speelmans	Blz. 49
II-b	Jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen (± 1617 -1668) - Maritgen Arentsdr. Pauw - Grietje Jansdr. van Langevelt	Blz. 75
III-a	Willebrant Jacobsz. Verhagen (1663 - 1701) - Cornelia Jansdr. Bijvangh	Blz. 107
III-b	Arent Jacobsz. Verhagen (1643 - 1709) - Jannetje Cornelisdr. Bol - Dirckje Jacobse van der Leth	Blz. 113
III-c	Jan Jacobsz. Verhagen (1649 - 1684) - Maria Jansdr. Speelmans	Blz. 129
III-d	Engel Jacobsz. Verhagen (± 1652 - 1691) - Fijtje Cornelisdr. in 't Hout	Blz. 133
IV-a	Jan Jacob Willebrantsz. Verhagen (1695 - 1777) - Maria Hubertsdr. Molijn	Blz. 139
IV-b	Jacob Arentsz. Verhagen (1669 - 1728) - Geertje Laurensdr. van der Marck	Blz. 145
IV-c	Cornelis Arentsz. Verhagen (1671 - 1743) - Neeltje Gerritsdr. van Heijningen	Blz. 161

IV-d	Wollebrant Arentsz. Verhagen (± 1674 - 1730) - Jannetje Teunisdr. van Leeuwen	Blz. 165
IV-e	Nicolaas Arentsz. Verhagen (1679 - 1722) - Jannetje Teunisdr. van Vliet	Blz. 169
IV-f	Willem Arentsz. Verhagen (1681 - na 1737) - Jannetje Willemsdr. van Leeuwen	Blz. 173

Deel II

V-a	Wilhelm/Willem Jansz. Verhagen (1727 - 1792) - Maria Johannesdr. Jansen	Blz. 191
V-b	Lauris Jacobsz. Verhagen (1695 - 1748) - Bartha Willemsdr. Van Dam	Blz. 195
V-c	Jan Jacobsz. Verhagen (1697 - 1776) - Trijntje/Catharina Claasdr. Backer	Blz. 199
V-d	Arent Jacobsz. Verhagen (1700 -1759) - Geertrui Leendertsdr. Overgauw	Blz. 221
V-e	Jan Cornelisz. Verhagen (1696 -1758) - Teuntje Jansdr. van Heiningen - Neeltje Sporemaker	Blz. 227
V-f	Gerrit Cornelisz. Verhagen (1698 -1766) - Marringje Cornelisdr. Victorie	Blz. 231
V-g	Arent Cornelisz. Verhagen (1701 -na 1770) - Neeltje Ariensdr. van der Hart	Blz. 235
V-h	Wollebrand Cornelisz. Verhagen (1702 -1759) - Marringje Hendriksdr. van Tol	Blz. 239
V-i	Teunis Wollebrandsz. Verhagen (1702 -1786) - Adriaantje Cornelisdr. van Rijn - Ermina/Ermpje Pietersdr. van der Mark	Blz. 243
V-j	Jacobus Wollebrandsz. Verhagen (1706 -1752) - Magteld Hendriksdr. Olierhoek	Blz. 249
V-k	Arent Wollebrandsz. Verhagen (1709 -1770) - Engeltje Leendertsdr. van der Ende	Blz. 253
VI-a	Jacobus Jansz. Verhagen (1731 -1764) - Anna Maartensdr. Overgauw	Blz. 259
VI-b	Claas/Nicolaas Jansz. Verhagen (1734 -1783) - Marijtje Klaasdr. Bijlandt	Blz. 263
VI-c	Jacobus Arentsz. Verhagen (1735 -1787) - Neeltje Kant - Alida Vettens	Blz. 269

VI-d	Cornelis Jansz. Verhagen (1723 -na 1781) - Niesje Klaasdr. de Camper	Blz. 279
VI-e	Cornelis Gerritsz. Verhagen (1727 -1806) - Annigje/Antje Ariensdr. van 't Wout - Trijntje Louwrensdr. Klaverweij	Blz. 283
VI-f	Cornelis Arentsz. Verhagen (1739 - ?) - Neeltje Willemsdr. Groeneveld	Blz. 287
VI-g	Arij Arentsz. Verhagen (1742 -1771) - Marrigje Woutersdr. Verdam	Blz. 291
VI-h	Cornelis Wollebrandsz. Verhagen (1734 - ?) - Grietje Jansdr. van der Vis - Aaltje Hoogstraten	Blz. 295
VI-i	Arij Wollebrandsz. Verhagen (1742 -1796) - Marijtje Andriesdr. Peet - Wijna Hendriksdr. Westerwal	Blz. 299
VI-j	Gerrit Wollebrandsz. Verhagen (1747 -1769) - Antje Hendriksdr. van 't Wout	Blz. 305
VI-k	Hendrik Wollebrandsz. Verhagen (1749 -1822) - Margaretha Alexandersdr. Glas	Blz. 309
VI-l	Abram Teunisz. Verhagen (1754 -1814) - Maria/Marijtje Johannesdr. van Meurs	Blz. 313
VI-m	Arent Teunisz. Verhagen (1756 -1783) - Jannetje Jacobusdr. de Vooijs	Blz. 317
VI-n	Abraham Arentsz. Verhagen (1737 -1797) - Jacoba Micielsdr. Verkade - Jannetje Gerritsdr. van Luijten	Blz. 321
VI-o	Leendert Arentsz. Verhagen (1738 -1825) - Catharina/Trijntje Bruinsdr. van der Boon	Blz. 327
VI-p	Teunis Arentsz. Verhagen (1739 -1808) - Dijna van Marksveld/Marxveld	Blz. 331
VI-q	Huijbert Arentsz. Verhagen (1741 -1816) - Wilhelmina/Willemijntje Jorisdr. Hoogendijck	Blz. 335
VI-r	Nicolaas Arentsz. Verhagen (1746 -1800) - Johanna Jansdr. van Bergen - Petronella Gerritsdr. Sprenghuizen/Sprankhuijsen	Blz. 339

Deel III

VII-a	Johannes/Jan Claasz. Verhagen (1760 -1824) - Geertruij Jacobusdr. Verhagen	Blz. 359
VII-b	Jacobus Claasz. Verhagen (1766 -1819) - Geertje Leendertsdr. Moraal	Blz. 387
VII-c	Gerrit Cornelisz. Verhagen (1755 -1841) - Marrigje Cornelisdr. Krook	Blz. 393

VII-d	Arent Ariensz. Verhagen (1767 -1843) - Jannetje Abrahamsdr. van der Vos	Blz. 397
VII-e	Wouter Ariensz. Verhagen (1769 -1823) - Jannetje/Jansje Pietersdr. Vernooijs - Aafje Rengertsdr. van Darselaar/Dasselaar	Blz. 401
VII-f	Jan Ariensz. Verhagen (1770 -1818) - Maria Pietersdr. van der Does	Blz. 409
VII-g	Wollebrand Ariensz. Verhagen (1768 -1838) - Neeltje Cornelisdr. van der Elft	Blz. 413
VII-h	Hendrik Ariensz. Verhagen (1781 -1835) - Trijntje (Aaltje) Pietersdr. Roseboom/Roozeboom	Blz. 417
VII-i	Wollebrand Gerritsz. Verhagen (1767 -1854) - Antje Cornelisdr. van Hoorn	Blz. 421
VII-j	Arent/Arend Abrahamsz. Verhagen (1766 -1837) - Catharina/Katrijna Jansdr. Sprankhuijzen	Blz. 425
VII-k	Arij Leendertsz. Verhagen (1774 -1851) - Engeltje Teunisdr. Verhagen	Blz. 431
VII-l	Arent Huijbertsz. Verhagen (1776 -1833) - Catharina/Kaatje Gerritsdr. Haaringh/Haring	Blz. 435
VIII-a	Claas Verhagen (1791 -1821) - Adriana/Jilliana Onrust	Blz. 439
VIII-b	Hendrik Verhagen (1793 -1849) - Johanna Adriana Felix	Blz. 443
VIII-c	Jacobus Verhagen (1796 -1891) - Lijsje van der Sluis	Blz. 447
VIII-d	Jacob Verhagen (1798 -1857) - Geertruij de Hoog	Blz. 453
VIII-e	Jacob Verhagen (1784 - ?) - Marijtje Teeuwe	Blz. 457
VIII-f	Cornelis Verhagen (1789 -1853) - Margje Krijger	Blz. 461
VIII-g	Arie Verhagen (1798 -1835) - Kaatje/Catharina Koning	Blz. 465
VIII-h	Jacob Verhagen (1803 - ?) - Maria Alida Labes - Philippina de Koning	Blz. 469
VIII-i	Wouter Verhagen (1817 -1886) - Jacoba Holdorp	Blz. 473
VIII-j	Arij Verhagen (1799 -1832) - Jannetje Hendriks	Blz. 477

VIII-k	Pieter Verhagen (1803 -1841) - Aletta Bladt	Blz. 481
VIII-l	Arij Verhagen (1810 -1861) - Adriana Boer	Blz. 485
VIII-m	Pieter Verhagen (1812 -1848) - Sijtje Versloot	Blz. 489
VIII-n	Huibert Verhagen (1801 -1850) - Leentje Noordervliet	Blz. 493
VIII-o	Gerrit Verhagen (1804 -1889) - Gerritje Noordervliet	Blz. 497
IX-a	Bernardus Cornelis Verhagen (1825 -1914) - Bastiaantje Roskam	Blz. 501
IX-b	Jan Verhagen (1823 -1894) - Heintje Spaargaren	Blz. 503
IX-c	Klaas Verhagen (1826 -1899) - Elia Maria Cwetters - Levina van Zonneveld	Blz. 523
IX-d	Jacobus Verhagen (1830 -1863) - Johanna Bakker - Maria Antoinetta Schrader/Boonzajer	Blz. 525
IX-e	Gerrit Verhagen (1828 -1903) - Trijntje Turkenburg	Blz. 527
IX-f	Jacob Verhagen (1833 -1910) - Maggelientje Fijan	Blz. 529
IX-g	Cornelis Verhagen (1840 -1906) - Pietertje Qualm	Blz. 531
IX-h	Gerardus Nicolaas Verhagen/Verhage - Jansje Veen	Blz. 533
IX-i	Jacob Verhagen (1840 -1916) - Wilhelmina Elizabeth Flier	Blz. 535
IX-j	Gerrit Verhagen (1855 -1905) - Agatha Laurina Sönnichsen	Blz. 537
IX-k	Renger Verhagen (1865 -1915) - Geertje van der Molen	Blz. 539
IX-l	Jacobus Verhagen (1870 -1930) - Cato Naafs	Blz. 541
IX-m	Pieter Verhagen (1832 -1869) - Adriana Catharina Knegjes	Blz. 543

IX-n	Hendrik Verhagen (1836 -1888) - Johanna Lammens - Adriana Elizabeth Bauer	Blz. 545
IX-o	Gerrit Verhagen (1837 -1876) - Adriana van den Berg - Cornelia van den Berg	Blz. 547
IX-p	Marinus Verhagen (1838 -1909) - Adriana Vrolijk	Blz. 549
IX-q	Pieter Verhagen (1842 -1907) - Anna Alida de Paauw (1841) - Anna Alida de Paauw (1847)	Blz. 551
IX-r	Wouter Verhagen (1840 -1919) - Gerritje Verver/Ververs	Blz. 553
IX-s	Arie Verhagen (1846 -1934) - Jacoba van Teijlingen	Blz. 555
IX-t	Pieter Huibertus Verhagen (1832 -1894) - Willemmina Klasina van der Vlies - Adriana Petronella Post - Clasina Vrijmoet	Blz. 557
IX-u	Arend Judinus Verhagen (1835 -1902) - Maatje Berrevoets - Johanna Frederiks	Blz. 559
IX-v	Jacobus Verhagen (1838 -1879) - Geertruida Jacoba Burghouts	Blz. 561
IX-w	Arend Lambertus Verhagen (1841 -1911) - Marcelia/Celia Magdalena van der Hoeven - Magdalena Noordam	Blz. 563
IX-x	Pieter Jacobus Verhagen (1843 -1941) - Elizabeth van Oosten	Blz. 567
X-a	Cornelis Verhagen (1848 -1938) - Henrica van Olst	Blz. 569
X-b	Jacobus Jacob Verhagen (1850 -1933) - Johanna Klazina Roos - Klazina den Blanken	Blz. 571
X-c	Jan Verhagen (1853 -1932) - Lijntje Maria Wiethoff	Blz. 575
X-d	Arie Verhagen (1865 -1960) - Neeltje van Vliet	Blz. 595
X-e	Dirk Verhagen (1860 -1940) - Johanna Hendrika Fijan/Tijan	Blz. 597

X-f	Jacobus Verhagen (1871 -1943) - Willemina den Hertog	Blz. 599
X-g	Gerard Verhagen (1872 -1939) - Pietertje Bol	Blz. 601
X-h	Willem Verhagen (1876 -1943) - Antje Bulk	Blz. 603
X-i	Arie Verhagen/Verhage (1863 -1932) - Trijntje Bouwer	Blz. 605
X-j	Maarten Verhagen/Verhage (1876 - 1944) - Maria Heukeroth	Blz. 607
X-k	Christiaan Maurits (Christian Maurice) Verhagen (1890 -1983) - Marie Natelborg	Blz. 609
X-l	Wouter Verhagen (1892 -1958) - Elisabeth Spierenburg	Blz. 613
X-m	Gerrit Verhagen (1903 -1981) - Martha Margarete Irmgard Lugenheim	Blz. 615
X-n	Jan Dirk Verhagen (1901 - ?) - Hendrikje Schoolstra	Blz. 617
X-o	Arie Verhagen (1865 -1947) - Trijntje Grapendaal	Blz. 619
X-p	Arie Verhagen (1860 -1950) - Jenneke van Someren	Blz. 621
X-q	Hendrik Verhagen (1874 -1953) - Christina Johanna Venderbos	Blz. 623
X-r	Arie Verhagen (1862 -1933) - Barendina Rodenberg	Blz. 625
X-s	Jan Willem Verhagen (1869 -1942) - Gerarda Anna Maria Leeman	Blz. 627
X-t	Willem Verhagen (1874 -1935) - Geertruida Horeman	Blz. 629
X-u	Arie Verhagen/Verhage (1876 -1958) - Geertruida Catharina de Zwart	Blz. 631
X-v	Johannes Adrianus Verhagen (1868 -1934) - Anna Hillegonda Jongkind	Blz. 633
X-w	Arie Verhagen (1873 -1926) - Maria de Kruijf	Blz. 635
X-x	Gerrit Verhagen (1871 -1911) - Helena van Rijn	Blz. 637
X-y	Pieter Verhagen (1875 -1951) - Barbera Kroon	Blz. 639
X-z	Pieter Verhagen (1873 -1947) - Antonia Arnolda Ultee	Blz. 641

X-aa	Willem Verhagen (1879 - ?) - Elisabeth Kaptein	Blz. 643
X-ab	Pieter Huibertus Verhagen (1867 -1945) - Margaretha van der Kraan - Barendina Maria Johanna de Kleijn	Blz. 645
X-ac	Leendert Jacobus Johannes Verhagen (1873 -1956) - Jantje Klasiena Koning	Blz. 647
X-ad	Leendert Verhagen (1877 -1917) - Julia Johanna Donker	Blz. 649
X-ae	Arend Lambertus Verhagen (1879 -1935) - Jacoba van Marel	Blz. 651
X-af	Cornelis Verhagen (1888 -1959) - Jeane Elise van Cranenburgh	Blz. 653
X-ag	Pieter Jacobus Verhagen (1890 -1965) - Trijntje van Trigt	Blz. 655
X-ah	Jacobus Verhagen (1896 -1984) - Martha Rosa Philipina Goossens	Blz. 657
X-ai	Gerardus Verhagen (1874 -1958) - Jacoba Cornelia van Nellen	Blz. 659
X-aj	Pieter Jacobus Verhagen (1880 -1944) - Catharina van der Hoeven	Blz. 661
X-ak	Arend Lambertus Verhagen (1885 -1959) - Elizabeth Dane	Blz. 663
X-al	Willem Verhagen (1888 -1976) - Francina Doorduyn	Blz. 665
XI-a	Bernardus Cornelis Verhagen (1873 -1934) - Klasina Plomp	Blz. 667
XI-b	Hendrik Jan Verhagen (1879 -1936) - Gerrigje Arijaantje van Vliet - Adriana Jacoba Cladder	Blz. 669
XI-c	Cornelis Henricus Verhagen (1889 -1966) - Bastiana Cladder	Blz. 671
XI-d	Jan Hendrikus Verhagen (1874 -1947) - Hendrika Klazina de Liefde	Blz. 673
XI-e	Adrianus Gerardus Verhagen (1882 -1952) - Jansje van El	Blz. 675
XI-f	Jan Verhagen (1887 -1968) - Hendrika Johanna Toom	Blz. 677

XI-g	Jacobus Jacob Verhagen (1892 -1960) - Helena Johanna Barendse - Babette Richter	Blz. 687
XI-h	Willem Verhagen (1894 -1990) - Gerrigje Sebilla Hersevoort	Blz. 691
XI-i	Arie Verhagen (1896 -1957) - Johanna Dikkeboom	Blz. 693
XI-j	Jan Verhagen (1891 -1954) - Cornelia Johanna Steffens	Blz. 695
XI-k	Jacobus Jacob Verhagen (1894 -1948) - Catharina van Meel	Blz. 697
XI-l	Gerrit Verhagen (1897 -1969) - Herrmine Berta Müller	Blz. 699
XI-m	Arie Verhagen (1900 -1979) - Catharina Maria Driessen	Blz. 701
XI-n	Nicolaas Verhagen (1909 -1963) - Barbara Josefa Koch	Blz. 703
XI-o	Gerrit Cornelis Verhagen (1895 - ?) - Pietertje van oosterom	Blz. 705
XI-p	Leendert Cornelis Verhagen (1901 -1960) - Huberdina Jacoba Peters	Blz. 707
XI-q	Jan Cornelis Verhagen (1895 - ?) - Laantje Noordam	Blz. 709
XI-r	Cornelis Verhagen (1897 -1975) - Janna Ellina Jacoba Wolmerstett	Blz. 711
XI-s	Pieter Adriaan Verhagen (1900 -1986) - Dirkje Elisabeth Verboom	Blz. 713
XI-t	Frank Verhagen (1910 -1938) - Clasina/Klazina Cornelia Kwakernaak	Blz. 715
XI-u	Nicolaas Martin Jacobus Verhagen (1904 - ?) - Charlotte Elisabeth Bergert	Blz. 717
XI-v	Roger C. Verhagen (1925 -219) - Joyce L. Thomas	Blz. 719
XI-w	Paul Clifford Verhagen (1928 -2015) - Virginia June Mossey	Blz. 721
XI-x	Gerrit Verhagen (1919 - ?) - Bouwina Bouwman - Anna Maria van den Boogaard	Blz. 723
XI-y	Donald Gerrit Verhagen (1931 - ?) - Jitske Martha van Leeuwen	Blz. 725
XI-z	Lukas Verhagen (1927 -2022) - Simona Vlietstra	Blz. 727

XI-aa	Pieter Verhagen (1894 - ?) - Antje de Boorder	Blz. 729
XI-ab	Hendrik Verhagen (1895 -1959) - Ida Margaretha Maria Tromp	Blz. 731
XI-ac	Arie Verhagen (1897 - ?) - Geesje Gerritsen	Blz. 733
XI-ad	Gerrit Verhagen (1906 - ?) - Catharina Kleijn	Blz. 735
XI-ae	Hendrik Verhagen (1887 -1967) - Jacoba Schilder	Blz. 737
XI-af	Hermanus Verhagen (1891 -1950) - Hendrikje Bakker	Blz. 739
XI-ag	Arie Verhagen (1895 -1955) - Dirkje Vogel - Berendina Hederika Boersma	Blz. 741
XI-ah	Jan Verhagen (1896 -1970) - Catharina Suzanna Torn	Blz. 743
XI-ai	Hendrik Verhagen (1901 - ?) - Johanna Josina Cornelia Westendorp	Blz. 745
XI-aj	Leendert Verhagen (1902 - ?) - Cornelia Geerlofs	Blz. 747
XI-ak	Arie Verhagen/Verhage (1910 - ?) - Maria Jacoba Blok	Blz. 749
XI-al	Gerrit Verhagen (1893 - ?) - Albertina Johanna Burghoorn	Blz. 751
XI-am	Johannes Adrianus Verhagen (1907 -1967) - Cornelia Elisabeth Heijthekker	Blz. 753
XI-an	Arie Verhagen (1910 -1975) - Cornelia Catharina van Aalst	Blz. 755
XI-ao	Arie Verhagen (1905 - ?) - Jansje Blanken	Blz. 757
XI-ap	Jan Verhagen (1908 -1970) - Hendrika van den Hoek	Blz. 759
XI-aq	Eimert Verhagen (1913 - ?) - Christina Wilhelmina Snel	Blz. 761
XI-ar	Pieter Hubertus Verhagen (1891 -1937) - Johanna Petronella Scheffers	Blz. 763
XI-as	Leendert Hubertus Verhagen (1892 -1972) - Cornelia Eeuwijk	Blz. 765
XI-at	Jan Verhagen (1907 - ?) - Adriana Hendrika Engelbracht	Blz. 767

XI-au	Thomas Verhagen (1915 -1954) - Johanna Cornelia Hille	Blz. 769
XI-av	Pieter Hubertus Verhagen (1904 - ?) - Cornelia Vreugdenhil	Blz. 771
XI-aw	Jan Leendert Verhagen (1904 -1989) - Helena Hendrika Adriana Kagenaar	Blz. 773
XI-ax	Herman Philip Verhagen (1911 -1972) - Allegonda Gerarda van Breukelen	Blz. 775
XI-ay	Arend Lambertus Verhagen (1905 - ?) - Jantine de Haan	Blz. 777
XI-az	Arend Lambertus Verhagen (1907 -1977) - Jannetje Cornelia de Haas van Dorsser	Blz. 779
XI-ba	Pieter Verhagen (1909 - ?) - Cornelia Johanna Roels	Blz. 781
XI-bb	Arend Lambertus Verhagen (1912 -1991) - Johanna Cornelia van Nieuwenhuizen	Blz. 783
XI-bc	Jan Hendrik Verhagen (1916 -1947) - Carolina van Diem	Blz. 785
XI-bd	Cornelis Verhagen (1921 -2007) - Tamara Lebedenko	Blz. 787
XI-be	Willem Elize Verhagen (1926 - ?) - Jenny Soldaat	Blz. 789
XI-bf	Willem Verhagen (1916 -2006) - Laantje Noordam	Blz. 791
XI-bg	Arend Lambertus Verhagen (1918 -2004) - Adriana Sonneveld	Blz. 793
XI-bh	Paul Verhagen (1924 - ?) - ?	Blz. 795
XI-bi	Rik Verhagen (1930 - ?) - ?	Blz. 797
XI-bj	Pieter Jacobus Verhagen (1898 -1982) - Maria Vrijland	Blz. 799
XI-bk	Gerardus Verhagen (1903 - ?) - Jozina van der Marel	Blz. 801
XI-bl	Jacobus Cornelis Verhagen (1904 -1975) - Elisabeth Reijnders	Blz. 803
XI-bm	Karel Verhagen (1914 - ?) - Jannetje Vreugdenhil	Blz. 805
XI-bn	Pieter Jacobus Verhagen (1901 - ?) - Antonia van der Hoeven	Blz. 807
XI-bo	Cornelis Verhagen (1913 -1989) - Leentje de Bruin	Blz. 809

XI-bp	Pieter Jacobus Verhagen (1914 - ?) - Gerritje Jansen	Blz. 811
XII-a	Henric Adriaan Jacob Verhagen (1919 -1998) - Anna Magdalena Müller - ?	Blz. 813
XII-b	Jan Cornelis Verhagen (1920 -2012) - Maria Elizabeth Zwaardemaker	Blz. 815
XII-c	Jacobus Jacob Verhagen (1905 -1979) - Daatje Prijn - Hendrikje Antje Rijkmans	Blz. 817
XII-d	Jan Verhagen (1918 -1990) - Maria Petronella van Ditmarsch	Blz. 819
XII-e	Cornelis Marinus Verhagen (1919 -1992) - Frederica Baars	Blz. 821
XII-f	Jacobus Jacob Verhagen (1932 -2012) - W. Kwakkelaar	Blz. 827
XII-g	Johan Verhagen (1924 - ?) - Elisabeth Alida van der Zwaag	Blz. 829
XII-h	Arie Verhagen (1938 - ?) - Alette Johanna Elizabeth Fouri	Blz. 831
XII-i	Hans Verhagen (1942 -2007) - Lucia Magdalena Mans	Blz. 833
XII-j	Jacobus Martinus Arie Verhagen (1925 -2007) - Neeltje van der Vlugt	Blz. 835
XII-k	Christiaan Verhagen (1936 - ?) - Stijntje de Hoog	Blz. 837
XII-l	Arie Verhagen (1938 -1997) - Adriana Jacoba Korbee	Blz. 839
XII-l	Pieter Hubertus Verhagen (1926 - ?) - Cornelia Versteeg	Blz. 841
XII-m	Willem Verhagen (1930 - ?) - Wilhelmina Adriana Maria Scheffers	Blz. 843
XII-n	Pieter Hubertus Verhagen (1940 - ?) - Nel van Dam	Blz. 845
XII-o	Jan Marinus Leendert Verhagen (1935 - ?) - M.J. Blik - E. Silveira de Fraga	Blz. 847
XII-p	Hans Pieter Verhagen (1939 -2020) - W.L. Tavenier	Blz. 849

XII-q	Pieter Verhagen (1943 - ?) - Dirkje van der Hoeven	Blz. 851
XII-r	Jacob Verhagen (1945 - ?) - Adri van Alphen	Blz. 853
XII-s	Pieter Jacobus Verhagen (1946 - ?) - Maria Anna van Dijk	Blz. 855
XII-t	Willem Verhagen (1950 - ?) - Margot Hoogendoorn	Blz. 857
XII-u	Arend Lambertus Verhagen (1945 - ?) - Maria van der Ende	Blz. 859

Voorwoord

Eind 1990 vertelde mijn vader dat een familielid onderzoek had verricht naar de herkomst van onze familie. Een paar maanden later vernam hij dat dit onderzoek bleek aan te sluiten bij dat van de genealoog Nico Plomp, zijn vrouw Z. Plomp-Kamphuis en mej. S.M. Verhagen uit Sneek. Mijn nieuwsgierigheid was gewekt en in maart 1991 besloot ik contact op te nemen met de heer Plomp. Zijn vrouw stuurde mij daarna een aantal exemplaren toe van hun onderzoek, genaamd 'Bijdragen tot de genealogie van een geslacht Verhagen in Rijnland en Delfland'. Hoewel dit onderzoek al behoorlijk uitgebreid was miste ik toch de verdere uitwerking van mijn familietak. In eerste instantie heb ik daarna een stamreeks uitgewerkt, waarbij ik gebruik kon maken van een deel van het onderzoek van Plomp, namelijk de daarin vermelde doop-, trouw- en overlijdensakten van de periode 1642 tot 1795 en verder de oud-rechterlijke en oud-notariële stukken van 1623 tot 1716.

Ondanks de beschrijvingen van de akten in dit onderzoek miste ik bij de bestudering toch de letterlijke transcripties van de oorspronkelijke documenten. Met de nodige inspanning werd het mogelijk van alle voor de stamreeks relevante documenten kopieën te maken voor transcriptie en verdere bewerking. Daarna ben ik zelf op zoek gegaan naar aanvullend materiaal, waardoor over de periode van de 17^e en 18^e eeuw meer dan honderd nieuwe akten boven water kwamen. Behalve extra informatie over nog onbekende kinderen leverden deze akten ook nog onbekende testamenten, boedelscheidingen, machtigingen en alle handtekeningen van de voorvaders op. Bovendien kon door verder onderzoek de exacte woon- en werkplaats van vrijwel alle voorouders in de stamreeks worden teruggevonden. Ook het verdere onderzoek over de periode van de 19^e en 20^e eeuw leverde veel nieuwe informatie op over de voorgeschiedenis van de stamreeks in Alkemade/Oude Wetering en Haarlem.

Inmiddels zijn vrijwel alle documenten m.b.t. de stamreeks gedigitaliseerd en voorzien van een transcriptie. Deze zijn terug te vinden in de bijlagen "Documenten familie Verhagen" deel I t/m XI. In 2007 heb ik een groot deel van deze gegevens al eens gepubliceerd op een website, die later off-line is gezet (<http://members.chello.nl/e.verhagen14>).

Na verder onderzoek op internet, waarop ik toch veel onjuiste informatie aantrof, heb ik besloten dan toch maar een volledige stamboom van deze familie Verhagen uit te werken, met als uitgangspunt de reeds eerder gemaakte uitwerking voor de stamreeks. Hierdoor is de uitwerking van de stamboom in de wat latere generaties wat onevenwichtig van inhoud. Voor de onderbouwing van de gegevens over de eerste acht generaties heb ik van alle relevante DTB-akten een kopie opgenomen in deze uitwerking. De gegevens voor de latere generaties (ongeveer na 1811) zijn relatief makkelijk terug te vinden doordat de naamgeving na de invoering van de Burgerlijke Stand werd geformaliseerd. Tot die tijd kan het terugvinden van de akten soms lastig zijn, omdat de namen werden vastgelegd op basis van uitspraak, die natuurlijk nogal eens verschillend kon zijn. De laatste generaties (XI en XII) zijn helaas wat 'rafelig', omdat meer recente informatie minder voorhanden is in verband met de privacy.

Voor het terugvinden van alle doop- trouw- en begrafenis-akten (DTB-akten) is uiteraard veel gebruik gemaakt van de daarvan aanwezige kerkregisters. Na de Synode van Dordrecht in 1578 werd een begin gemaakt met de registratie van de lidmaten van de kerkgemeenschappen. Hierbij werden de doop-, huwelijk- en overlijdens-gegevens van de betrokken lidmaten bijgehouden. Van de periode voor 1642 zijn van onze familie echter geen DTB-akten meer bekend. Naast de DTB-registers heb ik jarenlang veel onderzoek gedaan naar allerlei andere bronnen, zoals de notariële- en oud-rechterlijke protocollen en allerlei belastingregisters. Deze gegevens zijn nu dus opgenomen in deze stamboom.

Hoewel ik heb geprobeerd deze stamboom zo volledig en juist mogelijk uit te werken kan het altijd zijn dat ik nog familieleden over het hoofd heb gezien of toch nog verkeerde gegevens heb gebruikt. Eventuele aanvullingen of vragen zijn daarom altijd welkom en hoor ik graag.

Naast deze stamboom heb ik tevens de volledige stambomen van alle echtgenotes uit de stamreeks uitgewerkt. Dit betreft de families:

Van der Marck
Pauw
(Van der) Bol
Bakker
Bijland
Van der Sluis
Spaargaren
Wiethoff
Toom
Baars
Masson

Al deze stambomen zijn inmiddels in te zien in uitgewerkte PDF-files, die ik op mijn nieuwe website heb gepubliceerd: **www.erik-verhagen.com**. Tot slot zal ik nog contact opnemen met het Centraal Bureau Genealogie om te vragen of zij deze stambomen ook willen toevoegen aan hun archief, zodat deze ook in de toekomst nog beschikbaar blijven.

Ik wens de lezer veel plezier en hoop dat deze uitwerking voor hen voldoende houvast biedt voor een eventuele verbinding naar het heden!

Erik Verhagen, 2024
Heemstede

Email: e.verhagen1955@gmail.com
Website: www.erik-verhagen.com

Herkomst van de familie Verhagen

Op zoek naar de herkomst van onze familie kwam ik tijdens mijn speurtocht door de archieven het tot nu toe oudste document tegen van onze familie, namelijk van 16 juli 1617. Hoewel deze speurtocht door de vele archieven inmiddels veel nog onbekende stukken aan het licht heeft gebracht, waardoor een beter beeld tot stand kwam van onze voorouders, blijft de weg verder terug vooralsnog in nevelen gehuld. In eerste instantie heb ik mijn aandacht gericht op literatuur met betrekking tot de steen- en pannembakkerijen aan de Oude Rijn. Wollebrant Jacobsz. (van der Hagen) stond in 1623 als ondermeester van een steenplaats in Koudekerk aan de Rijn beschreven in een notariële akte en een belastingkohier. Zijn zoon Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude was als eigenaar van een steenplaats aangesloten bij één van de eerste kartels in Nederland en staat in de notulen van dit gezelschap bovendien beschreven als het eerste lid dat de gemaakte afspraken wist te schenden.

De andere zoon, jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen, kwam door zijn tweede huwelijk in het bezit van een pannen- en tichelbakkerij in Valkenburg. Ook zijn zonen Arent en Engel werkten op een pannenbakkerij, evenals de zoon van Arent, Jacobus. Verder is gebleken dat twee zwagers van Wollebrant, namelijk Jacob en Adriaen Adriaensz. van der Marck, en een oudoom van zijn vrouw Maritgen Adriaensdr. van der Marck, namelijk Jan Lambrechtsz., eveneens ondermeesters op een steenplaats waren.

Omdat nader onderzoek omtrent Wollebrant in Leiden en omgeving vooralsnog geen direct toewijsbare stukken heeft opgeleverd van vóór 1617, moet rekening worden gehouden met het feit dat hij wellicht van elders is gekomen. Met de mogelijkheid van een herkomst uit Vlaanderen in gedachte ben ik begonnen met een onderzoek naar een relatie via de steenbakkerij. Op meerdere plaatsen rondom Antwerpen bevonden zich in die tijd eveneens veel steen- en pannenbakkerijen, waarvan vrijwel zeker is dat werknemers en/of eigenaren naar Leiden en omgeving zijn gevlucht tijdens de 80-jarige oorlog (1568 - 1648). Misschien kwam Wollebrant uit Dordrecht, waar tevens steenbakkerijen waren en in die periode bovendien een Verhagen-tak zat, die uit Antwerpen kwam.

Detail uit "Caertboeck van den Balliuwschappe van Naeltwijck", ca. 1620

Een andere aanwijzing biedt wellicht z'n voornaam. De naam Wollebrant kwam ik tijdens mijn speurtocht in en rondom Leiden niet zo heel vaak tegen. In het "Caertboek van den bailliuwschappe van Naeltwijck" van ca. 1620, vervaardigd door Floris Jacobsz. van der Sallem, staat een beekje of afwatering in de Nieuwe Broekpolder vermeld onder de naam "De Wollebrant". Verder kwam ik de naam Wollebrant nog een aantal keer tegen in de oude registers van Delft dus ook in de omgeving van Delfland kwam deze naam wel voor.

De naam Verhagen kan op verschillende manieren zijn ontstaan. In de eerste plaats zou het een 'veredeling' kunnen zijn geweest van de patroniem Hagen, die wel meer voorkwam in de 16^e en 17^e eeuw. In de eerste helft van de 17^e eeuw begonnen steeds meer families hun naam te verfraaien door de toevoeging van 'van der' ook wel verdicht tot 'ver'.

Een andere mogelijkheid is dat de naam is ontleend aan het werken op een steenbakkerij, waar bijvoorbeeld ook Wollebrant Jacobsz. werkte. Voor het uitharden van de klei werden de nog ongebakken bakstenen na enkele dagen opgestapeld. Tussen de stenen liet men genoeg ruimte om de wind er door te laten, zodat het drogen ongehinderd door kon gaan. Zo'n lange rij met opgestapelde stenen noemde men een 'haag' en het opstapelen zelf noemde men 'hagen'. Misschien is onze familienaam Verhagen hiervan afgeleid.

Een andere variant is dat de naam Verhagen ontstaan is uit een verwijzing naar de plaats van herkomst van één van onze voorvaders. Het woord haag betekent 'met haagstruiken begroeid terrein' of 'een met een heg, een omheining van kreupelhout en struiken, omgeven perceel', respectievelijk 'een bos dat voor de jacht is gereserveerd'. De naam Verhagen is dan een afgeleide vorm van de naam 'van der Hagen', die in de 17^e eeuw ook in onze familietak nog wel voorkomt. De naam 'van der Hagen' verwijst dan waarschijnlijk naar de plaatsnaam 'Terhagen' of 'Ter Hagen'.

Uit een onderzoek naar de herkomst van een andere familie 'van der Hagen' blijkt deze verwijzing eveneens. De geschiedenis van die familie gaat uiteindelijk terug tot het jaar 1417. Rond 1574 komt een deel van deze familie uit Antwerpen via Dordrecht terecht in verschillende plaatsen in Nederland. In het oudst bekende document van 22 februari 1417 (GA Antwerpen, Scabinale Protocollen anno 1415-1417 fol. 548) van deze familie is sprake van een zekere 'Janne van der Haghen, alias Puwe'. Deze akte luidt als volgt:

"Jan de Scuijtere vercocht Janne van der Haghen, alias Puwe ende Beatrijsen, sier dochter, advitam superstitus suam (aan de langst levende) tjcers 1 zister rogs op 1 huys met hove, lande, etc. houdende omtrent iii vierendeelen buynders, gestaen ende ghelegen ter List, tusschen Heer Wouters van der List etc. ende Jan Boods etc., dwele etc., dandum op Sente Peters in sporkille, te leverene Antwerpiae cum mensura ter stede".

De naam Puwe is een variant van de naam Pauw. Hieruit blijkt dat de oorspronkelijke familienaam van deze familie Pauw was, later aangevuld met een verwijzing naar de plaats van herkomst, namelijk 'van der Hagen'.

In een akte van 4 juni 1491 (GA Antwerpen, Scabinale Protocollen anno 1491, vol. II folio 101) van dezelfde familie verkoopt Jacop van der Hage alias Pu (kleinzoon van Janne van der Haghen) een stuk land te Edegem, dat hij van zijn vader Peter van der Hagen had geërfd en beschreven staat als: *"oie aldaer ter Hage, tusschen 't goet ter Hage etc."*.

Op deze plaats in Edegem (vlak onder Antwerpen) ligt nu het kasteel Arendsnest en herinnert de naam van de vlakbij gelegen straat "Ter Hoger Hagen" nog aan dit landgoed. Wat de verdere geschiedenis daarvan precies is weet ik niet, maar wellicht kwam 'Jan Puwe' of één van zijn voorouders hier vandaan. De verdichting van 'van ter Hage' via 'van der Hage' naar 'Verhagen' komt in meer familienamen voor (zie ook in bovenbeschreven akte "ter List" en "Heer Wouters van der List").

Indien onze familienaam inderdaad voortkomt uit de verwijzing naar een plaats, dan zou een tweede mogelijke plaats van herkomst van onze familie het dorpje Terhagen kunnen zijn dat eveneens vlak onder Antwerpen aan het riviertje de Rupel ligt en van oudsher bekend is om z'n steenbakkerijen. In een akte van 23 januari 1504 (Stadsarchief Antwerpen, stadsrekeningen vol. 125 VB anno 1504 folio 257) staat dit plaatsje als 'Terhaegen' reeds beschreven.

Monniken van de nabijgelegen abdij van Hemiksem begonnen al in de 13^e eeuw in deze streek de klei tot stenen te bakken, vaak aangeduid als 'papenstenen'. Een snelle toename van het aantal steenbakkerijen langs de Rupel ontstond, toen na de brand van Antwerpen in 1546 het stadsbestuur de bouw van houten gevels ging verbieden en het gebruik van baksteen verplicht stelde. Het feit dat onze voorvaderen (de eerste drie generaties) vrijwel de gehele 17^e eeuw werkzaam zijn geweest in steen- en pannenbakkerijen rondom Leiden maakt een dergelijke plaats van herkomst heel goed mogelijk, omdat veel Vlamingen aan het eind van de 16^e eeuw naar Holland vluchtten als gevolg van de 80-jarige oorlog met de Spanjaarden.

Steenbakkerij bij Hemiksem, David Teniers de Jonge, 1660

Een derde plaatsje dat in aanmerking komt is het gehucht Terhagen vlakbij Elsloo in Limburg. De geschiedenis van dit plaatsje aan de oever van de rivier de Maas gaat zeker zo'n duizend jaar terug en ook hier bevonden zich steenbakkerijen.

Verder was er nog een dorpje Hage dat ook wel Ter Hage of Terhage werd genoemd en (evenals Terheyden) vlakbij Breda lag. Tegenwoordig ligt deze dorpskern binnen Breda en heet nu Prinsenhage. In de Vestboeken van Hage (Gemeente-archief Breda) staat in akte nr. 79 van 27 augustus 1500 en in akte nr. 37 van 26 maart 1501 vermeld: "Philips de Bye, scoutet des dorps van der Hage". De vervoeging van "van Ter Hage" naar "van der Hage" was ook in die tijd dus niet ongebruikelijk! De geschiedenis van dit dorpje gaat terug tot 1327.

Het dorpje Ter Hage bij Breda, 1624, Claes Jansz. Visscher

Een volgende optie zou Den Haag kunnen zijn dat voorheen niet alleen 's Gravenhage werd genoemd, maar in documenten van de 16e eeuw ook wel vermeld staat als "het dorp van der Hage".

In België bevinden zich nog drie plaatsjes met de naam Terhagen. Deze liggen op 50° 53' NB - 3° 53' OL, 50° 51' NB - 5° 4' OL en 50° 45' NB - 5° 55' OL. Of het onderzoek naar de herkomst van onze familie inderdaad tot één van deze plaatsjes leidt of dat de naam toch ontstaan is uit een patroniem, moet nog blijken.

Het dorpje Terhagen in Vlaanderen, detail uit de kaart Flandria (1573-1575) van A. Ortelius

Een huismerk

Van onze familie Verhagen is geen familiewapen teruggevonden, maar in de vloer van de dorpskerk van Leiderdorp vond ik nog wel twee grafstenen van Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude (overleden 1679/1680) en zijn compagnon in de steenbakkerij Willem Huijbertsz. van Arckel. Op beide grafstenen staat een inscriptie van een eigen huismerk. De verticale lijn met bovenaan een (omgekeerde) 4 staat voor het kruis van het christendom. De overige tekens staan voor de initialen van de naam. Op de grafsteen van Willem Huijbertsz. van Arckel is de letter W (Willem of Wilhem) duidelijk herkenbaar en zijn de andere initialen mogelijk een V en een A (van Arckel). Op de grafsteen van Jacob Wollebrantsz. de oude is dat minder eenvoudig.

De letter W onderaan duidt waarschijnlijk op de naam Wollebrant(sz.) en de andere letter zou een P kunnen zijn. Wellicht is dit huismerk een aantal generaties in gebruik geweest en verwijst de letter P naar de naam Pieter of Peter, die de grootvader van Wollebrant Jacobsz. kan zijn geweest. Bij de overerving van een huismerk was het niet ongebruikelijk dat een zoon een extra streep toevoegde aan het teken, zoals hier mogelijk is gebeurd door de letter P. Ook de letter J (van Jacob) maakt wellicht deel uit van dit huismerk, omdat deze letter in die tijd ook wel werd geschreven als een I.

Het huismerk van Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude

Een verwijzing naar onze familienaam, Verhage(n) of van der Hage(n) lijkt in dit huismerk niet aanwezig.

Het kerkje in Leiderdorp, waarin de grafstenen van Jacob Wollebrantsz. Verhagen (de oude) liggen

De dorpskerk van Leiderdorp kent een lange geschiedenis en een langdurige band met onze familie Verhagen. Meerdere generaties van onze familie gingen hier naar de kerk en werden hier gedoopt en begraven.

Tijdens het beleg van Leiden in 1574 werd de Leiderdorpse kerk verwoest door de Spanjaarden, nadat deze had gediend voor de legering van soldaten en als paardenstal. In 1620 werd de kerk weer opgebouwd tot de kerk die er nu nog staat. De wederopbouw werd gedaan door de "Hervormden", nadat in de 16^e eeuw de reformatie ook het "Roomse Leiderdorp" had bereikt. Het oorspronkelijke gebouw was rechthoekig met een hoog raam in de west- en oostgevel. Het hoge raam is nu alleen nog in de oostgevel te zien, omdat in 1781 een orgel werd ingebouwd. In het interieur vallen twee tegen de gevels staande banken op, die dateren uit het jaar 1687: de regeringsbank tegen de noordgevel en de luifelbank tegen de oostgevel. In de kerkvloer liggen grafzerken uit de 16^e, 17^e en 18^e eeuw.

Jacob Verhagen

(± 1550 -?)

Beleg en ontzet van Leiden

Van onze oudst bekende voorvader Jacob Verhagen is helaas vrijwel niets bekend. Het is niet duidelijk of hij uit de omgeving van Leiden kwam of van elders. Mocht hij wel uit de omgeving van Leiden komen dan heeft hij ongetwijfeld het beleg van Leiden meegemaakt. Jacob zal op dat moment ongeveer 24 jaar oud zijn geweest en zal evenals vele anderen in de omgeving zeer waarschijnlijk tijdens het beleg in Leiden zijn toevlucht hebben gezocht.

De belegering en bevrijding van Leiden speelden zich af tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648), die uitbrak door het godsdienstconflict tussen de aanhangers van het calvinistisch-protestantisme en de Rooms-Katholieke kerk. De calvinisten maakten groot bezwaar tegen de verering van allerlei heiligen in de Rooms-Katholieke kerk en baseerden zich daarbij op de Tien Geboden, waarin sprake is van het verbod om beelden te vereren. Tijdens de beeldenstorm in de Lage Landen in 1566 vernielden of roofden woedende menigten de inventaris van honderden katholieke kerken, kapellen, abdijen en kloosters. Altaren, beelden, doopvonten, reliekhouders, koorgestoelten, kansels, orgels, kelken, schilderijen, missalen en gewaden moesten het ontgelden.

De beeldenstorm in de Lage Landen, 1566, Jan Luyken

De onlusten begonnen op 20 augustus 1566 te Antwerpen, maar op zondag 18 augustus dienden zich in Antwerpen al voortekenen aan. Tijdens een processie waarbij het Mariabeeld werd megedragen, werd vanuit het publiek geroepen: "*Maaiken, Maaiken, dit is uw laatste uitgang*". Twee dagen later, in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal, bezetten circa tweehonderd calvinisten het gebouw, dit ondanks licht verzet van de magistratuur. Het nieuws ging snel rond en werkte als een lont in een kruitvat. In Leiden riepen de bestormers op 26 augustus: "*Ook hier moet gebeuren wat elders is geschied*".

Aanvankelijk bleef het stadsbestuur van Leiden trouw aan de landsheer, koning Filips II van Spanje. Deze benoemde naar aanleiding van de onlusten in 1566 de hertog van Alva tot landvoogd over de Nederlanden. Alva nam diverse maatregelen tegen de godsdienstvrijheid en stelde onder andere de Raad van Beroerten in. Hierna koos de stad Leiden in juni 1572 de kant van prins Willem van Oranje.

In een poging de stad weer onder Spaans gezag te krijgen, sloeg Alva eind oktober 1573 het beleg rond Leiden op met het doel de bevolking uit te hongeren en de stad op die manier tot overgave te dwingen. Kort hiervoor, op 8 oktober was Alkmaar ontzet. Het stadsbestuur van Leiden was echter lang van tevoren op de hoogte gebracht van het ophanden zijnde beleg en sloeg grote voorraden levensmiddelen in om het beleg te kunnen doorstaan.

Eind maart 1574 onderbrak de inmiddels nieuw benoemde landvoogd Requesens het beleg om deel te kunnen nemen aan de Slag op de Mookerheide (14 april 1574). Ondanks herhaalde waarschuwingen van de Prins van Oranje, dat het beleg van Leiden eventueel zou kunnen worden hervat, besloot het stadsbestuur geen extra maatregelen te treffen. Nieuwe troepen werden niet in dienst genomen, waardoor alleen de stadsschutterij en een legertje vrijwilligers voor een nieuwe verdediging konden zorgen.

Het beleg van Leiden in 1574 met rondom Leiden de Spaanse stellingen en verschaningen

Ook werden de al opgebouwde Spaanse schansen rondom de stad niet neergehaald en verzuimde men grootschalig levensmiddelen in te slaan, naar verluidt in afwachting van lagere voedselprijzen. Dit was een grote vergissing, want in de nacht van 25 op 26 mei 1574 keerde Valdez naar de stad terug om het beleg te hervatten.

Voor het tweede beleg liet Valdez zijn manschappen de oude, intact gebleven, stellingen innemen en nieuwe verschansingen bouwen. De ingesloten bevolking was verdeeld. Een groot deel van de prinsgezindheid die er heerste was ingegeven door vooruitzichten op economische welvaart. Doordat de Spanjaarden een uithongeringstactiek toepasten, keerde het tij. Veel burgers zouden best door de nieuwe machthebber overheerst willen worden, als dat betekende dat ze weer te eten zouden hebben. Tijdens het tweede beleg zijn 6.000 van de 18.000 inwoners omgekomen van de honger en de pest.

Een harde kern in het stadsbestuur, bestaande uit burgemeester Pieter Adriaansz. van der Werff, stadssecretaris Jan van Hout, de neven Jan en Jacob van der Does en Diederik van Bronckhorst, commissaris van de prins te Leiden, was echter dusdanig prinsgezind dat deze aan overgave niet wilde denken. Ze gaven burgers, die de honger echt niet meer konden verdragen, toestemming om de stad te verlaten, maar de bezetter stond geen enkele uittocht toe. Om de bevolking moed te geven zou Van der Werff zelfs zijn eigen lichaam aangeboden hebben om de bevolking te eten te geven. Hierbij zou hij de woorden hebben gesproken: *"Dus, zo gij met mijn dood beholpen zijt, laat hand aan dit lichaam; snijdt het aan stukken en deelt ze om, zo wijd als 't trekken mag"*.

Uitval op de Boshuizerschans (bij Ter Wadding) tijdens het beleg van Leiden op 29 juli 1574
Links aan de andere kant van de Rijn zien we nog het galgenveld van Leiden

Op 17 september 1574 vond de zogenaamde Slag bij Zoetermeer plaats. De Spaanse troepen onder leiding van Valdez waren niet in staat om de dijk in de Voorweg bij Zoetermeer te verdedigen. Op advies van onder andere de Zoetermeerse scheepstimmerman Wolfert Adriaenszoon koos het Geuzenleger onder leiding van Lodewijk van Boisot en De La Garde een route richting Leiden. Een noordwesterstorm had aanvankelijk het water uit de Noordzee via de monding van de Maas door de geslagen bressen in de dijk doen stromen. Daarna keerde de wind, die stormkracht had bereikt in de nacht van 2 op 3 oktober 1574, naar het noorden en stroomde het water naar Leiden.

Het water kwam zo hoog dat de Spaanse troepen vluchtten. Volgens de overlevering was het de kleine weesjongen Cornelis Joppenszoon, die in het verlaten legerkamp Schans Lammen (nabij de huidige Lammebrug, aan de Cronesteyn zijde) een ketel met hutspot vond en de burgers berichtte dat de stad was bevrijd. In de vroege ochtend voeren de geuzen over de Vliet de stad binnen met aan boord haring en wittebrood.

De spijziging van de verlost Leidenaren op 3 oktober 1574, Pieter van Veen

*“Wanneer den hongernoot met spijs wert verdreven, Verandert druck in vreucht d'anstaende doot int leve,
Dit heeft dees stad beproeft tot goodts eer haer geluck, Gelijk sij siet ten deel in dit geschildert stuck”*

Als dank voor het heldhaftige verzet dat de stad tijdens het beleg bood, stichtte Willem van Oranje op 8 februari 1575 de Universiteit Leiden. Deze was overigens wel weer opgedragen aan koning Filips II.

I - Wollebrant Jacobsz. (Verhagen) (± 1580 - vóór 1627)

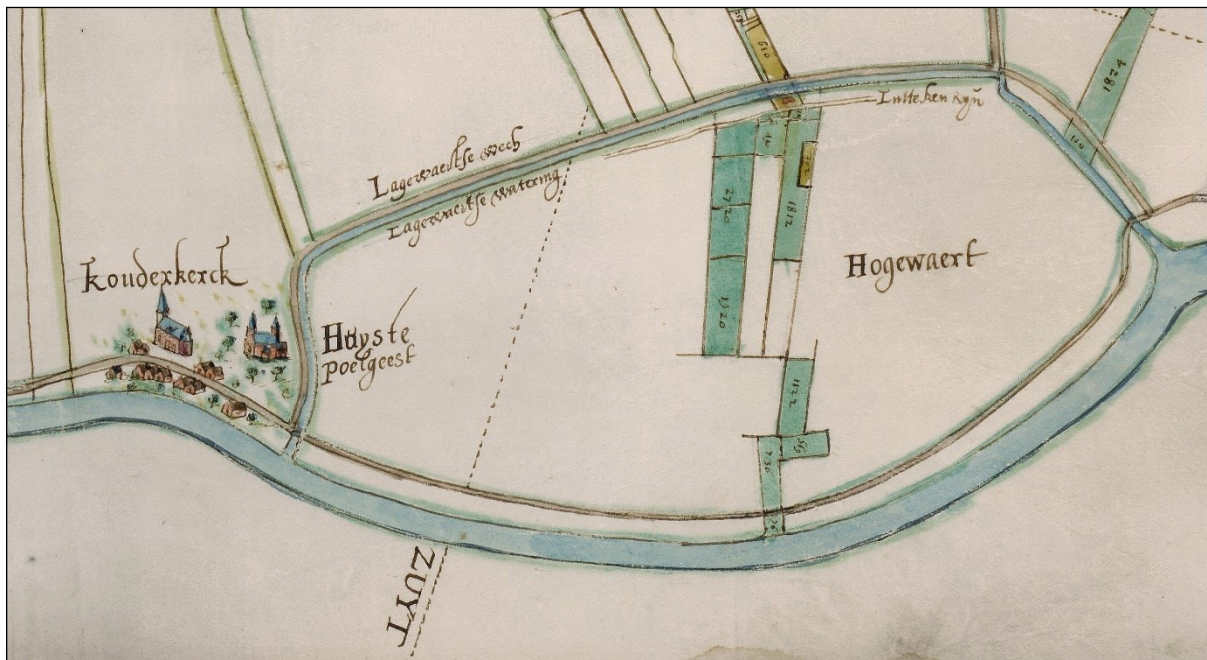
Wollebrant Jacobsz., geboren omstreeks 1580 en overleden vóór 2 januari 1627. Het enige document dat een volledig overzicht geeft van het gezin van Wollebrant is het kohier Hoofdgeld van de dorpen van Rijnland van 1623. Hierin staat Wollebrant Jacobsz. vermeld als ondermeester op de "steenplaets" (steenbakkerij) van Huig Pietersz. Coedijck (burgemeester van Leiden) te Koudekerk aan de Rijn, samen met zijn vrouw **Marijten Adriaens van der Marck**, dochter van Adriaen Adriaensz. van der Marck en Crijntgen Maertensdr. Marijten is geboren omstreeks 1585 en overleden vóór 6 mei 1638 (zie ook Stamboom van de familie Van der Marck).

De kinderen uit dit huwelijk:

1. Jan Wollebrantsz. Verhagen, geboren omstreeks 1613 en overleden vóór 6 mei 1638.
2. **Jacob Wollebrantsz. Verhagen**, geboren omstreeks 1615 (volgt onder II-a).
3. **Jacob (de jonge) Wollebrantsz. Verhagen**, geboren omstreeks 1617 (volgt onder II-b).
4. Pieter Wollebrantsz. Verhagen, geboren omstreeks 1619 en overleden vóór 6 mei 1638.
5. Gijsbert Wollebrantsz. Verhagen, geboren omstreeks 1621 en overleden vóór 6 mei 1638.

In een akte van 2 mei 1626 van notaris E.H. Craen te Leiden staat "*Adriaen Adriaensz. van der Marck, oud omtrent drijeenveertich jaren, wonende in den ambachte van Haserswoude*". Adriaen Adriaensz. van der Marck was een broer van Maritgen van der Marck en is dus geboren in 1583. Ook van een andere broer van Maritgen is de leeftijd bekend. Een akte van 24 september 1637 van notaris D.J. van Vesanevelt te Leiden vermeldt: "*Jacob Adriaensz. van der Marck, ondermeester opte stienplaets van Ghijsbrecht de Milde, out lx-tich*". Jacob is dus geboren in het jaar 1577. Zij waren beiden waarschijnlijk ouder dan Maritgen, zodat zij ongeveer in 1585 geboren zal zijn. Wollebrant was waarschijnlijk iets ouder dan Maritgen en zal dus ongeveer in 1580 geboren zijn.

Uit andere akten (zie hieronder) weten we dat Wollebrant Jacobsz. tussen ongeveer 1 januari 1625 en 16 mei 1626 overleden moet zijn toen hij ongeveer 45 jaar oud was. In diezelfde periode (1624-1625) heerste er in en rondom Leiden een hevige pestepidemie, waarvan bijna 10.000 inwoners van Leiden het slachtoffer werden. Omdat de pest zeker ook de omringende dorpen zal hebben bereikt was Wollebrant wellicht een van hen. Maritgen is overleden tussen 2 januari 1627 en 24 april 1638.

Koudekerk aan de Rijn, Kaartboek van het Sint Elisabeth Gasthuis te Leiden, Jan Pietersz. Dou, ca. 1620

De "oudste" akte (1617)

Tijdens mijn zoektocht naar de herkomst van onze familie kwam ik in het notariële archief in Leiden het oudste tot nu toe bekende document van onze familie tegen. De akte is op 16 juli 1617 bij notaris A. Paedts opgesteld en betreft een machtiging van een drietal procureurs van het Hof van Holland door Wollebrant Jacobsz. (Verhagen) en Dirck Claesz. Bruyn, ter verdediging van hen beiden in een mogelijke rechtzaak voor de Heren Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland, tegen Cornelis Cornelisz. van Borsselen, pachter van bier in het district Leiderdorp. Het innemen van de pachten leidde in die tijd regelmatig tot conflicten (en soms zelfs tot een compleet volksoproer), die uiteindelijk tot een rechtszaak konden leiden.

Met uitzondering van de verponding (onroerend goed belasting) werden de belastingen in de 17^e eeuw geheven in de vorm van accijns op gebruiksgoederen: bier, zout, zeep, kaarsen, kolen, turf, slachtvee, ofwel nagenoeg geen artikel dat onbezwaard bleef. De heffing geschiedde doorgaans bij de detailhandelaar, die dan natuurlijk de belastingafdracht in zijn prijzen doorberekende. De regering inde deze belastingen niet zelf, maar verpachtte de inning per district, bij afslag aan de meestbiedende, gewoonlijk voor een periode van zes maanden. De pachter was verplicht de pacht som in gezette termijnen over te dragen aan de ontvanger. Wat hij meer binnenhaalde was zijn persoonlijke winst, of diende tot goedmaking van zijn kosten. Het impopulaire karwei van de inning kwam zo voor de verantwoording van de particuliere pachter. De volkswoede zou zich daardoor niet zo gemakkelijk tegen de regenten zelf keren. De pachters daarentegen vingen regelmatig letterlijk en figuurlijk de klappen op.

In de akte staat "*Wollebrant Jacobsz., wonende aender Wadding*". Ter Wadding was in die tijd het gebied langs de Hoge Rijndijk tussen de uitmonding van de Vliet en de Haagsche Schouw in Voorschoten. Het woord 'wadding' betekent 'doorwaadbare plaats'. Mogelijk kon men hier (vanaf de noordpunt van de Voorschotense strandwal) ooit de Oude Rijn oversteken. Dat was in ieder geval vóór de aanleg van de buitenplaats, want de aanduiding Ter Wadding wordt al genoemd in het jaar 866, terwijl in 1687 voor het eerst melding werd gemaakt van een "*huizinge Ter Wadding, met een tuinmanshuis en plantagen*". Tegenover Ter Wadding aan de andere kant van de Rijn lag voorheen het galgenveld van de stad Leiden.

This detail from a manuscript shows a horizontal row of small, square panels. Each panel contains a different scene or figure, likely representing a sequence of events or a calendar. The panels are arranged in a row, and the scenes within them are depicted in a simple, stylized manner. The background of the manuscript is a light, textured surface, and the panels are separated by thin lines. The overall style is characteristic of medieval manuscript illumination.

A hand-drawn map of the Oostgheest area. The map shows the Oosterschelde (Oosterschelde) and several sluices (sluizen) including the Oude vliet sluis, de Loo Lent, and de Bosvlyer Iant. The map is oriented with North (Noord) at the top. The area is divided into several sections, some of which are labeled as 'Loo Lent' and 'Bosvlyer Iant'. The map is drawn in a simple, sketchy style with various colors used to distinguish different areas.

© E. Verhagen, 2024

**Akte met machtiging van drie procureurs van het Hof van Holland door
Dirck Claesz. Bruyn en Wollebrant Jacobsz.**

Hiervan acte in forma uijtgegeven iiiCxl

Op huijden den xv^{en} july anno 1617 compareerden voor mij notario publycq mitsgaders voor den getuygen naergenompt, Dirck Claesz. Bruyn, wonende tot Nootdorp ende Wollebrant Jacobsz., wonende aen der Wadding ende hebben mitsdesen geconstitueert ende volmachtich gemaect Cornelis Rosa, Henrick Boom ende Jan de Jong, alle procureurs 's Hoofs van Hollant, t'samen ende elc van hen bijsonder omme in den name ende vanwegen hen constituenten voor de Heeren Gecommitteerde Raden van de Staten van Hollant ende alle andere rechteren te mogen ageren ende rechtspreecken op ende jegens eenen yegelicken ende sonderlinge jegens Cornelis Cornelisz. van Borssele pachter van bieren over Leyderdorp ende den gevolge vandien van't lopende termijn ende allen anderen, alle termijnen van rechten te bewaeren ende prosequeren mit macht een ander in desen te mogen substitueren belovende zij constituenten voor goet ende van waerden te houden ende gestant te doen al wes bij de vers. heure procureurs ende desselfs gesubstitueerde in de voors heure zaecken gedaen ende gebesoigneert zal werden, onder verbant nae rechten daer toe staende. Versouckende voorts hiervan acte in forme. Aldus gedaen, verleden ende gepasseert ten dage, maent ende jaere voors., ten huyse van Adriaen van den Berch, ter presentie van dezelve van den Berch ende Pieter Sanguyn, deurwaerder van den Hove van Hollant, als getuygen ten desen benefens mij notario gerequireert.

*(w.g.) bij mij Dirck Claessoon
bij mijn Wollebrant Jacobsz.
A.F. van den Berch
P. Sanguyn
A. Paedts, notaris, 1617*

Het conflict waarvan in de akte sprake is kan wellicht als volgt verklaard worden. Het feit dat de steenovens vaak op enige afstand van de stad lagen, had tot gevolg dat de steenbakker verschillende artikelen, die in de stad met accijns belast waren, vrij kon kopen. Dit gaf wel eens moeilijkheden inzake het biergebruik. Er werd op een steenoven altijd een voorraad bier ingeslagen en het gebeurde regelmatig, dat deze niet alleen diende voor het werkvolk, maar dat er tegen betaling ook getapt werd aan komende en gaande bezoekers van elders. Soms gingen de stadsbewoners opzettelijk bij de steenoven een goedkope dronk halen. Dit gebruik blijkt ook uit *“Een zestiende-eeuwsche enquête naar de buitenneringen rondom de stad Leiden”* (folio 24 verso - 25) gehouden in de periode 30 december 1540 tot 2 februari 1541:

“Buyten die Witte Poorte ofte Haechpoorte.

Cornelis Aernts zoon, oudt ontrent 31 jairen, seyt, dat hy woent buyten die Witte of Haechsche Poorte aen de Wadding upte steenplaetse van Zeger Huyge zoon in den ambochte van Zoeterwoude, aldaer hy steenplaets(t) ende oick tapt voer die knechts, die daer wercken, ende oick somtijts voer die van Leyden, die dair comen drincken, ende die gaende en comende man. Seyt, dat buyten die voors. Witte Poorte binnen die vijffhondert roeden anders gheen huysen en zijn, dair men tapt ofte backt, dan thuys van hem, die spreekt, dair men alleenlicken tapt als voors. es, ende thuys van Jacob Meeusz., daer men bact, ende soude wel van noode wesen, dat daer een tapper bleeff voer die gaende en passerende man. Seyt, dat zijn huysvrouw haer anders mit gheen neeringe geneert dan mit tappen ende die steenplaetse waer te nemen. Seyt, dat int vijffste jaer gaet, dat hy, die spreekt, daer comen woenen es, maer zijn huysvrouw hadde daer vijff ofte ses jairen te voeren gewoent ende was een weduwe, als hy haer troude”.

De steden verzetten zich zoveel mogelijk tegen deze “accijnsvrije” tapperij buiten haar muren, omdat tappers in de stad erdoor werden benadeeld en de publieke kas er schade door leed. Voor de rondom Leiden gelegen steenplaatsen trof de stadsregering direct na de *enquête* op 2 februari 1541 (GAL, SA-I inv. 296) een regeling met de eigenaren (dat waren voor een deel Leidse burgers); per steenplaats mochten in één seizoen maximaal 110 vaten accijnsvrij bier in de stad worden gekocht:

“Ende nae wij van hemluijden gehoort hadden hoeveel biers sij behouffden jaerlicx op elcke steenplaetse voor die luijden aldaer wercken mitten aencleven van dien zonder dat sij eenige andere luijden soudon bier vercopen ofte tappen, gehoort oock die burgermeesters ende regierders der selver stede hebben wij commissarijssen voors. bevonden dat d’een jaer deur d’andere die werckluijden aende steenplaatsen hemluijden soudon moghen beholpen mit hondert ende thien vaeten biers jaerlicx op elcke steenplaetse die sij sullen moghen aldaer drincken zonder excijs (accijns) te betalen, sonder meer maer wel min op een jaer te moghen inleggen, behoudelick dat sij luijden gheen bier en sullen moghen andere vercoopen ofte tappen opte peijnen inde voors. octroije begrepen ende dat zij ’t selve bier haelen sullen tot al sulcken brouwer als die regierders van Leijden verclaeren sullen”.

Onduidelijkheid over de aangeschafte hoeveelheid bier, het feitelijk gebruik ervan of de te betalen impost hierover kan de oorzaak zijn geweest van het conflict. Omdat Dirck Claesz. Bruyn vlakbij Delft woonde en in zijn huwelijksakte van 5 januari 1620 te Delft als *“varentgesel”* staat beschreven, kan het conflict ook ontstaan zijn, doordat Dirck Claesz. Bruyn vanuit Delft bier had aangevoerd. Ook niet duidelijk blijft dan nog de relatie tussen de steenplaats bij Ter Wadding en de te betalen impost in Leiderdorp, tenzij Wollebrant Jacobsz. misschien wel bij Ter Wadding woonde, maar feitelijk op een steenplaats in Leiderdorp werkte.

Echter in dezelfde periode speelde ook een andere rechtzaak, aangespannen door Cornelis Cornelisz. van Borselen, pachter van bieren over Leiderdorp. Of die hieraan gerelateerd is blijft nog onduidelijk, maar het kan ook zijn dat dezelfde Cornelis Cornelisz. van Borselen als pachter (voor 6 maanden vanaf 1 april 1617) in meerdere gevallen compensatie zocht voor het innen van de pacht. De andere rechtzaak in die periode betrof namelijk het clandestien invoeren van vaten bier.

In de zomer van 1617 haalde de 52-jarige biervoerder Claes Arentsz. bij brouwerij de Drie Claveren in Delft twee halve vaten bier op in opdracht van Claes Sijmonsz. Baen, alias Claes Mat, herbergier in Achthoven aan de Hogeveensevaart in Leiderdorp. Tegen het vallen van de avond leverde de biervoerder de twee vaten af bij het *“scheijt van den Rijn tot Leijderdorp”* (dus aan de oostelijke punt van het Waardeiland, waar de Oude Rijn en de Nieuwe Rijn zich afsplitsen) aan een steenvoerder, die de vaten overlaadde in zijn schip en ze vervolgens afleverde bij Baen.

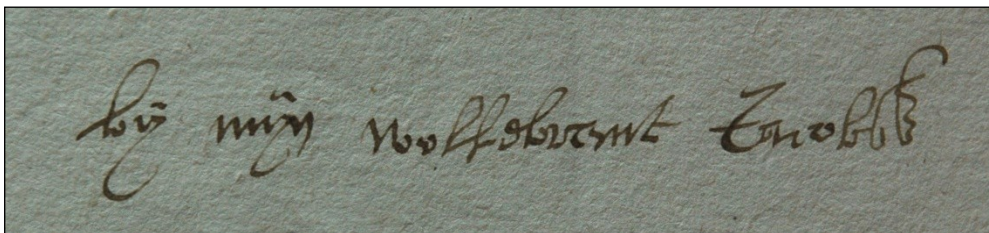
Cornelis van Borsselen, de pachter van de bierimpost, was er achter gekomen dat over deze vaten geen accijns was betaald. Hij deed meteen aangifte bij de baljuw en schakelde tegelijkertijd de deurwaarder Pouwels Verhagen (geen familie!) in. Gezamenlijk gingen zij naar de herberg van Baen en controleerden zijn kelder met de opgeslagen tonnen bier. Ze troffen daar de twee halve vaten met het merkteken van de Drie Claveren aan. De deurwaarder proefde het bier, nam de twee halve vaten in beslag, sloeg Baen in de boeien en bracht hem naar de gevangenis in Leiden. Van Borsselen beriep zich op het "*placaet ende particulier ordonnantie opt stuck van de bieren*", de door de Staten van Holland uitgevaardigde regelgeving over de accijns op het bier (zie GAL, notaris A. van Altena, inv.nr. 154 akte 159 van 24 juli 1617).

In augustus 1617 verklaarde de hierboven genoemde biervoerder Claes Arentsz., nu op verzoek van herbergier Baen, dat de baljuw had gedreigd "*hem in een gat te sullen werpen*". Dat was de reden van zijn eerder afgelegde belastende verklaring over Baen. In een andere getuigenverklaring blijkt nu opeens dat herbergier Giellis Fransz. hierin ook een rol speelde als collecteur van de bierimpost, die in dienst was van de pachter (Van Borsselen). Claes Arentsz. verklaarde onder ede dat Giellis Fransz. hem als collecteur meermalen had gezegd Baen bier te brengen zoveel als hij wilde. Moedigde Giellis de ontduiking van de impost aan of was er sprake van een onderhandse regeling? In weer een andere getuigenverklaring verklaarde fusteinwerker Joost Heijnsz. dat er in zijn bijzijn was onderhandeld over de te betalen impost en er een attestatie was opgemaakt over het aantal tonnen bier waarover Baen impost zou betalen.

Joost Heijnsz. verklaarde echter "*beschoncken*" te zijn geweest ten tijde van het passeren van de attestatie en had het daardoor niet goed verstaan. Een verklaring die dus geen duidelijkheid verschaft. Wat opvalt is dat geen der partijen schriftelijke bewijsstukken kon overleggen. Het bleef bij getuigenissen van horen en zien. De bonte verzameling aan getuigenissen laten iets zien van de willekeur, de primitieve administratie en de gebrekkige controle bij de inning van de bierimpost. (bron: Leiderdorp tijdens de 80-jarige oorlog, blz. 290-291)

Opmerkelijk is dat in een akte van 22 november 1631 van notaris Foyt Gijsbertsz. van Sijp (inv.nr. 169, aktenummer 244) Cornelis Cornelisz. van Borsselen samen met Jan Fransz. van Borsselen zelf ook vermeld staat als steenplaetser. In de verkoopakte van 29 april 1634 (zie verderop) van de steenplaats waar Wollebrant Jacobsz. heeft gewerkt staat Cornelis Cornelisz. van Borsselen bovendien nog vermeld als één van de kopers (Oud Rechterlijk Archief Koudekerk).

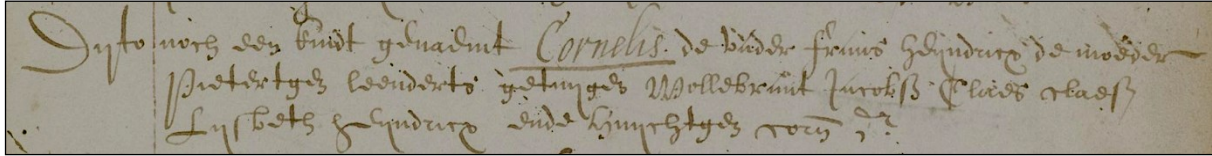
De achternaam van Wollebrant Jacobsz. wordt in deze akte niet vermeld, maar door zijn persoonlijke ondertekening in combinatie met zijn handtekening onder de akte van 26 maart 1623 (zie verderop), kon zijn identiteit alsnog worden vastgesteld. De persoonlijke ondertekening laat duidelijk zien dat Wollebrant een goed ontwikkeld handschrift had en dus zeer waarschijnlijk op school heeft leren lezen en schrijven.

Handtekening van Wollebrant Jacobsz. (16 juli 1617)

Doopgetuige te Delft (1618)

Naar aanleiding van de vorige akte kon Wollebrant Jacobsz. ook nog achterhaald worden als mogelijke doopgetuige van het kind Cornelis van Frans Heijndricx en Pietertgen Leenderts op 18 februari 1618 in de Oude Kerk van Delft.

Doopakte met Wollebrant Jacobsz. als getuige, DTB Delft inv. 7 folio 16, 18 februari 1618

Na enig speurwerk bleek dat ook Frans Heijndricx en Dirck Claesz. Bruyn (zie akte 16 juli 1617) wellicht goede bekenden waren van elkaar. Frans Heijndricx en zijn vrouw Pietertgen Leenderts waren doopgetuigen van zoon Dirric (28 augustus 1622 te Delft) van Dirck Claesz. en zijn vrouw Aertgen Claes. Frans Heijndricx blijkt bij zijn huwelijk (17 juni 1612 te Delft) "zeepsopvoerder" te zijn en Dirck Claesz. staat in zijn huwelijksakte (5 januari 1620 te Delft) beschreven als "varentgesel". Hoewel Dirck Claesz. Bruyn in de akte van 16 juli 1617 in Nootdorp blijkt te wonen, staat hij in een akte van het rechterlijk archief van Voorschoten van 15 januari 1616 nog vermeld als "*Dirck Claesz. Bruijn woonende tot Delft*".

Gezicht in de Oude Kerk te Delft, Hendrick Cornelisz. van Vliet, 1654

**Corte beschrijvinghe ende afbeeldinghe des seer grooten ende schrickelijcken comeets,
welcke den 27 november in't jaer 1618 ons verschenen is.**

Een komeet

Op 19 november 1618, enige dagen na het begin van de Synode van Dordrecht, verscheen aan de ochtendhemel een heldere komeet. Het leek, aldus de Groningse hoogleraar medicijnen en wiskunde Nicolaus Mulerius (1564-1630), alsof de staartster *'de Trompetten voor den dageraet blies also dat veel luyden uyt haer bedde sprongen om te kijken met verwonderinge ende vrese anders niet als offer een alarm hadde geweest'*. Niet alleen op de Synode, maar in de hele Republiek was het angstaanjagende hemelteken het gesprek van de dag. De staart van de komeet groeide en bleef tot januari 1619 zichtbaar. In heel Europa werden tientallen pamfletten en traktaten gepubliceerd, waarin zowel geleerden als Kepler als ook tweederangs almanakschrijvers hun opvattingen over de aard en vooral de betekenis van dit hemelverschijnsel uiteenzetten.

Ondermeester (1623)

In een aantal akten van 1623 staat Wollebrant Jacobsz. vermeld als ondermeester op de steenplaats van Huijch Pietersz. Coedijck. In de 17^e eeuw werden de eigenaren van steenbakkerijen "steenplaetsers" genoemd. Vaak waren dit welgestelde kooplieden, die hiermee goed geld konden verdienen. De ondermeester op de "steenplaats" was de bedrijfsleider, die de werknemers aanstuurde en het werk organiseerde. In de verkoopakte van 29 april 1634 (ORA Koudekerk) staat de steenplaats waar Wollebrant Jacobsz. gewoond en gewerkt heeft als volgt beschreven:

"Ic Steven van Arenhem Bailliu ende Schout tot Coudekerk, doe cont eenen ijegelicken dat voor mij ende voor Claes Florisz. ende Dirc Claesz. Rijnenburch Schepenen in Coudekerk als getuijgen ten desen versocht, gecomen ende gecompareert es de eersame Huijch Pietersz. Codijck, burgemeester der stadt Leijden, ende bekende voor hem ende zijnen erven vercoft te hebben ende zulcx wettelicken op te dragen bij desen, aen ende ten behouve van Cornelis Cornelisz. van Borsselen, Claes Jacobsz. van Assendelft, ende Jan van Marcke, alle burgers binnen der voors. stadt te zamen ende mitten anderen, ofte actie van de zelve vercrijgende, een steenplaetse mitten oven, huijsingen, schuijr, barge ende getimmerten mit 't lant daer aen behoorende, zo groot ende cleijn als alle t'zelve tusschen de naervolgende belenden es gelegen, staende ende liggende inden Hogenwaert tot Coudekerk voors., belent zijnde ten zuiden den Rhijn, ten westen Hubert Willemsz. Dedel, ten oosten Pieter Willemsz. tot Coudekerk ende ten noorden, den heer van Valckenst."

De steenplaats werd verkocht voor 7.000 gulden plus "hondert duijsent dubbele hartsteen ende noch vijffentwintich duijsent van de beste dubbele clinckers ende noch daerenboven voor des vercoopers huijsvrouwe zes dubbele goude rijders in specie beneffens 't voorschreven gereede gelt ende een gelijcken dubbele goude rijder gereet voor des vercoopers dienstmaecht".

Detail uit het Caertboek van Rynland (Koudekerk), Balthasar Floriszoon van Berckenrode, 1615 (OAR A-4209) Onderaan (tegenover "Oostsluijs") twee naast elkaar liggende steenplaatsen met een uitwatering ertussen aan de Hoogwaertswech.

In een decreet van 8 maart 1611 van het Hof van Holland staat de aankoop van deze steenplaats beschreven. Anthonis Jansz. Focker verkocht de steenplaats aan Cornelis Jacobsz. van Swieten en Huijch Pietersz. Coedijck. In dit decreet staat de steenbakkerij beschreven als: *steenplaats met woonhuis, schuur, barg, groot 1 morgen 1 hond (ten zuiden de Rijn) en 2/3 morgen 2 hond 76 roe land (ten oosten de steenplaats).*

In 1613 staat in het oud-rechtelijk archief van Koudekerk de volgende akte: *Cornelis Jacobsz. van Zwieter ter eenre en Huijch Pietersz. Coedijck ter andere zijde approberen het akkoord van de scheiding tussen hen gemaakt nopende de steenplaats met de landen, getimmerte en aankleven, gekomen van Anthonis Jorisz. Focker en de kalkoven, getimmerte en erf met zijn aankleven gekomen van Cornelis Allertsz. kalkbrander en Hubert van Spruijtenburch onderbaljuw van Rijnland, alles gelegen in Koudekerk volgens het instrument daarvan bij hen comparanten verleden voor Cornelis van Swanenburch notaris d.d. 12-8-1611. Het archief van notaris Cornelis Pouwelsz. van Swanenburgh is helaas verloren gegaan.*

Op 7 oktober 1700 (ORA Koudekerk) werd de steenplaats doorverkocht aan Daniel van Rouvroij. In deze akte staat ook een vermelding van de eerdere verkoopdatum (29 april 1634) van de hierboven genoemde akte. Op 14 april 1705 verkoopt Hendrick Knibbe, gehuwd met Marija Gromme (de weduwe van Daniel Rouvroij) de steenplaats aan Arij Doenen Groenevelt en Dirck Doenen Verbaan.

Op 11 januari 1717 (ORA Koudekerk) werd de naastliggende steenplaats (ten westen) verkocht voor 750 gulden door Jan Seijmense van Heijning, gehuwd met Tuijtje Cornelis Tromp, Jan Doenen Verbaan, gehuwd met Gertie Cornelis Tromp en Willemtie Cornelis Tromp, weduwe van Cornelis Mesen Raephorst aan Cornelis Tromp *"eideeren een gerechte vierde part in eijne schoone ende welgelegen steenplaats, bestaende in een oven, lootse, wel bovenhuys ende twee turffschuijren als mede een hujsinge ende stallinge voor een ondermeester, item een voormvelt, tasvelt mette carreweijde daer aen gelegen t'samen groot volgens de metinge van Johan Douw, in sijn leven geswooren lantmeetter van Rijnlant, metten rijndijck, twee mergen, drie hondt, sesendertigh roeden, staende ende gelegen inde Hoogenwaert, belent ten suijden den Rijn, ten westen de kinderen van Henderick Breecklant, ten noorden de Molenwatering, ten oosten Arij Doenen Groenevelt en de weduwe van Dirck Doenen Verbaan, voort meerder gedeelte met een gemeene vlethsloot waer over in den Laegen Rijndijck een steene bruggetje is streckende"*.

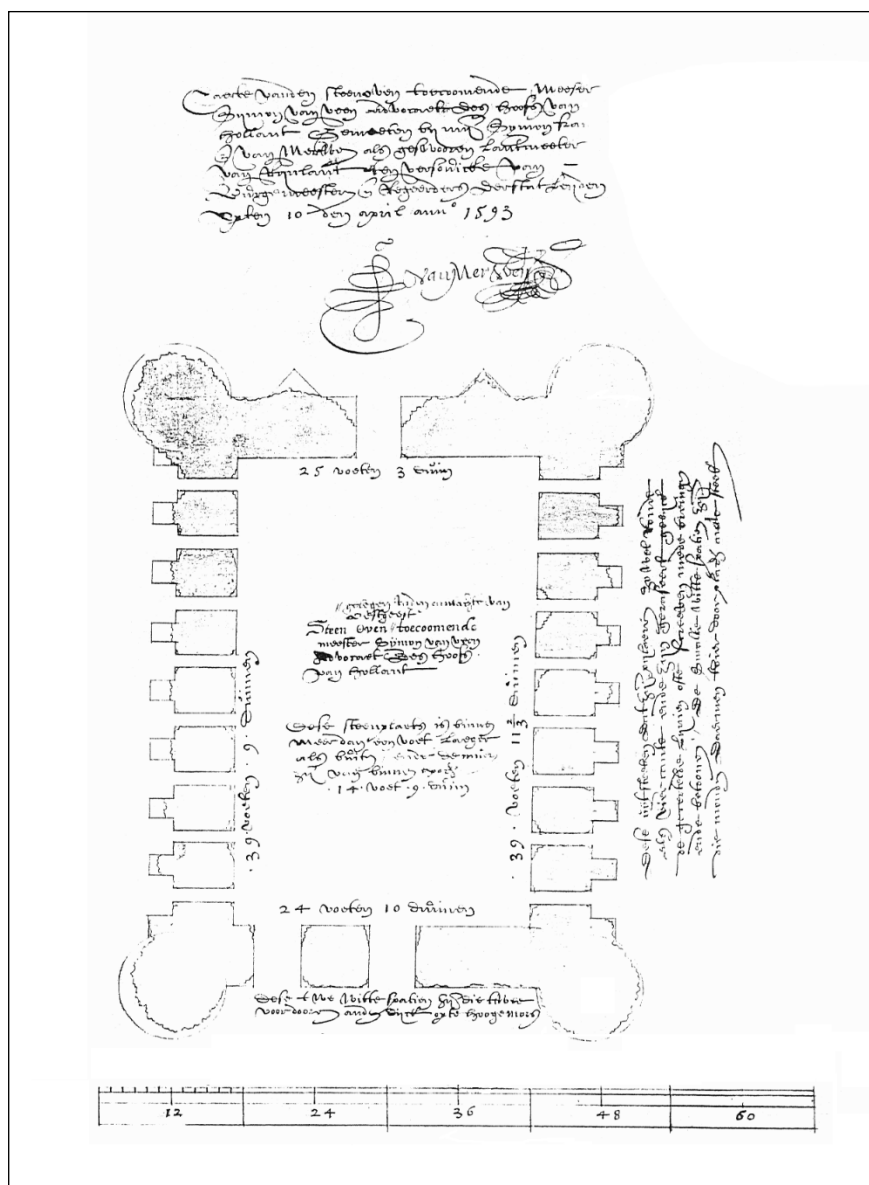
De vermelding van een gemene vletsloot, waarover een stenen bruggetje ligt in de Lage Rijndijk maakt duidelijk waar de steenbakkerij zich precies bevond. In de Lage Rijndijk (voorheen de Hoogerwaerts-wech) langs de Hoogewaert zijn in die periode maar een paar bruggen aanwezig. De brug in de bovengenoemde akte bevond zich tussen twee steenplaatsen aan de Lage Rijndijk. Deze situatie is maar op één plaats terug te vinden op de kaart, waardoor de exacte ligging van de voormalige steenplaats van Huich Pietersz. Coedijck kan worden bepaald. De naastliggende steenplaats raakt later vervallen, waardoor deze op de kaart van 1832 niet meer staat vermeld. Op dat moment is de eigenaar van de voormalige steenplaats van Huich Pietersz. Coedijck de heer Adriaan van der Paauw.

Kadastrale kaart uit 1832 (gemeente Koudekerk Sectie B blad 4) met de steenbakkerij en het buitenhuis Rijnvermaak van Adriaan van der Paauw. Dit is de voormalige steenplaats van Huich Pietersz. Coedijck. Ook het perceel van de voormalige steenbakkerij ernaast (ten westen) is op dat moment in eigendom van Adriaan van der Paauw.

In verschillende aktes van 1611 staat Jacob Cornelisz. van der Does beschreven als ondermeester op de steenplaats van Cornelis van Swieten. Niet zeker is of dit dezelfde steenplaats is die Cornelis van Swieten had gekocht samen met Huich Pietersz. Coedijck, want op 18 juni 1613 (ORA Koudekerk) verkocht Cornelis Jacobsz. van Swieten, de naast liggende steenplaats ("ten oosten deurgaende Huijch Pietersz. Coedijck met een gemene scheijtsloot daer aen d'zelve Coedijcx steenplaetse ende steenoven respondeert") aan Adriaen Pietersz. van der Werff, Pieter Dircxsz. van Egmond en Pieter Henricxsz. van Zuijtwijck, alle wonend te Leiden, elk voor een derde deel. Cornelis Jacobsz. van Swieten had dus mogelijk in 1611 eigendom in beide steenplaatsen in Koudekerk.

In een akte met huwelijksvoorwaarden van Adriaen Andriesz. van Zwieten opgesteld door notaris Jan van Hout (inv.nr. 44 folio 197 verso) staat Cornelis Jacobsz. van Zwieten beschreven als de oom van vaderszijde. Adriaen Andriesz. van Zwieten was de eigenaar van de steenplaats bij Ter Wadding, waar Wollebrant in 1617 mogelijk ook heeft gewerkt. Cornelis Jacobsz. van Swieten stond ook borg voor Adriaen Stalpaert (steenbakker) uit Dordrecht, toen hij op 25 maart 1616 ingeschreven werd als poorter van Leiden.

"Caerte van den steenoven toecomende Meester Symon van Veen", Symon Fransz. van Merwen, 10 april 1593. Deze steenoven beschikte aan beide kanten over 8 stookgaten, ook wel vuurmonden genoemd.

De steenplaats

In de 17^e eeuw lagen de meeste steen- en pannenbakkerijen langs de Vecht, de Hollandse IJssel en de Oude Rijn, waar voldoende geschikte klei direct in de omgeving beschikbaar was. Bovendien kon door de ligging aan de rivieren brandstof (turf) eenvoudig worden aangevoerd en de nieuwe stenen, tegels en dakpannen op efficiënte wijze worden vervoerd naar de plaats van bestemming. Voor rijke kooplieden en welvarende burgers was de aankoop van een steen- of pannenbakkerij vaak een goede investering. De dagelijkse leiding over het bedrijf werd meestal in handen gegeven van een ondermeester en de eigenaar werd vaak aangeduid als steenplaetser.

In 1633 ontstond door produktie-afspraken tussen de eigenaren van de steenplaatsen rondom Leiden een eerste kartel. Er werden geen prijsafspraken gemaakt, maar wel regels en richtlijnen opgesteld over standaardisatie van vorm en kwaliteit van de stenen en het aantal stenen dat per jaar op de steenplaatsen mocht worden vervaardigd. In bepaalde jaren werd een deel van de produktie gemeenschappelijk verkocht. Uit het bewaard gebleven reglement (GA Leiden, Catalogus van Leiden en omgeving no. 82200) blijkt dat de aangesloten steenplaetsers aan het eind van het seizoen *“jaerlijcks op den laetsten dijsndagh in augusto voor het aengaen van den vroylijke maeltijt”* bijeenkwamen.

Steenbakkerij door David Teniers II, 17^e eeuw

Het belangrijkste element op de steenplaats (steenbakkerij) was de oven. Rondom Leiden werd naar alle waarschijnlijkheid de zogenaamde Hollandse oven gebruikt. De Hollandse oven is een geheel ommuurde oven. Dit had tot voordeel dat de warmte beter behouden bleef, men minder afhankelijk was van het weer en dat ook de buitenste bakstenen hard genoeg gebakken werden. Buiten Holland werd in de Middeleeuwen en in de Nieuwe tijd vaak de veldbrandmethode toegepast. De capaciteit van deze oven kon eenvoudig variëren en men kon flexibel reageren op de markt.

Bij de veldbrandoven is er helemaal geen sprake van een oven, maar het is slechts een stapel stenen en het betreft een gelegenheidsbakkerij. De veldbrandoven werd bijvoorbeeld toegepast wanneer een groot stenen gebouw op het platteland werd opgericht. De bakstenen werden dan ter plekke gebakken. De veldbrandmethode is waarschijnlijk ook in enkele gevallen rondom Leiden toegepast. In de zeventiende eeuw was het de steenbakkers echter niet toegestaan meer dan twee jaar de veldbrandmethode toe te passen. Hierna diende men over te schakelen op een ommuurde (Hollandse) oven.

De aan beide kanten van de ommuurde ovens bevonden zich de stookgaten of vuurmonden. De stenen in de oven werden op een dusdanige wijze opgestapeld, dat er tussen de vuurmonden een brandgang open bleef, waarin de stoker tijdens de brand voortdurend turf kon werpen om de stookgang gaande te houden. De vuurmonden werden op het hoogtepunt van de brand met ijzeren deuren afgesloten. Het aantal vuurmonden en daarmee samenhangend de lengte van de oven bepaalde de capaciteit van de oven. Wanneer er voldoende gedroogde stenen waren, kon het bakken beginnen. In de 17e eeuw werden de stenen gebakken in zeer grote ovens met zware muren en afgeschermd met een pannendak, waarin zo'n 450.000 stenen in één keer konden worden gebakken.

Steenbakken was altijd seizoenarbeid. In de winter kon door de vrieskou niet meer worden gewerkt, omdat de klei bevroor en de ongebakken stenen door bevriezing niet meer konden worden gebruikt. Het werk op de steen- en pannenbakkerijen begon meestal omstreeks 1 april of in de week na Pasen en ging dan door tot eind september. Volgens het reglement was het maken van bakstenen alleen toegestaan van 20 april tot 10 september en mocht het vuur in de ovens niet vóór 20 mei worden aangestoken.

Het eerste werk was het graven van de klei, die in rugmanden of per schuit naar de plaats van verwerking werd gebracht. Daar werd de grondstof, al of niet onder toevoeging van water, met een spade of met de voeten gemengd en soepel gemaakt. Stenen en verontreinigingen werden verwijderd en als de klei te vet werd geacht werd tevens nog extra zand toegevoegd. Als de klei voldoende was bewerkt, werd het naar de vormer gebracht. Deze stond in de open lucht te werken aan een eenvoudige houten tafel, waarop een kuipje water en een bak met zand stond. De opsteker wierp telkens een homp klei op tafel, genoeg voor het vormen van één steen. De vormer maakte de tafel en de vormbak, waarin de klei moest worden gedrukt, eerst nat en bestrooide deze met zand om te voorkomen dat de klei zou blijven vastplakken.

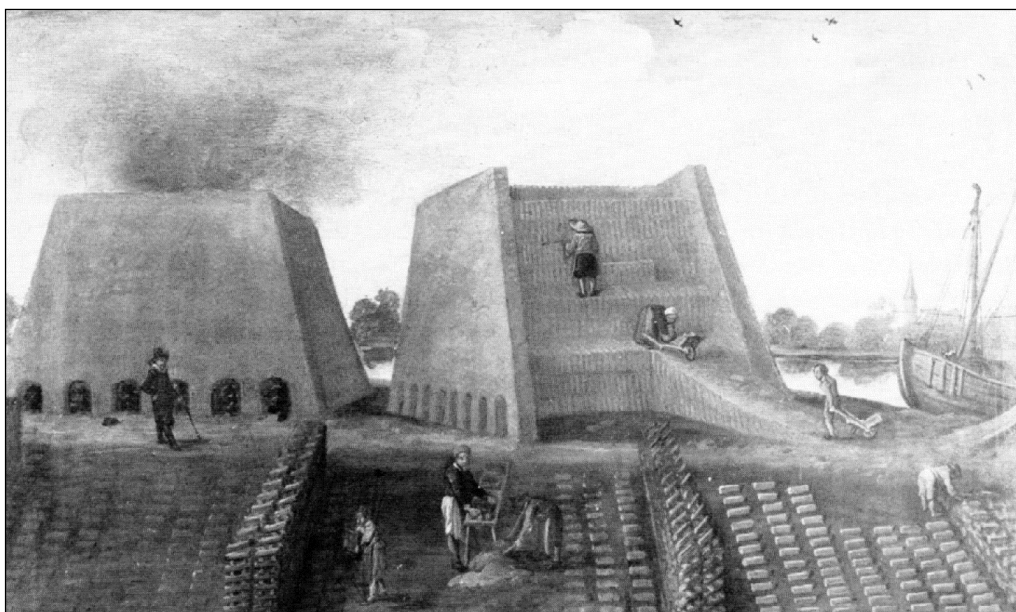

Een middeleeuwse vormbak

Hij wierp de klei stevig in de vormbak en drukte deze daarna aan. Daarna streek hij de overtollige klei van de vorm met een boogdraad (een ijzerdraad in een houten boog gespannen). Wanneer de vormer klaar was nam de afdrager de vorm mee naar het droogveld (ook wel *plaats* genoemd), dat van tevoren vlak was gemaakt en eveneens met zand werd bestrooid. De afdrager keerde de vorm om, waardoor de ongedroogde kleivorm ondersteboven op het droogveld werd gelegd en eerst verder kon uitharden door droging.

Zodra de stenen enigszins gedroogd waren, werden ze op de zijkant gezet (dit heette *rechten* of *opsnijden*) om verder uit te harden. Na enkele dagen waren de stenen zo hard geworden, dat ze zonder schade konden worden opgestapeld. Tussen de stenen liet men genoeg ruimte om de wind er door te laten, zodat het drogen ongehinderd door kon gaan. Zo'n lange rij met opgestapelde stenen noemde men een *haag* en het opstapelen zelf noemde men *hagen*. Misschien is onze familienaam Verhagen hiervan afgeleid!

Na het ongeveer drie weken durende droogproces werden de leerdroge stenen in de oven geplaatst. De turf werd aangestoken en regelmatig bijgevoeld, totdat de oven op temperatuur was. Daarna werden de ovenmonden gesloten en duurde het een aantal weken (minimaal vier) voordat de stenen klaar waren. De duur was ondermeer afhankelijk van de grootte van de oven en de gebruikte klei. Als het vuur gedoofd was, duurde het nogmaals een aantal weken voordat de oven voldoende afgekoeld was om de stenen eruit te kunnen halen. Hierna werden ze gesorteerd op grootte, kwaliteit, kleur en hardheid en vervolgens werd elk type steen in een andere prijsklasse verkocht.

Het inladen van Hollandse steenovens

De Tichgellaar.
De Godsdienst maakt ons vrij, Van Saatsens Slaavernij.

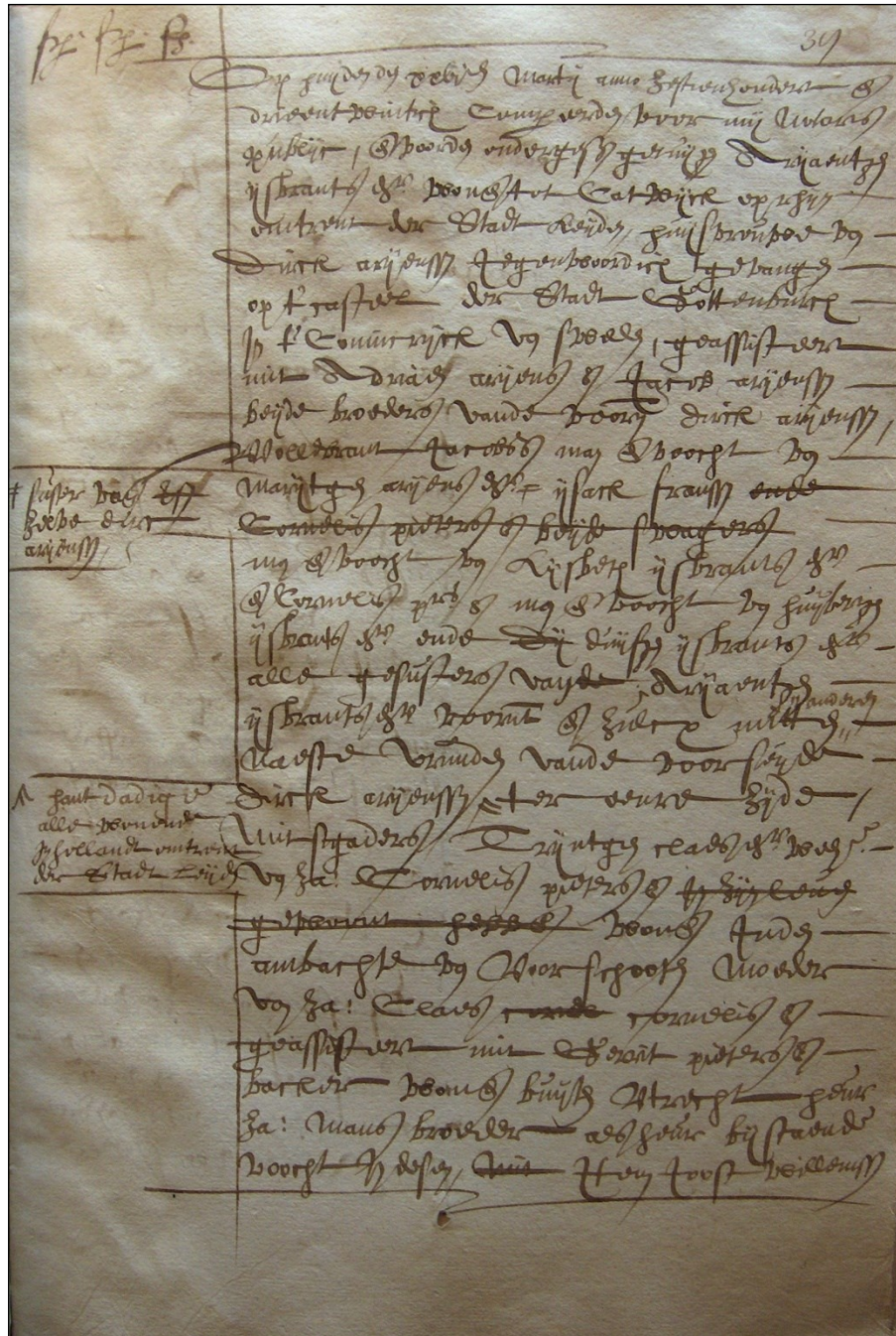

*Gelyck als Jsreël van te vooren ,
 Den tichel boude in dienstbaarheid,
 Soo word de Mens oock slaafs gebooren,
 En wuymd in't leem van deesen tyd:
 Maar al die't lust, die word van Goode ,
 Genaade en vryheid aan geboden .*

Op de afbeelding staat de vormer (met schort voor) samen met de afdrager aan de houten tafel en zien we links de opsteker. Op de achtergrond zien we de nieuwe stenen op het droogveld.
 Spiegel van het Menselyk Bedryf, De tichgellaar, Jan Luyken, 1694

Doodslag in Gotenburg (1623)

In een notariële akte (notaris F.G. van Sijp te Leiden) van 26 maart 1623 legt Wollebrant Jacobsz. samen met de familie van zijn vrouw een verklaring af over zijn zwager Dirck Adriaensz. (Arijensz.) van der Marck. Dirck Adriaensz. zit op dat moment voor de doodslag van Claes Cornelisz. gevangen "op 't casteel der stadt Gottenburch in 't conincrijck van Sweden". In deze akte doen de families van beide partijen een beroep op de lokale rechtsbank in Zweden om Dirck vrij te laten.

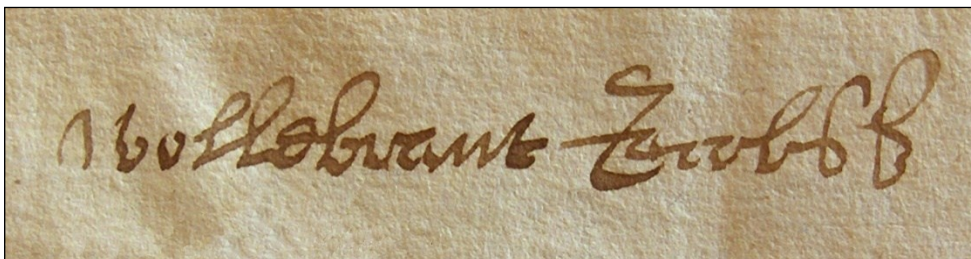
Aanvang van de akte: "Op huijden den xxvj^{en} martij anno sestienhondert ende drieentwintich compareerden voor mij notaris publick ende voor den ondergeschreven getuijgen, Adriaentge IJsbrantsdr, wonende tot Catwijck op Rhijn omtrent der stadt Leijden, huijsvrouwe van Dirck Arijensz, jegenwoordich gevangen op 't casteel der stadt Gottenburch in 't conincrijck van Sweden, geassisteert met Adriaen Arijensz ende Jacob Arijensz, beide broeders van de voornoemde Dirck Arijensz, Wollebrant Jacobsz, man en voocht van Marijtgen Arijensdr, suster van selve Dirck Arijensz. etc."

Dit misdrijf kan volgens hen nooit met de opzet van doodslag door Dirck zijn gepleegd, want *"Dirck Arijensz. is een persoon van goede ende eerlicke geslachte staende ter goeder naem ende faem"*. De familie van het slachtoffer verklaart vervolgens dat zij: *"mit heur aller vrije gemoet uijt goeder consciencie ende lieffde ende christelicke eendrachtelicke genegenheit van hartse vergeven hebben, gelijk zij uijt gront des hart puijrlicken om de lieffde Gods vergeven, mitsdesen voor zo veel als heur respective aengaet, de misdaet die de voorn. Dirc Arijensz. mits den dootslach van de voors. Claes Cornelisz. jegens heur begaen mach hebben"*. Verder spreken de beide families af dat ze elkaar in het openbaar zoveel mogelijk zullen mijden, om het leed zo goed mogelijk te kunnen vergeten.

Hoe Dirck Adriaensz. van der Marck in Zweden terecht kwam kan als volgt worden verklaard: In de 17^e eeuw was Zweden voor een groot deel bezet door de Denen. Er was (net als in Nederland de 80-jarige oorlog) een vrijheidsstrijd aan de gang. De legers van de Zweedse Koning Gustaaf boekten rond 1620 een belangrijke overwinning op de Denen en wisten het gebied te bevrijden waar in 1621 Gotenburg gebouwd zou gaan worden. Er lag in dat gebied al een oude stad, (met een andere naam) maar deze werd tijdens de strijd verwoest. Vervolgens werd besloten om een nieuwe stad te bouwen. Men wist natuurlijk niet of de Denen terug zouden komen, dus het was belangrijk dat de stad goed verdedigd kon worden. De stad zou gebouwd worden in een moeras en dus zocht men toen hulp bij de Nederlanders, die ervaring hadden met het bouwen van verdedigingswerken en het droogleggen van moerassen.

De prins van Oranje zond een grote delegatie naar Zweden, waar de Hollanders vrij snel met de aanleg van grachten en wallen begonnen. Aangezien dat gebeurde in de tijd dat Den Haag ook verdedigingsgrachten kreeg (1612-1619), zijn de overeenkomsten tussen deze twee steden niet zo verwonderlijk. De eerste stadsbesturen van Gotenburg bestonden grotendeels uit Hollanders. Er zaten 10 Hollanders, 7 Zweden en 1 Schot in de raad. Deze bestuurders werden (allen) *"magistraten"* genoemd, een Nederlands woord dat nog steeds gebruikt wordt in de geschiedenisboeken van Gotenburg. Het Nederlands was in de 17e eeuw ook één van de vier officiële talen van Gotenburg. De naam van de stad zelf betekent trouwens *"Burcht aan de rivier de Göta"*. Deze burcht is misschien ook het kasteel, waarin Dirck Adriaensz. van der Marck gevangen werd gehouden.

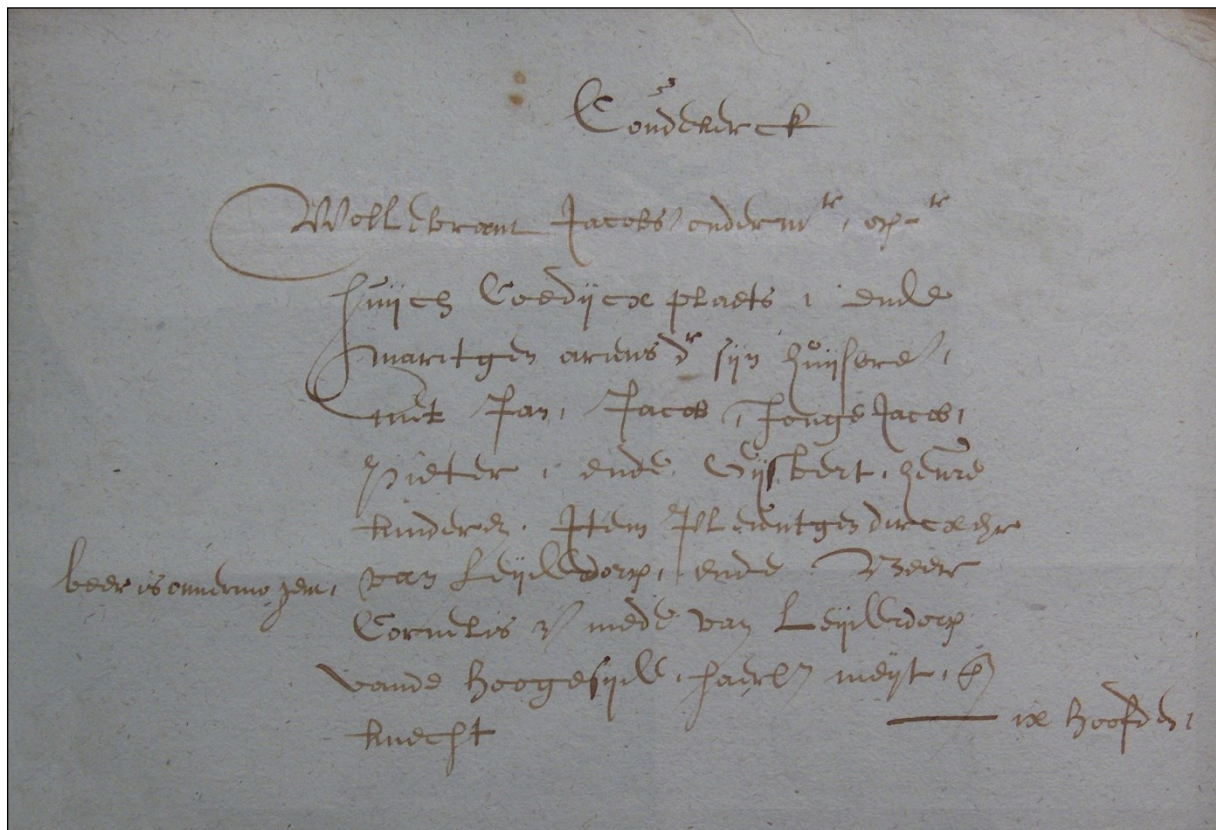
In de bovengenoemde akte staat Wollebrant Jacobsz. vermeld als man en voogd van Marijtgen Ardriaensdr. en ook deze akte is door hem ondertekend. Verder staan de beide andere broers van Marijtgen in de akte vermeld, namelijk Adriaen Adriaensz. en Jacob Adriaensz. van der Marck. Op basis van de ondertekening en de in deze akte genoemde relaties kon ook de identiteit van Wollebrant Jacobsz. in de akte van 1617 met zekerheid worden vastgesteld.

A photograph of a handwritten signature in brown ink on a piece of aged, yellowish paper. The signature is written in a cursive, historical script and reads 'Wollebrant Jacobsz'.

Handtekening van Wollebrant Jacobsz. onder de akte van 26 maart 1623

Het kohier hoofdgeld Rijnland (1623)

In hetzelfde jaar 1623 werden alle bewoners van Rijnland aangeslagen voor een extra belasting, genaamd "Hoofdgeld". In 1622 werd in verband met de kosten voor het ontzetten van Bergen-op-Zoom besloten een hoofdgeld in te voeren. In een groot kohier werden van alle plaatsen in Rijnland de gezinnen, familieleden en inwonende personeelsleden opgeschreven, op basis waarvan de heffing werd bepaald (aantal hoofden). Ook Wollebrant Jacobsz., zijn vrouw Marijtgen Adriaensdr. en hun kinderen staan hierin vermeld. Wollebrant woont op dat moment met zijn gezin in Koudekerk aan de Rijn op de "steenplaats" (steenbakkerij) van Huijch Pietersz. Coedijck (burgemeester van Leiden) en werkt daar als ondermeester. In het belastingkohier staan ook zijn kinderen vermeld, namelijk Jan, Jacob, Jonge Jacob, Pieter en Gijsbert. Ook de meid Joleuntgen Dircxdr. en hun knecht Beer Cornelisz., die beiden van de Hogenrijndijk tegenover Leiderdorp komen, worden genoemd.

Kohier Hoofdgeld van de dorpen van Rijnland, Koudekerk 1623

Coudekerck

Wollebrant Jacobsz. ondermeester opte Huijch Coedijcx plaets ende
Maritgen Ariensdr. sijn huijsvrouwe met Jan, Jacob, Jonge Jacob,
Pieter ende Gijsbert heure kinderen.

Item Joleuntgen Dircxdr. van Leijderdorp ende Beer Cornelisz. mede
van Leijderdorp vande hoogesijde, haeren meijt ende knecht. ix hoofden

Beer is onvermogen

De turfboot (1623)

Op 15 oktober 1623 legt Jacob Willemsz. een verklaring af bij notaris P. van Velsen op verzoek van Wollebrant Jacobsz., die ook in deze akte beschreven staat als ondermeester op de steenplaats van Huijch Coedijck. Jacob Willemsz. blijkt van beroep een voormalige vormer (degene die de klei tot een baksteen vormt) te zijn op dezelfde steenplaats en hij getuigt in de akte, dat in de maand augustus van het voorgaande jaar bij Jacob Dircxzn. Buijren van Hazerswoude een schip met turf was aangekomen en gelost en dat Jacob Dircxzn. toen nadrukkelijk is verzocht het bootje weer terug te brengen, hetgeen hij kennelijk nog steeds niet had gedaan.

Turfboten langs de kade, Jan van de Velde (II), 1601 - 1641

Geloofwaardige getuige (1624)

Op 10 februari 1624 legt Jan Cornelisz. van Rijckelickhuysen op verzoek van Daniel Matheusz. Strichtenhuijsen (meester timmerman) een verklaring af bij notaris P. van Velsen te Leiden. Wollebrant Jacobsz. was hierbij als "*gelooffwaerdiche getuijge*" aanwezig en heeft de akte daarom mede ondertekend.

A close-up of a handwritten signature in dark ink on aged, textured paper. The signature is written in a cursive script and reads 'Wollebrant Jacobsz'.

Handtekening van Wollebrant Jacobsz. (10 februari 1624)

Een erfenis van 8 gulden (1626)

Op 16 mei 1626 wordt bij notaris A.C. Paedts een akte opgesteld, waarin de boedelscheiding wordt beschreven van de nagelaten goederen van Marijtgen Hendricxsdr. (weduwe van Maerten Lourisz.), de grootmoeder (van moederszijde) van Marijtgen Adriaensdr. van der Marck. In deze akte wordt Wollebrant niet meer vermeld, waardoor duidelijk wordt dat hij toen overleden was. Marijtgen kreeg, evenals haar broers en zusters, 8 gulden uit de erfenis toegewezen.

Beslaglegging door Wollebrant (1627)

Op 2 januari 1627 verschijnt Jacob Cornelissen van der Does voor notaris P.D. van Leeuwen in Leiden. Volgens de akte woonde Jacob Cornelissen op dat moment aan de Hogenrijndijk in Hazerswoude tegenover Koudekerk. Hij verklaarde op verzoek van *"Marijtgen Adriaensdr. wedue van Wollebrant Jacobssen, woonende aenden Groenendijc in Haserswoude"*, dat Wollebrant twee jaar eerder beslag had laten leggen op een geldbedrag, dat hij onder zich had en dat hij voor de weduwe van bakker Cornelis Dircksz. (van der Speck) moest deponeren bij notaris Pieter van Velsen of diens lasthebber. Nadat het beslag door Wollebrant was opgeheven had hij het geld ten huize van notaris Foyt van Zijp overgedragen aan Jan Jansen van der Beecq. Uit dit document blijkt dat Wollebrant na ongeveer 1 januari 1625 is overleden en dat Marijtgen daarna met de kinderen bij haar broer Adriaen Adriaenszn. is gaan wonen. Na haar overlijden werd hij samen met Jacob Adriaenszn. voogd over haar kinderen.

Wat maeck men al om gelt, Adriaen van de Venne, 1625

Uit verder onderzoek in de notariële stukken van vóór 1627 kwam ik Cornelis Dircksz. van der Speck tegen, die bakker was te Koudekerk. Zijn eerste vrouw heette Marijtgen Cornelisdr. van der Does en zijn tweede vrouw heette Grietgen Cornelisdr., de weduwe waarvoor Wollebrant beslag had laten leggen. Op 28 januari 1625 (ORA Koudekerk) verkochten de voogden Jan Dircksz. van der Speck vaderlijke oom en Jacob Cornelisz. Verdoes moederlijke oom van de nagelaten kinderen van Cornelis Dircxz. van der Speck en zijn eerste vrouw Marijtgen Cornelis van der Does aan *"Willem Aertsz. bakker tot Koudekerk een huising, erf en bakkerij in de Hogenwaard tot Koudekerk, daarin de voorn. Cornelis Dircxsz. is overleden"*. Wellicht was dit het moment, waarop Wollebrant beslag had laten leggen op het geldbedrag, dat onder de hoede was van de voogd Jacob Cornelisz. van der Does.

Waarschijnlijk was dit noodzakelijk, omdat over de verdeling van dit geldbedrag misschien geen duidelijke afspraken waren gemaakt met de weduwe Grietgen Cornelisdr.

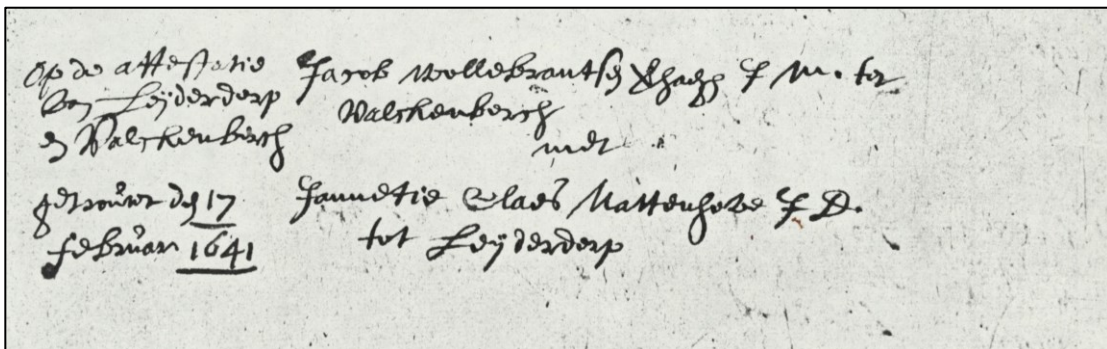
Echter 9 dagen later op 6 februari 1625 (ORA Koudekerk) verklaarden Grietgen Cornelisdr., weduwe van Cornelis Dircxs. van der Speck, in zijn leven bakker tot Koudekerk, geassisteerd met Cornelis Cornelisz. haar broeder en Henric Pietersz. Jeijser haar buurman en gekoren voogden in deze ter eenre, en Jan Dircxs. van der Speck vaderlijke oom en Jacob Cornelisz. Verdoes moederlijke oom, samen bloedvoogden over Annetgen, Aechgen, Dirck, Appolonia, Trijntgen, Pieter, Marijtgen en Adriaen, alle alsnog onmondige kinderen van de voorn. zaliger Cornelis Dircxs. van der Speck, die hij in echte geprocreerd heeft bij Marijtgen Cornelisdr. zijn eerste huisvrouw, in die kwaliteit ter andere zijde, met elkaar geaccordeerd te zijn betreffende de scheiding van de boedel en goederen, die de voorn. Cornelis Dircxs. met de dood achtergelaten had. Nadat deze verdeling ook voor Grietgen Cornelisdr. op orde was kon Wollebrant het beslag kennelijk weer opheffen.

Boerderij met brandende steenoven, A. Bloemaert, 1660

II-a Jacob Wollebrantsz. Verhagen (± 1615 - 1680)

Jacob Wollebrantsz. Verhagen is geboren omstreeks 1615 en overleden tussen 10 september 1679 en 13 februari 1680. Hij was een zoon van Wollebrant Jacobsz. Verhagen en Marijtgen Adriaens van der Marck (zie onder I). Hij was kalkbrander en steenplaetser (steenfabrikant) van beroep en huwde op 17 februari 1641 te Koudekerk met **Jannetje Claasdr. van Nattenhoven**, geboren omstreeks 1616 en overleden vóór mei 1662, dochter van Claes Cornelisz. Nattenhoven ("calckbrander wonende in den ambachte van Soeterwoude") en Marijtgen Centen. In 1645 verhuisden Jacob de oude en Jannetje van Valkenburg naar de Hoge Rijndijk te Zoeterwoude. Zij werden op 16 april 1645 ingeschreven in het lidmatenregister van de Nederduits Gereformeerde kerk te Leiderdorp. Jacob was schepen van Zoeterwoude en Welgeboren Man van de Hoge Vierschaar van Rijnland (1658 en 1659).

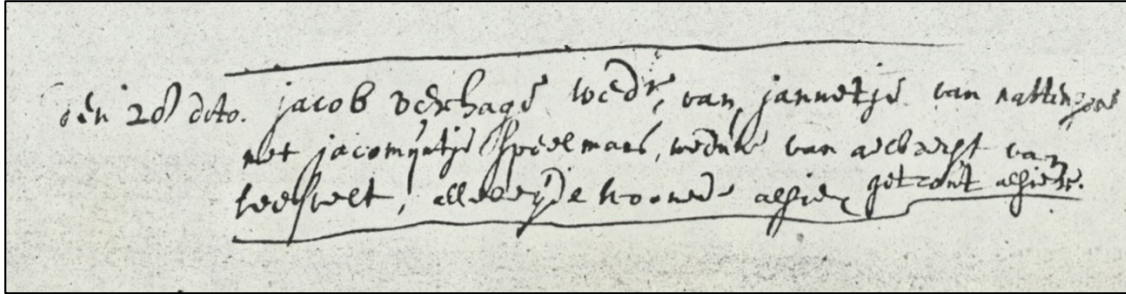

Huwelijksakte van Jacob Wollebrantsz. Verhagen en Jannetje Claes Nattenhove
(DTB Koudekerk, 17 februari 1641)

De kinderen uit dit huwelijk:

1. Wollebrants Jacobsz. Verhagen, gedoopt op 1 december 1641 te Valkenburg. De doopgetuigen waren: "sijn broeder schouten, sijn huisvrouwen broeder D. Nattenhove". Het woordje "sijn" verwijst kennelijk naar de vader van het kind, want zijn zwager was inderdaad Ds. Matheus Claesz. van Nattenhove, predikant van de Hervormde kerk te Katwijk. "Sijn broeder Schouten" verwijst naar zijn jongere broer Jacob de jonge. Wollebrant werd al 9 dagen na zijn doop op 10 december 1641 begraven te Valkenburg.
2. Marijtge Jacobsdr. Verhagen, geboren omstreeks 1644 (zie GA Leiden, notaris Vredenburg, inv.nr. 747 akte 9).
3. Maertge/Marijtge Jacobsdr. Verhagen, gedoopt op 2 september 1646 te Leiderdorp (zie GA Leiden, notaris Vredenburg, inv.nr. 747 akte 9, "Marijtge de jonge"). Maertge is in ondertrouw gegaan te Leiderdorp op 6 april 1668 en getrouwd te Alphen aan den Rijn met Matheus Theunisz. van Borsselen, geboren omstreeks 1646. Maertge is opnieuw gehuwd (ondertrouw op 15 september 1680 te Leiderdorp) met Jochem van Arckel, geboren omstreeks 1650 en wonende te Leiderdorp, zoon van Willem Huijbertsz. van Arckel en Martijntgen Jochimsdr. van Venetien. Maertge en Jochem doopten hun kind Jacob op 1 januari 1683 te Leiderdorp.
4. Claes Jacobsz. Verhagen, gedoopt op 16 oktober 1650 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren: Matheus Nattenhove en Susanna Curijs. Claes is jong overleden.
5. Claes Jacobsz. Verhagen, gedoopt op 16 maart 1653 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Matheus Nattenhoven en Sara Geraerts.

Jacob Wollebrantsz. Verhagen is opnieuw gehuwd op 28 mei 1662 te Leiderdorp met **Jacomijntje (Jakemijntien) Speelmans**, gedoopt op 2 november 1625 te Leiden, dochter van Jan Pieterszn. Speelmans (waard in de Witte Swaen in Leiden) en Pieterken/Petronella van Abeele. Jacomijntje was weduwe van Aelbrecht van Leesvelt (Aelbert Fredericxsz. van Leeusvelt).

Huwelijksakte van Jacob Verhage en Jacomijntje Speelmans (DTB Leiderdorp, 28 mei 1662)

De kinderen uit dit huwelijk:

6. **Willebrant Jacobsz. Verhagen**, gedoopt te Valkenburg (Zuid-Holland) op 21 oktober 1663 (volgt onder III-a).
7. Johannes Jacobsz. Verhagen, gedoopt te Leiderdorp op 20 september 1665. De doopgetuigen waren: Adriaen Gaasbeeck en Marijtje Speelmans).

Grafsteen van Jacob Wollebrantsz. Verhagen (de oude) in de vloer van de kerk van Leiderdorp

In de kerk van Leiderdorp zijn in de vloer nog twee grafstenen te vinden met een huismerk en de naam van Jacob Verhage erop. Van Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude is bekend dat hij inderdaad eigenaar was van twee graven in de kerk van Leiderdorp. In het gravenregister staat:

“MIDDELPANT N°. 54

Claes Cornelissen aen de Hoge Zijde. Dese graffstede nu eijgen Jacob Wollebrantsz. Verhagen getrouwt gehadt hebbende Jannetge Claesdr. Nattenhoven, volgens hantschrift mij geëxhibeert ende verleent bij Jan Centen van Nattenhoven, Heijndrick Cornelisz. van Tol getrouwt hebbende Jaepge Centen van Nattenhoven, Cornelis Cornelisz. Crull soon ende erffgenaem van Marijtgen Claesdr. Nattenhoven, Jan de Rameus getrouwt hebbende Marijtgen Cornelis Nattenhoven, sich stercmakende voor de verdere erffgenamen van Cornelis Claesz. Nattenhoven; noch bij Jannetgen Centen Nattenhoven ende eijntelijck bij Adriaen van Gaesbeecq als vooch over de kinderen van zaliger Mattheus Claesz. Nattenhoven, in dier qualite alle erffgenamen van zaliger Claes Cornelisz. Nattenhoven. Actum den xiiij^{en} february 1666”.

Na het overlijden van Jacomijntje Speelmans op 24 augustus 1680 werd op 21 september 1680 bij notaris Justus Gerstecoren te Leiden (inv.nr. 1157, akte 123) een inventaris vastgelegd van de nagelaten goederen van Jacob Wollebrantsz. en Jacomijntje. Hierin staat ook het eigendom van het andere graf in de kerk van Leiderdorp *“gelegen in 't middelpant get: no. 79”*. Dit graf was gekocht door Jacomijntje Jans Speelmans op 23 juni 1661.

Jacob werkte in zijn leven veel samen met Willem Huijbertsz. van Arckel, die eveneens aan de Hogerijndijk in Zoeterwoude woonde en gehuwd was met Martijntgen Jochems/Joachims van Venetien. In het kohier familiegeld van Rijnland (1674) staat Willem vermeld als visser. Ook Willem had twee grafstenen in de kerk. De grafstenen van Willem van Arckel lijken sterk op die van Jacob Wollebrantsz. de oude en bevatten naast zijn naam (Wilhem van Arckel) eveneens een huismerk. Beide exemplaren van de grafstenen liggen nog in de kerk. Eén van de grafstenen van Willem is later toegevoegd, nadat deze rond 1970 buiten de kerk in de buurt van de Hogenrijndijk onder Zoeterwoude is teruggevonden.

Testamenten en voogdij (1646-1663)

Op 26 mei 1646 gaan Jacob Wollebrantsz. de oude en zijn vrouw Jannetgen Claesdr. van Nattenhoven naar notaris Claes Verruijt in Leiden en laten door hem hun testament vastleggen. Ze spreken af dat na het overlijden van één van beiden aan de armen een bedrag van 25 gulden moet worden verstrekt en verklaarden verder:

"over haere minderjarige kint of kinderen te stellen tot voochden, jonge Jacob Wollebrantsz. ende Ds. Matheus van Nattenhoven, dienaer des goddelicken woorts tot Catwijck opden Rijn, respective haer broeders".

Na het overlijden van Jannetgen Claes van Nattenhoven vindt op 10 juni 1662 een boedelscheiding plaats bij notaris W. van Vredenburg te Leiden, omdat Jacob Wollebrantsz. de oude op 28 mei 1662 in ondertrouw is gegaan met Jacomijntgen Jansdr. Speelmans. Ook jonge Jacob Wollebrantsz., pannembakker te Valkenburg en Sr. Johan Dermonts, koopman te Leiden, zijn aanwezig als de toegewezen voogden van

"Claes out ix, Marijtgen out xvij ende jonge Marijtgen out xvj, alle off daer omtrent, naegelaten weeskinderen vande voors. Jannetgen Claesdr. van Nattenhoven, gewonnen bijde gemelde Jacob Wollebrantsz. Verhagen".

Sr. Johan Dermonts wordt dezelfde dag nog bij de notaris aangewezen als de nieuwe voogd, omdat ook Ds. Matheus Claesz. van Nattenhoven inmiddels overleden is. In plaats van 500 gulden, zoals was vastgelegd in het testament, belooft Jacob de oude de kinderen ieder 2000 gulden te schenken en wel 1000 gulden *"soo haest zij tot hun huwelijcke state off anders tot haer mondige dagen sullen zijn gecomen ende de jaer daer naer noch elc gelijck tienhondert gulden"*.

Op 4 september 1662 is jonge Jacob aanwezig bij het vaststellen van een nieuw testament van Jacob de oude en zijn vrouw. In de akte staat geschreven:

"de persooene Jacob Wollebrantsz. Verhage, steenplaetser ende de eerbare Jacomijntgen Jansdr. Speelmans, echteluijden, tegenwoordich haer residentie houdende aenden Hogenrijndijc in de kercbuijrt inden ambachte van Leijderdorp, mij notaris wel bekend, beide sieckelijc van lichame momentlijcken den voorschreven Jacob Wollebrantsz. te bedde leggende ende de voornoemde Jacomijntgen Jansdr. gaende ende staende niettemin beide haer verstant redenen ende memorien wel machtich ende ten vollen gebruijckende soo uijtwendelijcken bleecq".

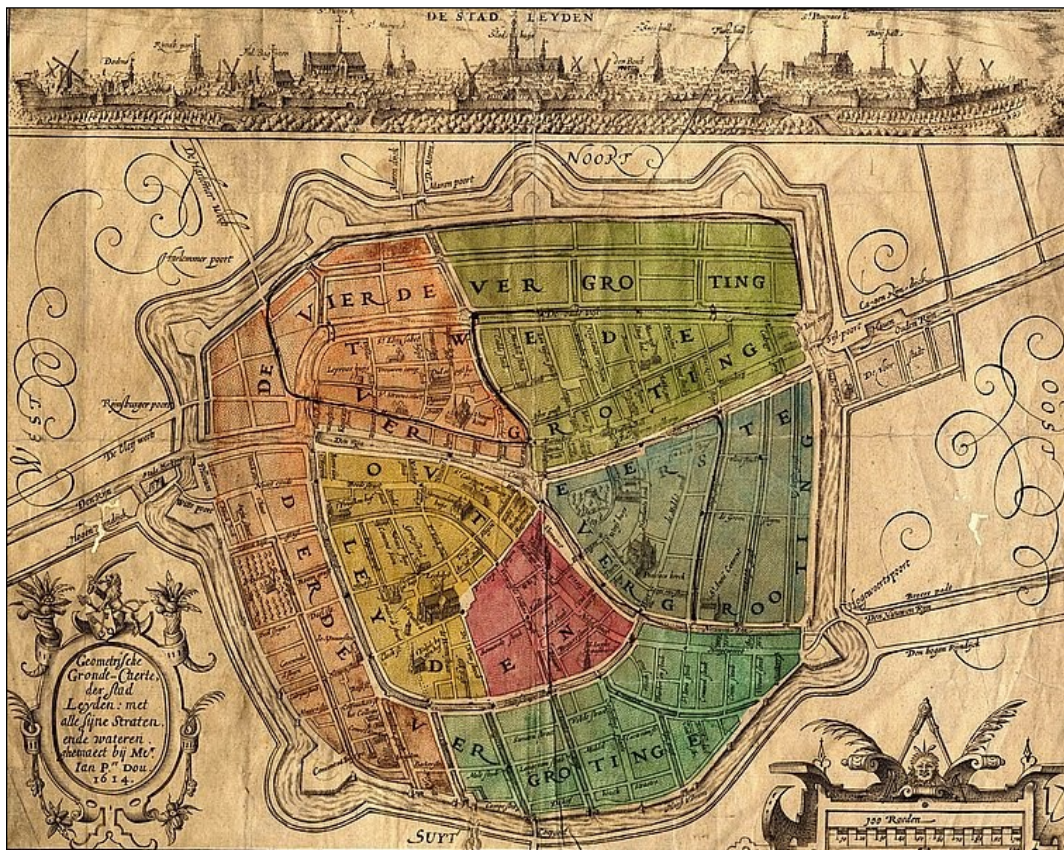
Door ziekte geveld werd het kennelijk hoog tijd om de nalatenschap in een testament vast te leggen. In dit testament staat dat het huwelijk niet in gemeenschap van goederen heeft plaatsgevonden en dat beide inboedels daarom voor het huwelijk in een aparte inventaris zijn vastgelegd. Uit de inventaris van Jacob de oude blijkt dat hij op dat moment over een vermogen van ongeveer 28.000 gulden beschikte. In het testament werd tevens bepaald dat de langstlevende recht had op de helft van de winst, die tijdens het huwelijk uit beide boedels zou voortkomen, maar ook aansprakelijk zou zijn voor de helft van een eventueel verlies in die periode. In een tweede akte van die dag worden *"Jacob Wollebrantsz. Verhagen de jonge, zijn comparants broeder, mit ende benefens Sr. Jan Dermonts, coopman, zijn neef"* aangewezen als de voogden over de kinderen.

Jan Dermonts (ook wel genoemd Jan de Rameaux, Jan Deramous, Jan Dermauts en Jacques Deramaus) was op 21 november 1657 te Leiden gehuwd met Maria Cornelis van Nattenhoven, de dochter van Cornelis Claesz. van Nattenhoven, de zwager van oude Jacob Wollebrantsz. Verhagen.

Op 25 augustus 1663 verschijnen *"de eersame Jacob Wollebrantsz. Verhagen, steenplaetser ende kalckbrander ende de eersame Jacquemijntge Speelmans echtman ende vrouw"* wederom bij notaris W. Vredenburg om een paar extra voogden te benoemen. Naast de reeds benoemde voogden jonge Jacob Wollebrantsz. en Sr. Johannes Dermonts, die door Jacob de oude zijn aangewezen, worden nu ook twee voogden aangewezen door Jacquemijntge Speelmans, namelijk haar eigen man Jacob de oude en Gijsbertus Schuijlenburch, een goede vriend van haar.

Kalk, bakstenen en dakpannen

Jacob de oude ontwikkelde zich al snel tot een succesvol zakenman, die zich vooral richtte op de handel in bouwmaterialen, zoals metselkalk, bakstenen en dakpannen. Dat was zakelijk gezien een goede keuze voor die tijd door de snelle uitbreiding van het aantal inwoners in de grote steden. Door de belegering van Vlaanderen door de Spanjaarden tijdens de 80 jarige oorlog vluchtten veel inwoners van het zuiden naar de Hollandse steden. Het aantal inwoners in Leiden nam toe van ongeveer 12.000 in 1585 tot bijna 45.000 inwoners in 1622. Dit aantal liep nog wel sterk terug door de pestepidemie in 1624/1625, waardoor zo'n 10.000 inwoners overleden en in 1635, waardoor nog eens zo'n 15.000 inwoners overleden.

Kaart van Leiden uit 1614 door Jan Pieterszoon Dou waarop de stadsuitbreiding van 1611 is te zien

Door de snelle groei van het aantal inwoners in de stad, werden stadsuitbreidingen noodzakelijk. In 1611 werd de stad vergroot van de Oude Vest tot de Mare Singel, in 1644 werd de Havenbuurt gebouwd en in 1659 werd de stad tussen de Havenbuurt en de Geregracht uitgebreid. Uiteraard waren hier veel bouwmaterialen voor nodig, evenals in de andere grote steden, zoals Amsterdam en Haarlem. De exploitatie van steen- en pannembakkerijen langs de Oude Rijn nam in die periode dan ook sterk toe en leverde de eigenaren veel geld op.

Kalkovens

Op 19 mei 1646 koopt Jacob de oude de kalkovens van zijn inmiddels overleden schoonvader voor een bedrag van 3500 gulden, waarvoor hij een schuldbrief ondertekende ten name van zijn zwager Mattheus Claeszn. van Nattenhoven, "*bedienaer des goddelijcks woorts tot Catwijk*".

In de latere boedelscheiding naar aanleiding van het overlijden van Jacob de oude van 21 september 1680 staat deze kalkbranderij als volgt beschreven:

“Een huys ende erve met een tuyn met twee kalckovens ende potten, schuyr ende verdere getimmerten daer toe behorende ende nog vier huysgens daer beneffens omtrent den Rijn, mitsgaders nog een huysgen aen den dijk, alle staende ende gelegen in den ambagte van Soeterwoude aen den Hogenrijndijck bijde overledene bewoont ende gebruyckt, belent aen d’een zijde de heer Pieter van der Marsche, griffier der stad Leijden ende aen d’ander zijde de heer burgemeester Johan van den Berg, streckende voor van den Hogenrijndijck tot agter aen den Rijn toe.”

In een kalkoven werden schelpen met behulp van turf verhit tot een temperatuur van 900-1200 graden Celsius. Daardoor werd koolzuurrijke kalk omgezet in koolzuurgas en ongebluste kalk. Deze ongebluste kalk werd uit de oven geschept en uitgespreid op de vloer in het leshuis. Dit was een schuur met een onbeschoten kap. Door de ongebluste kalk met water te besproeien trad een chemische reactie op. De temperatuur steeg dan tot ongeveer 100 graden en na enige tijd vielen de schelpen als kalk uit elkaar. De stoom kon gemakkelijk ontsnappen door het dak. Tot halverwege de negentiende eeuw hadden de ovens de vorm van een afgeknotte kegel. De schelpen en turf werden om en om van boven in de oven geworpen. Later werden de ovens voorzien van een schoorsteen en lukte het om ze continu te laten branden door ze van boven steeds bij te vullen en van onderen leeg te halen. De kalk die aldus ontstond werd in de bouw gebruikt bij de cementbereiding en het pleisterwerk.

Kalkovens bij Leiderdorp, Jan de Bisschop, 1648 - 1671

Voor de kalkbranderij van Jacob de oude werden de schelpen waarschijnlijk aangevoerd vanuit Katwijk aan Zee over de Oude Rijn naar Zoeterwoude. Vanuit Zoeterwoude werd de kalk weer vervoerd naar allerlei bestemmingen in de omgeving, zoals Maassluis, waar uit het archief van deze gemeente blijkt dat Jacob de oude daar veel zaken deed.

De aanvoer van de benodigde turf en schelpen en de distributie van de geproduceerde kalk werd mogelijk door zijn broer jonge Jacob gedaan, want op 9 april 1643 kocht deze een rijnschip voor het vervoer van goederen en in het lidmatenregister van de Nederduits Gereformeerde Gemeente van Valkenburg staat beschreven dat jonge Jacob Wollebrantsz. en zijn huisvrouw Maritgen Arents Pauw in 1644 of 1645 attestatie is verleend voor hun verblijf in Maassluis.

De ligging van de kalkbranderij en het bijbehorende huis waar Jacob de oude woonde kan worden afgeleid uit een oudere akte opgemaakt op 1 januari 1634 door notaris D.J. Versanevelt te Leiden, waarin staat: "*Claes Cornelisz. van Nattenhoven, calckbrander, woonachtich aen den Hogenhijndijck in den ambachte van Soeterwoude omtrent 't scheijt van Haserwoude*"

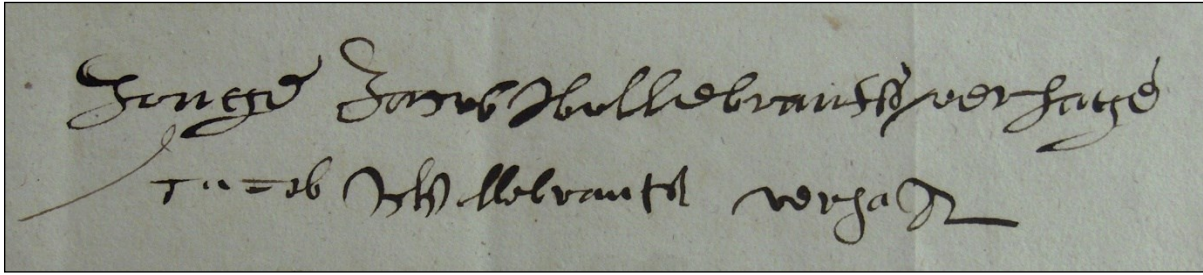
Rechts-midden de lokatie van de kalkovens van Jacob de oude met rechts de "scheypael" op de grens van Zoeterwoude en Hazerswoude (kopie van een kaart van Jan Pietersz. Dou 1663)

Op 7 november 1646 wordt door de schout en schepenen van Maassluis een akte opgesteld, waarin "*Jacob Wollebrantsz., kalckman woonende tot Leyderdorp*" aan Jan Pietersz. Floor, bakker van beroep, een hypotheek verstrekt van 400 gulden op zijn nieuwgebouwde huis. Dit bedrag was Jan nog schuldig aan Jacob de oude wegens geleverde bouwmaterialen en moest worden afgelost met 40 gulden per jaar.

Op 8 januari 1658 wordt voor schout en schepenen van Maassluis opnieuw een akte vastgelegd, waarin "*Jacob Wollebrantsz., woonende aen den Rijndijck*" het restant van de vordering op bakker Floor overdraagt aan de diaconiearmen te Maassluis.

Op 13 juni 1647 koopt Jacob de oude een huis in de Westboonestraat te Maassluis van Doe Jorisz. van der Gaech voor 687 gulden. Een paar maanden later op 23 september 1647 verkoopt hij het huis weer aan Tijs Cornelisz. Bouckendecouck voor 750 gulden.

Op 10 april 1652 draagt Gerrit Corss, kalckman te Voorburg, aan Jacob de oude een huis aan de zuidzijde van de Noordvliet te Maassluis over. De koopsom is 950 gulden en wordt in mindering gebracht op de lopende schuld van 1600 gulden, die Jacob nog tegoed had. Dit huis verkoopt Jacob weer op 4 juli 1656 voor 825 gulden.

Handtekening van jonge Jacob (boven) en oude Jacob Wollebrantsz. Verhagen (23-11-1658)

Uit de erfenis van zijn vader Jacob de oude verkocht Willebrant Verhagen op 8 februari 1687 voor schout en schepenen van Zoeterwoude de aan hem toegewezen helft van een huis met tuin, kalkovens en vijf kleine huisjes aan de Hoge Rijndijk aan Pieter Paulusz. van Lelieveld.

Op 18 februari 1687 wordt door notaris Matthijs van Lobbrecht te Utrecht een akte opgesteld, waarin Pieter Pauwelsz. van Lelyvelt en Cornelis van Arckel als voogd van het minderjarige kind (Jacobus) van Jochem van Arckel en Marijtge Verhagen afspraken maken over de verhuur van de kalkbranderij, waarbij de huurder gehouden zal zijn om aan Gijsbert van Arckel een contante betaling te doen van 257 gulden en tien stuivers voor schelpen en gereedschap volgens een lijst die door Wollebrant (Willebrant) Verhagen is ondertekend.

Op 2 maart 1697 wordt de andere uit de erfenis van Jacob de Oude aan zijn dochter Marijtge toegewezen helft voor schout en schepenen van Zoeterwoude verkocht door Jacobus van Arckel aan Jan van Vliet voor 1.350,- gulden. Jacobus was de zoon van Maria/Marijtge Jacobs Verhagen (dochter van Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude) en Jochem van Arckel (zoon van Willem Huijbertsz. van Arckel). De kalkbranderij staat in de akte als volgt omschreven:

“twee kalkovens ende potten met het leshuijs, lootsen, schueren, woonhuijs, tuin ende vijf kleine huijsgens alle staende ende gelegen bij den andere aen den Hogenrijndijk ende Rijn in den voors. ambagte, belend ende belegen hebbende aen de eene zijde meester Simon van Alphen aen de andere zijde Justus Gijs, streckende van den Rijndijk tot den Rijn, daer van de wederhelfte toebehorende Pieter Pauwelsz. Van Lelyvelt”.

Op 1 december 1701 kocht Jan van Vliet van Belitge Jacobs van Swieten, weduwe van Pieter Lelyvelt, de andere helft van de kalkbranderij voor 1.000 gulden, waardoor hij in het bezit kwam van de gehele branderij.

Op 16 december 1730 keert de kalkbranderij nog eenmaal terug in de familie, omdat Jan van Vliet het geheel weer doorverkocht aan Jan Backer, gehuwd met Japen/Jaapje Verhagen, de zus van Jan Verhagen (geboren 17 november 1697). De moeder van Jan Backer (Maartje Mathijssse van Vliet) was een nicht van Jan Leendertsz. van Vliet, impostmeester te Leiden. Jan Bakker moest voor de kalkbranderij 2.500 gulden betalen, waarvoor hij een schuldbrief ondertekende en tevens akkoord moest gaan met een aantal voorwaarden van Jan van Vliet, waardoor we een aardig beeld krijgen van het bijbehorende huis en de tuinen:

“.. met verdere conditie dat de heer Jan van Vliet zijn leeven langh geduijrende sal hebben en behouden het gebruik van de twee voorkaamers van het groote huijs aan de zuijd-oostzijde over de kalkplaats van de heer Pieter van Lelijvelt, als meede de keuken agter de groote kaamer op de plaats geleegeen als meede de bloemtuijn aan den Rijn, die den kooper ten sijnen kosten ordentelijk sal moeten onderhouden. Ingelijks sal den kooper ten sijnen kosten moeten onderhouden de taxisboomen heijning, blomperken, bloemen, persik- abrozen wijngaardt etc. soo en indien voegen als deselve althans bepoot en beplant is als meede de voortuijn die den kooper meede ten sijnen kosten sal moeten onderhouden met snoeijen, binden etc. ende daar het noodig weesen sal nieuwe vrugtdragende boomen te planten ende sal den kooper gehouden zijn aan den bovengenoemde heer Jan van Vliet te leeveren een derde gedeelte van de vrugten, die in de opgamelte tuijn jaarlijks sullen komen te groeijen sonder dat den meergenoemde Jan van Vliet daar voor iets gehouden sal zijn te voldoen....”

In de akte staat tevens vermeld dat Jan van Vliet het eigendom verkreeg op 2 maart 1697 en 1 december 1701. De Kalkbranderij staat in de akte als volgt beschreven:

“Een kalkbranderij met desselfs twee potten, leshuijs, turffschuijr, schilpwerff mitsgaders alle de huijsingen aan de voorschreven kalkbranderij gehoorende, item de tuijnen als meede de stallinge alle staande ende geleegeen aan den Hoogen Rijndijck in den voorschreeven ambagte (Zoeterwoude), belend ende beleegen hebbende aan de eene zijde Cornelis en Hendrik van Diest en aan de andere zijde de heer Pieter van Lelijveld Pauwelsz., streckende voor van den Rijndijk tot agter aan den Rijn”.

Op 10 februari 1787 verkocht Leendert Backer (gedoopt 19-05-1735 te Leiderdorp, de zoon van Jan Backer en Jaapje Verhagen) de kalkbranderij aan Arnoldus Theodorus Zodaar, de heer Jacobus Scheltus en Johan Martin van Kervel voor een bedrag van 12.000 gulden, waarvan de helft nog als onderpand moest worden afbetaald.

Het geheel staat omschreven als volgt:

“Een huijzinge, erve, stallingen en knegtshuijzinge, beneevens drie kalkovens met desselfs turfschuuren en leshuijzen en al 't verdere getimmerde daar op staade met en beneevens een groot en twee kleijne vaartuijgen bijde voorschreven kalkovens behoorende met deselver zijlen en verdere tuigagie, niets uitgesondert als meede alle de gereedschappen tot de gemelde kalkbranderij en kalkovens behoorende, staande ende geleegeen aan den Hoogen Rhijndijk in den voorschreeven ambagten, belend en beleegen hebbende ten noorden de heere Lelijveld, ten westen de Heereweg, ten zijden de heere Lelijveld voornoemt en ten oosten den Rhijn.”

Het laatste eigendomsbewijs (waarbrief) is van 7 juli 1786, het moment waarop de kalkovens al *“uit te hand”* waren verkocht en gekocht door bovenstaande partijen.

Na deze transactie blijft de kalkbranderij nog enige tijd in handen van Jacobus Scheltus, Pieter Lucas Mulder en Jan Gerard Mulder, die volgens de openbare verkoop op 28 oktober 1828 de kalkbranderij verkopen aan Hendrik Telders.

De kalkbranderij staat nu beschreven als volgt:

“Een zeer gerenomeerde druk beklante en welgelegen kalkbranderij, genaamd Oud-Rynvliet, voorzien van vier ovens, leshuizen en turfschuren met de nodige knechts-huizingen en eene binnen weinige jaren nieuw getimmerde heeren-huizinge, item stalling en koetshuis, zijnde de grond tot de gemelde kalkbranderij behoorende, volgens de oude meting groot 56 roeden en 77 ellen, staande en gelegen aan den Hoogen Rijndijk onder Soeterwoude.”

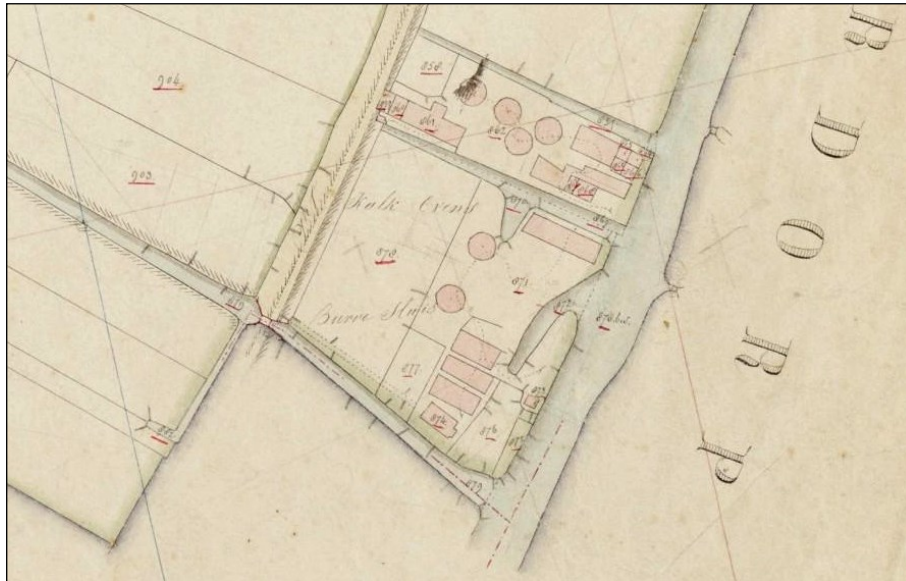
Voor de verkoop van de kalkbranderij Oud-Rynvliet werden verschillende advertenties geplaatst:

•• Op Dingsdag den 28 October 1828, des avonds ten vijf ure, zal in de Herberg genaamd: „Ik leer nog, aan den Hoogen Rijndijk onder Soeterwoude, publiek, op *Regterlijke autorisatie*, worden geveild en verkocht: N°. 1. Eene zeer gerenomeerde druk beklante en wel gelegen KALKBRANDERIJ, genaamd OUD-RYNVLIET, voorzien van vier Ovens, Leshuizen en Turfschuren, met de noodige Knechts-huizingen, en eene binnen weinige jaren nieuw getimmerde Heeren-Huizinge, item Stalling en Koetshuis; zijnde de grond tot gemelde Kalkbranderij behoorende, volgens de oude meting groot 56 roeden en 77 ellen, staande en gelegen aan den Hoogen Rijndijk onder Soeterwoude. N°. 2. Eene goede degelijke en wel toegemaakte partij zoo WEI- als HOOILAND, groot ruim één bunder 27 roeden en 73 ellen, gelegen in de Barre Polder onder Soeterwoude. En N°. 3. Een zeer aangename en wel gelegen BUITEN-PLAATS, genaamd LUST TOT RUST, binnen weinige jaren, door aankoop der grond van de geamoveerde Buitenplaats *Toh - Lust*, merkelyk vergroot, met deszelfs Heeren-Huizinge, voorzien van verscheiden, zoo behangen als onbehangen Kamers en Vertrekken, twee Koepels, waarvan een zeer ruim is, Paast-denstal voor vier paarden, Koetshuis en verdere getimmerde, mitsgaders nieuw aangelegde en met *exquise* Vrucht-boomen beplante Tuin en Bosch, zijnde de grond groot één bunder 4 roeden en 60 ellen, staande en gelegen aan den Hoogen Rijndijk bij het Leyderdorpsche Tolhek, een kwartier uur gaans van de Stad Leyden, onder Soeterwoude, strekkende tot aan den Rijn, langs welke de voorschreven Heeren-Huizinge en de groote Koepel, geëxter-deerde uitzichten is hebbende. Zullende de voorschreven perceelen kunnen worden bezigtigd, namentlijk: de Kalkbranderij dagelijks, mits voorzien zijnde van een biljet van een der nagenoemde Notarissen, en de Buitenplaats en partij Land daags vóór en op den dag van Verkoop, echter zal men de Buitenplaats eerder kunnen zien, mits vooraf aan de Bewoners biljet vragende. Zijnde inmiddels nadere informatie te bekomen, met betrekking tot de partijen N°. 1 en 2, ten Kantore van de Notarissen T. VAN BERGEN te Leyden en C. KLAVERWYDEN te Soeterwoude, en ten aanzien van het partij N°. 3, ten Kantore van laatstgemelde Notaris.

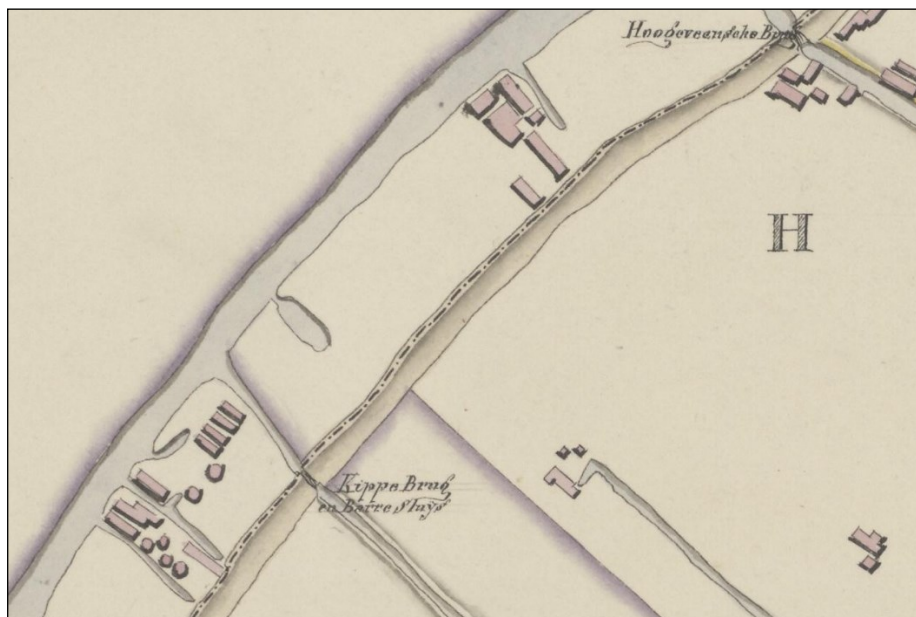
Advertentie voor de verkoop van de kalkbranderij (Leydse Courant van 24 september 1828)

••• Op Donderdag den 30 October 1828, des voormiddags ten 10 ure, zal op *Regterlijke Autorisatie*, om *contant geld*, op de Kalkbranderij, genaamd *Oud Rynvliet*, aan den Hoogen Rijndijk onder Soeterwoude, publiek worden verkocht: Eene partij SCHULPEN, TURF, SCHULP- en STEENKALK. Voorts een aanzienlijke partij GE- REEDSCHAPPEN tot de Kalkbranderij behorende; mitsgaders de volgende KALK- en SCHULP-SCHEPEN, als: een gedekte Kalk-ijker, groot 35 ton; een dito, groot 25 ton; een overdekt Rijschip, groot 17 ton; een open Praam, groot 13 en 1 halve ton, alle met Zijl, Touw en Blokwerk; een Roeischuit, en hetgene meer zal worden geveild. Alle welke goederen behooren, voor de eene helft, aan den Heer Mr. J. SCHELTUS, en voor de wederhelft tot den onder beneficie van Inventaris aanvaarden boedel en nalatenschappen van wijlen den Heer J. G. MULDER, in leven *Ontvanger der Directe Belastingen enz. van Rijnsburg en Oegstgeest*, en Vrouwe W. S. DE WOLF, echte lieden, gewoond hebbende en overleden onder Soeterwoude voornoemd. Zullende de gemelde Goederen en Schepen daags vóór den dag der Verkoop ingezien te zijn.

Advertentie van 29 september 1828 voor de verkoop van schelpen, turf en gereedschap van de kalkbranderij

Bovenaan het perceel met de 4 kalkovens (862), voorheen van Jacob Wollebrantsz. de oude (kaart van 1832)

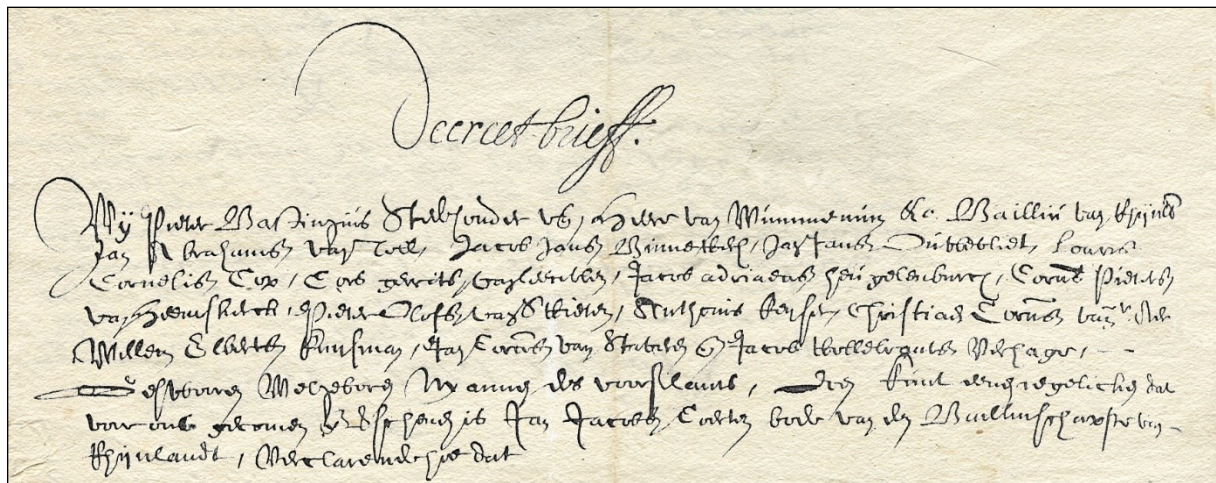
Kaart uit ca. 1859 met linksonder de kalkovens te Zoeterwoude en middenboven de pannenkokerij (later van Arent Jacobsz. Verhagen) te Hazerswoude van Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude

Schepen en welgeboren man

Dat Jacob de oude een man van aanzien was blijkt wel uit zijn benoeming als schepen van Zoeterwoude en later zelfs als Welgeboren Man van de Hoge Vierschaar van Rijnland. Dat klopt ook wel met het beeld dat we krijgen uit een inventarisatie van 27 mei 1662, opgesteld door notaris W. van Vredenburg, waarin zijn vermogen op dat moment werd geschat op zo'n 28.000 gulden, een flink kapitaal voor die tijd. Als schepen van Zoeterwoude staat hij in het rechterlijk archief vermeld in akten van 25 mei 1647, 28 mei en 25 oktober 1648 en op 16 januari 1649.

In 1658 en 1659 staat Jacob de oude vermeld als één van de welgeboren mannen van de hoge vierschaar van het baljuwschap Rijnland in het boek 'Costumen, Keuren ende Ordonantien van het Baljuwschap ende Lande van Rijnland' van Mr. Simon van Leeuwen (1667).

De bevestiging hiervan vond ik terug in de decreetbrief uit 1659 van de Hoge Vierschaar van Rijnland. Jacob de oude woonde aan de Hoge Rijndijk in het ambacht Zoeterwoude, dat voor de hogere rechtspraak onder de jurisdictie van Rijnland viel.

Decreetbrief van de Hoge Vierschaar van Rijnland, 26 augustus 1659 (detail) met vermelding van Jacob Wollebrantsz. Verhagen (5^e regel)

De transcriptie van de aanvang luidt:

“Decreetbrieff.

Wij Pieter Bastinquis Stedehouder van den Heer van Wimmenum den Bailliu van Rhijnlandt, Jan Abrahamsz. van Toll, Jacob Jansz. Binnewech, Jan Jansz. Ouwevliet, Louris Cornelisz. Cop, Cors Gerritsz. van Leeuwen, Jacob Adriaensz. Heugelenburch, Cornelis Pietersz. van Heemskerk, Pieter Olofsz. van Swieten, Anthonis Keyser, Christiaan Cornelisz. van der Aer, Willem Elbertsz. Kuysman, Jan Cornelisz. van Staveren ende Jacob Wollebrantsz. Verhagen, Gesworen Welgeboren Mannen als voors., doen kunt eenen iegelicken dat voor ons gekomen ende verschenen is....”

COSTUMEN, KEUREN,
E N D E
ORDONNANTIEN,
VAN HET
BALJUSCHAP ende LANDE
van RIJNLAND.

Daar inne begrepen de algemene C O S T U M E N
ende Regtsgebruyken, soo in de manier van Pro-
cederen, als andere gemeene Regtsfaken, binnen
de Steden ende ten platten Lande V A N
H O L L A N D gebruykelijk.

*Verder gepast ende bevestigt met allen Regten, Regtsgeleerden, Placcaten,
Ordonnantien, Handvesten, Keuren, Gewoonten, ende
Gewijsden daar toe behorende.*

Beschreven door

Mr. SIMON VAN LEEUWEN, R.G.

Tot { LEYDEN.
ROTTERDAM. } By de HACKENS, A° 1667.
Met Privilegie voor 15. jaaren.

I N L E Y D I N G.

Wie ende welke van ouds voor Welgebooren Mannen van Rijnland erkent, ende aldaar in de Hoge Vierschaar als Regters geseten hebben, dewijl deselve eertijds in onseker getal bestonden, is daar van geen bysondre aantekening te vinden, tot dat deselve eerst in den Jare 1573. tot een seker getal gebragt zijn, sedert welken eerst aantekening is beginnen gehouden te werden. Om het welk, soo veel als doenlijk, te vervullen, heb ik daar van uyt oude voorgaande gewijsden, soo veel by een vergadert; als enigints doenlijk was, ende daar van by een gestelt de volgende lijst; beginnende met ende sedert den Jare 1500. ende daar voor.

Lijste der Welgeboren Mannen, sedert den tijd dat Willem van Boshuysen Baljuw van Rijnland was, die in den Jare 1489. Baljuw wierd.

Anno 1658. quamen ter Vierschaar
benevens de voorgaande dese
naarvolgende,

Jan Abrahamfz. van Tol.
Jacob Ianz. Binnewech.
Jan Ianz. Ouwevliet.
Louris Willemsfz. Kop.
Kors Gerritsfz. van Leeuwen.
Jacob Adriaansfz. Heugelenburch.
Cornelis Pieterfz. van Heemfkerk.
Pieter Oloffz. van Swieten.
Anthonis Keyfer.
Christiaan Cornelisz. vander Aar.
Willem Elbertfz. Kuyfman.
Jan Cornelisz. van Staveren.
Jacob Wollebrantsfz. Verhagen.

1659.

Pieter Oloffz. van Swieten.
Christiaan Cornelisz. vander Aar.
Anthonis Keyfer.
Willem Elbertfz. Kuyfman.
Jan Cornelisz. van Staveren.
Jacob Wollebrantsfz. Verhagen.
Pieter Thonisz. van Alkemade.
Pieter Cornelisz. Nobel.
Jacob Dirxfz. van Outshoorn.
Cornelis Korfz. vander Laan.
Willem Jeronimusz. vander Sluys.
Jan Pieterfz. van Giesen.
Klaas Willemsfz. Kolff.

Steenovens

Samen met Willem Huijbertsz. van Arckel koopt Jacob op 4 maart 1658 een stuk warmoesland in de Waert op de Hardevloer te Leiderdorp. Het is het begin van de zakelijke relatie tussen Jacob de oude en Willem. Willem was van beroep visser en woonde eveneens aan de Hoge Rijndijk te Zoeterwoude. De dochter van Jacob de oude huwde later met de zoon van Willem, waardoor veel gemeenschappelijk bezit in de familie bleef.

Op 31 december 1659 kopen Jacob en Willem van Maerten Mathijsz, wonend te Esselickerwoude, twee partijen weiland onder Alpherhoorn, in 't geheel 4 morgen en 1 hond 34 roeden. Het ene perceel grensde ten oosten aan dat van Gerridt Henderixsz van Eijck, ten zuiden en westen aan de grond van Adriaan Cornelisz van Immerseel en ten noorden aan de Hoge Rijndijk. Het andere perceel, belend ten oosten van Eijk voorn., ten zuiden de Hoge Rijndijk, ten westen Pieter Willemsz Maes, ten noorden de Rijn. De koopsom staat niet vermeld, maar de schuld werd voldaan op 23 mei 1661. Hierop bouwen zij samen een nieuwe steenbakkerij,

Een half jaar na de aankoop van de grond is de bouw van de nieuwe “steenplaats” kennelijk al voltooid, want op 12 juli 1660 treden Jacob de oude en Willem toe tot een vereniging van steenplaatsers (de eigenaren van een steenbakkerij) in Rijnland. In dit gezelschap worden gezamenlijke produktie-afspraken gemaakt om zodoende de prijzen te kunnen beïnvloeden op de markt. Het is feitelijk één van de eerste kartels in Nederland en het is dan ook opvallend dat uit de notulen blijkt, dat uitgerekend Jacob en Willem als eersten betrappt werden op het feit dat zij tegen de gemaakte afspraken in meer stenen bakten dan voor dat jaar was toegestaan. De boete, die zij hiervoor moesten betalen, was 500 gulden voor de armen van Leiden.

In het archief van Leiden is het boekje met *“Ordonnantie Articulen, Conditien, ende Reglementen, by de Ghemeene Steenplaetsers in Rijnlandt onderlingh opgerecht, jongst geresumeert ende gearresteert opten xviiien Mey Anno 1661 binnen Leyden”* nog bewaard gebleven. Het begint met een aantal afspraken waaraan de *steenplaetsers* zich moeten houden, daarna worden over een aantal jaren de notulen bijgehouden. In het 2^e artikel staat:

“Jaerlijcks, op den laetsten Dynsdagh in Augusto, voor het aengaen van de vroylijke maeltijt, soo die gehouden werdt, of andersints op de bijeenkomste van de Gemeene Steenplaetsers ten dien dage expresselijck daertoe te convoceren, sullen bij meerderheydt van stemmen verkoren werden de drie Vormmeesteren, ende een onder deselve, die het Jaer daer voorgaende in dienst gheweest is, alsdan tot President verkooren sal moeten werden.”

Het 6^e artikel beschrijft een aantal afspraken over de bewaring van stukken:

“Den President sal in sijne bewaringe hebben het koffer met de leggers, maten van de Steenvormen, met alle de charters, Papieren ende Boecken, met de resolutien, reeckeningen ende alles anders dat tot de saecken van deese ghemeenschap behoort ende vereyscht werd; ende soo yemant President wierd, die buyten de Stadt Leyden woonachtigh ware, sal denselven in zulcken ghevalle het koffer ende de sleutel van dien mette voorsz. Papieren ende Registers moeten laten binnen de stad Leyden, ten huysse van de outste medevormmeester ofte, soo die mede in de Stadt niet en woonde, ten huysse van de andere medevormmeester, om daer door bij noodige voorval gedient te werden.”

Uit de boedelscheiding van 16 mei 1682 van Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude blijkt echter wel dat hij hofleverancier was: *“Aen sijn Hoogheijt den Heere Prince van Oranje, 89.000 steen tot 339:5:0, daer voor is niet meer ontfangen als 312:6:0.”* Met een gemiddelde rente van 4% per jaar levert de restschuld van 27 gulden op dit moment nog een uitstaande rekening op van ruim € 10.000.000,-!

Dien van loogelijck de 8 dden 16162
 van Oranje 89000
 339 5' - daer voor is mit mede
 ontfangen als 312 6' - hont de
 grootte roeden bodde — 156 3' -

Uitstaande rekening bij de prins van Oranje, 16 mei 1682

Op 27 mei 1662 laat Jacob in verband met het overlijden van zijn eerste vrouw Jannetje Claes van Nattenhoven en zijn voorgenomen tweede huwelijk met Jacomijntje door notaris W. van Vredenburg een inventaris opmaken van zijn bezittingen, omdat hij niet in gemeenschap van goederen wilde trouwen. Een gedeelte van de akte van deze inventaris luidt als volgt:

"Sommer staet als boedels van Jacob Wollebrantsz. Verhagen calckbrander aenden Hogenrijndijck in Soeterwoude ende Jannetgen Claesdr. van Nattenhoven gewesen echteluijden.

De kalckovens aenden Hogenrijndijck met hujsingen, gereetschappen, turff alles watter toebehoort, mitsgaders schultboeck tot de selve kalckovens behoorende als oock den hujsraet ende imboedel die hij Verhagen besit ende daer bij oock rente brieven ende obligatien die hij heeft ende hem toebehorende werden bij hem Jacob Wollebrantsz. begroot t' samen en met den andren op een somme van 20.000:0:0.

*De helft inde steenplaets in Alpherhoorn bij hem met Willem Huijbertsz. van Arckel gebout met het lant daer bij behoorende. Item de helft van een partije lants aende Meerburger Watering als oock de helft inde staelgronden op de Hardevloer ende de helft in een stallinge opte werf van Willem Huijbertsz.. Wijders mede de helft van alle de gebacken steen, aerde ende inschulden tot deselve steenplaets behorende mitsgaders oock de helft van alle de gebacken steen, aerde ende inschulden behoorende tot de gehuijrd steenplaets over Smolenaers wert t' samen bij Jacob Wollebrantsz. begroot op 11.000:0:0.
 T'samen 31.000:0:0*

Daer van moet afgaen over 't gunt Jacob Wollebrantsz. wegens sijn kalckoven ende gevolch schuldich in eens 3.000:0:0.

'T welc afgetrocken blijft overich 28.000:0:0.

Aldus bijeen gestelt omme te dienen ende strecken daer 't behoort huijden den xxvijen meij 1662.

Jacob de oude en Willem van Arkel kopen op 11 februari 1662 samen opnieuw een stuk warmoesland (532 roeden) op de Hardevloer te Leiderdorp voor een bedrag van 2600 gulden. Op 5 december 1664 koopt Jacob samen met Willem van Arckel en Jan Dircksz. Batelaen twee stukken land aan de Does te Leiderdorp, groot 8 morgen, 4 hont en 24 roeden voor een bedrag van 6965 gulden. De kleigrond, die ze nodig hadden voor de steenbakkerij, hadden zij reeds eerder gekocht op 29 november.

Detail uit een kaart van 1687 met in het midden de twee steenovens in Alphenhoorn tegenover 's Molenaarsbrug

In een akte uit het rechterlijk archief van Alphen van 27 mei 1665 verklaren Willem Huijbertsz van Arckel en Jacob Wollebrantsz Verhage, beiden wonend te Zoeterwoude aan de Rijndijk voor zichzelf en met procuratie van de voogden over de minderjarige kinderen van Gerrit Hendricxs van Eijck, in leven steenkoper te Amsterdam, dat zij toestemming hebben gehad om grond te delven aan de Hoge Rijndijk in de Hoefslag van Zegwaard. Ze beloven het ambacht Zegwaard opnieuw aarde te leveren tot verhoging en versteviging aan de Rijndijk aldaar, indien dit nodig is. Als garantie stellen zij hun twee steenovens met steenplaatsen in Alphenhoorn met het bijbehorende land, strekkend van de Rijn zuidwaarts tot het land van Ariën Cornelisz Emmerseel c.s., belend ten oosten de kinderen van Gerrit Hendricxs van Eijck, ten westen Emmerseel voornoemt als onderpand. Mede als onderpand worden de steenplaatsen en het land van de genoemde weeskinderen, strekkend uit de Rijn tot het land van Hendrick Sijmons van Rijn c.s., belend ten oosten Van Rijn voorn., ten westen de comparanten voornoemt en de heer Paets gesteld.

Op 22 december 1683 verklaarden Pieter van Arckelen, Cornelis van Arckelen en Gijsbert van Arckelen, meerderjarige kinderen van wijlen Willem van Arckelen, voor zichzelf, Cornelis Maertensz Buij en Simon Mighielsz van Outshoorn als testamentaire voogden over de minderjarige kinderen van de voorn. Willem van Arckelen, voor de helft, verder de voorn. Cornelis van Arckelen en Pieter van Arckelen samen door 't hof van Holland gesteld tot voogden over het minderjarige kind van Joghem van Arckelen en Marijtgen Jacobsdr Verhagen, beiden overleden te Zoeterwoude, voor de andere helft, op 17 september 1683 te Leiden aan Marija Koster, weduwe van Cornelis Keijser wonend 's-Gravenhage verkocht te hebben, een nieuw gebouwde steenplaats (steenbakkerij) met twee ovens, twee schuren, karrewei, vorm, vlet en tasvelden en diverse nieuw gebouwde huisjes ten dienste van het werkvolk en een ruim woonhuis onder Alphenhoorn in de polder achter de Kerk, stekkend uit de Rijn tot aan het land van de kinderen van Diederick van Leijden van Leeuwen, belend ten oosten Hendrick van Eijk, ten westen de kinderen van Pieter Willemsz Maes, met 4 morgen 141 roeden land. De verkoopsom was 5.500 gulden.

Langs het spoor van koop- en verkoopakten in het rechterlijk en notarieel archief van Alphen komen we uit bij de buitenplaats "Rust en Werk" en daarnaast liggende steenovens.

Na de Tweede Wereldoorlog wordt het buitenhuis met de bijbehorende grond van de voormalige steenfabriek opgekocht door de stichter van het nu bekende vogelpark Avifauna. In verschillende kranten zijn door de jaren heen vanaf 1879 nog advertenties terug te vinden, waaronder een advertentie van 3 mei 1930 in het Leidsch Dagblad, waarin de hele inventaris van de steenfabriek te koop wordt aangeboden. De fabriek zal waarschijnlijk spoedig daarna zijn afgebroken, waarna later het vogelpark kon worden aangelegd.

In verband met de verkoop van de steenbakkerij werden soms advertenties geplaatst in de lokale kranten. De tijdstippen waarop deze advertenties werden geplaatst komen overeen met het verloop van de verkoopakten in het rechterlijk archief van Alphen.

By Executie zal men op Maandag den 9 October 1775, te Amsterdam in 't O. Z. Heeren Logement, verkoopen No. 1. PAN- en EXTRIK-BAKKERY, benevens eene zeer vernakelyke HOFSTEDE met aangename Wandellaanen, Moestuinen, Heeren Huyzinge, met een fraaye groote Coupel boven hetzelfde, verdere Stallingen, Koetshuis, overdekte Kolfbaan &c., en ningen voor Werklieden, mitsgaders 2 stukjes Wey- en Hooy-Land, te zamen groot 7 Morgen 180 Roeden; No. 2. Een STERIE met zyn Oven, Looften, Turfschuur en bystaande Huyzen voor de Meesterknecht en Werkvolk, met het aanhoorende Wey- en Hooy-Land, groot 2 Morgen 500 Roeden; No. 3. Een STEENBAKKERY met 2 Ovens, Schuuren, Looften en annexe Huyzen voor de Meesterknecht en Werkvolk, benevens een BUYTEN PLAATSJE apart Verhuurd wordende, met het byhoorende Wey-Land, groot 4 Morgen alle staande en geleegeen te Alphen over 's Moolenaarsbrug; No. 4. Een derde Part in 74 Morgen 400 Roeden LANDS, met de Huyzen, Bergen, Schuuren &c., gedeeltelyk staande en geleegeen op Rietveld onder de Bailluzge van Woerden en op Zegderbroek in den Gestigte van Utrecht; No. 5. 10 Morg circa 500 Roed extra schoon BOUW, HOOY- en TEELLAND, geleedorp onder Woerden; No. 6. 7 Morgen 3 Hond LANDS, geleegeen op Braeveld mede onder Woerden; No. 7. 5 Morgen circa HOUT-LAND, geleegeen onder den Ambagte van den Indyk op 't Oude Land; No. 8. Een HUYSMANS WOONING, met Schuuren en 15 Morgen circa 240 Roeden, zoo Wey-, Hooy- als Teel Land; No. 9. 18 Morgen 3 Hond en 80 Roeden Wey- en TEEL-LAND; en No. 10. Een HUYSMANS WOONING, met Berg, Schuur &c., en omtrent 16 Morgen zoo Wey-, Hooy- als Teel Land staande en leggende de drie laatste Perceelen aan den Hoogen Rhyndyk in de Barre polder onder de Heerlykheid Hazerswoude. by Biljetten: onderrigting ten Comptoiren van J. Jolles, J. Rietveld en H. Hogewaal, Makelaars te Amst., en by D. Hogewaal.

Leydse Courant van 20 september 1775: No. 3. Een steenbakkerij met 2 ovens, schuuren, lootsen en annexe huizen voor de ... werkvolk, benevens een buytenplaatsje apart verhuurd wordende, met het byhoorende wey-land, groot 4 morgen alle staande en geleegeen te Alphen over 's Moolenaarsbrug.

Op Zaterdag den 24 October 1801, zal men in 't Heeren Logement aan den Burg binnen Leyden, publiek doen veilen en verkoopen een groot ruim hegt sterk logeabel en weidoortimmerd HUYSEN en Erve, zynde het LOGEMENT, genaamd DE NIEUWE PLANTAGE, staande ende geleegeen in 't Noordeinde, binnen de Stad Leyden: breeder by de geaffigeerde Billietten omschreeven; en zynde inmiddels nadere informatie te bekomen ten Comptoire van F. BOON, Notaris en Procureur te Leyden voort. Op Zaterdag den 24 October 1801, publiek te Koop in het Logement aan den Burg binnen Leyden, No. 1. Eene wel geleegeen BUYTEN-PLAATS, met deszelfs zeer hegte sterke en wel doortimmerde Huyzinge, voorzien van vier beneden- en vyf boven-Kamers en Vertrekken, alle Behangen, grootte Keuken, twee drooge en ruime Kelders, Zolders en verdere vereischte Offices en Commoditeiten, Koetshuis en Stallinge voor 5 of 6 Paarden, Tuinmans-Woning, overdekte Kolfbaan met Glasramen ter zyde, Mensgerie, Beporing en Beplanting, Boomgaard en Moestuin, Schuithuis, item Coupel aan den Rhyn; hebbende ook met een Coupel staande op de Huyzinge, alleraangenaamste en uitzichtende op 's Moolenaars Brug, den Rhyn en elders: Item, eene florissante, byzonder geleegeen en geconditioneerde PANNEN- en EXTRIK-BAKKERY, met twee Ovens tot het stookken van rood en blaauw, voorts Turfschuuren, Bergloosten, Droogloosten en verdere Vereischten, Meesterknechts-Woning, en drie Knechts- of Arbeiders-Woningen; voorts twee partyen goed degelyk en wel toegemaakt WEY- of HOOY-LANDEN, te samen groot 7 Morgen 180 Roeden; No. 2. Eene florissante byzonder geleegeen en geconditioneerde STEENBAKKERY, voorzien van twee Ovens, Turfschuuren, Looften, Droog- en Tasvelden en verdere vereischten, ruime Meesterknechts-Woning, en zeven Woningen voor Knechts of Arbeiders; mitsgaders twee stukken goed degelyk en wel toegemaakt WEY- of HOOY-LAND, te samen groot 4 Morgen 300 Roeden; No. 3. Eene zeer florissante, byzonder geleegeen en geconditioneerde STEENBAKKERY, met deszelfs Oven, Turf-Schuuren, Looften, Droog- en Tasvelden, en verdere Vereischten, ruime Meesterknechts-Woning, en vyf Woningen voor Knechts of Arbeiders; mitsgaders twee stukken goed degelyk en wel toegemaakt WEY- of HOOY-LAND, te samen groot 2 Morgen 500 Roeden; No. 4. Een party Land, gelegen aan den Hogen Rhyndyk onder Alphen en den Hoorn, over 's Moolenaars Brug op de Polder agter de Kerk; en No. 5. Een party Land, beplant met Elfen Hakhout, groot of verongeldende voor 5 Morgen 100 Roeden, geleegeen op 't Oude Land, onder den Ambachte van den Indyk (onder Harmelen); alles breeder by Biljetten gespecificeerd, en is inmiddels nadere informatie te bekomen by de Notaris VAN KLINKENBERG DOZI te Leyden voornoemt.

De Leydse Courant van 12 oktober 1801: No. 2: Eene florissante byzonder geleegeen en geconditioneerde steenbakkerij, voorzien van twee ovens, turfschuuren, lootsen, droog- en tasvelden en verdere vereischten, ruime meesterknechts-woning en zeven woningen voor knechts of arbeiders; mitsgaders twee stukken goed degelyk en wel toegemaakt wey- of hooy-land, te samen groot 4 morgen 300 roeden, gelegen aan den Hogen Rhyndyk onder Alphen en den Hoorn, over 's Moolenaars Brug op de polder agter de Kerk.

Ansichtkaart uit circa 1910 met rechts het buitenhuis en verderop de steenovens van Rust en Werk
Het buitenhuis bestaat nog steeds als onderdeel van het vogelpark Avifauna

Detail uit een kaart van 1832 met de steenovens en de buitenplaats Rust en Werk

OPENBARE VERKOOPING

op **DINSDAG 14 OCTOBER 1879**, des voormiddags precies, ten half 12 ure, ten huize van den logementhouder JOHs. SCHOUTEN te **Alphen**, ten overstaan van den Notaris J. W. P. KLUIT te Alphen, van de

BUITENPLAATS

Rust en Werk,

en de daarbij gesitueerde in volle werking zijnde, wel beklante en van ouds zeer gerenommeerde 8182

Steenbakkerij,

met **WONING** voor den Meesterknecht en **ELF ARBEIDERSWONINGEN**, alles zeer gunstig gelegen aan den **Straatweg** en **Rijn** onder **ALPHEN**. Voorts de

HEERENHUIZING

ZOMERLUST;

met grooten **TUIN**. Wijders **Vier HUIZEN** en **ERVEN** met **TUIN**. Een perceel **GRONDS** daarnaast gelegen. En eindelijk een perceel **BOUWLAND**, groot 5 Hectaren, 80 Aren, 70 Centiaren, gelegen onder **Vieuten**, Provincie **Utrecht**.

De **HEERENHUIZING** „*Rust en Werk*” is zeer soliede en modern, onlangs geheel gerestaureerd en bevat alle commoditeiten, die kunnen verlangd worden, met **KOETS-HUIS** en **STALLING**, voor weinige jaren nieuw gebouwd; voorts **KOETSJERS-** en **TUINMANSWONINGEN**; wijders welaangelegde **PLAATS**, beplant met Heesters en Gewassen, opgaand Geboomte, Moestuin, Broeierij, Menagerie en Bosch.

Alles breder bij biljetten omschreven.

De **Buitenplaats** kan aanvaard worden 1 Januari 1880 en bezichtigd Dinsdag en Donderdag van elke week, van des middags 12 tot 3 uren, mits vooraf bij de bewoonster belet vragende.

De overige perceelen dadelijk na de toewijzing.

Nadere onderrichtingen te bekomen ten kantore van voornoemden Notaris.

De Rijnbode van 21 september 1879

De pannenbakkerij

Op 12 juni 1674 verkoopt Pieter Coornwinder, provisioneel baljuw en schout en gehuwd met Barbara Veenbergen, dochter en erfgename van Hendrick Veenbergen, aan Willem Hubrechtsz van Erckel (Arckel) een uiterdijk gelegen buiten de Hoge Rijndijk te Hazerswoude, groot 4 hond, belend ten oosten Jonker Lantscroon, ten westen de kinderen van Dirck Claesz Rijnenburch, ten zuiden de Rijndijk en ten noorden de Rijn. De koopsom is 250 gulden en 2 rozenobels als speldegeld.

Op 27 februari 1675 verkoopt Willem Hubertsz van Erckel, wonende aan de Hoge Rijndijk, aan Jacob Verhagen, mede wonende aldaar, de helft van een uiterdijk gelegen buiten de Hoge Rijndijk (zie akte hierboven), waarop koper en verkoper tegenwoordig een pannenbakkerij hebben, groot 4 hond, belend ten oosten Jonker Lantscroon en ten westen de kinderen van Dirck Claesz Rijnenburg. De koopsom is 125 gulden boven 1 rozenobel als speldegeld.

Sinds de aankoop door Willem Huibertsz. van Arckel is op het land kennelijk in samenwerking met Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude een pannenbakkerij gebouwd. Dit valt precies samen met het vertrek van Arent Jacobsz. Verhagen (zoon van jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen) van Valkenburg naar Hazerswoude, waar hij als eerste pannenbakker op deze nieuwe pannenbakkerij in loondienst heeft gewerkt voor Jacob de oude. Later kwam Arent zelf in het bezit van de helft van deze pannenbakkerij.

Op 27 januari 1677 kopen Jacob en Willem van Arckel een aangrenzend stuk land (uiterdijk) tussen de Rijn en de Hoge Rijndijk te Hazerswoude, waarvan de "caluwaerden" (kleigrond) reeds eerder was aangekocht door van Arckel. Het stuk land was 2 hond groot en grensde aan het stuk uiterdijk van 4 hond, waarop de pannenbakkerij was gebouwd.

De pannenbakkerij bestaat vandaag de dag nog steeds onder de naam Nieuw Werklust, maar is al lange tijd buiten gebruik en staat inmiddels op de Rijksmonumentenlijst voor het behoud van het industriële erfgoed van Nederland (zie verder onder Arent Jacobsz. Verhagen).

Overige akten

Op 4 maart 1658 en op 11 februari 1662 kopen Jacob Wolbrantsz. Verhage en Willem Huybertsz. van Arckel verschillende stukken warmoesland op de Hardevloer te Leiderdorp. Op 11 februari kopen zij 532 roeden waarvan de ene helft gekocht werd voor 1250 gulden en de andere helft voor 1350 gulden. Deze koopsommen werden voldaan op 24 juli 1665.

Op 13 oktober 1661 verkocht Adriaen Jacobsz Vrijenooch, wonende te Bleiswijk, aan Jacob Wollebrantsz Verhagen en Willem Huijbertsz van Arckel, een huis en erf met berg en schuur met 6 hond land, gelegen in de Vrijen Oock, belend ten oosten Cornelis Jansz Mous en Jacob Dircksz van Venegien, ten zuiden Gerrit Jacobsz Suijcker en Adriaen Pietersz Vermeulen, ten westen Maerten Pietersz Vercade en ten noorden Dirck Willemsz Groenewegen. De betaling werd voldaan met een schuldbrief van 1.440 gulden.

Op 28 juli 1665 verkopen Jacob Wollebrantsz Verhagen en Willem Huijbertsz van Arckel, beiden wonende aan de Hoge Rijndijk onder Zoeterwoude, aan Arie Pietersz Vermeulen 6 hond slagturfland of water met twee schuren gelegen in de Vrijen Noock met een schuur, belend ten oosten Cornelis Jansz Mous en Jacob Dircksz van Venegien, ten zuiden Jan Pietersz Vercade en de koper, ten westen Maerten Pietersz Vercade en ten noorden Dirck Willemsz Groenewegen. De betaling werd voldaan met een schuldbrief van 621 gulden.

Op 26 maart 1667 verklaarden Hendrick Bugge van Ringh en Jacob Buijck, met procuratie van zijn vader Justus Buijck, als testamentaire voogden over de verbonden goederen van Haesje Ouwelant, dochter van Cornelis Willemsz Ouwelant, haar aanbestorven door overlijden van Maritje Willemsdr Ouwelant, weduwe van Floris Reijersz van Swieten, in erfpacht uit te geven aan Jacob Wolbrantsz Verhagen, wonende aan de Hoge Rijndijk onder Zoeterwoude, 504 roeden houtland, belend ten noordwesten Leendert Jacobsz de Vries en ten westen Hendrick Bugge van Ringh en Jan Jacobsz Koel, strekkende voor uit de Rijn tot achter aan de Hoge Rijndijk, voor 13 gulden per jaar erfpacht.

Op 25 april 1676 verkoopt Jacob Wolbrantsz Verhagen, wonende aan de Hoge Rijndijk onder Zoeterwoude, aan Jan Beukelman professor in de rechten te Leiden, 504 roeden houtland, strekkende voor uit de Rijn tot achter aan de Hoge Rijndijk, belend ten noordwesten Cornelis Jacobsz van Dijck en ten zuidoosten de erfgenamen van Hendrick Bugge van Ringh en Jan Jacobsz Koel, belast met 13 gulden erfpacht waarop het houtland bij voornoemde Bugge van Ringh en Jacob Buijck met procuratie van zijn vader Justus Buijck als testamentaire voogden over de verbonden goederen van Haesgen Ouwelant, nagelaten dochter van Cornelis Willemsz Ouwelant, haar aanbestorven bij overlijden van Maritje Willemsdr Ouwelant, weduwe Floris Reijersz van Swieten, alles volgens de akte van 26-03-1667. De betaling werd boven de belasting voldaan met 500 gulden contant.

Behalve dat Jacob de oude een eigen steenplaats in bezit had blijkt dat hij er ook nog een huurde. In een akte van 9 mei 1671 opgesteld door notaris P.G. van Tielt te Leiden staat:

"..... Johanna van Immerseel wed. van za: Leendert van der Maes in zijn leven mede notaris wonende binnen dese stadt als verhuijrster ter eene sijde ende Jacob Wollebrantsz. Verhagen met Willem van Arckel beide wonende aenden Hogenrijndijk inde ambachte van Soeterwoude als elc en voor al in soliding als huijders ter andere sijde de gerechte helfte inde steenplaets, huisinge, schuijren, carre weij ende verdere gevolge van dien gelegen aende Lagerijndijk over de Meerburgervaert in de ambachte van Leijderdorp"

Op 25 mei 1671 verkocht Jacob aan Josua de Meyer een speeltuin met tuinhuisje, groot 50 roeden, uitkomend op de singel tussen de Heren- en de Zijlpoort, ten oosten de Gasthuislaan, ten westen de Blauwelaan, ten noorden Isaack de Smet en ten zuiden Cornelis van Langevelt. De koopsom was 450 gulden.

Jacob verkocht op 25 april 1676 aan een Leidse hoogleraar een partij houtland tussen de Rijn en de Hoge Rijndijk voor 500 gulden. Hij had dit stuk land gekocht op 26 maart 1667.

De boedelscheiding

Na het overlijden van Jacomijntje Speelmans op 24 augustus 1680 werd op 21 september 1680 bij notaris Justus Gerstecoren te Leiden (inv.nr. 1157, akte 123) een inventaris vastgelegd van de nagelaten goederen van Jacob Wollebrantsz. en Jacomijntje.:

"Staat ende inventaris van den boedel ende goederen metter dood ontruijmt ende naergelaten bij wijlen Jacomijntgen Speelmans in haer leven weduwe ende boedelhoutster mitsgaders geïnstitueerde erffgenaem van Jacob Wollebrantsz. Verhagen, beide gewoon hebbende ende overleden in den ambagte van Soeterwoude aen den Hogen Rijndijk zijnde deselve Jacomijntgen Speelmans overleden op den 24^e augustij 1680.

Hebbende tot hare erffgenamen naergelaten haeren minderjarigen soon Willebrand Verhagen voor de eene helfft ende Marijtgen Jacobs Verhagen, weduwe van Matheus van Borsselen, zijnde den voordogter (is een dochter uit het eerste huwelijk) van den voorn. Jacob Verhagen, voor den wederhelffte, alles na 't inhouden van den testament daer van zijnde, verleden ende gepasseert voor den notaris Justus Gerstecoren ende sekere getuijgen op den x^{en} september 1679, gemaect bij den voorn. Jacob Verhagen ende Jacomijntgen Speelmans.

Zijnde desen inventaris gemaect ende in geschrifte gestelt door mij Justus Gerstecoren voorn. ten versoecke van Sr. Nicolaes Nattenhoven, testamentare ende Sr. Jeremias Hollebeke geadsumeerde ende sulcx samen voogden over den voors. minderjarigen soon op het aen ende tekenen selve van Marijtgen Speelmans, des overledens suster ende de voorn. Maertgen Jacobsdr. Verhagen."

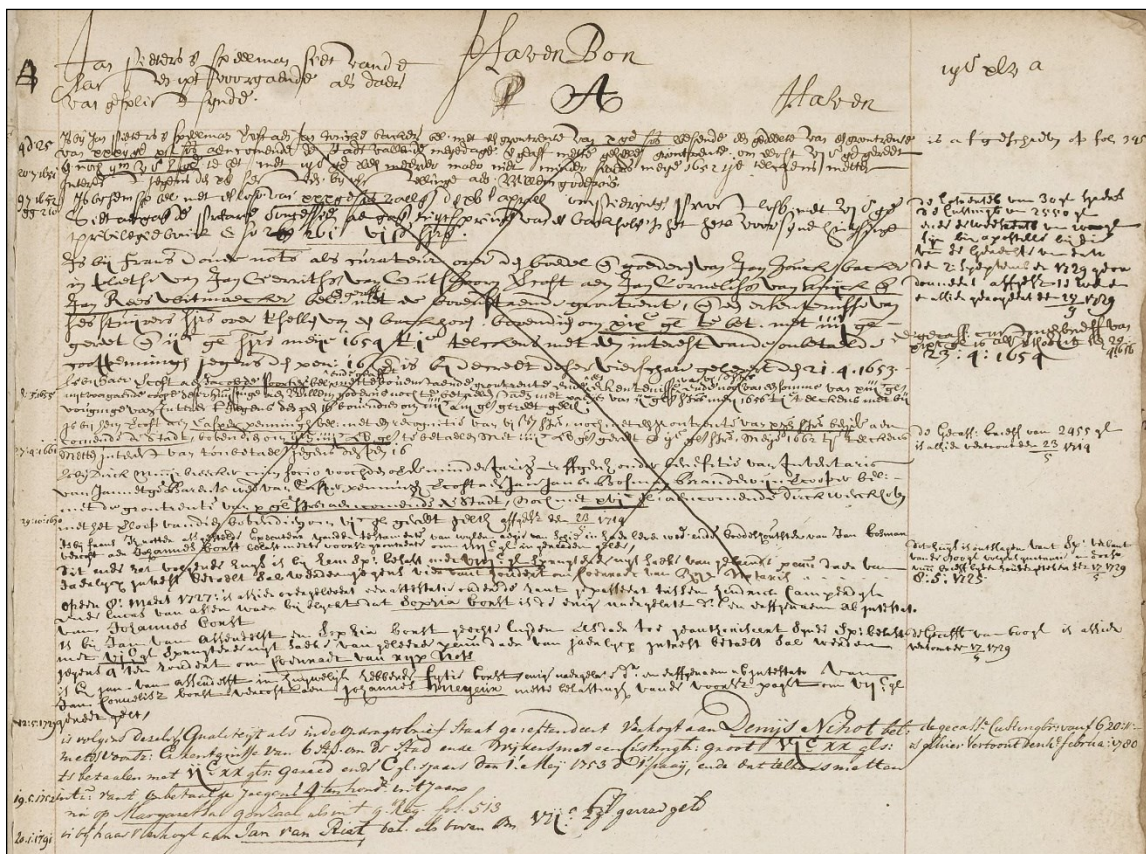
In deze inventaris zijn alle onroerende en roerende goederen beschreven en daarnaast nog een overzicht van alle nog niet afbetaalde transacties van de kalkbranderij en de steenovens. De nagelaten onroerende goederen (deels ingebracht door Jacomijntje Speelmans) staan als volgt beschreven:

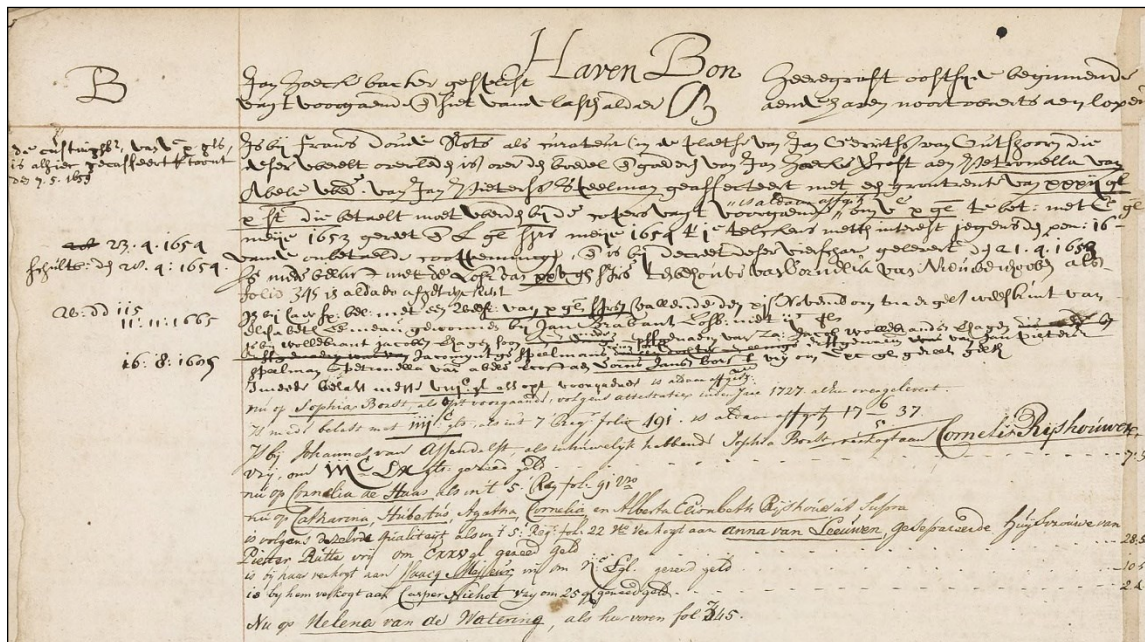
“.... Nog een hujs ende erve ende den tuijn staende en gelegen in den ambagte van Leijderdorp aen den Omedijck, gehouden aen den huijse van Lochorst, Hasaerswoude ende belene aen d'een zijde juffrouw Stadlande ende d'ander zijde ... streckende voor van den Rijndijck tot in den Rijn, zijnde belast met een pond Hollandts van 30 groot Vlaems 's jaers, verschijnende jaerlix St. Lauwerti daer van wert bevonden (oude waerbrieven) eene opdrachtsbrieff ten behoeve van Aelbregt van L...velt (des overledens eerste man ende van den welken zij erffgenaem is geweest) zijnde gepasseert voor stadhouder ende leenmannen van dato den 30^{en} augustij 1656, getekend met B
T selve wert verhuijt aen Frans van Campen voor 36 gulden 's jaers ende aen de kinderen van Jannetgen voor 12 stuivers ende sulx 18 gulden 's jaers.

De helffts van een hujs ende erve staende ende gelegen binnen den stad Leijden op de houtmarckt op den hoeck van de Borresteege streckende voor van de strate tot ... aen de erffgen van juffrouw Lemper...., zijnde belast met de helffte van een pagt van 16 gulden s'jaers aenhoudende St Catharijnen Gasthuijs doch nader belast met het gedoog van de attestaties ... een pagt van 12 stuivers ende 8 penningen 's jaers staende op de huijsinge daer naest aen gelegen daer van is een opdrachtbrieff van dato den 26^{en} februarij 1658, getekend met C
Wert verhuijt aen Huijbert Baron voor 's Jaers, rest de huij sedert...

Noch een hujs ende erve staende ende gelegen binnen de stad Leijden op den Haven bij de Heregragt alwaer de Swan uijthangt, belent ten oosten de weduwe van Jan Tielman ende Samuel de Haes ende aen de andere zijde Jacob de Poorter ende daer aen de Heregragt, streckende tot agter aen, belast met tien gulden 's Jaers aenhoudende den stad Leijden losbaer den x ende 20, verschijnende telken jaer op meijdag, daer van is een opdrachtsbrieff van dato den 8^{en} april 1659, getekent met D
T selve huijs wert verhuijt aen Pieter van ... voor 100 gulden 's jaers, rest huij sedert meij 1680.

De vader van Jacomijntje Speelmans, Jan Pieterszn. Speelmans, staat in het Aflezingboek van Leiden (inv.nr. 21 folio 327) op 26 april 1649 beschreven als de waard van de herberg “De Witte Swaen” aan de Haven. Hij werd aangesteld als commissaris van de wagenveer naar Amsterdam, waarvan de verplichte standplaats op het plein voor de herberg was.

Het huis "alwaer De Swan uijthangt" op den Haven bij de Heregracht (Bonboek Leiden)

"Een hujs ende erve staende ende gelegen binnen Leijden aen den noortsijde van den Korte Groenesteeg, belent d'een zijde Dirck den Oosterlugt ende aen d'ander zijde de erfgenaemen van Jan Matijs van Tol, streckende voor van de straet tot agter aen Laurens Fremaut drapier, daer van wert bevonden een opdragtbrieff in dato den 15 junij 1652, getekent met E
Dit hujs wert verhuijrt aen voor 38 gulden 's jaers

Een hujs ende erve staende ende gelegen binnen Leijden op den hoeck van de Koestraet ten zuijden den Ouden Rijn ten westen Tomas Jansz. Meijman ende ten noorden Dirx, alwaer Westendorp uijthangt ende de belastinge van een van 2-5-0 's jaers aenhoudende de stad Leijden daer van is een opdragtbrieff van dato den 16^{en} mej 1654, getekent met F
Dit hujs wert verhuijrt aen de weduwe van Cornelis Cornelisz. Boer voor 60 gulden in 't jaer.

Noch een hujs ende erve staende ende gelegen binnen Leijden op de Uijterstegracht....."

Dat Jacob Wollebrantsz. Verhagen welvarend was blijkt ook nog uit de opsomming van het goud en zilver, wat deel uitmaakte van zijn inboedel:

"Gerede penningen
Daer zijn aen contanten penningen ten sterffhujs bevonden hondert
en twintigh silvere ducats, bedragende 378:0:0
Noch aen andere penningen 91:7:0

Gout
Een Ducade van tien gulden 10:0:0
Twee halve gouden Ducats tot 15:0:0
Een kleijn stuckgen gouts zijnde Car: Lud: waerdig bij gissing 4:0:0

Ongemunt goud ende silver, eerst ongemunt goud
Een goude naelde
Een goude gladde hoep
Een paer goude knoopges
Een roofring met seven stenen
Een ringetgen met een paerlencort steentgen
Een diamant ringetgen

*Een gout parel ringetgen
Een fijn tafeldiamant ring
Een klapbeck met een slegte steen
Twee diamant stricken met goude haeckges ende aen ijder een pareltgen*

*Ongemunt silver
Een hoge silvere mostertpot
Een hoog soutvat op drie pilaren, wat oudt als vergult, mindere staet
Een silvere peperbus
Twee lage silvere soutvaetten
Noch twee dito
Een silvere brandewijnschaeltgen
Ses silvere lepels, waer op staen mannetges
Agt silvere lepels met kladutges
4 silvere lepels met paerdevoetgens
Een silvere lepel met een platte steel
Een silvere mostertlepel
Een silvere veurck
Een silver beslag tot een tas ende koker
Een petoort kl... met silver beslagen
Een tas met silver beslag ende een ketting 6 dick met de schaet ende haecken elke silver
Een grote bijbel met silver beslagen
Een bijbeltgen met slootges
4 kannen met silvere leden
Een silvere vingerhoet
Twee goude stiftgens ende een silvere hooft ...”*

Verder vermeldt de inventaris nog de volgende schilderijen, waaronder mogelijk een schilderijtje van Frans Hals (1582-1666):

*“Een schilderij zijnde Abrahams offerande
Een zeeschilderij
Prins Willem
Een schilderijtgen van Hals
Twee zeeschilderijen
Een blaauwe jagt
Een daufijn
Tien stuckges schilderije groot ende kleijn”*

Tot slot krijgen we naast een volledige opsomming van alle (luxe) huishoudelijke artikelen nog een leuk inkijkje in z'n boekenkast:

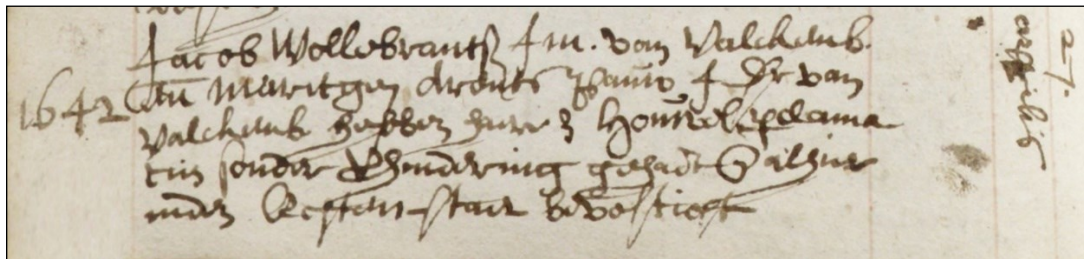
*“Emanuel van Meteren in folio
Historie der martelaren in folio
Nederduitsen bijbel in folio
Laurier Krants off daden der oude Batavieren in folio
Alle de wercken van Christoforus Love in folio
Flavius Josephus Joodse historiën in folio
Hollantse kronijck in folio
Wijtboeck der heijlige wet in quatro
Keijserlicke statuten
Reijsen van Sande ende Orlers
De wet ende getuijgenis door Burmannes (Franciscus Burmannes, 1668, Utrecht)
Heijdelbergse Catechismus door van der Hagen
De verborgen Hr. de Godsaliche
Noch 30 boecken in octavo”*

Don 28. Octobris. 1625.		
Francoijs	Jan Meert.	Vincent Lammens.
	Judic Lamberts.	Edelbaert Dirck.
		Geertien Lammens.
Elfen.	Bartolomeus Vartoe.	Jacob Marckx.
	Cornelisz van Blattfay.	Judic Willemsen.
		Maertien Tellingh.
Dins 30 Octob. 1625.		
Judits	Tobias Old.	
Franrijntij	Isaac Boone.	Pieter Boone.
	Cathelijne Kethnolds.	Antoon Jans.
Dins 2 novemb. 1625		
Thomas	Jan Eberaert.	Bartolomeus van Bort.
	Jorijnties van Bee.	Maritgen Geeraerts.
		Van Ockere.
Jakemijnties	Jan Speelmans.	Willem Goederics.
		Maritgen Pieters.
Janneken	Nathan.	
	maritgen Samm.	
Agigel	Jacop Eool.	Jan de Meessemans.
	Agigel de meessemans.	Jakemijnties de meessemans.
Boudelrij.	Boudelrij van Campde.	Gelaude Coppes.
	Janneken Sitterits.	Proontien Martel.

Doopakte van Jakemijntie Speelmans (DTB Leiden, 2 november 1625)

II-b Jacob de jonge Wollebrantsz. Verhagen (± 1617 - 1668)

Jacob de jonge Wollebrantsz. Verhagen is geboren omstreeks 1617 en overleden tussen 4 december 1667 en 3 maart 1668. Hij was een zoon van Wollebrant Jacobsz. Verhagen en Marijtgen Adriaens van der Marck (zie onder I). Jacob was pannen- en estrikkbakker te Valkenburg en huwde op 27 april 1642 te Valkenburg met **Maritgen Arents Pauw**, dochter van Arent Jansz. Pauw en Saertgen Maertens van Langevelt. In een akte van 19 december 1640 van notaris Frans Doude te Leiden staat vermeld "*Maertgen Arentsdr. Paeu out omtrent 17 jaeren*". Zij is dus geboren omstreeks 1623. Maritgen is begraven op 28 september 1649 te Valkenburg (zie ook Stamboom van de familie Pauw). Jacob was schepen van Valkenburg.

Huwelijksakte van Jacob Wollebrantsz. de jonge en Maritgen Arents Pauw
(DTB Valkenburg, 27 april 1642)

De kinderen uit dit huwelijk:

1. **Arent Jacobsz. Verhagen**, gedoopt te Valkenburg op 26 december 1643. In de doopakte staat als vader: "*Jacob Wollebrantsz. Schout*". De doopgetuigen waren Saertgen Maertens, Jan Jansz. Pauw en Jan Arentsz. Pauw (volgt onder **III-b**).
2. Wollebrant Jacobsz. Verhagen, geboren omstreeks 1645 (zie akte notaris Floris van Dam, GA Leiden, inv.nr. 668 akte 128, 12 oktober 1651). Hij staat als doopgetuige beschreven op 21 oktober 1668 en 22 september 1669 in de doopakten van Jacob Arentsz. Verhagen. De laatste vermelding van Wollebrant komt voor in het testament van zijn broer Arent en Jannichie van 16 mei 1673, opgemaakt door notaris J. van Noort te Leiden, waarin "*Wollebrant Jacobsz Verhagen, zijn broeder*" als voogd wordt aangewezen. Wollebrant is dus in ieder geval 28 jaar oud geworden.
3. **Jan Jacobsz. Verhagen**, gedoopt te Leiderdorp op 26 september 1649. De doopgetuigen waren Jacob Wollebrantse en Jannetge Claes (volgt onder **III-c**).

Jonge Jacob Wollebrantsz. is na het overlijden van Maritgen Arents Pauw opnieuw gehuwd op 29 oktober 1651 te Leiderdorp met **Grietje Jans van Langevelt**, weduwe van Jacob Jaspersz. Verhoeff.

De kinderen uit dit huwelijk:

4. **Engel Jacobsz. Verhagen**, geboren omstreeks 1652 (volgt onder **III-d**).
5. Jacobje Jacobsdr. Verhagen, gedoopt te Valkenburg op 30 augustus 1654. De doopgetuigen waren Marten Jansz. van Langevelt en Jannetgen Jans. Jacobje is getrouwd te Koudekerk (ZH) op 24 juli 1701 met Cornelis Willemsz. Breekland. Op 15 april 1702 laten zij bij notaris Johan de Blauwen hun testament opmaken. Op 1 mei 1709 laten zij een akte van seclusie opmaken bij de weeskamer van Koudekerk, waarbij zij beiden twee voogden aanwijzen voor hun minderjarige kinderen. In het kohier van de 100^e penning van Rijnland van 1712 staat dat Cornelis Willemsz. Breekland te Koudekerk is overleden (volgens DTB op 1 december 1711) en dat zijn vrouw "*weduwe Japickje Jacobs Verhagen*" de erfgenaam is.

De aangifte van het overlijden van Jacobje (Japje Jacobs Verhage) vond plaats op 17 april 1716 te Koudekerk. Op 27 april 1716 wordt door notaris Pieter van Dieningen te Leiden de boedelscheiding opgemaakt, waarin Maartje Verhage, weduwe van Cornelis van Heijningen vermeld staat als *“volle en heele suster van Jaapje Jacobs Verhagen, weduwe van Cornelis Breekland, nu onlangs tot Coudekerk overleden”*.

6. Hadewijn Jacobsdr. Verhagen, gedoopt te Katwijk aan den Rijn op 30 januari 1659. De doopgetuigen waren Cornelis Cornelisz. Wijckniet, als peter en Arijantje Cornelisz. Wijckniet, als meter. Ze is waarschijnlijk jong gestorven, want verder is van haar niets meer bekend.
7. Marijtge/Maartje Jacobsdr. Verhagen, geboren omstreeks 1661. Zij huwde als jonge dochter op 4 april 1683 te Oudshoorn met Cornelis Sijmonsz van Heijningen, jonge man van Alphen, gedoopt op 13 oktober 1658 te Koudekerk, zoon van Simon Cornelisz. van Heijningen. Zij woonden toen te Oudshoorn *“aan den kalkoven”*. Zij kregen drie kinderen, waarbij *“Engeltje Jacobsz Verhagen”* en zijn vrouw *“Fijtje”* getuigen waren bij de doop van hun dochter Grietje op 13 mei 1685 te Alphen aan de Rijn.

In de verkoopakte van het nagelaten huis van Engel Jacobsz Verhagen te Oudshoorn van 16 mei 1692, staat ook Cornelis Sijmonsz. van Heijningen, de man van Marijtge Jacobs, als mede-erfgenaam vermeld samen met haar broer Arent Jacobsz Verhagen en haar zus Jaepje (Jacobje) Jacobs Verhagen. Haar broer Wollebrant Jacobsz. Verhagen staat hierin niet meer vermeld en was dus al overleden.

Omdat jonge Jacob tot zijn meerderjarige leeftijd opgroeide onder voogdij zal hij waarschijnlijk zo snel mogelijk getrouwd zijn en dus ongeveer 25 jaar oud zijn geweest. Hieruit kan worden afgeleid dat hij omstreeks 1617 geboren moet zijn. Uit akten van 1638 blijkt dat alleen jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen en zijn oudere broer Jacob Wollebrantsz. nog leefden. Hun moeder Marijtgen Adriaensdr. en de andere kinderen van Wollebrant Jacobsz. zijn inmiddels overleden. Tevens blijkt uit deze akten dat jonge Jacob Wollebrantsz. en zijn oudere broer Jacob Wollebrantsz. als minderjarige kinderen volgens een nog onbekend testament onder voogdij zijn toegewezen aan hun ooms Adriaen en Jacob Adriaensz. van der Marck. Kennelijk leefden er op dat moment ook geen directe familieleden meer van vaderszijde, die normaal gesproken eveneens als voogd zouden zijn aangewezen. Waarschijnlijk groeiden de kinderen eerst op aan de Groenendijk onder Hazerswoude, waar Jacob en Adriaen Adriaensz. van der Marck woonden. Later vertrok Jacob Adriaensz. van der Marck met zijn gezin en Jacob en jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen naar Valkenburg, zoals ook blijkt uit vermeldingen van hem in 1642 en 1652 in de financiële administratie van de kerk van Valkenburg.

Arent Jansz. Pauw, de vader van Maritgen, is geboren omstreeks 1595 (zie akte van 16 maart 1638 van notaris Willem Benninck, inv.nr 1822) en huwde te Leiden op 20 februari 1620 met Saertgen Maertens Langevelt, geboren omstreeks 1589 (zie akte 102 van 2 juni 1633 van notaris Pieter den Oosterlingh te Leiden). Arent kwam uit Katwijk en Saertgen uit Lisse. Arent Jansz. Pauw was van beroep biersteker en woonde evenals jonge Jacob Wollebrantsz. in Valkenburg.

Op 3 september 1642 werd bij notaris J.J. de Haes te Leiden een akte opgemaakt, door *“Saertge Maertens, huysvrouw van Adriaen Jansz. Paeu, wonende tot Valckenburch”*, die door haar persoonlijk werd ondertekend met de naam *“Saertge Maertens Langevelt”*, waardoor ook haar achternaam bekend is.

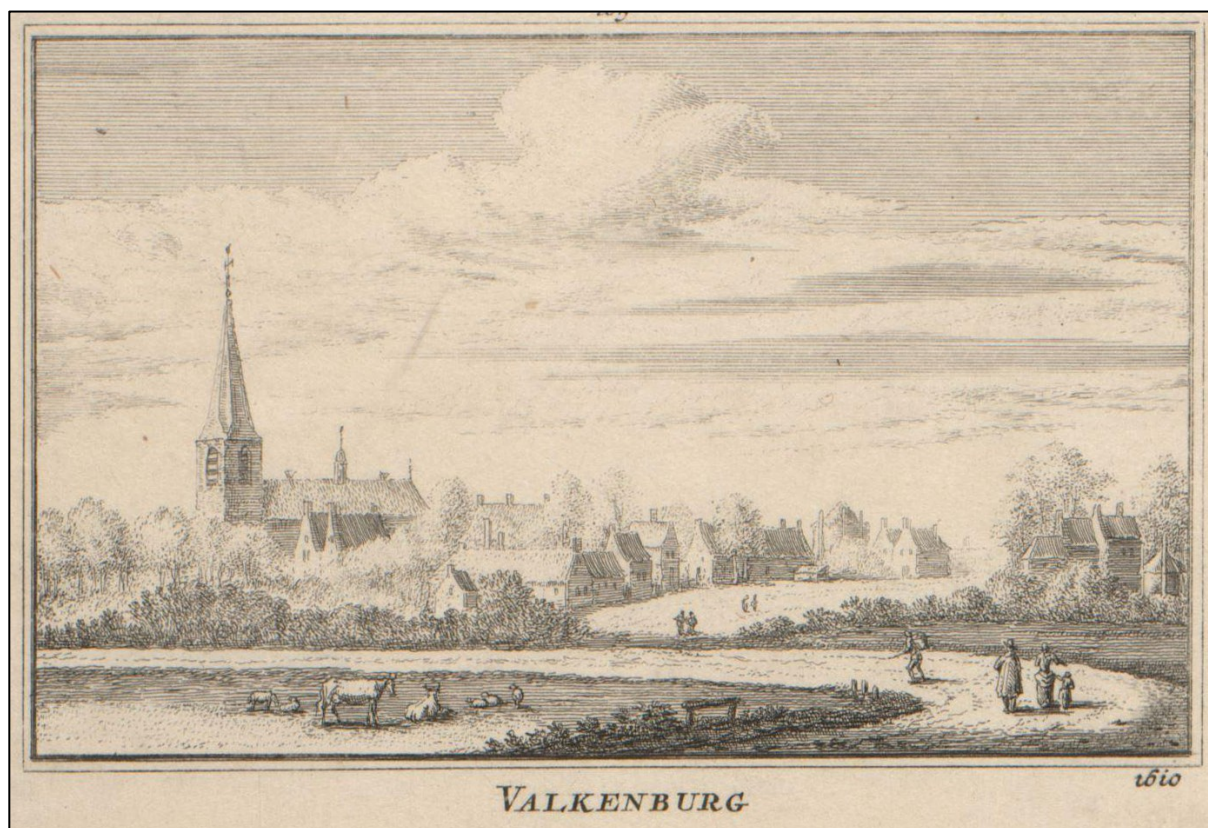
Op 30 april 1642, een paar dagen na het huwelijk, verkocht Arent Jansz. Pauw (de vader van Maritgen) een tweetal huizen in Valkenburg voor respectievelijk 2.000 en 1.004 gulden. Waarschijnlijk werd met een deel van dit geld de bruidschat betaald.

Na het overlijden van Maritgen Arents Pauw op 28 september 1649 te Valkenburg (overleden bij de geboorte van haar zoon Jan) huwde jonge Jacob Wollebrantsz. op 29 oktober 1651 te Leiderdorp met Grietgen Jans van Langevelt, dochter van Jan Maertensz. van Langevelt en Jacobgen Jacobs en weduwe van Jacob Jaspersen van der Hoef, wonende te Valkenburg.

Jonge Jacob Wollebrantsz. stierf op ongeveer 50 jarige leeftijd tussen 4 december 1667 en 3 maart 1668.

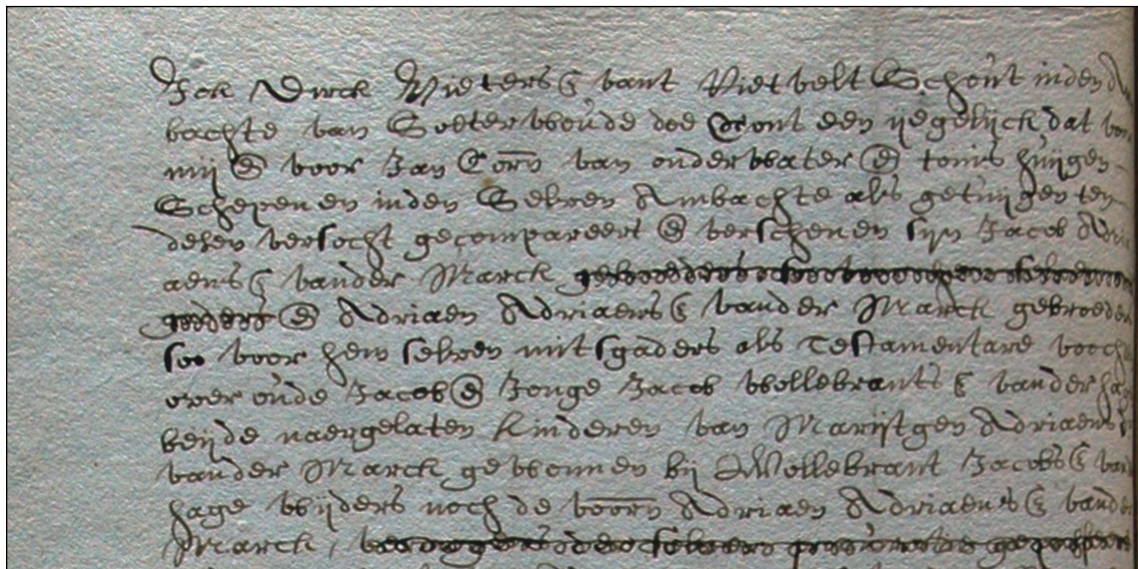
Valckenburgh ten tijde van de Paerdemarckt, Jan de Bisschop ca. 1647

Gezicht op Valkenburg, 1610, Abraham Rademaker, 1727 - 1733

De eerste vermelding van de familienaam Verhagen (1638)

Na het overlijden van Jan Adriaensz. van der Marck (de oom van Marijtgen Adriaensdr.) worden op 24 april 1638 twee akten opgesteld voor Schout en Schepenen van Zoeterwoude, waarin een deel van de nalatenschap wordt verkocht en toegewezen. Het zijn de oudste documenten tot nu toe met de vermelding van onze familienaam. De naam Verhagen is een latere verdichting van de naam "van der Hagen", wat in die tijd bij meer namen voor kwam.

Het oudste document met de familienaam "van der Hage(n)", 24 april 1638

Deze akten vangen aan met:

"Ick Dirck Pietersz. vant Rietvelt, Schout inden ambachte van Soeterwoude, doe cont een ijegelijk, dat voor mij ende voor Jan Cornelisz. van Ouderwater ende Tonis Huijgen, Schepenen inden selven ambachte als getuijgen ten desen versocht, gecompereert ende verschenen sijn Jacob Adriaensz. van der Marck ende Adriaen Adriaensz. van der Marck, gebroeders, soo voor hen selven mitsgaders als testamentare voochden over oude Jacob ende jonge Jacob Wollebrantsz. van der Hagen, beijde naergelaten kinderen van Marijtgen Adriaensdr. van der Marck, gewonnen bij Wollebrant Jacobsz. van der Hage".

Wat direct opvalt, is dat Marijtgen Adriaensdr. van der Marck en de kinderen Jan, Pieter en Gijsbert inmiddels zijn overleden. Jacob en jonge Jacob zijn volgens een nog onbekend testament waarschijnlijk tot de meerderjarige leeftijd van vijftientig jaar in voogdij ondergebracht bij hun ooms Adriaen en Jacob Adriaensz. van der Marck.

Jan Adriaensz. van der Marck, was de oom van Marijtgen Adriaens van der Marck en was ongeveer in 1548 geboren in Valkenburg. Hij huwde op 20 april 1577 te Leiden met Stijntgen Euwouts, weduwe van Vincent (Cent) Jansz. Wagenaer, die in de Gulden Wagen in het Noorteijnde woonde. Zijn oom Ghijsbrecht Dircxzn. van der Marck was hierbij getuige. Na zijn huwelijk woonde hij op het Noorteijnde in Leiden. Na het overlijden van Stijntgen huwde Jan Adriaensz. op 25 juni 1600 te Leiden met Marijtgen Dircx de oude. Uit beide huwelijken kwamen geen kinderen voort, waardoor zijn nalatenschap moest worden aangemeld voor het register van collaterale successie.

Jan Adriaensz. van der Marck wordt in het belastingboek van Leiden van 1581 vermeld als *"Jan Adriaensz., bouman vander Wadding"*. Hij was dus boer en had in de omgeving van Ter Wadding een aantal van zijn landerijen liggen, zoals ook blijkt uit de boedelscheiding na zijn dood. Zijn nalatenschap had een totale waarde van 16.100 gulden, waarvan 1/7 deel werd toegewezen aan het weeshuis van Rotterdam en de rest aan zijn nabestaanden, waaronder Jacob en jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen.

De verkoop van de nalatenschap van Jan Adriaensz. van der Marck vindt als volgt plaats:

Op 24 april 1638 wordt voor de schout en schepenen van Zoeterwoude een stuk buitendijks land verkocht, dat beschreven staat als: *"een uijterdijck leggende buijten de Wittepoort der voors: stede inden voors: ambachte van Soeterwoude, gebruijckt geweest sijnde tot warmoeslant, belent ten oosten Neeltgen Willemsdr., wedue wijlen Harman Gerritsz., ten zuiden den Rijndijck, ten westen seecker pertije warmoeslant aencomende ende ten noorden den Rijn"*. Het werd verkocht voor een bedrag van 350 gulden aan de heer Johan van der Graft, wonende binnen Leijden.

Op dezelfde dag wordt tevens een partij weiland verkocht aan Gerrit Gerritsz. van der Bilt, 'coorncoper' in Leijden, dat beschreven staat als: *"een partije weijlants, groot volgens den ouden waerbrief ende de metinge van Mr. Jan Pietersz. Douw, twee morgen twee hont vijffeneveertich roeden, gelegen in den ambachte van Soeterwoude aen den Molensloot, omtrent de Vliet, belent ten oosten ende westen d'Arme Weesen binnen der voors: stadt Leijden, ten noorden de voors: Molensloot ende ten zuiden Mr. Maerten Douw"*. Dit weiland werd verkocht voor 2.198 gulden.

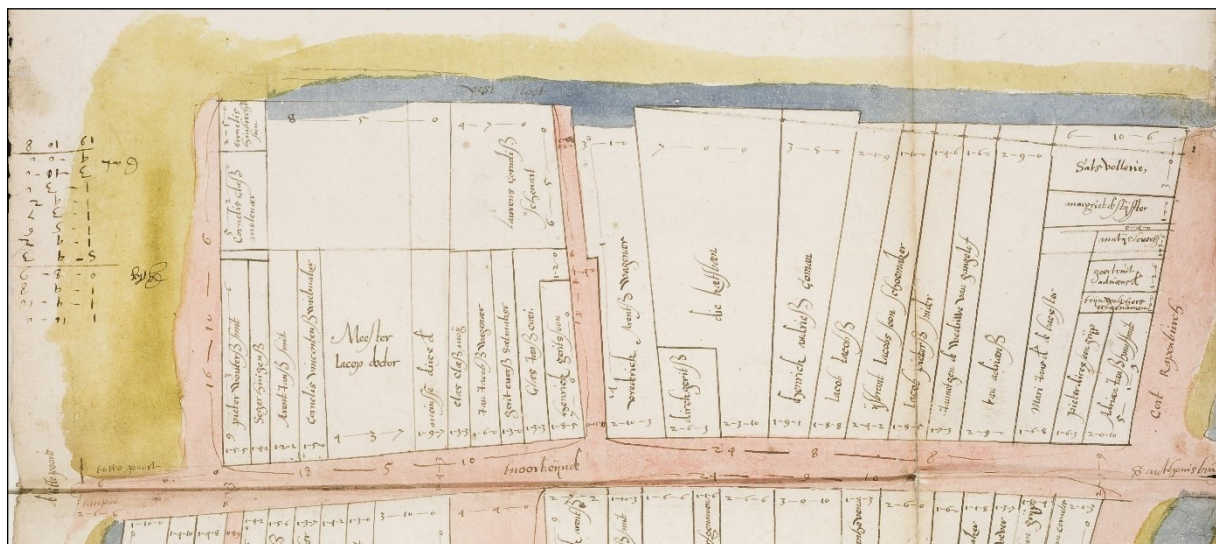
Op 8 mei 1638 verkopen de erfgenamen van Jan Adriaensz. van der Marck nog een partij weiland, genaamd *"het Bijltgen"*, groot een morgen, vijf hont en eenenvijftig roeden, gelegen in de heerlijkheid van Voorschoten voor een bedrag van 2.300 gulden. Deze grond was op 14 mei 1611 door Jan Adriaensz. gekocht van Robbrecht Janszn. van Rossem voor 1800 gulden. De aflossing van de bijbehorende schuldbrief vond plaats op 9 april 1642.

Tevens verkopen zij op dezelfde dag nog een partij weiland van twee morgen en twaalf roeden, nabij *"de Claeuw"* in de heerlijkheid van Voorschoten voor een bedrag van 2.148 gulden.

Tot slot verkopen de erfgenamen op 3 juni 1638 het nagelaten woonhuis van Jan Adriaensz. van der Marck. Het geheel wordt in de akte omschreven als:

"een groote huijsinge, stallinge ende barge met een groot ruym erff daer ter sijden ende achter aen, staande ende gelegen binnen deser stadt Leijden in't Noorteijnde, uijtgaende met een vrije eijgen poorte ende gange tot op de Vest, daerinne de voors: Jan Adriaensz. ende zijn huijsvrouwe gewoont hebben ende overleden zijn".

De verkoopprijs is 5.190 gulden.

Het vierde huis van rechts aan het Noorteijnde was van Jan Adriaensz. (van der Marck)
(GAL, SA II invnr. 5153, 1588-1597)

Het dorp Valkenburg

Valkenburg was een klein dorp dat in de 17^e eeuw een vrije heerlijkheid was. In het belastingregister hoofdgeld van 1623 staan onder Valkenburg 502 inwoners vermeld. Uit de brandkeur van 30 april 1690 blijkt het dorp te bestaan uit ongeveer 66 huizen, 2 pannenbakkerijen, een steenbakkerij, een kerk en een school. Valkenburg was niet alleen bekend van z'n pannen- en steenbakkerijen, die ook duidelijk zichtbaar zijn op het kaartje hieronder, maar ook van de in die tijd beroemde paardenmarkt.

Kaart van Valkenburg, P. van Bilderbeeck, 1627

De kerktoeren van Valkenburg werd door z'n grote hoogte in die tijd ook wel "Lange Maay" genoemd. Op 5 september 1665 slaat de bliksem in de kerk en brand de toren af. Spoedig daarna wordt de toren weer hersteld maar dan wel met een vierkante platte kap.

Het dorp Valkenburg gezien vanaf de overkant van de Rijn bij het veer (ca. 1675)

De paardenmarkt te Valkenburg, Salomon van Ruysdael, 1633

Het dorp Valkenburg met rechts de kerk, H. Schouten, 1765

De paardenmarkt van Valkenburg (linker gedeelte), Adriaen Pietersz. van de Venne, 1618

Een fraai overzicht van het dorp Valkenburg zien we op dit schilderij uit 1618 van Adriaen Pietersz. van de Venne. Het doek toont ons het bezoek van de prinsen van Oranje, Maurits en Frederik Hendrik (in het rijtuig) aan de beroemde paardenmarkt te Valkenburg. Links een doorkijk op de duinen en rechts is nog juist het schouw of veer naar Rijsburg te zien. Aan weerskanten staan rijen tenten, die in die tijd ook werden gebruikt in legerplaatsen. Opmerkelijk is dat men in tegenstelling tot later nog een vrij uitzicht heeft op de kerk, hetgeen klopt met de plattegronden, waaruit blijkt dat de mogelijk tijdens de "troebelen" verwoeste huizen ten zuiden van de kerk in de loop van de 17de eeuw weer werden opgebouwd.

Het hele gezelschap wordt voorafgegaan door drie pages. Zij hebben alledrie dezelfde kleding aan in vrolijk rode, blauw en groen. Links van het karos staan twee edellieden te paard. De prachtige Spaanse hengst met de lange golvende manen behoorde tot Maurits' favorieten. Hij werd vaker afgebeeld. De heer en de dame rechts op het schilderij, naast de gelaten ogende werklui, blinken van deffigheid. Zij draagt een hoge kanten kraag. Onder haar bovenkleed is een roodkleurig pronkkleed te zien. Voor wie Van de Venne het schilderij maakte is niet met zekerheid bekend, maar misschien was het het luxueus geschilderde echtpaar rechts. Goed mogelijk is, dat het dan gaat om jonkheer Johan de Hertoghe, heer van Valkenburg en Orsmael, en Josyna de Bye. De Hertoghe kocht eind december 1615 de hoge heerlijkheid Valkenburg van de prinses de Ligne, waardoor hij een sterke band met deze plaats kreeg, en ook was hij een van Maurits' trouwste dienaren en favorieten. Achter het deffige gezelschap staat een rattenvanger. Zijn vangst van de dag bengelt hoog aan de stok. Op de grond liggen een geraamte van een paard, verschillende soorten schelpen, geldstukken, een gebroken eierschaal en een gebroken pijp. Het zijn verwijzingen naar de broosheid van het bestaan. Dergelijke symbolen werden veel in schilderijen verwerkt. De schelpen die Van de Venne hier schilderde, komen trouwens niet in Nederland voor. Het zijn exotische schelpen, die vaak werden verzameld.

De paardenmarkt van Valkenburg (rechter gedeelte), Adriaen Pietersz. van de Venne, 1618

Deze markt met oorspronkelijk een meer agrarisch karakter werd ieder jaar op 9 september gehouden en duurde 8 dagen, tot St.-Lambertus op 17 september. Als het graan van de akkers was, kwamen de handelaren op het Marktveld tussen het dorp en de buitenhoeve Torenvliet hun tenten opslaan. De markt werd in de 17^e en begin 18^e eeuw druk bezocht door vele handelaren van heinde en verre en in de 16^e eeuw werden tijdens de acht dagen durende markt soms meer dan 3000 paarden verhandeld.

Op de dag van kruisverheffing (14 september) trok in het midden van de drukte de Kruisprocessie door de Kruislaan naar het marktveld waar een rondgang werd gemaakt. Het ijzeren kruis, dat oorspronkelijk op de kerktoeren was bevestigd, hing na de Hervorming, althans in de 18^e eeuw, aan het huis van de koster. Het was vooral de grondheer, die voordeel uit deze markt trok. Hij bezat niet alleen de tolrechten, maar zag ook toe op maatvoering en gewicht en niet te vergeten de kermisvermaken.

De paardenmarkt was in die tijd zo belangrijk, dat in 1573 tijdens het beleg van Haarlem, door de onrust op het platteland, besloten werd dat de markt door moest gaan, maar dan wel binnen Leiden. Toen het jaar daarop het beleg van Leiden nog gaande was beslisten de Staten van Holland om de markt dat jaar te verplaatsen naar Zwijndrecht, buiten de macht van de Spanjaarden. Begin 17^e eeuw neemt de omvang en bedrijvigheid van de paardenmarkt steeds verder toe en worden ordonnanties uitgevaardigd om allerlei ongewenste invloeden te voorkomen. Zo wordt in 1609 een ordonnantie uitgevaardigd tegen poppenkasten, loterijen, lichte vrouwen enz. Uit een handschrift van K. van Alkemade en P. van der Schelling in het archief van de gemeente Valkenburg blijkt dat de heren meenden dat *“de comediën, dobbel- en prijsspelen, de dronkenschap, de hoerenwinkels, veelal opgepropt door uitheemse overgekomen vreemdelingen, de eenvoud der Hollanders verleiden en bederven”*.

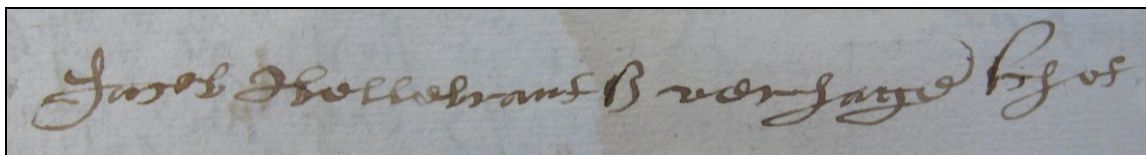
Zij schreven dat *"het getal der tenten en kramen van allerhande winkelwaren en koopmanschappen, behalve die der paardentuigen, zweepen, zadels en diergelijke, genoegzaam ontelbaar waren"*. De huizen, waarvoor normaal gesproken per jaar f 20.- huur moest worden betaald, werden tijdens de marktdagen voor f 100,- à f 150,- verhuurd om vreemdelingen en paarden onder te brengen.

Sijn broeder Schouten

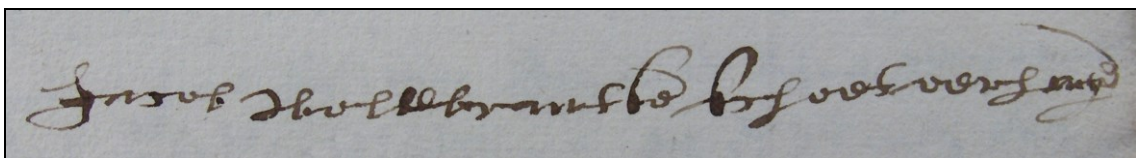
Jacob Wollebrantsz. (de oude) trad op 17 februari 1641 in het huwelijk met Jannetie Claes van Nattenhoven.

Op 1 december 1641 wordt het eerste kind van Jacob en Jannetie Claes, genaamd Wollebrant, gedoopt in de kerk van Valkenburg. Jonge Jacob is samen met de zwager van Jacob de oude doopgetuige. In het doopregister staat jonge Jacob echter op een bijzondere wijze omschreven, namelijk als *"Sijn broeder Schouten"*. Deze omschrijving heeft een lange zoektocht met zich meegebracht, omdat hieruit zou kunnen blijken dat jonge Jacob schout van beroep zou zijn geweest.

Ook in de doopakte van zijn eigen zoon Arent (zie verderop) staat hij beschreven als *"Jacob Wollebrantsz. Schout"*. Tevens staat hij in twee latere notariële akten (13 april 1647 en 15 mei 1648) vermeld als *"Jacob Wollebrantsz. Schout Verhaegen wonachtich te Valckenburch"* en als *"Jacob Wollebrantsz. Schout althans wonende tot Maessluijs"* en ondertekende hij deze akten met *"Jacob Wollebrantsz. Verhage Schot"* en *"Jacob Wollebrantsz. Schoet Verhage"*.

Handtekening van "Jacob Wollebrantsz. Verhage Schot", 13 april 1647

Handtekening van "Jacob Wollebrantse Schoet Verhage", 15 mei 1648

Niet duidelijk is wat hier bedoeld werd. De toevoeging "Schout" kan duiden op het beroep van jonge Jacob, maar kan ook nog te maken hebben met een (familie-)naam, die gehanteerd wordt naast die van Verhagen. Als het om een familienaam gaat kan het een verwijzing zijn naar het beroep van één van zijn voorouders, waarbij de beroepsnaam later werd gebruikt als familienaam, hetgeen in die tijd niet ongebruikelijk was. De naam Verhagen lijkt afkomstig van een verwijzing naar een plaatsnaam "Ter Hage(n)" en zou later, na een verhuizing, toegevoegd kunnen zijn. De omvorming van "van Ter Hagen" via "van der Hagen" naar de uiteindelijke naam "Verhagen" komt bij meer familienamen voor.

Gaat het echter niet om een familienaam dan zou het hier een verwijzing moeten zijn naar het beroep van jonge Jacob Wollebrantsz. zelf of een verwijzing met betrekking tot zijn woonplaats. Dit gold dan kennelijk alleen voor de periode van omstreeks 1 december 1641 (doopgetuige bij de doop van het kind Wollebrant van zijn broer Jacob Wollebrantsz. de oude) tot ongeveer 15 mei 1648, de datum van de laatste akte met deze verwijzing.

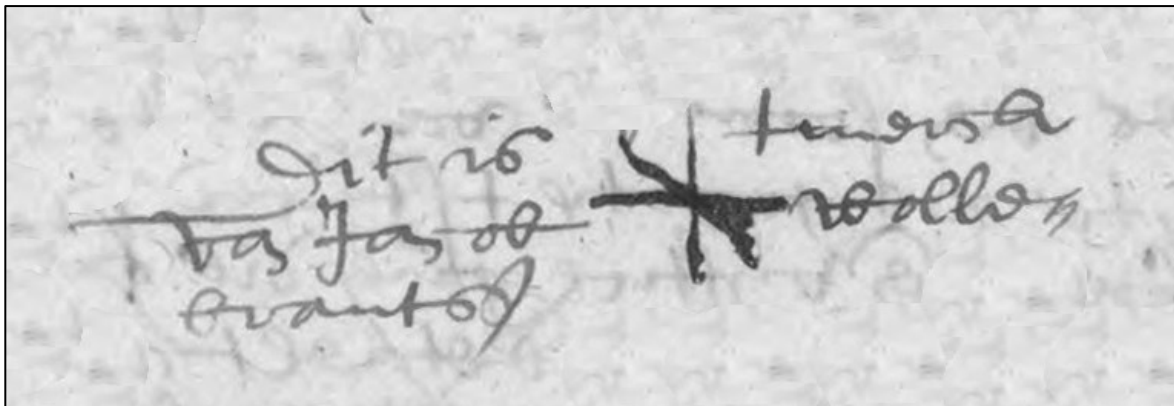
In dezelfde periode is jonge Jacob Wollebrantsz. gehuwd geweest met Marijtgen Arents Pauw (van 27 april 1642 tot haar overlijden op 28 september 1649) en heeft hij voor een deel van die periode waarschijnlijk in Maassluis gewoond (zie verderop 1644/1645).

In de heerlijkheid Valkenburg, waar jonge Jacob eerst woonde en al in 1641 als schout vermeld stond, werden de schouten benoemd door de heer of vrouw van het dorp. Omdat Valkenburg in die tijd bovendien een vrije heerlijkheid was, viel de functie van schout samen met die van de baljuw, die tevens criminele of halsmisdaden mocht behandelen in samenspraak met de welgeboren mannen. Uit onderzoek in het rechterlijk archief van de beide woonplaatsen Valkenburg en Maassluis blijkt jonge Jacob in die periode nergens als schout vermeld te staan. Ook het feit dat hij in de akte van 1641 al op jonge leeftijd als schout vermeld stond, maakte het onwaarschijnlijk dat dit daadwerkelijk zijn beroep was. Wel werd hij later genoemd als welgeboren man in de vierschaar van Valkenburg (zie verderop).

Misschien dat de toevoeging "Schout" in zijn naam toch een verwijzing is naar zijn woonplaats, omdat hij in dezelfde periode, waarin hij deze toevoeging gebruikte, ook aan het Haagse Schouw te Voorschoten heeft gewoond (zie onder). Of de naam schout ook als een afgeleide vorm werd gebruikt van het woord schouw is echter niet zeker. Opmerkelijk is dat ook zijn zoon Jan, die in deze periode is geboren (gedoopt op 26 september 1649) nog in een akte van 26 juni 1683 bij notaris Didrick de Fries te Leiden (inventarisnummer 1234, blad 127) vermeld staat als "*Jan Verhage Schouten*".

De aankoop van een rijnschip (1643)

Op 9 april 1643 legt Jacob Wollebrantsz. Verhagen "*woonende aen't Haechsche Schouw inde ambachte van Voorschoten*" een schuldbekentenis af bij notaris Claes Verruijt te Leiden (inv.nr. 701, akte 37). Hij verklaart nog 140 gulden schuldig te zijn aan Pieter Dircxz., scheepmaecker te Leiderdorp voor de levering van een rijnschip op 21 maart 1643, waarvoor hij toen al 57 gulden had betaald. Jacob belooft de schuld in twee gelijke termijnen te zullen afbetalen op 21 maart 1644 en 1645. Hoewel de akte niet expliciet duidelijk maakt om welke Jacob Wollebrantsz. Verhagen het precies gaat is het zeer waarschijnlijk dat het jonge Jacob betreft.

A black and white photograph of a handwritten signature in dark ink on aged paper. The signature is written in a cursive, 17th-century style. It reads "Dit is" on the first line, "van Jacob" on the second line, and "Wollebrantsz." on the third line. To the right of the signature is a large, stylized cross-like mark, which is a personal emblem or merckteken. The paper shows some texture and slight discoloration.

"Dit is 't merck van Jacob Wollebrantsz." (GAL, notaris Claes Verruijt, inv.nr. 701, akte 37, 9 april 1643)

De ondertekening van de akte vond plaats door middel van een merkteken, terwijl Jacob Wollebrantsz. de oude onder zijn testament van 28 maart 1643 (12 dagen eerder dus) al gebruik maakt van een handtekening. Bovendien blijkt uit de boedelverkoop van jonge Jacob op 4 december 1667 (zie verderop) dat hij op dat moment (nog) in het bezit was van een rijnschip (waarde 30 gulden). Aan Het Haagse Schouw, waar je met een veerboot (een schouw was een platte schuit) de Rijn kon oversteken, woonde jonge Jacob waarschijnlijk aan het water. Veel vrachtvervoer vond in die tijd nog plaats per schip over het water en wellicht dat hij in die periode goederen vervoerde naar de omliggende plaatsen.

Het Haagse Schouw (met veerboot en rijnschip), P.C. la Fargue, 1774

In de 18^e eeuw werden bij Het Haagse Schouw harddraverijen gehouden “om de gouden zweep”. Deze harddraverijen stonden in verband met de bekende paardenmarkten in Voorschoten en Valkenburg en kenden hun hoogtepunt in de 17^e eeuw en begin 18^e eeuw.

**Afbeelding van de Hollandse Harddraaverij om de Gouden Zweep
aan Het Haagsche Schouw, P.C. la Fargue, 1774**

Vertrek naar Maassluis (1644/1645)

In het lidmatenregister van de Nederduits Gereformeerde Gemeente van Valkenburg staat vermeld dat in 1644 of 1645 jonge Jacob Wollebrantsz. en zijn huisvrouw Maritgen Arents Pauw beiden attestatie is verleend voor hun verblijf in Maassluis. Een attestatie was nodig, wanneer iemand naar een andere plaats wenste te verhuizen. Indien de betreffende persoon daar later armlastig werd kon hij op steun rekenen van de gemeenschap waar hij vandaan kwam. In de 17^e eeuw kwam Maassluis steeds verder tot bloei. Waarschijnlijk namen hierdoor ook de bouwactiviteiten toe, waarvoor de nodige bouwmaterialen moesten worden aangevoerd.

In de periode 1646-1658 komen in het rechterlijk archief van Maassluis meerdere transportakten voor met vermelding van Jacob Wollebrantsz. de oude. Het beroep van jonge Jacob is in die periode niet duidelijk, maar wellicht deed hij in Maassluis zaken voor zijn broer. Het vreemde is echter dat van jonge Jacob Wollebrantsz. en Maritgen Arents in het kerkelijke, rechterlijke en notariële archief van Maassluis geen enkele vermelding is teruggevonden. Misschien heeft dit te maken met het feit dat jonge Jacob in die periode schipper was en veel bouwmaterialen (voor zijn broer) naar Maassluis vervoerde, maar daar steeds niet lang verbleef.

Boedelscheiding Maritgen Arents Pauw (1651)

In het notariële archief van Leiden kwam ik een akte tegen van notaris Floris van Dam, waarin de boedelscheiding werd beschreven naar aanleiding van het overlijden van Maritgen Arents Pauw. Het blijkt de aanloop naar het tweede huwelijk van jonge Jacob Wollebrantsz., waarbij de nalatenschap uit zijn eerste huwelijk eerst moest worden toegewezen. In deze akte worden de nagelaten kinderen van Jacob als volgt beschreven:

"Op huijden den xij october anno 1651 compareerde voor mij Floris van Dam notaris publicq bij den Hove van Hollandt opte nominatie vandien inden gerechte der stadt Leijden geadmitteert, mitsgaders voordien naerbeschreven getuijgen, jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen, altans wonende aenden Hogenrijndijck in Soeterwoude, weduwnaer van Marijtgen Ariensdr. Paauw ter eene ende Jan Arents. Paauw oom van moeder zijde ende Jacob Wollebrantsz. Verhagen oom van vaders zijde van de drie naergelaten weeskinderen van den voorn. Marijtgen Ariensdr., gewonnen bijde jonge Jacob Wollebrantsz., met namen Arent out acht jaren, Wollebrant out ses jaren ende Jan Jacobszoon out omtrent twee jaren ten andere zijde ...".

De nagelaten boedel wordt door de familie toegewezen aan jonge Jacob Wollebrantsz. zelf, onder de voorwaarde dat hij belooft:

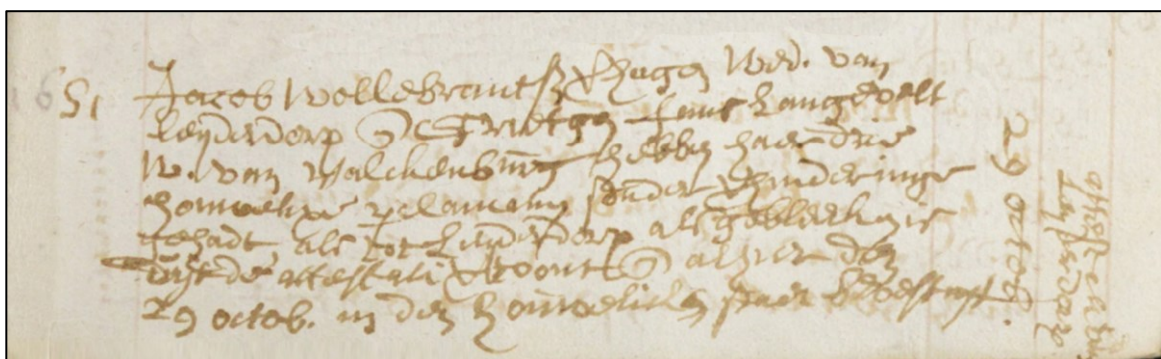
"de voors. drie weeskinderen te onderhouden, op te brengen in spijs, dranck, cledinge ende redinge deselve leeren leesen, schrijven ende daer beneffens leeren een goet hantwerck, daer mede zij haer in tijde ende wijlen connen behelpen ende dat soowel in sijeckte als gesontheit ten tijt ende wijle toe deselve elcx ter ouderdomme van achtijen jaren gecomen zullen zijn".

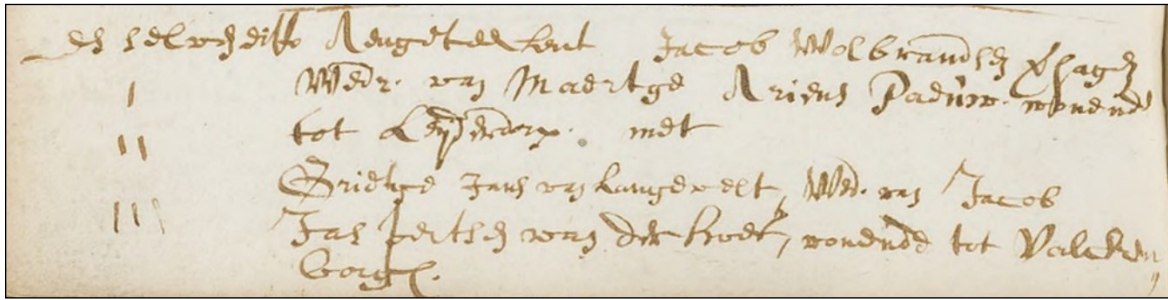
De dorpsschool, Jan Steen, ca. 1670

Het tweede huwelijk (1651)

Zeventien dagen na het vaststellen van de bovengenoemde boedelscheiding treedt jonge Jacob Wollebrantsz. voor de tweede keer in het huwelijk. Hij woont nog in Zoeterwoude (waarschijnlijk bij zijn broer) en trouwt te Leiderdorp met Grietgen Jans van Langevelt, weduwe van Jacob Jaspersen van der Hoef, wonende te Valkenburg. Uit haar eerste huwelijk had zij in ieder geval nog een zoon (Jasper Jacobsz. van der Hoef) en het bezit van een pannembakkerij in Valkenburg.

Huwelijksaankondiging van Jacob Wollebrantsz. Verhagen en Grietgen Jans Langevelt
(DTB Valkenburg, 29 oktober 1651)

**Huwelijksakte van jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen en Grietgen Jans van Langevelt
(DTB Leiderdorp, 15 oktober 1651)**

Na het huwelijk keert jonge Jacob terug naar Valkenburg. In het lidmatenregister staat onder 1651:

"Jacob Wollebrantsz. voor desen Maritgen Ariens nu Grietgen Jans van Langevelts man is wederom hier gekomen".

Jan Maertensz. van Langevelt, de vader van Grietgen, was geboren omstreeks 1580. Hij was timmerman van beroep en was gehuwd met Jacobge Jacobsdr. Hij was één van de benoemde welgeboren mannen van Valkenburg in 1636 (zie notaris Jan van Caerdecamp, inv.nr. 550, aktenummer 8) en burgemeester van Valkenburg (Oud Rechterlijk Archief van Valkenburg, 12 april 1624).

Schulden (1652-1667)

In tegenstelling tot zijn oudere broer, die als eigenaar van een paar kalkovens, een steen- en pannenbakkerij nog een vermogen van ongeveer 28.000 gulden wist te vergaren, werkte jonge Jacob Wollebrantsz. zich tot het graf in de schulden. De schuldbekentenissen vangen aan in 1652 met een lening van duizend gulden (tegen 5% per jaar) van de oom van Grietgen, Jacob Maertensz. van Langevelt, wonende te Lisse. Dat die schuld er stevig inhakt blijkt wel uit een akte van 6 augustus 1655 voor schout en schepenen van Valkenburg, waarin jonge Jacob en zijn vrouw bekennen de schuld niet op afgesproken wijze te kunnen aflossen. In deze akte komen ze daarom overeen om hun inboedel als onderpand in te zetten. De hele inventaris (zie onder) wordt in de akte opgenomen en beschreven met daarbij de waarde van de goederen, al met al een bedrag van duizend gulden inclusief de met zilver beslagen bijbel en twee gouden ringen!

De inboedel van jonge Jacob Wollebrantsz. en Grietgen Jans op 6 augustus 1655:

<i>vier beddens, soo out als nieuut met de peulue getauxeert op</i>	<i>f</i>	<i>80</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>acht deeckens soo out als nieuut op</i>	<i>f</i>	<i>24</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>veertien oorkussens soo kleijn als groot op</i>	<i>f</i>	<i>40</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twee paer blaeuwe gardijnen rabatten ende twee spreen op</i>	<i>f</i>	<i>20</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twintich slaeplaykens op</i>	<i>f</i>	<i>80</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>acht paer kusseslopen op</i>	<i>f</i>	<i>24</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twee dosijn servieten op</i>	<i>f</i>	<i>24</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>vijff tafellakens op</i>	<i>f</i>	<i>26</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twaelff manshemden op</i>	<i>f</i>	<i>36</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>acht vrouwehemden op</i>	<i>f</i>	<i>24</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een swarte lakense mantel op</i>	<i>f</i>	<i>24</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een graeuwe mansrock op</i>	<i>f</i>	<i>20</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twee pack swarte lakense cleren op</i>	<i>f</i>	<i>36</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een root hemtrock met silvere knopen op</i>	<i>f</i>	<i>20</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een heuijck op</i>	<i>f</i>	<i>24</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een swarte bratte rock op</i>	<i>f</i>	<i>40</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een roo scharlakense rock op</i>	<i>f</i>	<i>30</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een swarte wacht op</i>	<i>f</i>	<i>18</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een laeckens ende turcx vrouwemanteltje met twee vrouwe borsgens op</i>	<i>f</i>	<i>40</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een swart sije schortecleet op</i>	<i>f</i>	<i>12</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een kleerkas op</i>	<i>f</i>	<i>80</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een halff kasge op</i>	<i>f</i>	<i>18</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>vier schilderije sijnde de vier tijden van 't jaer op</i>	<i>f</i>	<i>16</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twee tronyens sijnde haer kinderen op</i>	<i>f</i>	<i>30</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>noch een lantschap met een ebbehoude lijst op</i>	<i>f</i>	<i>24</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twaelff taferelen soo cleijn als groot op</i>	<i>f</i>	<i>6</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>drie spiegels op</i>	<i>f</i>	<i>24</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een wageschotte tafel op</i>	<i>f</i>	<i>7</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twee ebbehoude stoelen op</i>	<i>f</i>	<i>5</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een wageschotte banck op</i>	<i>f</i>	<i>4</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twaelff groene stoelen op</i>	<i>f</i>	<i>7</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twee geuerwde hangkaskes op</i>	<i>f</i>	<i>8</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een kopere beddepan op</i>	<i>f</i>	<i>2</i>	<i>-10</i>	<i>-0</i>
<i>twee kopere kandelaers op</i>	<i>f</i>	<i>2</i>	<i>-10</i>	<i>-0</i>
<i>drie tinne plateelen op</i>	<i>f</i>	<i>3</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een tinne waterpot op</i>	<i>f</i>	<i>1</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>drie eijcke rackges op</i>	<i>f</i>	<i>7</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een glase kas met glasen daerin op</i>	<i>f</i>	<i>2</i>	<i>-10</i>	<i>-0</i>
<i>een geuerwt tafeltge op</i>	<i>f</i>	<i>3</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een schoortiencleet op</i>	<i>f</i>	<i>1</i>	<i>-10</i>	<i>-0</i>
<i>een wiech en schraech op</i>	<i>f</i>	<i>6</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>een testament met silver beslagen op</i>	<i>f</i>	<i>24</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twee goude ringen op</i>	<i>f</i>	<i>26</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>twee silvere schaeltgens op</i>	<i>f</i>	<i>7</i>	<i>-10</i>	<i>-0</i>
<i>Alle het aerdewerck bestaende in schuttelen, commen, plateelen, tafelborden als andere 't samen op</i>	<i>f</i>	<i>30</i>	<i>-0</i>	<i>-0</i>
<i>Alle het ijsenwerck bestaende in schop, tangen, roosters, hengsels, ijsere pot, ketels als anders 't samen op</i>	<i>f</i>	<i>12</i>	<i>-10</i>	<i>-0</i>
Somma	f	1000	-0	-0

Op 10 maart 1656 leggen ze voor de schout en schepenen van Valkenburg een nieuwe schuldbekentenis af middels een weesrentebrief ten name van de erfgenamen van Gerrit Pietersz. Quackenbosch voor een lening van duizend gulden met als onderpand:

"een nieuwt huijs ende erve, daer sij comparanten jegenwoordich woonachtich sijn, mitsgaders een pan ende estrickbackerije met vijff bijzondere woonhuijsgens ende lootsen met alle verdere getimmerde ende erve van dien, item de gereetschappen daer toe behorende, staende ende gelegen tot Valckenburg ontrent het dorp aen den Hogenrijndijck".

Omdat we verder niets meer vernemen van zijn schuld bij de oom van Grietgen kan het zijn dat dit bedrag werd aangewend ter aflossing van de eerste lening van duizend gulden. Inmiddels blijkt uit het onderpand dat ze wel een nieuw huis bezitten. Op 29 november 1667 moet jonge Jacob voor schout en schepenen verschijnen. De schuldeiser Ds. Petrus Quackenbosch, erfgenaam van zaliger Gerrit Pietersz. en Jannetge en Beartgen Pietersdr. Quackenbosch verzoekt tot afbetaling van de nog openstaande rente van 62 gulden, voortvloeiend uit de lening van 10 maart 1656.

Op 23 november 1658 leent jonge Jacob nog eens 300 gulden tegen een rente van 4% per jaar, waarvoor zijn oudere broer zich borg stelt. De lening wordt vastgelegd in een weesrentebrief en wordt aangegaan met de voogden van Cornelis Cornelisz. Crul, erfgenaam van zijn grootvader Claes Cornelisz. van Nattenhoven. Waarschijnlijk waren de voogden goede bekenden van Jacob Wollebrantsz. de oude, omdat Claes Cornelisz. van Nattenhoven ook zijn schoonvader was en van wie hij op 19 mei 1646 zijn kalkovens kocht voor 3500 gulden.

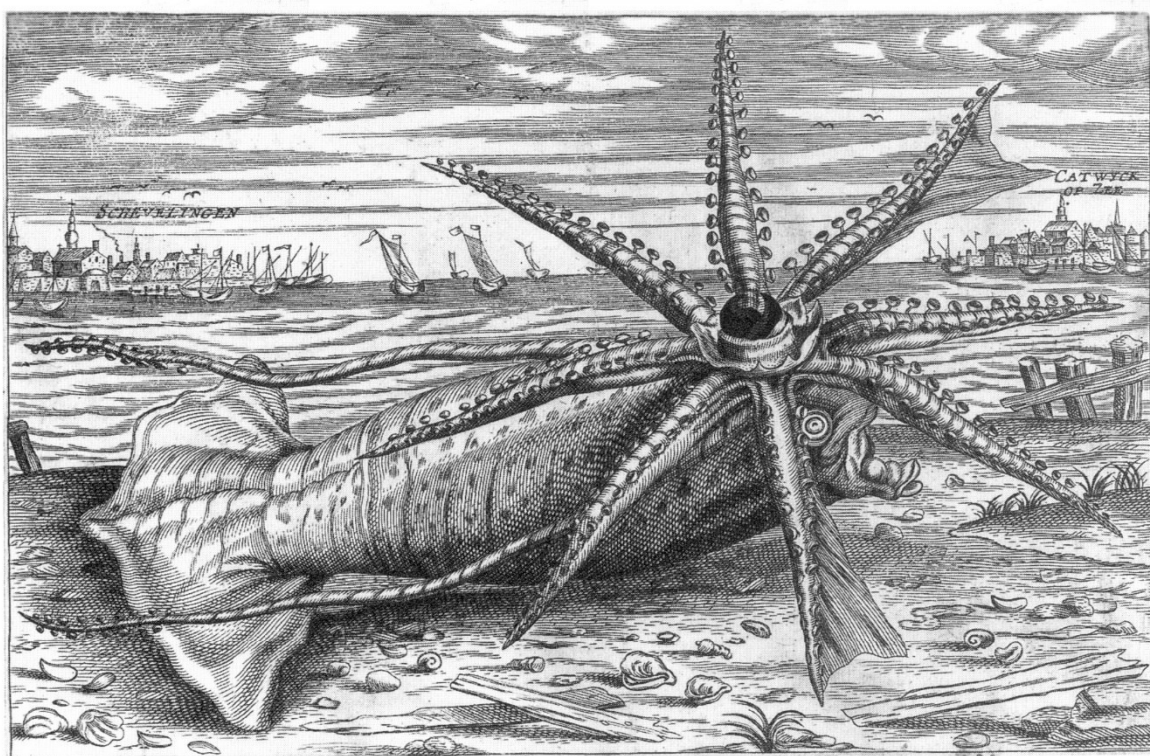
Op 28 april 1662 koopt jonge Jacob een stuk land van 5 hont en 20 roeden, *"van outs genaemt het Lange Mergen gelegen aende Grootte Wateringh in dese vrije heerlicheijt van Valckenburch"*. Hij koopt dit land van de erfgenamen van IJsbrant Jansz. door het tekenen van een schuldbrief van 1800 gulden, waarbij hij per jaar $\frac{1}{4}$ deel met 5% rente moet terugbetalen. Op 30 oktober 1663 moet jonge Jacob al voor de rechtbank verschijnen, omdat hij de restsom van de aflossing dat jaar (202 gulden en 10 stuivers) plus de rente nog moet afbetalen.

Op 7 juli 1665 mag jonge Jacob opnieuw voor de rechtbank verschijnen. De erfgenamen van IJsbrant Jansz. beklagen zich over de achterstand in aflossing, namelijk 405 gulden en 10 stuivers plus de resterende rente van 5%. Na de kleilaag van het land te hebben afgegraven voor het maken van dakpannen en estrikken verkoopt jonge Jacob op 10 december 1666 het land weer door voor 100 gulden contant plus de aflossing van de nog openstaande schuld van 405 gulden. Na zijn overlijden wordt onder de schuldbrief geschreven:

"Den origenelen brief es mij notaris verthoont met een quijtantie daer achter gestikt dat deselve was voldaan. Derhalve is deselve alhier ten prothocolle geteijkent opte xxviiiij april 1668. Bij mij als Secretaris J. van Campen".

Op 10 juni 1662 leent jonge Jacob met zijn broer als borg van doctor medicus Michiel van Ringh, 400 gulden tegen 6% per jaar. Op 4 december 1667 verkoopt jonge Jacob zijn inboedel aan zijn broer, die dan nog 265 gulden moet afbetalen van de openstaande schuld aan Michiel van Ringh.

Door het tweede huwelijk met Grietgen Jans werd jonge Jacob Wollebrantsz. niet alleen eigenaar van de pannen- en estrikkbakkerij van Jacob Jaspersz. van der Hoef (ook wel Verhouff genoemd), de eerste man van Grietgen, maar ook van een onderliggende schuldbrief van 869 gulden. Deze schuldbrief dateert van 24 maart 1649 en betreft een lening van Meijnsge Dircxdr. van Proijen, wed. van Cornelis Pietersz. tegen een rente van 5% per jaar. Als onderpand staat een huis met twee erven opgenomen, waarop later, waarschijnlijk met het geld uit de lening, de pannenbakkerij is opgezet. Op 3 april 1663 wordt jonge Jacob door de erfgenamen van Meijnsge Dircxdr. voor de rechtbank gedaagd om de openstaande schuld van een achterstand in de aflossing te erkennen en deze alsnog te betalen.

EEN VVONDERLYCK ZEE - MONSTER TE SIEN.

Dit voorſz. See-monſter is gebanghen tuſſchen Schevelingen en Catwijck inde See/op Saterdagh den 12. November/1661. en heeft noch dry uren na dat het gebanghen was geleest / is lanck ontrent dry voeten half/heeft een ſeer wonderlijck hooft en ſnuyt / met groote witte oogen als groote peerlen / den Beck als een Arent / en acht lange tacken / op de maniere als een Hemels-ſtar / aen de welke ſijn wonderlijcke holligheden om mede te vatten / met twee Armen / langh ontrent dry voeten / mede omſet met de ſelve holligheden / ſder Tack van de voorſz. Star is ontrent eenen voet lanck/daer onder twee met vel / gelijk de biercken van een Alſter-muys.

Dit Monſter is van de geleertſte Profelloren/voor een Wonder-ſchepſel op genomen / ende namentlijk door heer Joannes van Horne / Profelloz inde Medecijnen tot Leyden geballemt ; het ſpeck vanden voornoemden Ais heeft wel ghekocht ſes uren langh / maer t'en conde niet ſmiltten / maer wiert ſoo taey datmen het konde trecken oft het Lijn waer niet verwonderinghe van de ghene die het ſelfde gheſien hebben / ende ſy leggen van diergelycke noyt meer gehoort of geleſen te hebben in eenige Boecken vande Natuer-kenders der Monſtereuse Schepſelen/ ſoo dat het van wegghen ſijn wonderlijcke ghedaente niet en is te beſchryven / maer moet van de Curieuſe Lief-hebbers ſelfs geſien worden.

Dit wonderlijck See-Monſter is te ſien/(Met conſent van mijn Heer den Schou-
teth deſer Stadt op de Eyr-marckt neffens het geſchildert Huys)

Daer 't een ſder voor een kleyn gelt wordt getoont,
d' Een ſegget d'ander voort.

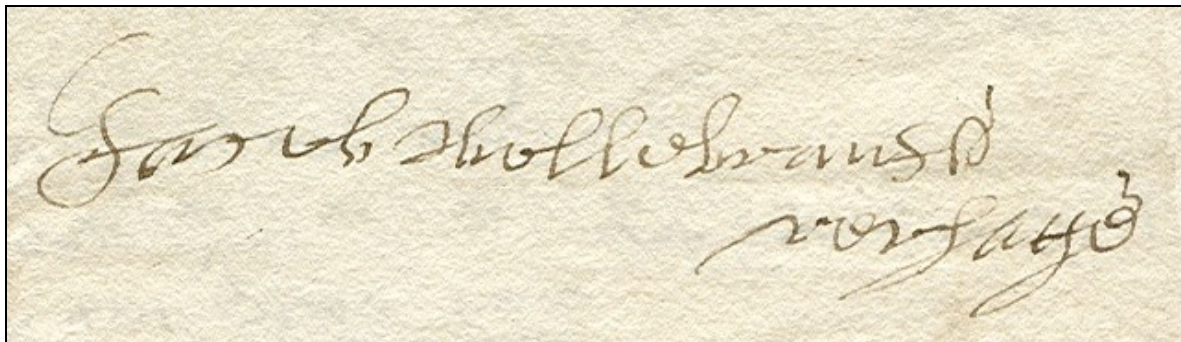
Een wonderlyck zeemonster gevangen tusschen Schevelingen en Catwijk op 12 november 1661

Op 23 mei 1665 wordt een nieuwe dagvaarding tegen jonge Jacob Wollebrantsz. uitgeschreven, waarbij hij zich nogmaals voor de rechtbank moet verantwoorden voor de achterstand in de aflossing van de rente van 43 gulden negen stuivers per jaar. De eisende partij wordt nu omschreven als *"de voochden over de minderjarige kinderen ende erffgenaemen van zaliger Jan Craen"*. De afbetaling is inmiddels opgelopen tot een periode van 3 jaar en dus een bedrag van ongeveer 130 gulden.

De bode wordt verzocht de dagvaarding bij jonge Jacob Wollebrantsz. af te geven. Jonge Jacob blijkt niet thuis te zijn en de dagvaarding wordt door Grietgen Jans in ontvangst genomen. Onderaan het afschrift van de dagvaarding in het register schrijft de bode Jan Simonsz. nog:

"Op den 25^{en} mej 1665 heb ick ondergeschreven de sijtazij gedaen aen de vrou van Jacob Wollebrantsz. Verhagen en gaf tot antwoord, mijn man die sal daer wel na kijcken".

Met *"sijtazij"* wordt bedoeld citatie (oud-nederlands) ofwel daging voor de rechtbank.

A handwritten signature in brown ink on aged, slightly textured paper. The signature is written in a cursive, 17th-century style. It reads 'Jacob Wollebrantsz' on the top line and 'Verhagen' on the bottom line, with a small flourish at the end.

Handtekening van jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen onder de dagvaarding van 23 mei 1665

Op 13 oktober 1665 vindt de uitspraak plaats. Jonge Jacob had de rechtbank verzocht om uitstel van betaling tot februari van het volgend jaar, zodat hij het betreffende onderpand intussen kon verkopen, voor de aflossing van de schuld. Het voorstel van jonge Jacob werd aanvaard.

Op 24 juni 1667 mag jonge Jacob wederom voor de rechtbank verschijnen, omdat hij inmiddels vijf jaar afbetaling van de rente achterloopt. Jonge Jacob erkent de schuld en vraagt om een aflossingsregeling, waarbij hij de schuld wil afbetalen in vier termijnen van drie maanden. Het gaat inmiddels om een bedrag van 270 gulden en vijf stuivers. Op 27 september doet de rechtbank uitspraak en besluit dat jonge Jacob deze achterstand moet aflossen in drie maal vier maanden, waarbij telkens een kwart (?) van de schuld moet worden afbetaald.

Jonge Jacob heeft de uiteindelijke aflossing zelf niet meer mogen meemaken. Hij overlijdt eind 1667 begin 1668 en op 10 april 1668 wordt de pannbakkerij voor een bedrag van 2139 gulden verkocht aan zijn stiefzoon, Jasper Jacobsz. Verhouff. Op 4 december 1668 wordt dit bedrag in het register toegewezen aan de nog resterende schuldeisers van jonge Jacob en Grietgen Jans en wordt op dezelfde dag nog onder de bovenstaande acte van 24 maart 1649 geschreven dat de schuld is afgelost.

Op 19 januari 1666 gaat een nieuwe dagvaarding de deur uit en moet jonge Jacob Wollebrantsz. verantwoording afleggen over een achterstallige aflossing van een schuld van 175 gulden, die hij nog heeft openstaan in verband met de aankoop van 100 roeden *"pan off estrick aerde"* van Sr. Havick Jansz. Steen. In het vonnis van 16 februari 1666 wordt vervolgens een betalingsregeling afgesproken, waarvoor de stiefzoon van jonge Jacob, Jasper Jacobsz. Verhouff zich borg stelt.

Op 16 november 1666 wordt dan alsnog bij notaris Arend Raven te Leiden een verkoopakte opgesteld, waarin tevens wordt gesteld dat de koopsom van 160 gulden moet worden afbetaald in drie termijnen van telkens een half jaar tegen een jaarrente van 5%. De panaarde, die jonge Jacob gebruikt voor zijn pannembakkerij, komt van een stuk grond in Valkenburg van het St. Catharijnen Gasthuis te Leiden. Jonge Jacob moet er voor zorgen dat het afgegraven land weer tot op de oorspronkelijk hoogte wordt opgehoogd met "*goet wassenaers sant*". De uiteindelijke afbetaling vindt plaats op 29 oktober 1667 (zie verderop).

Op 8 maart 1667 volgt de volgende dagvaarding en vindt tevens het vonnis plaats. Jonge Jacob Wollebrantsz. blijkt nog voor 107 gulden en 5 stuivers in het krijt te staan bij Matheus Stricktenhuijse, brouwer in de brouwerij "de Hoop", voor het volgens het register geleverde bier.

Op dezelfde dag (8 maart 1667) wordt meteen nog een andere zaak in behandeling genomen. Jonge Jacob heeft ook nog een schuld van 134 gulden en 17 stuivers openstaan bij de erfgenamen van de heer Cornelis Simonsz. Hasius voor de levering van kalk en steen.

Op 27 september 1667 staat jonge Jacob weer voor de rechtbank voor een schuld van 9 gulden bij Henrick Fransz. Binnendijck voor het huren van een stuk land. Als blijkt dat de partijen niet tot een schikking kunnen komen gaan de schepenen in beraad en concluderen dat jonge Jacob nog een bedrag van 7 gulden en 10 stuivers moet betalen.

Op 29 oktober 1667 verkoopt jonge Jacob een partij van ongeveer 1000 planken van de pannembakkerij aan zijn stiefzoon Jasper Jacobsz. Verhouff voor een bedrag van 350 gulden. Als borg in de lening van jonge Jacob aan Havic Steen (zie boven) heeft Jasper reeds 290 gulden betaald voor de aflossing van de nog openstaande schuld. Voor de verdere afbetaling wordt nog eens een bedrag van 106 gulden achtergehouden. De restsom van 15 gulden krijgt jonge Jacob contant uitbetaald.

Welgeboren man en schepen (1652-1663)

Na zijn terugkeer naar Valkenburg wordt jonge Jacob in de periode 1652 tot 1663 benoemd tot schepen en tevens tot welgeboren man van de vierschaar van Valkenburg. Ook zijn schoonvader Jan Maertensz. van Langevelt en zijn zwager Pieter Jansz. van Langevelt maakten in die tijd deel uit van de vierschaar. Valkenburg was een vrije heerlijkheid, wat onder andere betekende dat de baljuw in samenspraak met de welgeboren mannen ook recht mocht spreken in geval van criminele of halsmisdaden, waarop lijfstraf of zelfs de doodstraf kon volgen.

Schout en schepenen. In het midden de schout met aan de linkerkant de twee schepenen en rechts de griffier. Uiterst rechts de verliezende partij en helemaal links de winnende partij. Pieter Xaverij, 1673.

Omdat deze vorm van rechtspraak grote verantwoordelijkheid met zich meebracht werd de functie van welgeboren man vaak toegewezen aan inwoners van "goede komaf".

2

Es

Wy Beloven den ijgelyck god recht
 en Justitie te administreren ende corte
 Expeditie te doen alle vresen ende vrede
 in hader recht voor te staen. Mitsgaders
 den heder endet dorp in hader gherecht
 byt ende ptevelogie te helpen maynte
 nederen, en voor te staen sonder aer ijeman
 haet gunst, offe vragunst te betoonen
 Soo waerlyck helpt ons gods almechtich

De Welboore Mannen sijn

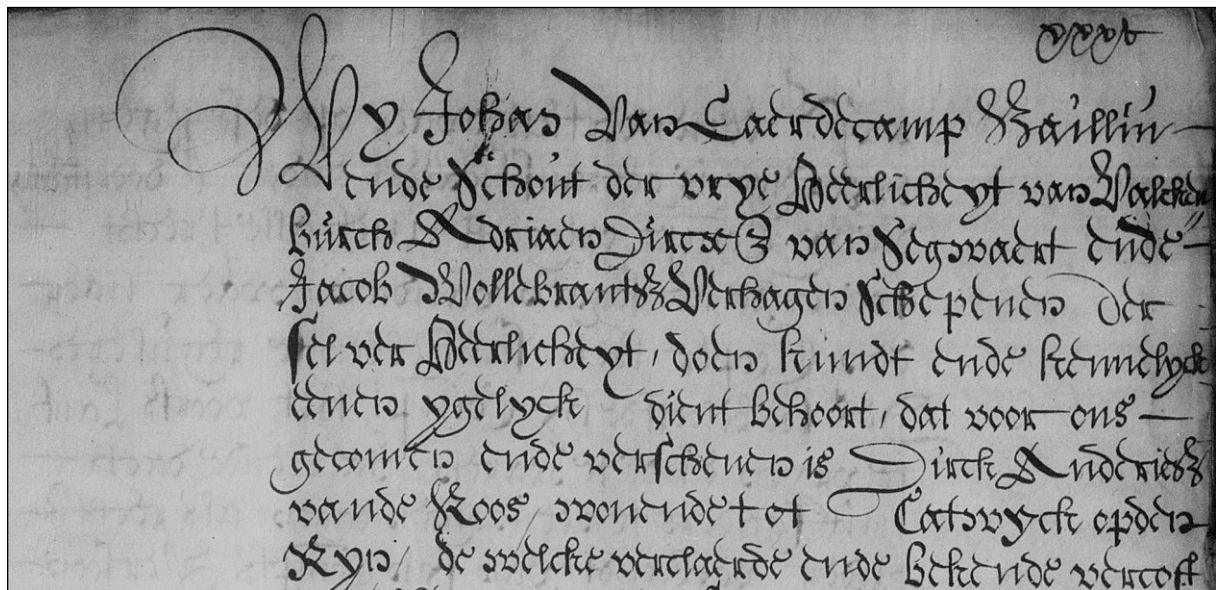
+ Meester Gans van Egmont
 + Jan Wadstend van Langerdet
 + Pieter Pieter van Schoon
 + Cornelis Cornelis vander Does
 + Gerrit Hendricus van der Meer
 + Gas Jacobs vander Sling
 + Cornelis Gans Lefthuis
 + Jacob Louvis van Egmont
 + Pieter Jacobs van der Does
 + Willem Cornelis van Schoon
 + Jan Wadstend van Langerdet
 + Pieter Pieter van Schoon
 + Jan Wadstend van Langerdet
 + Cornelis van der Does

De eed voor de welgeboren mannen van de vierschaar van Valkenburg en de vermelding van Jacob Wollebrantsz. Verhagen als welgeboren man van Valkenburg (RA Valkenburg nr. 40)

Alle welgeboren mannen, die toetraden tot de vierschaar van Valkenburg, moesten vooraf de volgende eed afleggen:

"Wij beloven een ygelijck goet recht en justitie te administreren ende corte expeditie te doen, alle wesen ende wedue in haer recht voor te staen mitsgaders den heer ende dorp in haer gerechticheijt ende prevelegie te helpen maintaineren en voor te staen sonder aen ijemandt haet, gunst ofte wangunst te betoonen, soo waerlijck helpt ons Godt almachtich".

De welgeboren mannen van Valkenburg (meestal werden er negen tegelijk benoemd) dienden zich te houden aan de ordonnantie van de vierschaar, waarin met name afgedwongen werd, dat zij tijdens de rechte dagen altijd present dienden te zijn. Konden zij zich onvoldoende verantwoorden voor hun eventuele afwezigheid, dan liepen zij het risico een boete opgelegd te krijgen van 12 stuivers voor het te laat komen of 24 stuivers voor het geheel niet komen opdagen.

Vermelding van Jacob Wollebrantsz. Verhagen als schepen van Valkenburg
(RA Valkenburg nr. 9, 16 september 1654)

De lagere rechtspraak werd uitgevoerd door schout en schepenen. Deze rechtbank handelde vaak niet alleen over kleine conflicten of geschillen, maar kende ook de vrijwillige rechtspraak, waarbij testamenten, boedelscheidingen of transportakten van de verkoop van roerende of onroerende goederen werden vastgelegd. In de vrije heerlijkheid van Valkenburg viel de functie van schout samen met die van de baljuw.

Weerbare mannen (1653)

Toen nabij Dover de Nederlandse vloot onder leiding van Maarten Tromp weigerde de Engelse admiraal Robert Blake het eerst te groeten kreeg Tromp na enige schermutselingen de volle laag. Dit incident was de directe aanleiding voor de Eerste Engelse Oorlog, die duurde van 1652 tot 1654. Om een gewapend conflict te vermijden, werd een gezantschap onder leiding van raadpensionaris Adriaan Pauw naar Londen gestuurd, maar deze bemiddelingspoging had geen succes. Intussen vond de ene zeeslag na de andere plaats. In augustus 1652 versloeg Michiel de Ruyter de Engelsen bij Plymouth, maar in oktober leed Witte de With voor de Theemsmond een nederlaag tegen Blake (Slag bij Duins). In december had Tromp bij Dungeness succes. Spoedig keerden de kansen echter: in februari 1653 werd Tromp bij Portland in de Driedaagse Zeeslag verslagen en in juni bij Nieuwpoort. De hieropvolgende blokkade voor de Hollandse kust werd in augustus door zeegevechten bij Wijk aan Zee en Ter Heide gebroken. In het gevecht bij Ter Heide sneuvelde Tromp.

Musquettier, Jacques de Gheyn II, 1608

Door de directe dreiging van de oorlog moesten alle weerbare mannen van 16 tot 60 jaar zich laten registreren voor een eventuele oproep en inzet voor het vaderland. Deze registraties werden vastgelegd in een zogenaamde monsterrol, waarin de mannen werden ingedeeld in officieren, "*musquettiers en pieckeniers*". In de monsterrol van 3 juli 1653 van Valkenburg staat ook jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen vermeld als muskettier. Behalve de officieren bevonden zich in Valkenburg 65 weerbare mannen, waarvan 39 personen gewapend waren met musketten en 26 met spiesen en stokken. Op 15 april 1654 kwam met de vrede van Westminster een einde aan de Eerste Engelse Oorlog.

Schoon schip (1667-1668)

Na een leven van schulden en wanbetalingen voelt jonge Jacob het einde kennelijk naderen. Op 4 december 1667 verkoopt hij aan zijn broer Jacob de oude zijn inboedel, zodat ook de resterende schulden nog kunnen worden afgelost. De hele inventaris levert niet meer op dan een bedrag van 609 gulden. Jacob de oude bedingt nog dat de ongebakken pannen om niet alsnog gebakken mogen worden op de pannenbakkerij van jonge Jacob. Van het bedrag van 609 gulden wordt 340 gulden aangewend voor het afbetalen van diverse openstaande schulden en nog eens 265 gulden voor de afbetaling van de schuld aan Dr. Michiel van Ringh (zie boven), waarvoor Jacob de oude als borg nog mede verantwoordelijk was. Als Arent, de zoon van jonge Jacob, op 3 maart 1668 bij de notaris zijn huwelijksvoorwaarden laat vastleggen blijkt jonge Jacob inmiddels gestorven. Wat dan nog rest is de verkoop van de pannenbakkerij voor de aflossing van de laatste openstaande schulden....

De inboedel van jonge Jacob Wollebrantsz. en Grietgen Jans op 4 december 1667:

Op huijden den iij^{en} december anno 1667 compareerde voor mij notaris publicq (Johannes Jansz. van der Eijcke) ende voor den nabeschreven getuijgen, Jacob Verhage de jonge, pannenbacker woonende tot Valckenburch, mij notaris wel bekend, dewelcke verclaerde vercocht te hebben gelijk hij wel ende wettelijc transporteerde, cedeerde ende opdrouch bij deese aen ende ten behouue van Jacob Wollebrantsz. Verhagen, calckbrander, sijn broeder woonende aenden Hogenrijndijc inden ambachte van Soeterwoude, of sijn recht ten deesen, vercrijgende een huijsraet imboedel ende verdere goederen hier naer breder verclaert ende dat voor sodanigen somme als 't onder ijder post uijtgedruet wert, namentlijc:

<i>Drie beddens, ses deeckens, acht slaep plakens, vier oorcussens,</i>	
<i>twee paer gardijnen met een schoorsteencleetgen voor</i>	80:00:00
<i>Een eijcke kas voor</i>	20:00:00
<i>Twee vuere kassen ijder 6 gl: is</i>	12:00:00
<i>Een vuere kas voor</i>	4:00:00
<i>Een eijcke tafel met tijen stoelen</i>	15:00:00
<i>Een vuere tafel ende tijen schilderijen voor</i>	10:00:00
<i>Drie copre ketels ende een ijsere pot ende een smoorpan voor</i>	14:00:00
<i>Een hengeltang, asschop ende wijders alle den verdere huijsraet</i>	
<i>ende imboedel niet uijtgesondert voor</i>	16:00:00
<i>Een rhijnschip met focken voor</i>	30:00:00
<i>Het vleijs ende spec in de cuijp ende schoorsteen voor</i>	30:00:00
<i>Drie ijsere molens daermen de aerde mede maelt ijder 20 gl: comt</i>	60:00:00
<i>Veertich schepen aerde leggende opte werf vanden pannebackerij van</i>	
<i>hem comparant ijder schip van vijff last tot 6 stuijvers 't last comt t'samen</i>	60:00:00
<i>Dertich duijsent gemaecte doch ongebacke pannen of heel backen leggende</i>	
<i>mede opte pannebackerij ofte werf van hem comparant tot 8 gl: duijsent comt</i>	240:00:00
<i>Ende ten laetsten twee duijsent gemaecte doch ongebacke, half backen</i>	
<i>ende duijsent vorsten leggende ter plaetse voors. voor</i>	18:00:00
<i>Makende t'samen:</i>	609:00:00

Rijnschip uit een kaart van Jan Pieterz. Dou, 1609

De pannenbakkerij

Op 10 april 1668 autoriseren schout en schepenen van Valkenburg ("op het versouck bijde wedue van Jacob Wollebrantsz. Verhage aen ons gedaen") de secretaris Johan van Campen om:

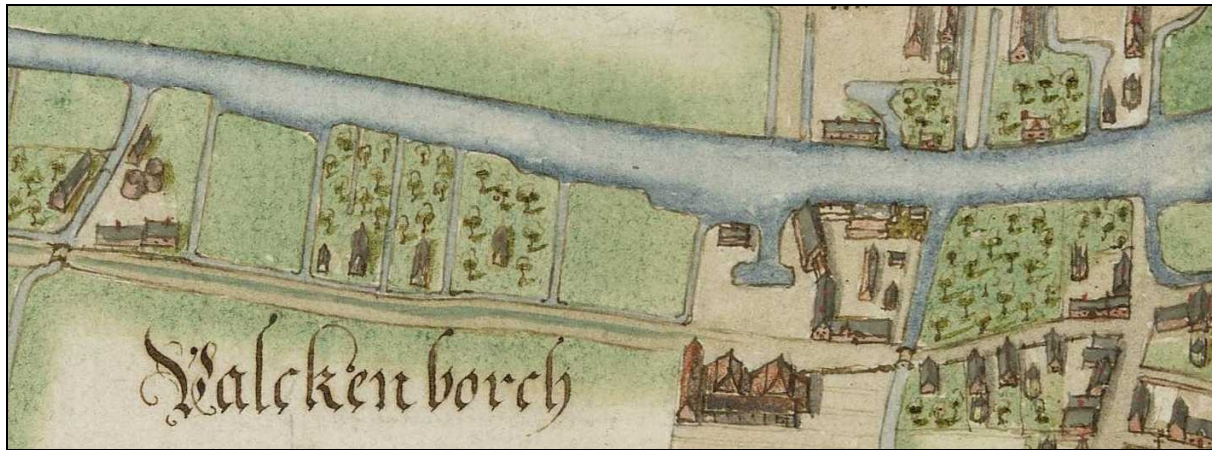
"op te dragen ende te transporteren aen Jasper Jacobsz. Verhouff zeeckere panne- ende tichgelbackerije mette huijsingen ende erve daer op deselve getimmert ende gemaect staen, gelegen in dese heerlijkheit tusschen de Rijn ende Hogenrijndijck, 't welck den voors. Verhage aen de voors. Jasper Jacobse Verhouff openbaerlic om de somme van tweeduijsent eenhondert negenendertich gulden heeft vercoft gehad".

Op 18 mei 1669 vindt de overdracht daadwerkelijk plaats voor schout en schepenen en wordt Jacob Jaspersz. Verhouff de nieuwe eigenaar van:

"een ruijme starcken huijsinge, met een extrick werck, ende een beijname oven om pannen ende extricken te backen geteijckent geweest sijnde 't volgens partije mette letter B, belent ten noord-oosten den Rijn, ten suijd-oosten het volgens partije geteijckent geweest sijnde met de letter C. ten suijd-westen den Hogenrijndijck ende ten noord-westen 't partije geteijckent geweest sijnde met de letter A waer opgetimmert staet een woonhuijsinge, met een extrickwerc, ende een oven, om blaeuwe panne ende extricken te backen, welc mede ter voors. tijde bijde vercoopers aen de coper es vercoft. Doch alsoo 't selve partije te leen gehouden wert van de wel edele heere van Schagen, zoo es het selve voordon gemelte heere op den voors. coper vercoft. Ende noch een partije geteijckent geweest sijnde met de letter C, waer op gemaect staet, een pannewerc braeckhuijs ende vlasoven. Belent ten noort-oosten den Rijn, ten suijd-oosten Jan Meessen van Egmont ten zuijd-westen den Hogenrijndijck, ende ten noord-westen het voors. partije geteijckent mette letter B. Ende dat met de belastinge van een versuijmelicken erffpacht van veertien gulden s'jaers, aencomende de erffgenamen van Gijsbrecht de Milde, verschijnend jaerlicx den eersten meij, staende de voorss. erffpacht alleen op het voorss. laeste partije C".

Na gedetailleerd onderzoek van alle transacties van de percelen in de uiterwaarden ten noordwesten van Valkenburg in de periode 1631-1731 kon ik precies achterhalen waar zich de pannenbakkerij bevond en waar jonge Jacob en zijn vrouw gewoond hebben. Op een drietal kaartjes hieronder is goed te zien hoe dit gebied in Valkenburg was ingedeeld en zich ontwikkelde. Op het middelste kaartje uit 1666 zien we perceel nummer 317, dat in eigendom was van jonge Jacob Wollebrantsz. en Grietgen Jans. Dit perceel blijkt volgens de transportakten opgebouwd uit drie aparte delen, waarop zowel de pannenbakkerij stond als het woonhuis.

Op het bovenste kaartje uit 1627 zien we nog een waterscheiding in perceel 317 en dat de percelen 315 en 316 nog één geheel vormen. Ook de indeling van de percelen 318 t/m 320 is in die periode veranderd. Perceel 321 is twee eeuwen lang als steen-/pannenbakkerij vrijwel ongewijzigd gebleven. Op het kaartje uit 1627 zien we aan de andere kant van de Hogenrijndijk duidelijk twee steenovens en het bijbehorende tasveld liggen. Links op hetzelfde kaartje zien we nog twee ronde kalkovens, die eveneens twee eeuwen later nog zichtbaar zijn.

Detail uit de kaart van P. van Bilderbeeck, 1627

Gedeelte van de pre-kadastrale kaart van Valkenburg, Johannes Dou, 1666
(kopie van Cornelis de Graat, 1758)

Kadasterkaart van Valkenburg, 1832

Het kaartje uit 1666 is een detail uit een grotere kaart die in het gemeentehuis van Valkenburg hangt. De percelen zijn genummerd en elders op de kaart staan tevens de oppervlakten vermeld. In noord-westelijke richting van het dorp zijn de percelen tussen de Hoge Rijndijk en de Rijn vanaf de Cleijne Watering (de ambachtsgrens) genummerd van 314 t/m 324 (tot aan de weg naar 't veer, tussen 324 en 325).

De oppervlakten van deze percelen staan als volgt vermeld:

Nummer	Morgen	Hond	Roeden
Cleijne Wateringe			
Perceel 314	-	2	40
Perceel 315	-	1	90
Perceel 316	-	1	10
Perceel 317	-	3	50
Perceel 318	-	-	70
Perceel 319	-	2	50
Perceel 320	-	2	-
Perceel 321	-	5	20
Groote Wateringe			
Perceel 322	-	-	80
Perceel 323	-	-	80
Perceel 324	-	2	60
't Veer			
Perceel 325	-	1	11

1 morgen = 6 hond, 1 hond = 100 roeden en 1 roede = 14,19 m²

Twee huizen met bijenkorf en eendenkooi buitendijks tussen de Rijn en de Hogen Rijndijk (ca. 1550)

Uit het onderzoek zijn de volgende akten teruggevonden van deze pannembakkerij:

Perceel 317 deel B

juni 1638: Willem Cornelisz. Keth verkoopt aan Jasper Pleunen Verhoeff een huis met erf bestaande uit verschillende woonplaatsen, en een paar stukken warmoesland binnen de heerlijkheid van Valkenburg, grenzende ten westen aan de Hogerijndijk, ten noorden aan Joost Loquet, ten oosten de Rijn en ten zuiden Gijsbrecht de Milde in plaats van Dammes Maertensz..
(NA, RA Valkenburg nr. 5, folio 35 e.v.)

Perceel 317 deel C

6 mei 1639: "... zijn verschenen Gijsbrecht de Milde, woonachtich binnen Leijden ende bekende aen Adriaen Stalpaert van der Wielle steenplaetser in een versuijmelicken erffpacht uijtgegeven ende hij Adriaen Stalpaert voorn: bekende van den voorn: de Milde op gelijk recht aengenomen ende ontfangen te hebben zeecker uijterdijck, genaemt de Drije Tuijngens, gelegen inden ambachte van Valckenburch omtrent het dorp, groot omtrent mette selve slooten ten weederzijden achtervolgens de meetinge daer van gedaen bij Mr. Adriaen de Bruijn, geswooren lantmeter van Rhijnlant, tweeentnegentich roeden, streckende voor vanden Rhijndijck aff tot achter inden Rhijn toe, belent ten oosten den Rijn, ten westen den Rhijndijck, ten zijden Mees Jansz. van Egmont ende ten noorden Jasper Pleunen Verhouff, wesende vrij als buijrlant daer vooren Adriaen Stalpaert voor hem en zijnen erven ende nacomelingen ofte zijn recht vercreegen hebbende belooffde tot erffpacht ende op erffpachts recht te betaelen alle jaers precijs opten eersten dach van mej, de somme van veerthijen guldens van xl grooten vlaems 't stuck vrijs gelts".
(NA, RA Valkenburg nr. 6, folio 6 e.v.)

Perceel 317

4 december 1668: Verkoop van de pannembakkerij van jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen aan Jasper Jacobsz. Verhouff omschreven als: "pan ende extrick-backerije met de huijsinge ende erve ende 't gene verders daer op getimmert ende gemaect staet, staende ende gelegen even buijten de dorpe van Valckenburch belent in't geheel ten oosten den Rijn, ten sijnden Jan Meessen van Egmont, ten westen den Hogenrijndijck ende ten noorden Jasper Jacobse Verbaen".
(NA, RA Valkenburg, inv.nr. 33)

Perceel 317

18 mei 1669: Transportakte van de verkoop van de pannembakkerij van jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen aan Jasper Jacobsz. Verhouff, beschreven als: "een ruijme starcken huijsinge, met een extrick werck, ende een beijname oven om pannen ende extricken te backen geteijckent geweest sijnde 't volgens partije mette letter B, belent ten noord-oosten den Rijn, ten suijd-oosten het volgens partije geteijckent geweest sijnde met de letter C. ten suijd-westen den Hogenrijndijck ende ten noord-westen 't partije geteijckent geweest sijnde met de letter A waer opgetimmert staet een woonhuijsinge, met een extrick werck, ende een oven, om blaeuwe panne ende extricken te backen, welc mede ter voors. tijde bijde vercoopers aen de coper es vercoft. Doch alsoo 't selve partije te leen gehouden wert van de wel ed: heere van Schagen, zoo es het selve voordien gemelte heere op den voors. coper vercoft. Ende noch een partije geteijckent geweest sijnde met de letter C, waer op gemaect staet, een pannewerc braeckhuijs ende vlasoven. Belent ten noort-oosten den Rijn, ten suijd-oosten Jan Meessen van Egmont ten suijd-westen den Hogenrijndijck, ende ten noord-westen het voorss. partije geteijckent mette letter B. Ende dat met de belastinge van een versuijmelicken erffpacht van veertien gulden s'jaers, aencomende de erffgenamen van Gijsbrecht de Milde, verschijnend jaerlicx den eersten mej, staende de voorss. erffpacht alleen op het voorss. laeste partije C".
(NA, RA Valkenburg nr. 10, folio 167 - 168 verso)

Perceel 314 t/m 321

In de brandkeur van Valkenburg van 30 april 1690 staan alle gebouwen van de heerlijkheid Valkenburg opgesomd. De eerste 8 gebouwen worden genoemd in geografische volgorde vanaf de Cleijne Watering tot aan de Groote Watering:

1. (314) Het huijs en steenplaets van Arij Hendericxe Binnendijck, een lantaeren met twee emmers.
2. (315) Het huijs van Boudewijn van Leeuwen, een seijl, een emmer en een haeck.
3. (316) De twee huijsen van Egmont, een emmer en een haeck.

4. (317) Het hujs en de pannebackerije van de wed. van Jasper Verhoeff, twee emmers, een lantaern en een tobbe.
 5. (318) Jacob van Egmont voor sijn twee huijsen, een emmer met een tobbe.
 6. (319) Het huijs van de weduwe Verhoeff, sijnde haer boerewooninge, een emmer met een hoosvat.
 7. (320) Het huijs van de wed: Gillis Merkan, een ladder met een emmer.
 8. (321) De pannebackerije van Jacob Naalhout, drie emmers met een haeck.
- (GA Valkenburg, Keurboek van Valkenburg, folio 12 - 24 verso)

Perceel 317

3 april 1710: "Johannis Willemsz. Breeklant, als speciale last en procuratie hebbende van Trijntje Dircks Lelivelt, wed: van Jasper Jacobs Verhoeff, dewelke bekende in't openbaar volgens seekere beschreven conditiën en voorwaerden in dato den 13^e feb: 1710 verkogt te hebben ende in die voors: qualiteit wel ende wettelijk op te dragen ende te transporteeren gelijk hij opdraagt ende transporteert bij desen aan ende ten behoeve van Pieter Willems Borsboom, Cornelis van Es, Zent Lelivelt en Daniel Vergunst, een wel gelegen pannebackerije met sijn estrick en tiggelwerken panhuijs, roode en blaauwen oven, mitsgaders woonhuijs ende erve met alle't gene daer aen aert ende nagelvast is, staende ende gelegen in de vrije heerlijkheijt van Valckenburgh, belent ten noortoosten den Rijn, ten suijden Jacob van Egmont, ten westen den Rijndijk ende ten noorden Pieter Verhoeff, sijnde het voors: verkogte belast met een erfpagt van veertien gulden jaarlijx, aankomende de erfgenamen van Gijsbregt de Milde ofte haren successeurs, verschijnende jaarlijks den 1e meij als mede dat het partije daer den blaauwen oven op staat te leen gehouden wert van den Wel Ed. Heer van Schagen, welk leen de koopers tot haren kosten sullen moeten laten verheffen".

(NA, RA Valkenburg nr. 14, folio 38 e.v.)

Perceel 317

31 maart 1715: Cornelis Wouters van Es verkoopt zijn vierde deel van de pannenbakkerij aan Pieter Willems Borsboom.

(NA, RA Valkenburg nr. 14, folio 67 e.v.)

Perceel 317

16 januari 1721: Pieter Willems Borsboom verkoopt zijn helft van de pannenbakkerij aan Sent Lelivelt.

(NA, RA Valkenburg nr. 14, folio 105 e.v.)

Perceel 317

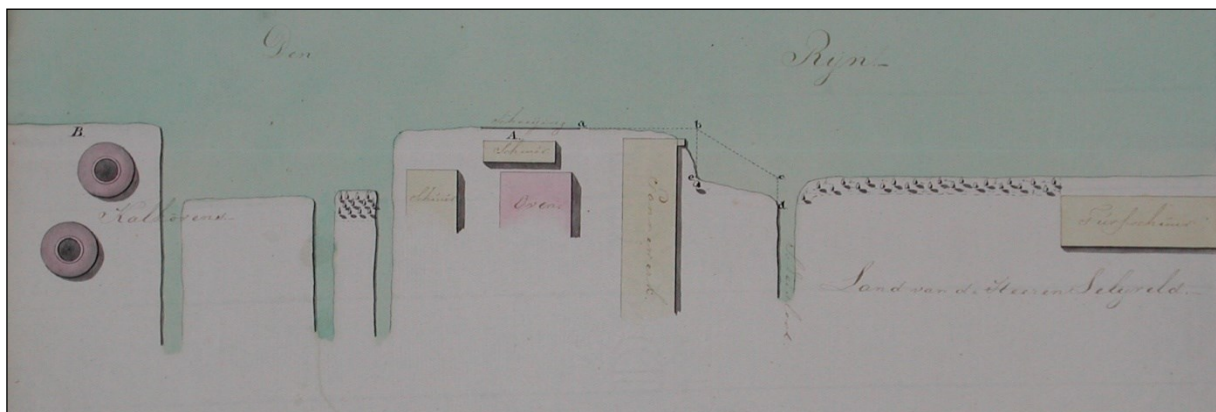
4 juni 1722: Daniel Vergunst verkoopt zijn vierde deel van de pannenbakkerij aan Zent Lelivelt.

(NA, RA Valkenburg nr. 14, folio 108 verso e.v.)

Perceel 317

4 juni 1731: Sent Lelivelt verkoopt de pannenbakkerij aan zijn zoon Jan Lelivelt.

(NA, RA Valkenburg nr. 15, folio 36 e.v.)

**Kaartje van de percelen ten noord-westen van Valkenburg met de pannenbakkerij in het midden,
A. Hanegraaff, ca. 1820 (OAR A-2496)**

Op Vrydag den 19 December 1766, 's avonds ten vyf uren precys, zal men in 't Regthuys tot Valkenburg publik veilen en verko-
pen, als: Eerstelyk een modern hegt sterk en wel doortimmerd HUY, ERVE en THUYN, mitsgaders een extraordinaire wel gele-
gene PANNEBAKKERYE, ter zyde de voorfz. Huyzinge, met zyn roode en blaauwe Ovens, en op welke *Pannebakkerij* met anderhul-
ve Vorm gewerkt word, staande ende geleegeen binnen de voorfz. Heerlykheid aan den Hoogen Rhyndyk, by de Kalkplaats van de
Heer Lelyveld, (genaamd de Nieuwe Vergrooting); Item omtrent 2 Morgen allerbest Wey- of HOOYLAND, geleegeen by de voorfz.
Pannebakkerij; Nog een stuk ELST-LAND, groot één Morgen 468 Roeden, mede in de voorfz. Heerlykheid geleegeen by de Valken-
burgse Watering; en laastelyk nog een party KLEY en eenige GEREEDSCHAPPEN tot de *Pannebakkerij* behoorende: Die in gade-
dels geneegen mogten zyn de voorfz. Partijen uit de hand te Koopen kunnen zig adresseeren ter Secretarye van Valkenburg, alwaer
ook nader informatie te bekomen is.

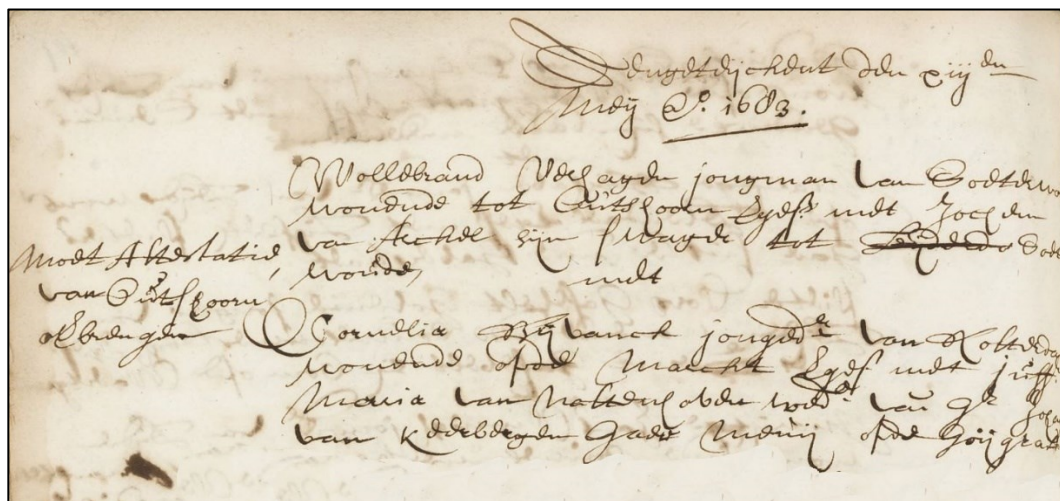
Aankondiging van de verkoop van de pannenbakkerij van Lelyveld, Leydse Courant, 8 december 1766

Grafenisse van Cornelis grootste Vroommen overjaar 1649.			159
In Augusto			
1 Voormiddag	0	19	
8 Voormiddag	1	0	
15 Voormiddag	2	0	
22 Voormiddag	0	16	
28 op de Begravens van pieter chontje- kint	0	14	
In Septemb.			
5 Voormiddag	1	10	
5 namiddag	3	0	
12 Voormiddag	4	16	
12 namiddag	5	9	
19 Voormiddag	1	13	
17 op de Begravens van Cornelis Grootste	0	0	
19 uit de Bossen	9	10	
19 op de Begravens van Calfs Jansz	1	4	
26 Voormiddag	1	4	
In octob.			
3 Voormiddag	1	10	
20 op de Begravens van maritgen arents	1	12	
4 van wellitger, pieter	0	6	
10 Voormiddag	1	0	
14 op de Begravens van pijs bontez kint	0	4	
17 Voormiddag	1	0	
24 Voormiddag	1	11	
30 Voormiddag	0	14	
In novemb.			
7 Voormiddag	1	2	
14 Voormiddag	1	0	
21 Voormiddag	1	3	
28 Voormiddag	1	4	

Begrafenisakte van Maritgen Arents (DTB Valkenburg, 28 september 1649)

III-a Willebrant Jacobsz. Verhagen (1663 - 1701)

Willebrant Jacobsz. Verhagen, gedoopt te Leiderdorp op 21 oktober 1663 en overleden te Leiden op 13 augustus 1701 (begraven in de Pieterskerk te Leiden). Hij was een zoon van Jacob Wollebrantsz. Verhagen en Jacomijntje Speelmans (zie onder II-a). Willebrant is in ondertrouw gegaan te Leiden op 13 mei 1683 met **Cornelia Bijvagh**, gedoopt te Rotterdam op 16 januari 1661 (getuigen Johan van der Maes, Cornelia van Nattenhove en Catharina van Nattenhove) en overleden na juni 1703. Zij was een dochter van Jan Bijvagh en Alida van Nattenhove. Cornelia woonde in 1683 aan de Marckt te Leiden.

Huwelijksakte van Wollebrand Verhagen en Cornelia Bijvanck (DTB Leiden, 13 mei 1683)

De huwelijkse voorwaarden werden opgesteld op 8 mei 1683 te Leiden (GAL, notaris J. Abbenbroeck, inv.nr. 1381, akte 57). In deze akte wordt melding gemaakt van "Sr. Jan Verhage, desselffs oom" die ondertekende met: "Jan Verhage". Dit leek opmerkelijk, omdat zijn oom Jan Wollebrantsz. Verhagen al overleden was vóór 24 april 1638, toen de nalatenschap van Jan Adriaensz. van der Marck werd toegewezen aan de erfgenamen. Na verder onderzoek blijkt het hier om zijn 14 jaar oudere neef Jan Jacobsz. Verhagen (de zoon van jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen) te gaan, die door zijn huwelijk op 14 januari 1683 te Oudshoorn met Maria Speelmans (de tante van Willebrant) feitelijk ook zijn oom was geworden.

De kinderen uit dit huwelijk:

1. Jacob Willebrantsz. Verhagen, gedoopt op 7 mei 1684 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Arent Verhagen en Marijtje Nattenhoven. Jacob is overleden te Leiderdorp op 16 november 1691 en aldaar begraven.
2. Jan Willebrantsz. Verhagen, gedoopt op 14 oktober 1685 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Jan Gerven en Reyera van Nattenhoven.
3. Alida Willebrantsdr. Verhagen, gedoopt te Leiden (Pieterskerk) op 18 februari 1688 en overleden vóór april 1691.
4. Alida Willebrantsdr. Verhagen, gedoopt te Leiden (Marekerk) op 29 april 1691 en begraven te Leiden (Pieterskerk) tussen 7 november 1772 en 14 november 1772. Alida is in ondertrouw gegaan te Leiden op 5 juni 1716 met Claas van Twist, geboren omstreeks 1691. Hij was droogscheerder van beroep.

5. Jacoba Willebrantsdr. Verhagen, gedoopt te Leiden (Marekerk) op 12 oktober 1692. Zij was op 5 juni 1716 nog getuige bij het huwelijk van haar zus Alida te Leiden en doopgetuige bij de doop van Wilhelm Verhagen (20 maart 1727), de zoon van haar broer Jan Verhagen en Maria Molijn. Jacoba is dus na die datum (waarschijnlijk ongehuwd) overleden.
6. **Jan Jacob Willebrantsz. Verhagen**, gedoopt te Leiden (Marekerk) op 2 februari 1695. De doopgetuigen waren Johan Haseu en Magtelda Hollebeek (volgt onder **IV-a**).
7. Maria Willebrantsdr. Verhagen, gedoopt te Leiden (Marekerk) op 15 augustus 1700 en overleden omstreeks 15 mei 1701 (begraven in de Hooglandse kerk te Leiden).

Op 4 juni 1685 lieten “*D’eersaeme Wollebrandt Jacobsz. Verhaegen, kalckbrander ende D’eerbaere Cornelia Bijvang, echte man ende vrouw, woonende aen den Hoogenhijndijck onder den ambachte van Soeterwoude, mij notaris seer wel bekend, sijnde de voors. Wollebrandt Jacobsz. Verhaegen klouck ende gesont van lichaem, gaende ende staende, ende sij Cornelia Bijvang sieckelijck van lichaem te bedde leggende*” hun testament vastleggen door notaris Pieter Geeraers van Tielt (inv.nr. 922, akte 41).

Na het overlijden van Willebrant huwde Cornelia Bijvangh opnieuw op 1 februari 1703 te Leiden met Nicolaes de Bij, banketbakker in de Breedestraat te Leiden.

Figuren bij een kalkoven, Jan van de Velde (II), 1616

Op 16 juli 1726 werd door notaris Pieter Hubertus Pla te Leiden (inv.nr. 1968, akte 35) nog een akte opgemaakt, waarin “*Claas van Twist, in huwelijk hebbende Aaltje Verhagen, Jacoba Verhagen ende Jan Verhaagen, te saamen kinderen van Wollebrant Verhagen*” een machtiging geven aan Nicolaas de Bij, meester ijserkramer te Rotterdam, om een inventaris op te maken van de nagelaten goederen van Jacob van Arkel, zoon van Jochem van Arkel en Maartje Verhagen.

Kinderen	Ouders	Getuigen
Donderdag den 13 Januari: 1661.		
Jannetje	Loevis Francken Graustappol Hester Andriessen.	Jannetje Loevis Pieter Andriessen Johanna Frans.
Trijntje	Steen Groffius. Lijst Gans.	Jan Groffius. Marij Groffius. Annike Gans.
Maarten	Jan Martens van Haas. Annike Andriess.	—
Vrijdag den 14. Dito		
Angnietje	Pieter Hofman. Annietje Pieters.	Thomas Willms. Agnetje Pieters. Lijst Willms.
Zondag den 16. Dito.		
Johannes	Leijn Jacobus. Maartje Thomas.	Maartje Thomas. Wijden Arons.
Maria	Jacob Looft. Maartje Dierck.	Dierck Gort. Ariaantje Dierck.
Annietje	Geert vander Poel. Lijstje Willms van Linschoten.	Antonij Gort. Willms Gans. Maartje Willms van Linschoten. Maria Willms van Linschoten.
Cornelia	Jan Bijvange. Alida van Nattenborg.	Geert vander Maas. Cornelia van Nattenborg. Catharina van Nattenborg.
Pieter	Isaack Isaac. Ansamma Pieters oudwader.	Hillegje Pieters van Oudwader.
Lijst	Abraham Dierck. Lijst Gans.	Casper Dierck. Dobora Dierck.
Catelijntje	Cornelis Aron. Marijke Aron.	Annietje Harmons.
Dinsdag den 18. Dito.		
Antonette	Casper Dierck. Cornelia Lijst.	Antonette vander Sande. Lijstje Pieters.
Jacobus	Daniel Dierck. Lijstje Gans.	—
Elsje	Waarneert Lijst. Lijstje Gort.	Cornelis Gort. Elisabete Arons.
Annietje	Jan Gans. Engeltje Gans.	Geert Pieters. Jannetje Hendrick.
Lijst	Pieter Mijss. Maartje Pieters.	Hillegje Gans.

Doopakte van Cornelia Bijvange (DTB Rotterdam, 16 januari 1661)

No. 57
J. vander werff

Stamboom van de familie Verhagen (Deel I)

III-b Arent Jacobsz. Verhagen (1643 - 1709)

Arent Jacobsz. Verhagen, gedoopt op 26 december 1643 te Valkenburg. De doopgetuigen waren Saertgen Maertens Langevelt (de moeder van Maritgen Arents Pauw), Jan Jansz. Pauw en Jan Arentsz. Pauw. Arent is vernoemd naar zijn grootvader Arent Jansz. Pauw, die net twee weken daarvoor was overleden. Op 7 maart 1709 werd te Hazerswoude aangifte gedaan van het overlijden van Arent. Hij was een zoon van Jacob de jonge Wollebrantsz. Verhagen en Marijtgen Arents Pauw (zie onder **II-b**). Arent was ondermeester, winkelier en pannembakker van beroep en huwde op 22 april 1668 te Valkenburg met **Jannetje Cornelis Bol**, dochter van Cornelis Jacobsz. Bol (boer van beroep) en Willempje Jacobs van Vliet (zie ook stamboom van de familie Bol). Arent was schepen van Valkenburg en later pannembakker op de pannembakkerij in Hazerswoude.

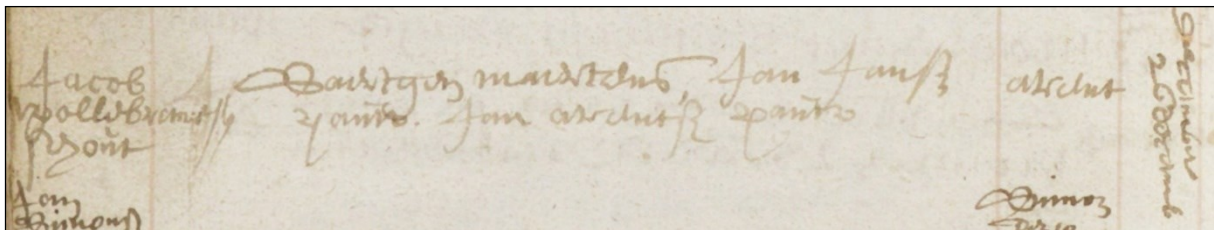
De kinderen uit dit huwelijk:

1. Jacob Arentsz. Verhagen, gedoopt op 21 oktober 1668 te Valkenburg. De doopgetuigen waren Wollebrant Jacobsz. Verhagen en Jacobje Jacobse Verhagen. Jacob is overleden vóór september 1669.
2. **Jacob Arentsz. Verhagen**, gedoopt op 22 september 1669 te Valkenburg. De doopgetuigen waren Wollebrant Verhagen en Trijntie Dirksdr. (volgt onder **IV-b**).
3. **Cornelis Arentsz. Verhagen**, gedoopt op 8 februari 1671 te Valkenburg. De doopgetuigen waren Jacob Cornelisz Bol en Maertie Krijnsdr Starreveldt (volgt onder **IV-c**).
4. Willem Arentsz. Verhagen, gedoopt op 20 november 1672 te Valkenburg. De doopgetuigen waren Willem Cornelisz Bol en zijn vrouw. Willem is overleden vóór juni 1676.
5. **Wollebrant Arentsz. Verhagen**, geboren omstreeks 1674 (volgt onder **IV-d**).
6. Willem Arentsz. Verhagen, gedoopt op 14 juni 1676 te Leiderdorp. De doopgetuige was Willem Cornelisz Bol. Willem is overleden vóór oktober 1677.
7. Willem Arentsz. Verhagen, gedoopt op 24 oktober 1677 te Leiderdorp en overleden vóór februari 1681.
8. **Nicolaas Arentsz. Verhagen**, gedoopt op 8 oktober 1679 te Leiderdorp. De doopgetuige was Maertie Jacobse Verhagen (volgt onder **IV-e**).
9. **Willem Arentsz. Verhagen**, gedoopt op 16 februari 1681 te Leiderdorp (volgt onder **IV-f**).
10. Maerten Arentsz. Verhagen, gedoopt op 19 april 1682 te Leiderdorp. De doopgetuige was Maertje Verhagen. Maerten is overleden te Alphen aan den Rijn op 2 november 1712.
11. Maria Arentsdr. Verhagen, gedoopt op 18 juli 1683 te Leiderdorp. De doopgetuige was Marijtje Speelman. Maria is in ondertrouw gegaan te Leiderdorp op 14 augustus 1706 en getrouwd aldaar met Hendrik Cornelisz. Olierhoeck, geboren omstreeks 1676. Hij trad op 23 januari 1718 als matroos in dienst van de VOC onder de naam Hendrick Holverhoek en vertrok met het schip De Generale Vrede naar Batavia, waar hij arriveerde op 23 augustus 1718. Hij is tijdens zijn verblijf in Azië overleden op 9 februari 1719. Zijn vrouw heeft de inschrijving in het logboek nog ondertekend met "*Maria Arenal Verhage*". Maertje (Marijtje) Verhagen is overleden na 9 april 1751 (zie akte van die datum van notaris Cornelis van der Kop te Leiden, inv.nr. 2177).
12. Johannes Arentsz. Verhagen, gedoopt op 5 november 1684 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Willebrand Verhage en Marijtje Speelmans.

Na het overlijden van Jannetje Cornelis Bol huwde Arent opnieuw op 26 september 1688 te Leiderdorp met **Dirckje Jacobse van der Leth**, geboren omstreeks 1645 en overleden te Rijnsburg op 19 december 1718. Dirckje was daarvoor al tweemaal eerder getrouwd geweest, omstreeks 1682 met Gijsbert Pietersz. van Oosten en daarna omstreeks 1685 met Cors Maertensz. Pluijmgraeff.

Doopakte van Arent (1643)

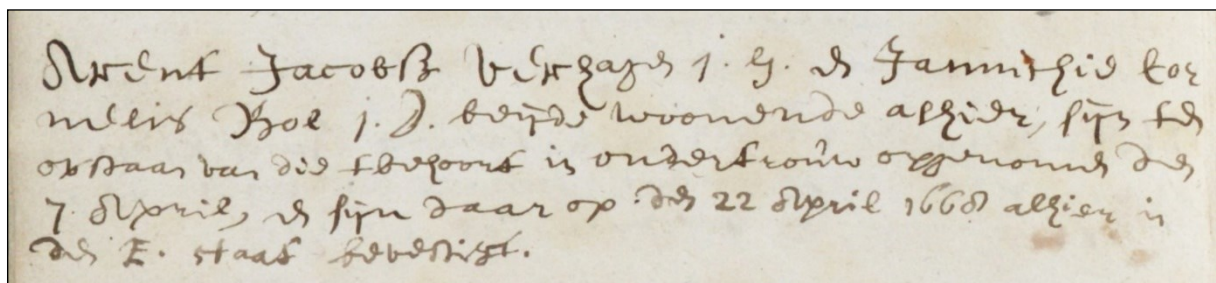
Op 13 december 1643 wordt Arent Jansz. Pauw, de vader van Maritgen, begraven te Valkenburg. Bijna twee weken later op 26 december 1643 vindt de doop van Arent, het eerste kind van jonge Jacob Wollebrantsz. Verhagen en Maritgen Arents Pauw plaats in de kerk van Valkenburg. Als doopgetuigen zijn Saertgen Maertens (de moeder van Maritgen Arents), Jan Jansz. Pauw en Jan Arentsz. Pauw aanwezig. Jonge Jacob staat in deze doopakte vermeld als "Jacob Wollebrantsz. Schout".

Doopakte van Arent Jacobsz. Verhagen (DTB Valkenburg):

"Jacob Wollebrantsz. Schout / Saertgen Maertens, Jan Jansz. Pauw, Jan Arentsz. Pauw / Arent / 26 december 1643". Jan Jansz. Pauw was een oom van Maritgen Arents Pauw. Hij was bleker van beroep en woonde in Katwijk.

Cornelis Jacobsz. Bol en Willempje Jacobs van Vliet, de ouders van Jannetje huwden op 20 april 1636 te Leiden met attestaties van Valkenburg en Zoetermeer. De vermelding in het trouwboek van Zoetermeer luidt: *"Tot Leijden den 20 april 1636. Cornelis Jacobsz., weduwnaar van Marritie Cornelis, wonachtigh tot Valckenburch ende Willempje Jacobs Jonge Dochter, van Soetermeer. Jacob Willems vader."* Op 9 maart 1652 lieten zij hun testament opstellen te Leiden door notaris H.M. Brasser. Hierin staat: *"de eerwaarde Cornelis Jacobsz. Bol ende de eerbare Willemtge Jacobs, geechte luijden wonende op de dorpe van Valckenburg"*. In het lidmatenregister van Valkenburg staat nog de volgende vermelding opgenomen: *"Cornelis Jacobsen Bol coemt aen den eersten julij 1656 op sijn belijdenis"*. Tot die tijd ging hij kennelijk naar een andere kerk, waar misschien ook zijn kinderen zijn gedoopt. In een akte van 14 mei 1659 van notaris P.G. van Tielt te Leiden staat Cornelis vermeld als *"bouwman"*. Hij was dus boer van beroep. Jannichie had twee broers, namelijk Jacob Cornelisz. Bol en Willem Cornelisz. Bol. De doopakten van Jannichie en haar broers zijn nog niet teruggevonden.

Huwelijksakte van Arent Jacobsz. Verhagen en Jannichie Cornelis Bol (DTB Valkenburg):

"Arent Jacobsz. Verhagen, Jonge Gesel, en Jannichie Cornelis Bol, Jonge Dochter, beide woonende alhier, sijn ten overstaan van die behoort in ondertrouw opgenomen den 7 april en sijn daar op den 22 april 1668 alhier in den echten staat bevestigd"

Kort voor het huwelijk van Arent was zijn vader, jonge Jacob Wollebrantsz., overleden en had bovendien vlak voor zijn dood op 4 december 1667 de inboedel aan zijn broer Jacob de oude verkocht, waardoor de nog openstaande schulden konden worden afgelost en er weinig overbleef voor zijn zoon Arent. Voor het huwelijk ging Arent samen met zijn vrouw op 3 maart 1668 naar notaris H.M. Brasser te Leiden om daar de huwelijksvoorwaarden te laten vastleggen. Arent blijkt inderdaad maar beperkte middelen in te kunnen brengen, want in de akte staat:

"te weten dat de bruidegom sal aenbrengen zijn cleden tot sijne lijve rugge ende gerijve behorende ende dat met de bruijt haer vader voornomt sal geven boven haer cleden, noch een somme in eens tienhondert Karolusgulden te xl groten t' stuc. Dat voorts tusschen den bruidegom ende bruijt gemeenschap van goederen sal wesen".

De voorwaarde is dat Arent de helft van de duizend gulden aan de ouders van Jannichie moet terugbetalen, indien zij eerder overlijdt dan hij. Indien zij op dat moment echter kinderen hebben zal de helft van de duizend gulden worden toegewezen aan de kinderen. Als getuigen zijn aanwezig de oom van Arent, Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude *"steenplaetser ende kalckbrander van den Rhijndijc onder Soeterwoude"* en voor Jannichie, *"haer moeder Willemtge Jacobs"*. In de akte staat Arent beschreven als *"ondermeester in pannebackerij van Jan Krijn van Swieten tot Valckenburch"*.

Schepen van Valkenburg

Op 4 december 1668 verschijnen vier inwoners van Valkenburg voor de vierschaar van schout en schepenen. Het zijn Arent Jacobsz. Verhagen, zijn zwager Jacob Cornelisse Bol, Dirck Dircxz. van Segwaert en Leendert Cornelisz. Brederode, *"Dewelcke aen handen van den Edele Pieter van Horne, Bailliu ende Schout der voors: heerlicheijt, hebben gedaen den behoorlicken eedt om als Schepen te dienen. Actum desen iij^{en} desembris 1668."*

Vanaf dat moment tot 26 juni 1674 staat Arent in verschillende akten vermeld als schepen van de vrije heerlijkheid van Valkenburg. Omstreeks 1674 vertrekt Arent naar Hazerswoude en treedt zijn jongere halfbroer Engel in zijn voetsporen. Engel Jacobsz. Verhagen staat namelijk in de periode daarna van 5 november 1675 tot 17 oktober 1676 eveneens vermeld als schepen van de vrije heerlijkheid van Valkenburg.

Dorpsrechtbank met schout en schepenen, Pieter Tanjé naar een schilderij van Cornelis Troost, 1752-1761

Erfenis

Op 28 juni 1671 (zie ook akte van 18 april 1671 van notaris J. van Noort te Leiden) verklaren Jacob Cornelisz. Bol, Willem Cornelisz. Bol en Arent Jacobsz. Verhagen als man van Jannetje Cornelis Bol voor schout en schepenen van Valkenburg dat zij *"in alle minne ende vrintschappe"* de nalatenschap van Cornelis Jacobsz. Bol en zijn vrouw Willempje Jacobsdr. onderling hebben verdeeld. Arent en Jannetje krijgen:

"Eerst twee partijen teellants, t'samen groot ontrent tien hondt, gelegen in Valckenburgh aen de noortzijde van 't dorp, belent in 't geheel ten noorden Maertje Bouwensdr. voornoemt, ten oosten de Heerewegh, ten zuiden Cornelis Janse Elsthuijn ende Cornelis Quijrijnen van Swieten ende ten westen de volgende partij. Noch een partij weijlants, groot ontrent vijff hont, gelegen als vooren nevens 't voorgaende, belent ten noorden Jasper Jacobsz. Verhouff met bruijckwaer, ten oosten de kerck tot Valckenburgh, ten zuiden 't voorgaende partij, ende ten westen 't volgende partij. Noch een partij weijlants groot ontrent vijff hont, gelegen als voren, belent ten noorden Jasper Jacobsz. Verhoeff, ten oosten 't voorgaende partij, ten zuiden Cornelis Quijrijnen van Swieten ende ten westen 't Gasthuijs of weeshuijs tot Leijden, ende noch een vierdepart in een partij hoijlants groot in 't geheel ontrent vierdehalff mergen, gelegen in Valckenburgh over de Broeckwegh in de Ruijgelaentse polder, belent ten noorden Evert van Camersvelt met bruijckwaer, ten oosten de scheijsloot of Broeckwegh, ten zuiden de kindren van Pieter Pietersz. Houten, ende ten westen de Molesloot".

De erfgenamen beloven *"den and'ren, om genen and'ren staet, scheijdinge nocte deijlinge aen te spreken, moijen noch te molesteren of gedogen dat sulcx gedaen werde directelijck noch indirectelijck in rechten noch daer buijten in geene manieren"*.

Detail uit de pre-kadastrale kaart van Valkenburg met de landerijen ten oosten van de Molesloot, 1666

Monsterrol van weerbare mannen van Valkenburg (1672)

In 1670 sluiten Frankrijk en Engeland het geheime verdrag van Dover. Koning Louis XIV en Koning Charles II besluiten elkaar te helpen bij een verovering van de Zuidelijke Nederlanden, dat nog in handen is van de Spanjaarden. Hierbij erkent Engeland de rechten van Frankrijk op de gebieden van de nog in Spaanse handen zijnde Zuidelijke Nederlanden. Frankrijk zal in ruil Walcheren en de Scheldemond overdragen aan de Engelsen. Hiermee komt de dreiging van de 3^e Engelse oorlog in zicht. Vervolgens sluiten in 1671 Keizer Leopold I van Oostenrijk en Louis XIV van Frankrijk een geheim verdrag, waarin Leopold I aan Frankrijk belooft neutraal te blijven als er een oorlog komt tegen de Republiek der Verenigde Nederlanden. Johan de Witt krijgt een afschrift van het verdrag van Dover en sluit met de Spanjaarden een overeenkomst voor het geval de Zuidelijke Staten worden aangevallen door Frankrijk en Engeland.

Het leger en de marine van de Republiek worden in staat van paraatheid gebracht en alle "weerbare mannen" worden geregistreerd in zogenaamde monsterrollen. In maart 1672 verklaart Engeland de Republiek der Verenigde Provinciën de oorlog en is de 3^e Engelse oorlog een feit. Een maand later verklaren ook Frankrijk, Munster en Keulen de Republiek de oorlog.

De brand van de Royal James tijdens de Slag bij Solebay, Willem van de Velde, 1672

De Slag bij Solebay (7 juni 1672) was de eerste zeeslag van de Derde Engels-Nederlandse Oorlog. Een vloot van 75 oorlogsschepen, 22 adviesjachten en 32 branders, met 4500 kanonnen en 20.700 opvarenden, van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, onder het bevel van admiraal Michiel de Ruyter, verraste een Engels-Franse vloot van 93 oorlogsschepen en 24 branders met 6158 kanonnen en zo'n 40.000 opvarenden, in de Solebay aan de kust van Suffolk, aan de oostkust van Engeland.

De verliezen aan manschappen waren enorm aan de Britse zijde: ongeveer 2500 man. De Nederlanders telden slechts enkele honderden doden. Daar stond tegenover dat de Nederlanders meer schepen verloren. Twee Nederlandse schepen werden tot zinken gebracht, een derde explodeerde kort na de eigenlijke slag en nog eens twee werden door de Engelsen geënterd. Beide partijen zagen zichzelf als overwinnaars. Het was in ieder geval een strategische overwinning voor de Republiek: de blokkade was mislukt en de Republiek was beter in staat de schade te herstellen.

Ter voorbereiding op een verdere escalatie van de oorlog werden alle mannen geregistreerd in een zogenaamde monsterrol.

"Lijste van de manschap onder het destrict van Valckenburgh, overgelevert bij Schout ende gerechte der zelve ambacht:

*Gijsbert Jacobsz. van der Marck
Jasper Jacobsz. Verhoeff
Jacob Cornelisz. Boll
Cornelis Mouring Quackenbos
Doe Jaspersz. Verbaen
Cornelis Jansz. ter Sluys
Willem Jacobsz. Egmont
Pieter Claesz. van Swieten
Cornelis Dircksz. Toll
Maerten Jacobsz. van der Hoeff
Arent Willemsz. Borsboom
Abram Jansz. van Leeuwen
Thonis Arisz. de Korte
Cornelis Cornelisz. Verhagen
Jan Cornelisz. Quacquenbos
Jan Cornelisz. van Diest
Pieter Jansz. Langevelt
Jan Pietersz. Langevelt
Ary Cornelisz. van der Stocken
Jan Claesz. Boon
Cornelis Jansz. van Rijn
Louris Jacobsz. van der Marck
Cornelis Dircksz. Segwaert
Jacob Jacobsz. Egmont
Cornelis Pietersz. van der Speck
Yvit Arisz. van Spierenburgh
Cornelis Jacobsz. van Duycker
Cornelis Pietersz. Oosterwijck
Jan Arisz. van Spierenburgh
Maerten Boudewijnsz.
Dirck Huygen van Breroo
Ary Leendertsz. Segwaert*

Maeckende in alles 57 mannen"

*Jacob Arisz. van der Marck
Jacob Gerritsz. van Putten
Huyg Leendertsz. van Wouw
Mees Jansz. van Raephorst
Gerret Pietersz. van der Speck
Cornelis Jansz. Raephorst
Giel Dircksz. de Wit
Leendert Leendertsz. Dijcxheul
Cornelis Jansz. Beek
Jacob Mouring Quackenbos
Symen Jansz.
Veghter Jacobsz. van Heusden
Tobias Dircksz.
Willem Cornelisz. Boll
Pieter Jansz. van Velsen
Jacob Veghtersz.
Arent Jacobsz. Verhagen
Dirck Leendertsz. Zegwaert
Jan Willeboortsz.
Cornelis Huybertsz. Kellenaer
Pieter Adamsz. van Noort
Jan Claesz. Boon
Engel Jacobsz. Verhagen
Cornelis Jansz. Borsboom
Heyndrick Willemsz.*

[illegible]

Monsterrol van de weerbare mannen van Valkenburg, 1672
(Archief van Hoogheemraadschap van Rijnland, inv.nr. 9486)

Testament

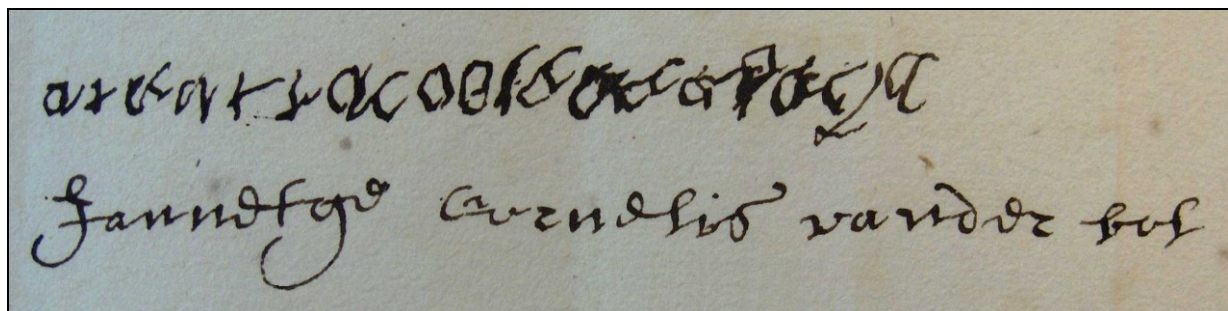
Op 16 mei 1673 laat Arent samen met zijn vrouw door notaris Johan van Noort een testament opmaken. De reden hiervoor wordt duidelijk uit de beschrijving van beiden in de akte:

"de eersame Arent Jacobsz. Verhagen, pannebacker ende d'eerbare Jannetge Cornelisdr. van der Bol, echtman ende vrouw, woonende binnen den dorpe van Valckenburg, mij notaris wel bekend, zijnde hij comparant sieck van lichaem tebedde leggende ende sij comparant gesont gaende ende staende ende beijde hare redenen, memorie ende verstant volcomen machtich ende gebruijckende sulcx uijtwendich bleeck".

Met de dood in het vooruitzicht wordt in het testament vastgelegd dat de langstlevende de gehele nalatenschap zal erven met de belofte dat

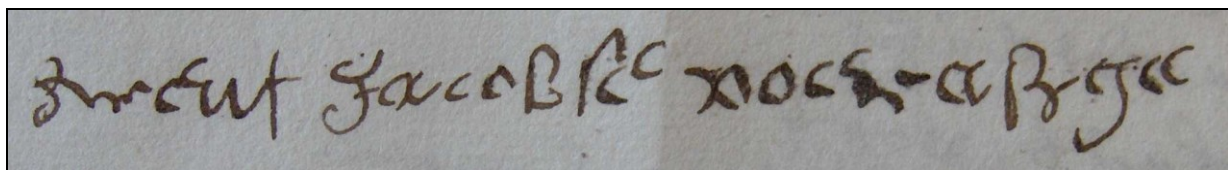
"in sodanige gevalle de voorseijde langstlevende schuldich ende gehouden sal wesen de voors. kint of kinderen eerlijcke op te voeden, alimenteren ende onderhouden in eeten ende drincken, cledinghe ende redinge, item deselve laeffenisse ende gemack te doen, soo wel in sieckte als gesontheit mitsgaders te laeten leeren leesen ende schrijven met een bequaem ambacht hantwerck, const, coopmanschap of diergelijck, daertoe des kint of kinderen vernuft bequaem sijn en den staet des boedels toelaeten sal".

Indien Arent overlijdt zal zijn broer Wollebrant Jacobsz. Verhagen tot voogd worden benoemd. Bij het overlijden van Jannetge Cornelisdr. zal haar broer Jacob Cornelisz. van der Bol als voogd worden aangewezen. Dat Arent op dat moment verzwakt was is nog goed te zien aan zijn handtekening onder deze akte:

Arent Jacobsz. Verhagen
Jannetge Cornelisdr. van der Bol

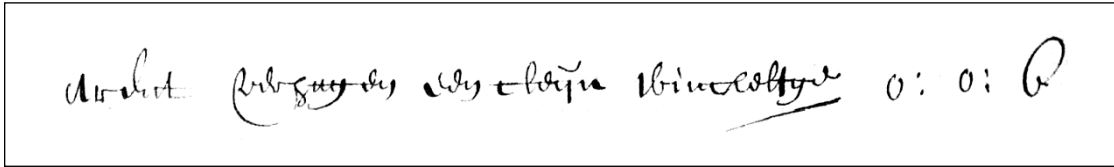
In vergelijking met zijn handtekening onder een akte van 29 november 1681 is het verschil goed te zien:

Arent Jacobsz. Verhagen

Kohier familiegeld

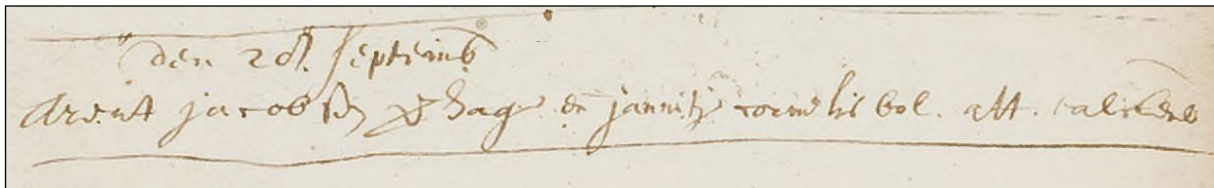
Om de tekorten op de staatskas aan te kunnen vullen werd in 1674 een belasting geheven, onder de naam "Familiegeld". Arent wordt voor deze aanslag in twee verschillende kohieren vermeld, namelijk voor Valkenburg en voor Leiden. In het kohier voor Valkenburg staat Arent vermeld als "*winckelier*" en in het kohier voor Leiden staat "*Bon van Suijtrijnevest: Arent Verhagen, een cleijn winckeltge 0: 0: 6*".

Kohier familiegeld Rijnland, 1674

Niet duidelijk is of Arent door zijn ziekte tijdelijk winkelier was geworden en wat hij daar precies verkocht. Het kan zijn dat dit een aanvullende bron van inkomsten vormde naast zijn werk als ondermeester op de pannembakkerij, waar alleen gewerkt kon worden van het voorjaar tot het najaar.

In 1675 verhuisde Arent met zijn gezin van Valkenburg naar Hazerswoude (zie kohier 200^e penning Valkenburg: "*Arent Jacobsz Verhagen vertrokken naar Hazerswoude*"), waar hij gaat werken op de nieuwe pannembakkerij van zijn oom Jacob Wollebrantsz. Verhagen en zijn zakenpartner Willem Huijbertsz. van Arckel. Op 28 september 1675 worden Arent en Jannetje met attestatie van Valkenburg ingeschreven in het lidmatenregister van de Nederduits Gereformeerde Gemeente van Leiderdorp.

Inschrijving van Arent en Jannetje in het lidmatenregister van Leiderdorp op 28 september 1675

Een huis te Valkenburg

Op 5 februari 1680 verklaart Willem Cornelisz. Bol voor schout en schepenen van Valkenburg aan Arent Jacobsz. Verhagen verkocht te hebben

"een huijs ende erve met een stalling daer aen mitschaders twee schuire en barge daer op staende, gelegen inde dorpe van Valkenburch, belent ende gelegen hebbende ten zuijtoosten Cornelis Reijne Starrevelt ten zuiden den Heerewege ten noortwesten Jan Simonse van Velse en ten noortoosten de weduwe van Heijndrick Tol".

Arent moest hiervoor 400 gulden betalen. Kennelijk was dit nog niet genoeg voor Willem Cornelisz. Bol (de zwager van Arent), want in een akte van 29 november 1681 staat dat Willem voor nog eens 400 gulden bij Arent in het krijt staat. Arent had Willem eerder al eens 200 gulden gegeven en stond bovendien nog eens voor 200 gulden borg. Als compensatie krijgt Arent van Willem:

"een pack swarte klederen, een rooi scharlakense hemtrock, 2 vrouwe mantels, 2 vrouwe rocken, 5 a 6 mans ende vrouw hemden ende noch toebehoren". Verder bevestigt Willem dat Arent ongeveer 1½ jaar eerder al een deel van zijn inboedel had gekocht op een openbare verkoop, namelijk: "4 koeijen als 2 swarte koeijen, doenmaels d'een van 't 4^e kalff ende d'andere van 't 5^e off 6e kalff ende 2 roe blaere

koeijen, d'een van 't 5^e ende d'andere van het 6^e kalff, een paerdewagen, een kaespers, een eijcke kleebranc, noch eenige stoelen ende taeffels ende eenige schilderijen".

Arent stelt al deze goederen echter in bruikleen beschikbaar aan Willem en zijn vrouw, waarvoor Willem "zijn swager was bedanckende".

De pannenbakkerij

Op 12 juni 1674 verkoopt Pieter Coornwinder, provisioneel baljuw en schout en gehuwd met Barbara Veenbergen, dochter en erfgename van Hendrick Veenbergen, aan Willem Hubrechtsz van Erckel (van Arckel) een uiterdijk gelegen buiten de Hoge Rijndijk in Hazerswoude, groot 4 hond, belend ten oosten Jonker Lantscroon, ten westen de kinderen van Dirck Claesz Rijnenburch, ten zuiden de Rijndijk en ten noorden de Rijn. De koopsom is 250 gulden en 2 rozenobels als speldegeld.

Op 27 februari 1675 verkoopt Willem Hubertsz van Erckel (van Arckel), wonende aan de Hoge Rijndijk, aan Jacob Wollebrantsz. Verhagen, mede wonende aldaar, de helft van een uiterdijk gelegen buiten de Hoge Rijndijk waarop koper en verkoper tegenwoordig een pannenbakkerij hebben, groot 4 hond, belend ten oosten Jonker Lantscroon en ten westen de kinderen van Dirck Claesz Rijnenburg. De koopsom is 125 gulden boven 1 rozenobel als speldegeld.

Op 27 januari 1677 koopt Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude samen met Willem Huybertsz. van Arckel een stuk aangrenzend land (uiterdijk) tussen de Rijn en de Hoge Rijndijk, groot 2 hond van Maritgen Willems, weduwe van Dirck Claesz. Rijnenburgh. De "caluwaerden" daarvan was reeds eerder door van Arckel gekocht. Op 21 september 1680 wordt een inventaris opgemaakt van de nalatenschap van Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude en Jacomijntge Speelmans. Na het overlijden van Jacob werd Jacomijntge Speelmans boedelhoudster en na haar overlijden op 24 augustus 1680 gaat de nalatenschap over naar de kinderen van Jacob, namelijk Maertje Jacobs Verhagen en Willebrand Jacobs Verhagen.

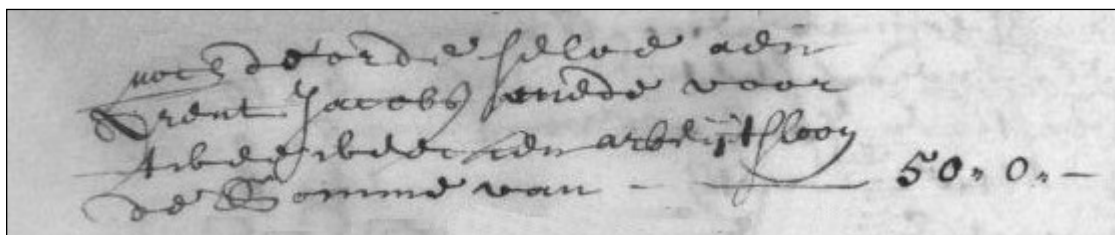
In de inventaris staat onder andere:

".... hetgene volgt is gemeen tusschen den overledens erffgenamen ende alvoornoemde van Arckel: Een huijs ende erve, meede pannebackerij inden uijterdijck daer nevens met alle 't gene daer aen behoort, staende ende gelegen in Haserwoude aen den Hogenrijndijck, belent aen d'een zijde Jonc-heer Lantscroon, ende aen d'ander zijde , streckende uijt den Rijn tot aen den Rijndijck, een vollen oven gebacken ende daerin omtrent 10.000 pannen ofte estricken, 14.000 gebacken pannen, estricken off vorsten, 4.000 vracke pannen, tussen de 40 a 50.000 pannen raeu off ongebacken, omtrent vierdehalve oven turff".

en verderop in de akte:

"Is opgedragen tussen den voogden over Willebrandus Verhagen ter eenre ende Jochem van Arckel ter ander zijde, dat in scheijdinge des boedels van wijlen Jacomijntgen Speelmans, wed: van Jacob Verhaegen sal werden aengenomen bijde voorn: voogden voor rekening van 't selve weeskind, de helffte van de pannebackerij ende de huijsinge met den gereetschappen daer toe behorende staende ende gelegen in Haserswoude tussen den Hogenrijndijck ende den Rijn, omtrent offte bijde huijsinge van de heer Lantscroon".

Na het overlijden van Jacomijntje Speelmans, weduwe van Jacob Wollebrantsz. Verhagen (de oude) worden bij notaris G. Gerstecoren te Leiden twee akten opgemaakt, waarin de boedelscheiding wordt vastgesteld. In de akte van 16 mei 1682 staat vermeld: "Noch door deselve aen Arent Jacobsz. mede voor twee weecken arbeidsloon de somme van f 50:0:0".

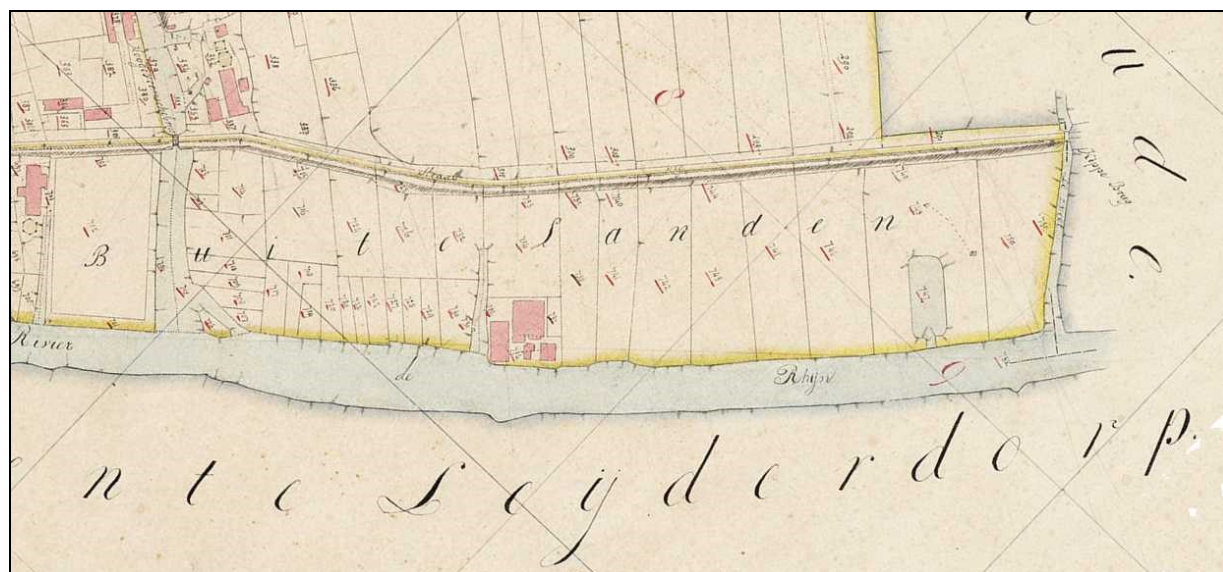

Een stukje verderop in de akte staat: *"Betaelt aen Arent Jacobsz. Verhagen den somme van 51:0:0 over zijn laesten verdiende weeckgelt tot den 22^{en} augustij 1680"*. Hieruit blijkt dat Arent in die periode in dienst was bij zijn oom Jacob Wollebrantsz. (de oude).

Na het overlijden van Jacob Wollebrantsz. de oude in 1679/1680 werd de pannembakkerij van Jacob Wollebrantsz. en Willem Huibertsz. van Arckel aan Arent verhuurd, want in de tweede akte van 21 juli 1683 staat vermeld dat aan Willebrand Jacobsz. is nagelaten:

"den halve pannebackerije ende 't huijs onder Hasarswoude, competerende de wederhelffte den boedel van Willem Huijbertsz. van Arckel, is Verhagens helfft verhuijt aen Arent Verhagen voor 6 jaeren, ingaand primo januarij 1681 ende expirerende anno 1687 voor hondert 25 gulden in't jaer".

Jacob Wollebrantsz. (de oude) liet twee kinderen na, namelijk Maertge (Marijtge) Jacobs Verhagen uit zijn eerste huwelijk en Willebrand Jacobsz. uit zijn tweede huwelijk met Jacomijntje Speelmans. Maertge Jacobs was getrouwd met Jochem van Arckel. Op 25 december 1683 wordt in een akte de nalatenschap van Maertge en Jochem voor hun minderjarige zoon Jacobus van Arckel beschreven. In deze akte staat ook Engel Jacobsz. vermeld als pannembakker. Hij werkte in een pannembakkerij *"aen s'Molenaers"*, dat vlak bij Alphen aan den Rijn en Oudshoorn ligt en waar Engel ook blijkt te wonen.

Kadasterkaart van 1832, met de Hoge Rijndijk onder Hazerswoude en in het midden het perceel van de pannembakkerij van Arent Verhagen

Op 21 juli 1684 wordt voor schout en schepenen een verkoopakte opgesteld, waarin Wolbrandt (Willebrand) Verhagen de helft van de pannembakkerij in Hazerswoude verkoopt aan Arent Jacobsz. Verhagen voor 1100 gulden contant. De aankoop betreft:

"de gerechte helfte van een huijsinge ende erve, item pannebackerije, tasvelt, estirckwerck, panhuijs, schuij, potinge ende plantinge, aert ende nagelvast, mitsgaders de helfte van seker hoeckgen landts"

daer aen behoorende, staende ende gelegen aen den Hoogenrijndijk, buijtendijcks in Haserswoude voors.; daer van sa: Willem Huijbertsz. van Arckel competerende is, in't geheel verongelt werdende voor vier hondt, anders soo groot en klein als 't selve tusschen de naevolgende belenden gelegen is, als ten oosten Joncheer Lantscroon, ten suijden den Hoogenrijndijk, ten westen de heer Johan Hulshoudt ende ten noorden den Rhijn".

Op 5 oktober 1686 wordt voor notaris Leonard van Overmeer te Leiden een huurcontract opgesteld, waarin Arent *"de helfte van de pannebackerije als huijsing, schuijr, oven, staende ende gelegen ontrent de Hoogeveenschevaert inde heerlijkkhijt van Haserswoude"* huurt van Pieter van Arckel voor een periode van vijf jaar van 1 februari 1687 tot eind januari 1692 voor 150 gulden per jaar. Op 7 februari 1688 verkoopt Pieter Willemsz. van Arckel zijn helft van de pannenbakkerij aan Coenraet van Nes en Claes Coole voor 915 gulden, waarbij Arent het recht behoudt op de huur van dit gedeelte conform het huurcontract van 5 oktober 1686.

Na zijn overlijden in 1709 gaat Arent's helft van de pannenbakkerij middels een boedelscheiding (31 januari 1711 voor notaris Pieter Spoors) over op zijn zonen Klaas en Maarten.

Een dag later verkoopt Maarten zijn *"vierdepart van een pannebakkerije als huijsinge ende erve, panhuijs ende schuren, pannewerk, estrikwerk, item de bloksdeelen en verdere gereedschappen daar toe behorende, mitsgaders het kampje land daar aan gelegen, staende ende gelegen aan den Hogen Rijndijk buijtensdijcks in de heerlijkheijt van Haserswoude, in't geheel verongeldt werdende voor vier hond, belend ten oosten Kors Willemsz. Kraan, ten zuijden den Hogen Rijndijk, ten westen de heer Nicolaas Klinjet en ten noorden den Rijn"* weer aan zijn broer Nicolaes (Klaas) voor 1000 gulden contant.

Uit verder onderzoek is gebleken dat deze pannenbakkerij nog steeds bestaat en inmiddels op de lijst van Rijksmonumenten is gezet. Rond 1834 werd verderop langs de Hoge Rijndijk onder Hazerswoude een andere pannenbakkerij opgericht onder de naam "De Nijverheid". Vanaf dat moment werd de voormalige pannenbakkerij van Arent "Werklust" genoemd. Na een reorganisatie in 1925 kreeg deze pannenbakkerij zijn huidige naam "Nieuw Werklust". In 1999 werden uiteindelijk de laatste dakpannen gebakken en werd de fabriek gesloten. Het huidige complex bestaat uit zo'n 37 verschillende panden variërend van 75 tot 150 jaar oud.

Pannenbakkerij Nieuw Werklust met bijbehorend woonhuis in 1961

Voogdij

Op 8 december 1683 wordt door het Hof van Holland een tweetal voogden aangewezen voor het minderjarige kind Jacobus, zoon van Maria (Maertge) Jacobs Verhagen (dochter van Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude) en Jochem van Arckel (zoon van Willem Huijbertsz. van Arckel). Hoewel zij in hun testament hadden laten vastleggen dat de langstlevende een voogd zou aanwijzen voor hun kind, kwam dit door het kort na elkaar overlijden van beiden niet meer in orde. Het kind Jacobus bleef zonder toegewezen voogd achter en moest dus alsnog twee voogden toegewezen krijgen. Gebruikelijk is hiervoor van zowel moeders als vaders kant een familielid aan te wijzen.

Als plaatsvervanger voor Jochem kwamen in aanmerking, Pieter, Cornelis of Gijsbert van Arckel en in plaats van Maria was op dat moment alleen Arent een goede optie. Het hof wees voor de voogdij Cornelis van Arckel en Arent Jacobsz. Verhagen aan.

Arent had op dat moment kennelijk weinig behoefte aan de beslommeringen van het voogdijschap, want op 13 december 1683 stapt mede-voogd Cornelis van Arckel al naar notaris I. Gerstecoren te Leiden en meldt dat:

"ick Cornelis van Arckel hem Verhagen nu te meermaals heb versogt ende doen versoecken tot het aennemen van de voors. voogdije ende hij Arent Verhagen sulcx weijgert te doen ende dat echter hoochnodig is dat voor 't selve weeskint ende voordien regeringe desselffs goederen dient sorge gedraegen".

Hij verzoekt notaris Gerstecoren *"bijde voorn. Arent Verhagen ende den selve eerst voorlesen de opgamelte acte van autorisatie en daer nae hem affvragen off hij deselve voogdije gelieft te accepteren".*

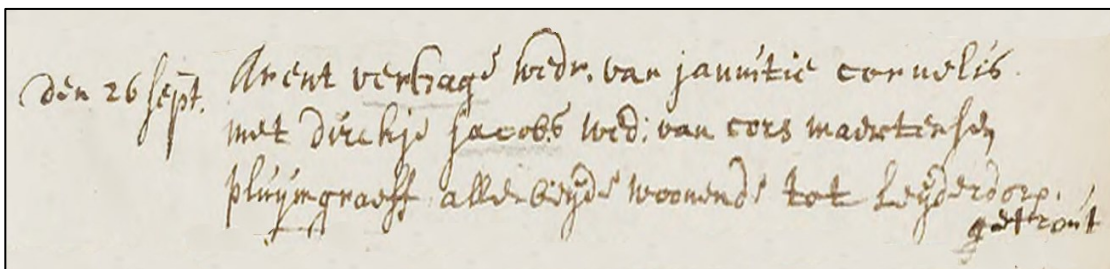
Cornelis heeft haast, want hij wil zo spoedig mogelijk met zijn mede-voogd een inventaris op laten maken van de nalatenschap van de ouders van Jacobus van Arckel, om die vervolgens als voogd te kunnen beheren.

Arent weigert echter de voogdij op zich te nemen. Op 25 december 1683 wordt in aanwezigheid van notaris Gerstecoren alsnog de inventaris opgemaakt en vermeldt de akte:

"naer dat hij Arent Verhagen daer toe minnelijck en wettelijck is versogt, zoo heeft deselve voogdije geweijgert aen te nemen, alles volgens acte van insinuatie ende presentatie van dato den 13^{en} december 1683, mede voor mij notaris verleden, waer op vervolgens hij Cornelis van Arckel tot medevoogt benevens sig heeft geadsumeert ende aengenomen zijnen broeder Pieter van Arckel".

Het tweede huwelijk

Op 26 september 1688 huwde Arent voor de tweede keer; dit keer met Dirckje Jacobs van der Leth. Haar overlijden werd op 19 december 1718 aangegeven te Rijnsburg en op 20 december 1718 te Leiderdorp. Voor haar huwelijk met Arent was ze omstreeks 1682 getrouwd met Gijsbert Pietersz. van Oosten en daarna omstreeks 1685 met Cors (Cornelis) Maertensz. Pluijmgraeff.

den 26 sept. Arent verbragt wedr. van jauntie cornelis.
met dirckje jacob's wed: van cors maertensz
pluijmgraeff alre tijt woonend tot Leiderdorp.
getrouwt

Huwelijksakte van Arent Verhage en Dirckje Jacobs (DTB Leiderdorp, 26 september 1688)

Brandkeur van Valkenburg (1690)

Op 30 april 1690 laat Susanna Studler van Zurich "*vrouwe douagiere van Valckenburgh*" de brandkeur van Valkenburg bekend maken. Alle huizen en gebouwen binnen het dorp Valkenburg moeten worden voorzien van brandgereedschap. De reden hiervoor is:

"dat veele quaataardie menschen haer niet en ontsien de goede luijden haare huijsen, wooningen ende schuieren inde brant te steecken, soo als ons de nabuirige voorvallen ende bedroefde exemplen hebben doen sien, oock wel bij versuijm ende onverhoedelijck ongeval kan komen te ontstaan ende dat tot lessinge vandien gans geene genoegsaame ordre daar ontrent bij ons nocte onse predecesseurs en is gestelt, derhalven omme soo veel als ons mogelijk is ten dienste ende behoudenisse van onse goede ingesetenen daar inne te voorsien".

Tweemaal per jaar zullen de brandmeesters de huizen controleren op de aanwezigheid van het gereedschap dat door de bewoners in goede staat dient te worden gehouden. Het gereedschap bestaat uit ladders, emmers, hoosvaten, tobbes, lantarens en haken. Ook Arent wordt vermeld als eigenaar van een huis en diende 2 emmers beschikbaar te hebben.

Voogdij over de kinderen van Willebrant Jacobsz. Verhagen en Cornelia Bijvangh

Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude had nog twee levende kinderen toen hijzelf overleed, namelijk zijn dochter Maertge (ook wel Marijtge de jonge genoemd) uit zijn eerste huwelijk met Jannetje Claasdr. van Nattenhoven en zijn zoon Willebrant uit zijn tweede huwelijk met Jacomijntje Speelmans.

Willebrant, gedoopt te Valkenburg op 21 oktober 1663 en overleden te Leiden op 13 augustus 1701 (begraven in de Pieterskerk te Leiden), ging op 13 mei 1683 te Leiden in ondertrouw met Cornelia Bijvangh (Bijvanck), dochter van Jan Bijvangh en Alida van Nattenhoven, gedoopt te Rotterdam op 16 januari 1661 (getuigen: Johan van der Maes, Cornelia van Nattenhoven en Catharina van Nattenhoven), overleden voor 31 juli 1704.

Na het overlijden van Willebrant huwde Cornelia opnieuw te Leiden op 1 februari 1703 met Nicolaes de Bij.

Op 1 juli 1704 laat Cornelia bij notaris Pieter van Deningen te Leiden een akte opmaken, waarin zij verklaart: "*wijders stellende tot voogd nevens de persoonen in de voorschreven acte reets genomt over de minderjarige ende andere toesigt behoevende erffgenamen, die sij comparante sal komen agter te laten, Arent Verhagen, woonende onder Hasaertswoude ende dat met alsulcke magt ende autoriteit mitsgaders seclusie van weesmeesteren....*"

Overige vermeldingen

Settinge van het Ruijtergeld 1702
(143.1.07 Archief van het ambacht Hazerswoude nr. 66)

Den Rijndijck:
Arent Verhagen. 0:10:0.

Aldus de voorsz settinge gedaen bij schout en Ambagtsbewaerders van Haserswoude etc. op den 18 julij 1703

Settinge van het Ruijtergeld 1709
(143.1.07 Archief van het ambacht Hazerswoude nr. 66)

Den Rijndijck:
Arent Verhage. 0:16:0.

Aldus de voorsz. settinge gedaan bij Schout en Ambagtsbewaarders van de vrije Heerlijkheid Hazerswoude op den 14^e maart 1710

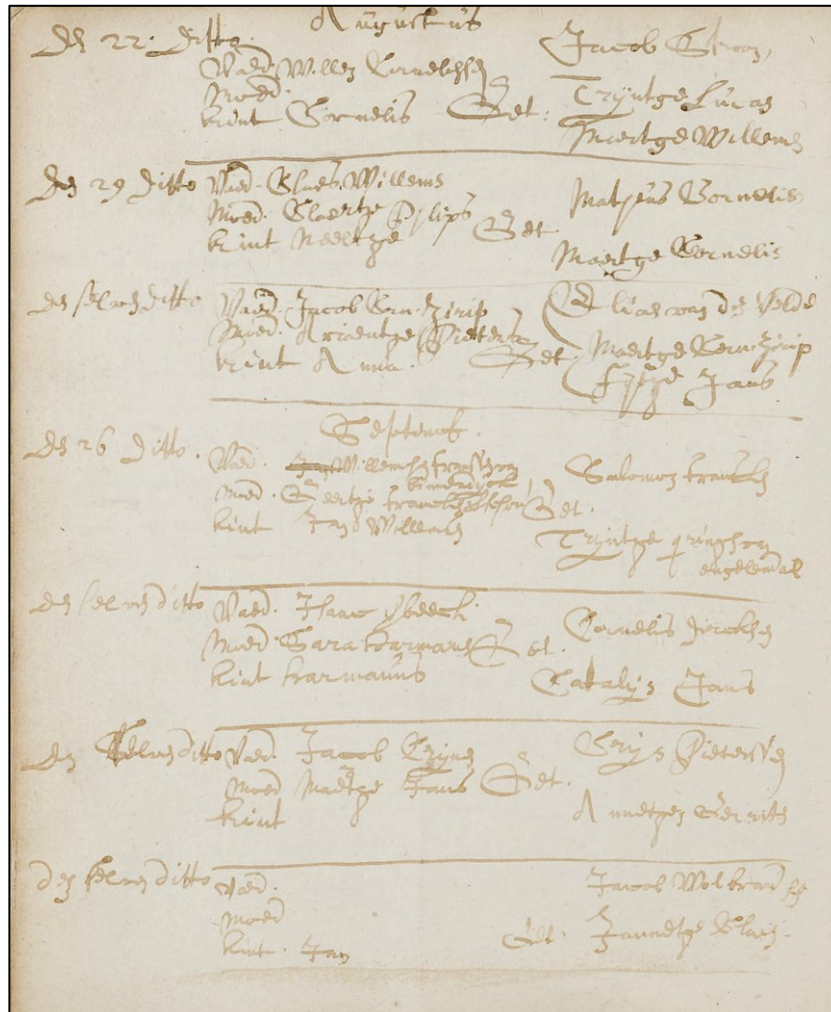
Settinge van het Ruijtergeld 1715
(143.1.07 Archief van het ambacht Hazerswoude, inv.nr. 41)

Den Rijndijck:
Restant - De bruijkers op de plaats van Verhagen 0:12:0

Aldus de voors Settinge gedaan bij Schout en Ambagtsbewaarders van Hazerswoude op den 19^e maart 1716

III-c Jan Jacobsz. Verhagen (1649 - 1684)

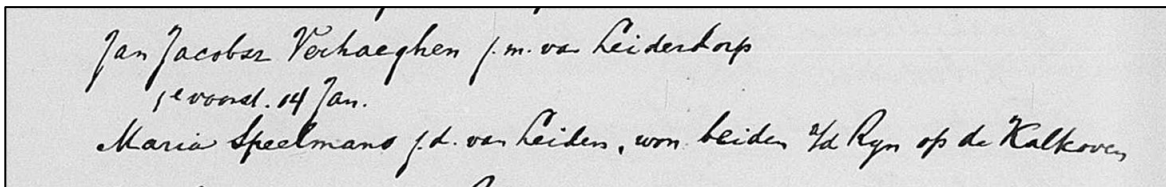
Jan Jacobsz. Verhagen, gedoopt te Leiderdorp op 26 september 1649. De doopgetuigen waren Jacob Wollebrantse en Jannetje Claes. Hij was een zoon van Jacob de jonge Wollebrantsz. Verhagen en Marijtgen Arents Pauw (zie onder II-b). Opvallend is dat de beide ouders niet vermeld staan in de doopakte. Omdat Marijtgen Arents Pauw op 28 september 1649 in het grafregister van Valkenburg vermeld staat is zij dus vlak na of tijdens de geboorte van Jan in het kraambed overleden. Het kind is na de bevalling waarschijnlijk door omstandigheden meegenomen door Jacob Wollebrantsz. de oude en zijn vrouw naar Zoeterwoude en daarna gedoopt in Leiderdorp.

Doopakte van Jan Jacobsz. Verhagen (onderaan), zonder de vermelding van zijn ouders
(DTB Leiderdorp, 26 september 1649)

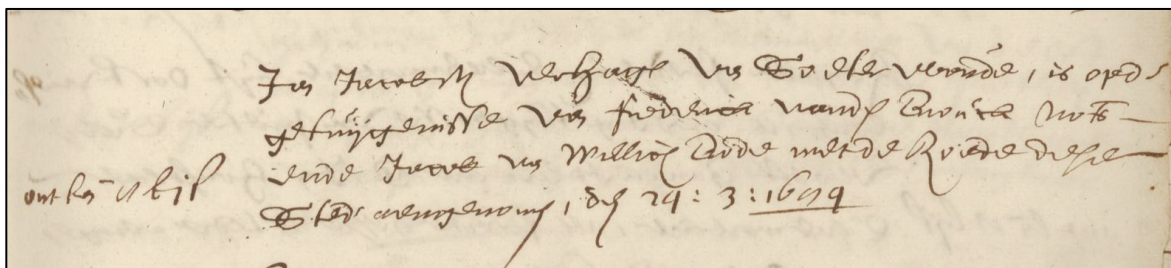
Op 19 december 1682 werden bij notaris Dirk Toornvliet door Jan Jacobsz. Verhagen en Maria Speelmans de huwelijksvoorwaarden opgesteld, waarin ook vermeld staat dat "sijn bruijdegoms suster, genaamt Japikje Japixs (Jacobje Jacobs) Verhagen" bij zijn overlijden 300 gulden zou erven.

Hij huwde op 33-jarige leeftijd op 14 januari 1683 te Oudshoorn met **Maria Jansdr. Speelmans**, gedoopt op 14 april 1633 in de Pieterskerk in Leiden, dochter van Jan Pietersz. Speelmans en Pieterken van Abeele. Jan en Maria woonden toen in Oudshoorn aan de Rijn op de kalkoven (evenals zijn zus Marijtge).

Huwelijksakte van Jan Jacobsz. Verhaeghen en Maria Speelmans (DTB Oudshoorn, 14 januari 1683)

Op 24 maart 1684 werd hij als poorter van Leiden ingeschreven.

Inschrijving van Jan Jacobsz. Verhage als poorter van Leiden, 24 maart 1684

Op 28 april 1684 liet "Jan Jacobsz. Verhagen, wonende alhier ter stede" bij notaris Leendert Leffen te Leiden (inv.nr. 1267, akte 82) een machtiging vastleggen voor Justus Gerstecoren als procureur voor de vierschaar van Leiden "omme uijt zijn comparants naeme sodanigen proces te defenderen ende waer te nemen op ende jegens Willebrant Verhaegen, wonende aen den Hogenrijndijck tussen hen luijden ontstaen ofte litispendent (zolang de rechtzaak duurt) is voor de vierschare desen stede in cas van arrest op zijn Verhagens huijs op den Haven ende de coopenningen van dien, berustende onder Cornelis van den Burg".

Op dezelfde dag (28 april 1684) liet Jan Jacobsz. Verhagen door notaris Justus Gerstecoren te Leiden (inv.nr. 1159, akte 49) een akte opstellen met daarin een machtiging voor de heer Kuijck, procureur van het Hof en de Hoge Raad van Holland, voor het gerechtelijk afdwingen van de uitkering van een jaarlijks legaat door Willebrant Jacobsz. Verhagen, dat door de ouders van Willebrant (Jacobs Wollebrantsz. Verhagen en Jacomijntje Speelmans) was toegekend aan zijn huisvrouw Maria Speelmans.

Op 16 juni 1684 gaf "Marijtgen Speelmans, wedue van Jan Jacobsz. Verhagen" in verband met het overlijden van haar man, opnieuw dezelfde machtiging aan de heer Kuijck bij notaris Justus Gerstecoren te Leiden (inv.nr. 1159, akte 63).

Op 16 december 1684 verklaarde "D'eerbare juffrouw Maria Speelmans, wedue van zaliger Jan Jacobsz. Verhaagen, woonende tot Leijderdorp aen den Hoogenrijndijck onder den ambachte van Soeterwoude" in een akte van notaris Pieter Geeraers van Tielt te Leiden (inv.nr. 922, akte 28) dat zij van haar neef Wollebrant Jacobsz. Verhagen 150 gulden heeft gekregen voor de afkoop van een jaarlijks legaat, aan haar toegewezen door haar zwager Jacob Wollebrantsz. Verhagen en zijn huisvrouw Jacomijntje Speelmans, de zus van Maria.

Uit de bovengenoemde notariële akten blijkt dat Jan Jacobsz. Verhagen is overleden tussen 28 april en 16 juni 1684, wat wordt bevestigd door de vermelding van zijn overlijden (Joannis Verhagen tot Valckenburch) in het register van Buitenbegravenen te Leiden op 13 mei 1684. Ook het overlijden van Marytge Speelmans staat hierin vermeld op 7 december 1685 te Leiderdorp.

129

Op Ruysden den
26 Juny 1683.
Comparende Voor mij
Mr Didrick de Fries
Indischer Notaris by de
H. Rood van Bollant
de nominatien van de
Schouten Rind
den van de ~~Land~~
der Stadt Ryde
gadmittent
binnen der selver
84de Republiek
Inde voor de na dese geind
getuygh Jan Verhagen
Schooten Ende Marijtte
Speelmans
Schooten
Ryden

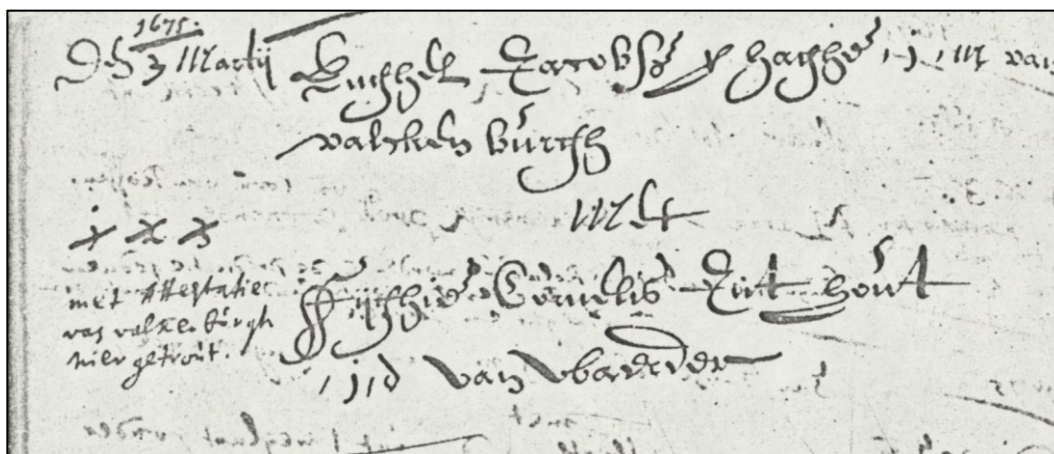
Akte met vermelding van Jan Verhagen Schouten en Marijtte Speelmans
(GAL, notaris Didrick de Fries, inv.nr. 1234, folio 128, 26 juni 1683)

Dag. 13 April 1633.		
Conolia.	Jan Vranckx	Nieijngen Comelisse
Maria	Jan mook. Susanna de laud.	Nimis groenij. Jacob mlt. Barbara groenij. Catharina loek.
Maria	Jacob Zuerich Gouls Jacobine	Pieter Honds van de Groen Jacobine. Friedrich pieterson.
Maria.	Jan speelmans. pieterson van abels.	Elias groenij. Catharina speelmans.
Dag 15 April 1633		
Anna.	Martyn. Doub Maria Lych.	Anna bas Swart
Dag 20 April 1633.		
Sinck		Lyfbedt bas Haack
Abram	Adriaen Lo. Sierck	Jaguid Boufma Maer' ho m an Lyfbedt de Jag
Margrietje	Jan Leendertff. Geertje Alckab	Onyndert Janff Acher Lynter elaid. Gander moet Geertje puter
Aaron	Aaron Willms.	Maertje carver
Dag 22 April		
Grijndrick	Gijfere de Lade	Grijndrick Comelisse van Biederbuck marth Grijndrick Biederbuck

Doopakte van Maria Speelmans (DTB Leiden, 13 april 1633)

III-d Engel Jacobsz. Verhagen (± 1652 - 1691)

Engel Jacobsz. Verhagen, geboren omstreeks 1652. Hij was een zoon van Jacob de jonge Wollebrantsz. Verhagen en Grietje Jans van Langevelt (zie onder II-b). Hij ging met attestatie van Valkenburg op 3 maart 1675 in ondertrouw (gehuwd op 24 maart 1675) te Waarder met **Fijtje Cornelis in 't Hout**, dochter van Cornelis Claesz in 't Hout (deurwaarder), wonende in het Oosteinde van Waarder. Engel was pannembakker van beroep. Op 24 juli 1688 werd de vrouw van Engel Jacobsz. Verhagen begraven te Oudshoorn. Waarschijnlijk is Fijtje in het kraambed gestorven, omdat 2 dagen later ook nog een kind van Engel Jacobsz. begraven werd te Oudshoorn en van de andere kinderen al een begrafenisdatum bekend is. In oktober 1691 werd ook Engel Jacobsz. begraven te Oudshoorn

Ondertrouw van Engel Jacobsz. Verhagen en Fijtje Cornelisdr. in 't Hout
(DTB Waarder, 3 maart 1675)

De kinderen uit dit huwelijk:

1. Grietje Engelsdr. Verhagen, gedoopt op 3 oktober 1683 te Oudshoorn. De doopgetuigen waren Jasper Jacobsz. Verhoeff en Trijntje Dircx Lelieveldt. Op 3 november 1691 werd een dochter van Engel Jacobsz. Verhagen begraven te Oudshoorn.
2. Cornelis Engelsz. Verhagen, gedoopt 23 september 1685 te Oudshoorn. De doopgetuigen waren Cornelis Jacobsz. Duijker en Mesje Cornelis. Op 15 oktober 1685 werd een kind van Engel Jacobsz. begraven te Oudshoorn.
3. Meijnsje Engelsdr. Verhagen, gedoopt 9 maart 1687 te Oudshoorn. De doopgetuigen waren Jan Cornelisz. en Annitje Cornelis. Op 25 april 1687 werd een kind van Engel Jacobsz. begraven te Oudshoorn.
4. Op 26 juli 1688 werd een kind van Engel Jacobsz. Verhagen begraven te Oudshoorn.

Engel woonde eerst in Valkenburg, waar hij in 1675 en 1676 schepen was. In januari 1678 staat hij ook vermeld als diaken van de Nederduits Gereformeerde kerk te Valkenburg. Mogelijk bood deze laatste functie enige compensatie voor een niet al te beste reputatie in het dorp, want in datzelfde jaar op 21 augustus 1678 legden Jan Baernts. van den Bergh, pannembakker, Maria Dircxdr. van Zegwaert en Apolonia Dircxdr. van Zegwaert bij notaris Dirck Toornvliet te Leiden (inv.nr. 1297 akte 130) "ter requisitie ende instantie van Engel Jacobsz. Verhagen, in huijwelijck hebbende Fijtge Cornelisdr." de volgende verklaring af:

“Dat sij deposanten Mees Jansz. van Raephorst, schipper tot Valckenburgh woonachtigh, diverse malen en nu nogh omtrent veertien dagen geleden in presentie van meer andere personen hebben hooren seggen dat des requirants voornoemde huijsvrouw (Fijtje Cornelisdr.) was een openbaere ende uijtgevogelde hoer, die dagelijcx met een ijder vleselijck converseerde, dat sij wel wist dat sij sulcx met eenige capiteijns hadt gedaen, wijders dat haer man, sijnde den requirant, was een hoornbeest (duivel) die wel een blicke hoet behoorde te draagen opdat de hoornen daer niet soude doorsteecken, en onder andre lastelijcke en calumneuse woorden. Dat des requirants meergenoemde huijsvrouw haer vader van honger hadt laten vergaen en sterven en dat hij grootelijcx twijffelde off sij haer vader op 't lest nogh niet dootgeslagen ende vermoort heeft...”

Mogelijk was deze kwestie ook de aanleiding voor de verhuizing van Engel en Fijtje naar Oudshoorn, waar hij schepen en pannembakker was op een pannembakkerij bij 's Molenaars.

Op 8 februari 1681 lieten Engel en Fijtje hun testament vastleggen bij notaris Dirck Abrahamsz. Toornvliet te Leiden (inv.nr. 1300, aktenummer 19), waarbij zij elkaar en hun eventuele kinderen tot erfgenaam benoemden.

Op 28 mei 1682 werd door notaris Dirck Abrahamsz. Toornvliet te Leiden (inv.nr. 1301, aktenummer 98) een huurcontract vastgelegd, waarin Engel Jacobsz. Verhagen van Abram van der Schilde *“een pannebackerij met de huijsinge, schuijr en verdre getimmerte, item 't ledigh erff daaraan behoorende, mitsgaders de geregte helfte van drie en een halff mergen weijlandt, staande ende gelegen inde Kalkovenspolder inde heerlijkheijt van Outshoorn voordien tijt van vijff eerstkoomende ende aaneenvolgende jaaren”* huurt voor 460 gulden per jaar.

Op 1 april 1688 koopt Engel van Jan Claesz. Onnosel, wonend in de Oostheul onder Oudshoorn, een huis en erf aan 's-Molenaarsbrug in de Gnephoek, belend ten oosten de Heimanswetering, ten zuiden het Gemeenlandshuis van Rijnland en het Groot Waterschap van Woerden, ten westen Willem Jansz. Versloot en Matijs Sijmons. Bosman en ten noorden de weduwe van Claes Jansz. Onnosel. Engel betaalt er 940 gulden voor.

Fijtje werd begraven op 24 juli 1688 te Oudshoorn. Twee dagen na het overlijden van Fijtje werd ook nog een kind van Engel begraven. Op 20 maart 1691 koopt Engel van Jan Otte van der Schroeff een huis en een erf met een pannembakkerij, estrikwerf en een turfschuur aan de Heimanswetering in de Gnephoek, belend ten oosten de wetering, ten zuiden Claes Jacobsz. van Staveren, ten westen Willem Jansz. Versloot en ten noorden Johan van der Maes. De koopsom was 1700 gulden. Vreemd is dat een paar bladzijden verderop in het boek Engel dezelfde goederen op dezelfde dag weer terug verkoopt aan Jan Otte van der Schroeff voor dezelfde prijs!

In oktober 1691 werd Engel begraven te Oudshoorn en op 3 november van 't zelfde jaar nog een dochter. Hoewel haar naam niet vermeld staat gaat het zeer waarschijnlijk om Grietje, omdat op 16 mei 1692 voor schout en schepenen een akte wordt opgemaakt, waarin de erfgenamen van Grietje Engelsdr. Verhagen aan Matteuwis Dircxsz. Spruijtenburch het huis verkopen, dat Engel zelf kocht op 1 april 1688 (zie boven). De verkoopsom bedroeg 860 gulden. Eén van de erfgenamen was Arent Jacobsz. Verhagen.

Op gisteren den vijftien den Maerch Compromiss
 voor me Dirck Toornvliet notaris piblick in de
 vrede naeghenomde getuigen, Jan Babant van der
 Berg, pambelager, Maria diep d van Gervade, inde
 Apolonia diep d van Gervade, alle sijnde tot
 competente vindingdomme woonende te Valckenburch
 me notaris bekent, dewelken vercladden bij hare
 manen d vromen waer woerden d op trouwe
 der d vromen. ter requistie derme jantant van
 Engel jantant. vercladden in knijndelike gebeden
 sijtje Cornelis d. waer inde waeraghtig te
 wesen, dat sij d'vonten ~~waer~~ jant van Gervade
 sekerder te Valckenburch woonaghtig, diens malen
 en in nogh onkent vordien d'vonten gebeden in
 vordien van meder ande vordien gebeden gebeden
 dat de ~~bede~~ vromen jantant, was den vromen beder
 god. die dagdelijc met den god den vromen convefseiden
 dat sij ~~se~~ vromen wist, dat sij sijn met enige Capiteyn
 gadt geden, wijder dat haer man sijnde den beder was
 den vromen, die vrom den beder gadt bescreve te
 draagen, so dat de vromen ~~waer~~ dade niet fonde
 vordien, en onder ande l'vordien en calimindig
 woerden, dat de beder meder jantant. gadt vader
 van Gervade gadt laten gaden en d'vont. en dat in
 grootelike twiffel off in gadt vader got oft nogh
 niet vordien d'vont gadt, wijder in
 d'vont, gadt vrom vromen van vromen
 dat ~~waer~~ vrom Gervade d'vont medemgaden
 bij haer d'vont. en gadt vrom. en aen gadt jant
 jant gektomen, en so in d'vont vordien

Akte met getuigenverklaring m.b.t. de belediging van Fijtje Cornelis in 't Hout
 (GAL, notaris Dirck Abrahamsz. Toornvliet, inv.nr. 1297, akte 130)

met fiele of dieghelke vanden in fiftanti
 In juer d'opfanten geden verhaelt, in ftele met fwan
 d'ide d'ide, (waarmede hi d'opfanten fepel wij gelouvent
 niet) bekragtighet, tydens hi d'opfanten te vreden
 fijn, tot allen tijden des noot ende verlegge fijnde
 met folemnede d'ide nader te bevelen fignen,
 Conftentende vooth hi Conpten dat fien
 van gemaect in godghedideet werden mag
 atteltat in forma. Aldus gedaen fleden ende
 gepast binnen Leiden, prefent ingel fhaaghen
 ende... gendelke Motort als getuighen
 fide vredegeen

Maria Dirck van fignant
 Jan Maronke vanden Berg
 • Dplonia dirck van fignant
 Hendrick maftent

I Verhagen
 Twelck jck d'ffemere
 Toornvliet 1671

Akte met getuigenverklaring m.b.t. de belediging van Fijtje Cornelis in 't Hout
 (GAL, notaris Dirck Abrahamsz. Toornvliet, inv.nr. 1297, akte 130)

Op huijden den 17 augustij 1690. soo hebben wij ondergeschre-
 ven Ghijsbert Pietersz. van Dam, & Engel Jacobsz. Verhagen
 de voorenstaenden eedt als schepenen ende croosheemraden:
 raden aen hande vande schout van Oudshoorn
 gedaen, belovende alsoo te sullen naercomen
 ende onderhouden datum uts.

Ghijsbert Pietersz. van Dam
 Engel Jacobsz. Verhagen

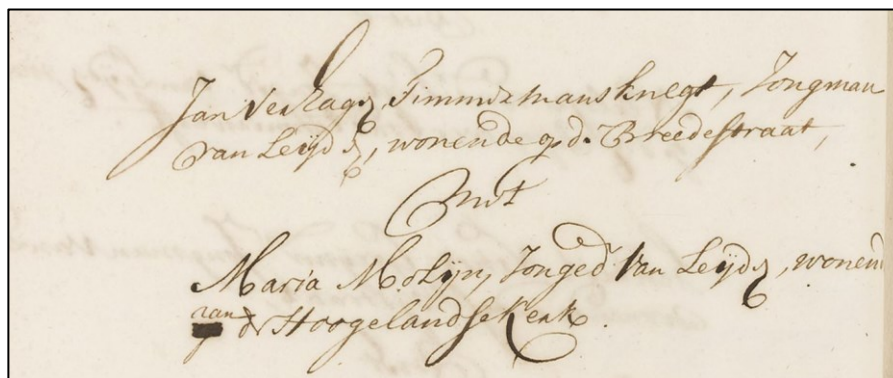
Benoeming van Engel Jacobsz. Verhagen tot schepen van Oudshoorn, 17 augustus 1690:

“Op huijden den 17 augustij 1690 soo hebben wij ondergeschreven Ghijsbert Pietersz. van Dam ende Engel Jacobsz. Verhagen den voorenstaenden eedt als schepenen ende croosheemraden aen handen van den schout van Oudshoorn gedaen, belovende alsoo te sullen naercomen ende onderhouden datum uts.”

Ondertekend door Ghijsbert Pietersz. van Dam en Engel Jacobsz. Verhagen

IV-a Jan Jacob Willebrantsz. Verhagen (1695 - 1777)

Jan Jacob Willebrantsz. Verhagen, gedoopt op 2 februari 1695 in de Marekerk te Leiden. De doopgetuigen waren Johan Haseu en Magtelda Hollebeek. Hij was een zoon van Willebrant Jacobsz. Verhagen en Cornelia Bijvangh/Bijvanck (zie onder **III-a**). Jan was timmerman van beroep en ging op 8 mei 1722 in ondertrouw te Leiden met **Maria Molijn**, gedoopt op 22 oktober 1692 in de Pieterskerk te Leiden en begraven te Leiden tussen 21 april 1753 en 28 april 1753. Zij was een dochter van Hubert Molijn en Rachel den Oost.

Huwelijksakte van Jan Verhagen en Maria Molijn (DTB Leiden, 8 mei 1722)

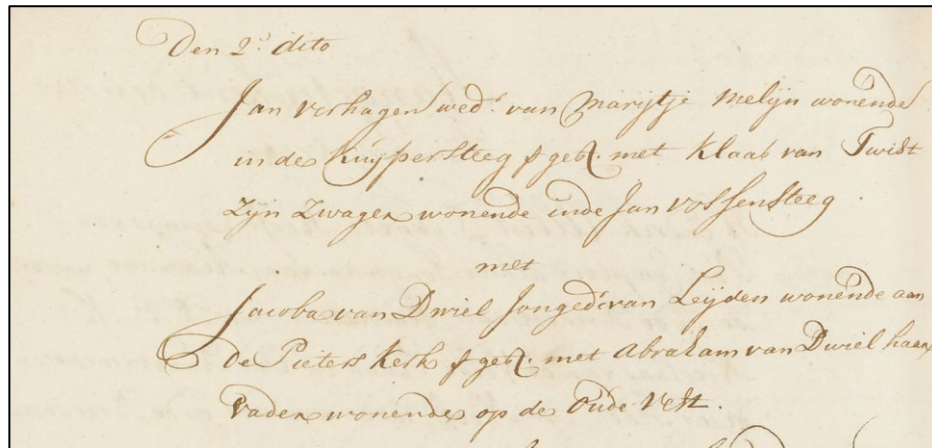
De kinderen uit dit huwelijk:

1. Cornelia Jansdr. Verhagen, gedoopt op 8 maart 1724 in de Pieterskerk te Leiden. De doopgetuigen waren Klaas van Twist en Alida Verhagen. Cornelia is in ondertrouw gegaan te Leiden op 17 januari 1756 met Anthonij Waage, geboren omstreeks 1712 en timmermansknecht van beroep.
2. **Wilhelm Jansz. Verhagen**, gedoopt op 20 maart 1727 in de Hooglandse kerk te Leiden. De doopgetuige was Jacoba Verhagen (volgt onder **V-a**).
3. Jan Jansz. Verhagen, gedoopt op 8 maart 1730 in de Hooglandse kerk te Leiden. De doopgetuigen waren Andries Mamers en Maartje van Leeuwen. Jan is begraven te Leiden tussen 22 april 1730 en 29 april 1730.

Op 16 juli 1726 werd door notaris Pieter Hubertus Pla te Leiden (inv.nr. 1968, akte nummer 35) een akte opgesteld, waarin "Claas van Twist in huwelijk hebbende Aaltje Verhagen, Jacoba Verhagen ende Jan Verhaagen, te saamen kinderen van Wollebrant Verhagen, te kennen geevende sij respectieve comparanten woonende alhier te steede, mijn notaris bekennt, dat deeser wereld binnen de stad van Rotterdam sonder kind ofte kinderen in 't leeven naertelaaten is koomen te overlijden Jacob van Arkel, naergelaate soon van Joghem van Arkel, gewonnen bij Maartje Verhagen, haar comparants halve neeff van 's moeders sijde en ab intestato tot de goederen en effecten bij hem Jacob van Arkel naergelaaten meede gerechtigd sijn". Zij verlenen een machtiging aan Nicolaas de Bijte te Rotterdam om een inventaris van de nalatenschap op te stellen.

Op 8 januari 1747 lieten “de eersame Jan Verhagen, timmermansknegt en de eerbare Maria Melijn, egteluijden, wonende binnen dese stad inde Kuijpersteeg” hun testament opmaken door notaris Cornelis van Alphen te Leiden (inv.nr. 1912, akte 2), waarin zij elkaar tot enige en universele erfgenaam benoemden.

Na het overlijden van Maria Molijn is Jan opnieuw gehuwd op 31 januari 1754 te Leiden met **Jacoba van de Wiel/van Dwiël**, geboren op 25 mei 1714 te Leiden en gedoopt op 27 mei 1714 in de Vrouwekerk (Waals), dochter van Abraham van Dwiël, meester schoenmaker en Catherine de Godder. Op 24 januari 1764 lieten “d'Eersame Jan Verhagen, timmermansknegt ende eerbare Jacoba van Dwiël” bij notaris Denijs Bouwman te Leiden (inv.nr. 2449 akte 133) hun testament vastleggen.

Ondertrouwakte van Jan Verhagen en Jacoba van Dwiël (DTB Leiden, 2 januari 1754)

Jan is begraven te Leiderdorp op 30 augustus 1777.

Rekening (2 gulden en 12 stuivers) voor 6 maanden onderwijs van Jan Willebrandsz. Verhagen, 9 december 1704 (GAL, Heilige Geest of Arme Wees en Kinderhuis, inv.nr. 519-2407)

1695.

Johanna — Pieter van Tiel. Johanna van
 Pieter's zoon. Ingelzpoek.
 Agneta van Toll. Nicolaas van
 Toll.

Don. 30. januarii. 1695.

Abraham — Pieter de Roos. Abraham de Roos.
 Catarina Zell. Elisabeth Zell.

Sonny - 13.

Dogters - 15.

20.

Den 2 Febr: 1695

Matijs — Henric Teun. Matijs.
 Cornelia Janbeek. Lisebet.

Daniel — Jan de La Coule. Jan Tavora
 rij.
 Maria Nolla Catrjyn van der
 Meulen.

Geertruid — Philip Apoeur. Marijtye Wesbis
 Beaud.
 Jannetjje van der
 Maaten

Jacomijntje — Claas Galyn. Paulus Galyn.
 Jannetjje de Koning. Jannetjje Daleber.

Abraham — Laurents Aneesen. Pieter Aneesen.
 Jannetjje Serrens. Maria Boekbinder
 van Suraneveld. Susanna Aneesen

Jacobus — Jacobus Schot. Machteld Schot.
 Agnietjje Hermans.

Jan Jacob — Willebrand Ever. Johan Huseu
 hage
 Cornelia Bijvan. L. Nagelbeek.
 Hebeek.

Doopakte van Jan Jacob Verhagen (DTB Leiden, 2 februari 1695)

1692.

Maria. Hubert Mooleijn. Ghaeck Bondari.
Raccol den Oost. Wentje den Oost

Aeltje. Ewoudis Jacobs. Jozan Knoster.
Grietje Jans. Lijfbote Jans.

Jozanna. Paulus Gillet. — Lodstouck Gae.
Leatgarina Margrita
Volksonder. Gertdij Emma.

Jacobus. Hendrick Ponse. Jacobus Ponse.
Maria Bidraek. Anna Le polijck.

Jacob. Hendrick vander Piek.
Lijfbote Verhoeven. Hendrickje Tominis.

Den 24^e October. 1692.

Elizabeth Jacobus van Duijn. Margarita van Duijn.
Alida van Duijn. Syke Dabbelaar.
Guurtje Joppe.

Den 29 Oct. 1692.

Johanna. Johan de Bij. Ds Hr. en Mr. Gerard de Bij
vader en doopsgez.
Mdr: Susanna de Sont.
Maria Hülshout. Gijftr. van Hr. en Mr. Johan
Gij's droffant van Cera,
nindonck, Eyndhoven etc.

Leatgarina. Pieter Colignot. Jan Colignot Arnoitz.
Hofster del Tombt.
Maria del Tombt. Maria Schoonenburg.

Hendrick. Jacob Kranenburg. Claas Vlamman,
nindenburg.
Magstede Claas. Annetje Maertens
L.

Doopakte van Maria Mooleijn (DTB Leiden, 22 oktober 1692)

1714

Jean fils de Charles des Reües et d'Élisabeth
desfranc, né le 10 Avril, a été baptisé le 12
du dit mois 1714, témoins Philippe van Ham
et Jeanne des Barbiens.

Marguerite fille de Pierre Boddenduc et de Marie Raps
est née le 12 et a été baptisée le 13 Avril 1714, témoins
Simon Pierre des Gremont et Élisabeth Lantell.

Philippe fils de Pierre Lantell et de Amaranthe est née
le 13 et a été baptisée le 18 d'Avril 1714. Témoins
Jaques Lantell et Marie Lantell.

Elizabeth fille de Bruno Moretti et de Marie Graver né le 22 Avril
1714. a été baptisée le 22 dit. Témoins Michel Barbin et
Elizabeth Graver.

Marie fille de Jean Oientegari et de Jeanne Pierrot est née
le 26 d'Avril 1714. et a été baptisée le 5 de May.
Témoins le Père et la mère de l'enfant.

Martha fille de Jaques du four et de Catherine Vasseur est
née le 26 d'Avril 1714. et a été baptisée le 5 de May.
Témoins Jaques du four et Catherine Vasseur.

Jaques Benjamin né le 6 de mai, fils de Jaques Gouffon
et d'Élisabeth Lavendier, a été baptisé le 11 dudit
mois 1714, témoins Benjamin Lavendier et
Marie Leveque.

Jacob fils de Pierre du four et de Jeanne Honoré est
né le 8 et a été baptisé le 11 de mai 1714.
Témoins Pierre de L'Esperet et Jeanne L'Esperet.

Pierre fils de Jean Trommontang et de Madelaine
vander Vossant né le 18 de may et baptisé le 20
dito 1714 témoins André Raons et Marie de la
Croy.

Marie fille de Zony la Vigne et de Marie delzard
est née le 19 de may et baptisée le 20 dito 1714.

Témoins ~~Jaques~~ Jean Louis Collot et Marie Robert.

David fils de Isaac le Franc et de Marie Lienar né le 20 de Mai-
1714. a été baptisé le 21 dudit mois & an. Témoins David
fau et Madeleine Gavel.

Jacoba fille d'Abraham van de Wiel et de Catherine de Gouda
est née le 24 de May 1714. et a été baptisée le 27.

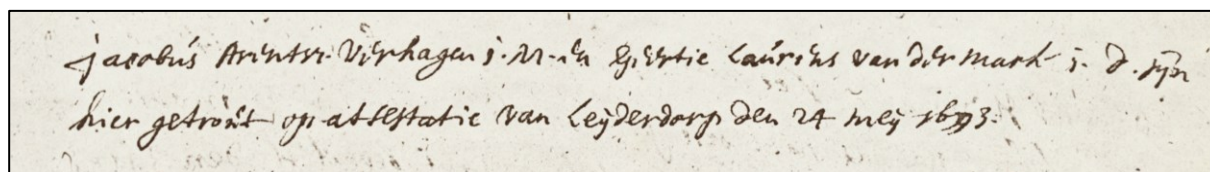
Témoins ~~Jaques~~ van de Wiel et Catherine Lauren-
ne fille de Thomas del Tombe et de Jeanne maton est
née et a été baptisée le 3 de Juin 1714. Témoins
Michel de mart et Anne Lepinoy.

Jaques fils de Pierre delio et d'Élisabeth van Van, est né le 20
de Juin 1714. et a été baptisé le 3. Témoins Jaques delio
et Jeanne Bonois.

Geboorte- en doopakte van Jacoba van de Wiel (Dwiel) (DTB Leiden, 24 en 27 mei 1714)

IV-b Jacob Arentsz. Verhagen (1669 - 1728)

Jacob Arentsz. Verhagen, gedoopt op 22 september 1669 te Valkenburg. Hij was een zoon van Arent Jacobsz. Verhagen en Jannechie Cornelis Bol (zie onder **III-b**). Jacobus werkte tot omstreeks 1704 op een pannembakkerij en werd daarna tapper van beroep in Zoeterwoude. Hij huwde op 24 mei 1693 te Voorschoten met **Geertje Laurensdr. van der Marck**, gedoopt op 23 mei 1674 te Alphen aan den Rijn, dochter van Laurens Pietersz. van der Marck en Jaapje Claes Onnosel. Op 5 mei 1728 werd te Zoeterwoude aangifte gedaan van het overlijden van Jacobus. Op 2 maart 1752 werd door Jan Backer te Zoeterwoude aangifte gedaan van het overlijden van Geertje. (zie ook Stamboom van de familie Van der Marck).

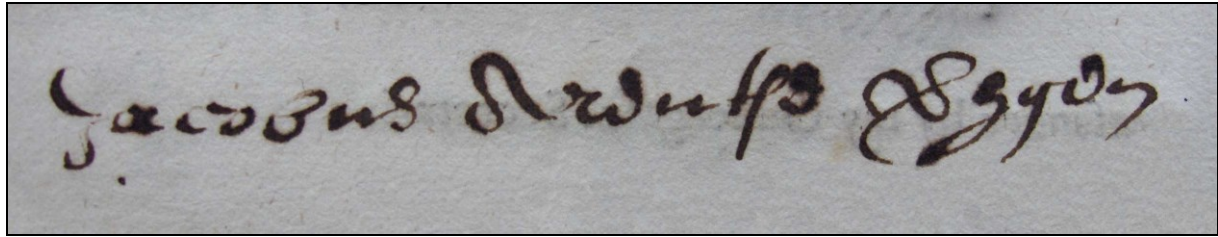

Huwelijksakte van Jacobus Arentsz. Verhagen en Geertje Lauris van der Mark
(DTB Voorschoten, 24 mei 1693)

De kinderen uit dit huwelijk:

1. Jaeptje Jacobsdr. Verhagen, gedoopt op 8 november 1694 te Leiderdorp. De doopgetuige was Barber Willemse van der Burg. Jaeptje is overleden te Leiderdorp op 2 januari 1699.
2. **Lauris Jacobsz. Verhagen**, gedoopt op 9 oktober 1695 te Leiderdorp. De doopgetuige was Annetie Franse (volgt onder **V-b**).
3. **Jan Jacobsz. Verhagen**, gedoopt op 17 november 1697 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren zijn tante Maria Arents Verhagen en zijn oom Nicolaas Arents Verhagen (volgt onder **V-c**).
4. **Arent Jacobsz. Verhagen**, gedoopt op 19 september 1700 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Wollebrand Arentse Verhagen en Dirkie Jacobs (volgt onder **V-d**).
5. Jannetje Jacobsdr. Verhagen, gedoopt op 28 mei 1703 te Leiderdorp. De doopgetuigen was haar tante Maria Arents Verhagen.
6. Japick Jacobsz. Verhagen, gedoopt op 11 juli 1706 te Leiderdorp.
7. Japien Jacobsdr. Verhagen, gedoopt op 13 november 1707 te Leiderdorp. De doopgetuigen was haar tante Anna Louwens van der Marck. Zij huwde op 3 maart 1730 met Jan Backer (de broer van Trijntje Backer), gedoopt op 25 oktober 1705 te Maarssen. Hij was de zoon van Claas Jansz. Backer en Maartje (Marijtje) Matthijssse van Vliet. Op 16 december 1730 koopt hij van Jan van Vliet (zijn oudoom), impostmeester te Leiden de voormalige kalkbranderij van Jacob Wollebrantsz. Verhagen de oude. Op 17 december 1757 koopt Jan tevens een halve steenplaats. Op 26 september 1775 werd te Zoeterwoude het overlijden van Japien Jacobs aangegeven.

Het overlijden van het eerste kind, Jaeptie, werd door Jacobus zelf aangegeven bij de gaarder, waarbij hij de aangifte in het register heeft ondertekend met:

Ondertekening door Jacobus Arentsz. Verhagen (Gaarders Leiderdorp, 2 januari 1699)

Kohieren

In het kohier van de 100^e penning van Rijnland van 1697 staat onder Leiderdorp vermeld:

"Jacobus Verhage, pannebackersgesel, getrouwt met Geertge Laurens van der Marck".

Vanaf 1702 staat Jacobus geregistreerd in het kohier van de bedezetting van Zoeterwoude onder de Rijndijk.

In het kohier van de 100^e penning van Rijnland van 1703 staat Jacobus samen met zijn vrouw vermeld onder Oudshoorn in verband met de erfenis van Claes Jansz. Onnosel. Als mede-erfgenamen worden genoemd: Claas Laurensz. van der Marck, Anna Laurens van der Marck en Susanna Laurens van der Marck.

Een erfenis

Op 2 oktober 1697 verkopen de erfgenamen van Pieter Jacobsz. van der Mark en Geertje Pietersdr. Verruijt, beiden overleden te Alphen, het nagelaten huis en erf te Alpherhoorn tegenover 's-Molenaars tussen de Rijn en de Hoge Rijndijk aan Jan Pietersz. van der Mark (mede-erfgenaam voor 1/5 deel) voor de koopsom van 460 gulden. In deze akte uit het rechtelijk archief van Alphen staan ook Jacobus Verhagen en Geertje Laurensdr. van der Mark vermeld als mede-erfgenamen, wonende te Achthoven onder Leiderdorp.

Het Lavaspad te Zoeterwoude

In 1704 staat Jacobus voor het eerst vermeld in het register van zout en zeepverkopers (*"Jacobus Verhagen, in den Hinkel"*) te Zoeterwoude en vanaf 25 juli 1705 als tapper van bier en wijn.

Op 5 februari 1705 wordt voor schout en schepenen van Zoeterwoude een verkoopakte opgesteld, waarin Jacob Verhagen *"een huijs, bierstekerij ende erve met het regt van bierstal volgens octroij van dato den 7 julij 1678, staende ende gelegen aen de Kopperswateringe in den voorschreven ambagte, belend ende belegen hebbende te noorden, oosten ende zuijden de wed. Amos Minnells erfgenamen, ten westen het pad of Kopperswatering"* koopt van Sr. Pieter Gestramis voor een bedrag van 300 gulden. Waarschijnlijk was Jacobus in die periode biersteker en/of tapper, omdat hij ook in 1715 zo vermeld staat (zie verderop) en tevens van 1705 tot zijn dood in 1728 als tapper ingeschreven staat in het register van zout en zeepverkopers en tappers van bier en wijn te Zoeterwoude. Voor de uitoefening van dit beroep moest Jacobus waarschijnlijk de volgende eed afleggen:

"Eedt voor de Biersteeckers (1695)

Ick belove ende sweere, dat ick niet sal frauderen ofte doen frauderen den Impost op de Bieren, directelijck ofte indirectelijck, in geenderhande manieren, ende specialijck dat ick in gevolge van het 19 en 20 Art: van de Ordonnantie op 't Middel van de Bieren geënameert door my ofte yemandt van mijn huysgesin mijns wetens geenige Bieren sal uytleveren, 't zy of deselve Bieren binnen dese Stadt of Plaetse ofte het ressort van dien werden geconsumeert, ofte dat die binnen de Steden ofte Plaetsen der Vereenighde Nederlanden, ofte oock buyten de Provincie werden vervoert, ofte t'Scheep gedroncken, ofte geconsumeert, voor ende aleer verthoont sal werden het Biljet van den Pachter myner Residentie, ofte van den Pachter ofte Collecteur van de Plaetse daer de Bieren gesonden werden, inhoudende de quantiteyt van de Bieren".

Bierstekers waren lang geleden een beroepsgroep apart, het waren bierhandelaren die in opdracht de drank per vat inkochten om die dan vervolgens zelf op fles te trekken. Een biersteker was dus niet alleen een tussenhandel tussen brouwerij en afnemer maar zijn taak was vooral het mengen van bier van verschillende brouwsels en soms verschillende jaargangen. Vroeger deed men dit om een constante kwaliteit te bereiken omdat de brouwsels onderling erg verschilden.

Op 1 augustus 1709 koopt Jacob nog *"een huijs ende erve staande ende gelegen aan den Hogenrijndijk omtrent de Coppersluijs in den voorschreven ambagte, belend ende belegen hebbende ten noorden Hugo Lambregt, ten westen de Kopperswetering, ten zijden ende ten oosten het gangpad"*. Hij koopt het huis van Claertie Jans, weduwe van Jan Jansz. van der Laan, voor een bedrag van 25 gulden.

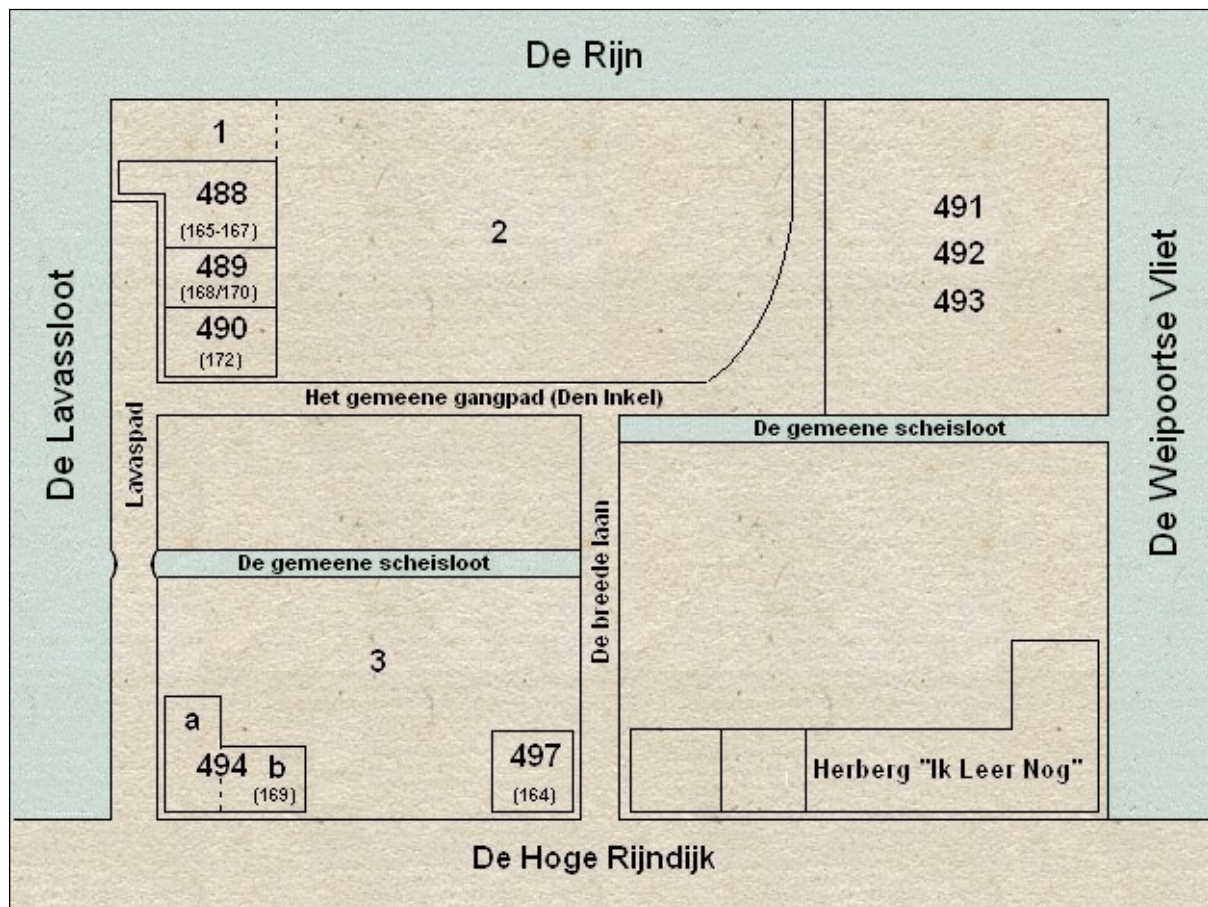
Op 7 juli 1713 koopt Jacob weer een huis aan de Kopperwetering/Lavassloot. In der verkoopakte staat het beschreven als *"een huijs ende erve, bogaart, poting ende planting, daarinne alle de vaste ende losse backersgereetschappen althans daar toe sijnde, staande en gelegen aan den Hogenrijndijk bij de Copperssluijs in den voorschreven ambagte belend ende beleegen hebbende ten noorden 't gemeene gangpat, ten westen den Hoogenrijndijk, ten zijden ende ten oosten Jacob Pietersz. Wassenaar"*.

Hij koopt het huis van Mr. Gerard de Bij, curator over de boedel en goederen van David van der Wegh voor een bedrag van 1890 gulden. Om dit pand te kunnen betalen sluit Jacobus dezelfde dag nog voor schout en schepenen een lening af van 1000 gulden bij Pieter Beseur. Jacobus moet hiervoor zijn nieuwe huis *"een huijs ende erve, bogaart, poting ende planting met alle de backers gereetschappen ende de winkel altans daar toe sijnde"* als onderpand inzetten en bovendien een jaarlijkse rente betalen van 4%. Onder de akte staat dat op 22 juli 1719 de schuld is afgelost. Dit huis bestaat nog steeds en heet tegenwoordig De Uithof.

Het huis De Uithof, hoek Hogenrijndijk en Kopperwetering/Lavassloot te Zoeterwoude

De Kopperwetering was een uitwatering van de poldermolen. Het gedeelte van de Kopperwetering tussen de Hoge Rijndijk en de Rijn werd vroeger ook wel de Lavassloot genoemd. Lavas is een andere naam voor Maggiplant, die vroeger veel gebruikt werd voor de bereiding van het eten. Lavas is echter ook de naam van een likeur die gemaakt wordt van de zaden van de Maggiplant.

Plattegrond van de Kruisbuurt met de Lavassloot te Zoeterwoude

Na verder onderzoek konden de locaties van de percelen in de 18e eeuw op dit kaartje nauwkeurig worden vastgesteld. In die periode kochten Jacobus Verhagen en zijn zoon Jan de volgende percelen:

- Het huis met verpondingsnummer 488 is door Jacobus gekocht op 5 februari 1705.
- Het huis met verpondingsnummer 490 is door Jacobus gekocht op 1 augustus 1709.
- Het huis met verpondingsnummer 494 is door Jacobus gekocht op 7 juli 1713 (is in 1836 herbouwd en heet tegenwoordig "de Uithof" en staat geregistreerd als Rijksmonument 41039).
- Het perceel aangegeven met nummer 1 is door Jan Verhagen aangekocht op 24 oktober 1739.
- Het perceel met een buitenhuisje aangegeven met nummer 2 is door Jan Verhagen aangekocht op 19 juli 1755.

Herberg Ik Leer Nog aan de Hoge Rijndijk kijkend vanaf de brug over de Weipoortse Vliet, ca. 1890

De nachtwacht

Dat het er in de 18^e eeuw nogal ruig aan toe kon gaan aan de Hoge Rijndijk blijkt wel uit een tweetal verzoeken van de betreffende bewoners. Het eerste verzoek van 8 augustus 1709 gericht aan de Burgemeesters van de Leiden (ambachtsheren van Zoeterwoude) betreft het terugdringen van het aantal lokale kroegen en herbergen en luidt als volgt:

"Aenden Edele Groot Agtbare Heeren Burgemeesters ende Geregte der stat Leijden, Ambagtsheeren van Zoeterwoude, etc.

Geeven reverentelijk te kennen de ondergeschreeve gesamentlijke bewoonders van de respective wooningen ende huizen aen den Hogen Rijndijk buijten de Hoogeweerts poort der stat Leijden onder Zoeterwoude, hoe dat binne de aght hondert roeden van de stat, alwaer geen publieque neringe mogen gedaen werden, van tijt tot tijdt soveel kljne kroegties sijn gekoomen alwaer de gemeene luijden haer in het lavas en genever drincken, sodanigh koomen te buijten te gaen dat de wegh continueel met smoordroncke menschen van out en jongh, mans en vrouws persoonen is beset, plegende in haer dronckeschap alle moetwil en godtloosheijt, haere hoererije plegende op de publieque wegh, veghten, smijten en iedereen daer voorbij koomende aenrandende so dat niet een fatsoenelijk mensch de selve wegh derft passeeren nogte ook de supplianten, die selfs niet buijten haer deur konnen koomen sonder gevaer van gekurven, gesneden en vande continuele met bloote messen langs den dijk swervende doorsteken te werden, so dat sij supplianten haer genootsaekt vinden omme gerustelijk de wegh naer haere huijsinge ende wooninge te konnen passeeren, haer te adresseeren aen U Edele Groot Agtbare, ootmoediglijk versoeckende dat alle actens buijten de publieque herbergen aen eenige kroegiens aldaer aen den Rijndijk verleent bij U Edele Groot Agtbare mogen werden ingetrocken, waardoor wij meenen dat het voors: quaet en gotloosheijt sal konnen geweert werden. 'T welck doende.

In handen van Burgemeester, om inspectie te doen ende te excuteren, 8: 8: 1709"

Ruziemakende kaartspelers, Jan Steen, 1664-1665

Langs de Oude Rijn lagen in die tijd niet alleen veel buitenplaatsen van de rijken, maar ook veel kroegen waar kennelijk flink gedronken werd. In de buurt van de Lavassloot lagen bijvoorbeeld de bekende kroegen en herbergen Ik Leer Nog en Het Fonteyn, waar tevens veilingen werden gehouden en in een bepaalde periode ook de rechtsdagen van schout en schepenen.

Het tweede verzoek is van 1725 gericht aan schout en schepenen van Zoeterwoude, waarin de bewoners van de Hoge Rijndijk om de oprichting van een nachtwacht vragen:

"Aan de Ed: Agtb: Heeren Schout en Geregte van Soeterwoude.

Geeve reverentlijk te kennen wij ondergeschreeven buuren en inwoonders van den Hoogen Rijndijk onder den ambagte van Soeterwoude, datter seedert eenige tijd herwaarts veele dieverijen en geweldnarijen in de ambagte van Leijderdorp waaren gepleegt gelijk ook meede aan den Hoogen Rijndijk, waaromme wij ondergeschreevene versoeke de Geregte van Soeterwoude van die goede gelieve te sijn van aan den Hoogen Rijndijk op te regten een nagtwagt na het exempelp van die van Leijderdorp, om diergelijke insolentien en onrusten voor te koomen, en opdat het des te ordenlijker mogte toegaan, versoecken wij de Geregte voorn: ons ondergeschevene in quartieren te willen verdeelen als ook te willen beraamen sodaanigen pointen en articulen als U Ed: Agtb: sullen bevinden te behooren, welken wij ondergeschreevene behoeven naar te sullen koomen en deselve ons te onderwerpen. 'T welk doende".

Landelijk feest, Jan Steen

De speelplaats, Adriaen van Ostade, 1677

De erfenis

Op 12 augustus 1709 gaan Dirckje van der Leth, weduwe van Arent Verhagen, Cornelis Verhagen, Willebrant Verhagen, Claas Verhagen, Willem Verhagen, Maarten Verhagen en Hendrick Olierhoek, echtgenoot van Maria Verhagen, *"gesamentlijke erffgenamen van zaliger Arent Verhagen, overleden onder Haserswoude"* naar notaris Simon van Douderen. Zij laten hem een akte opmaken, waarin zij Jacobus Verhagen machtigen om namens hen twee partijen land te Valkenburg te verkopen aan Mr. Adriaan Wittert van der Aa.

Drie dagen later op 15 augustus vindt de overdracht plaats voor schout en schepenen van Valkenburg van *"een stuck weij ofte hoijlant, groot in't geheel drie morgen drie hont, genaemt de Nieuwkamp, gelegen in de Ruijglaanspolder onder dese heerlijkheyt Valkenburgh, belent ten oosten den Broekwegh, ten suijden de heer kooper selfs, ten westen de Moolesloot ende ten noorden dhr. Boudewijn van Leeuwen"*. Dit stuk land werd door Jacobus verkocht voor 600 gulden en bestond uit meerdere delen. De helft was reeds in het bezit van Huijgh Roelen, een vierde deel kwam door de boedelscheiding van 28 juni 1671 van de schoonouders van Arent in zijn bezit en het laatste vierde gedeelte kocht Arent op de veiling van 30 maart 1699 voor 65 gulden.

Op 31 januari 1711 wordt voor notaris Pieter Spoors een boedelscheiding opgemaakt voor de erfgenamen van Arent Jacobsz. Verhagen. De protocollen van deze notaris zijn verloren gegaan, maar voor schout en schepenen van Valkenburg is nog een extract van deze akte opgemaakt. Klaas en Maarten kregen de helft van het huis en de pannembakkerij in Hazerswoude toegewezen. Jacobus Verhagen kreeg driezevende deel en Cornelis, Wollebrand, Willem en Maria Verhagen kregen ieder één-zevende deel van *"een huijs en erve met ontrent drie mergen lands, staande ende leggende in den ambagte van Valkenburg, etcetera"*.

De volgende dag op 1 februari verkoopt Maarten zijn vierde deel van het huis en de pannembakkerij aan zijn broer Nicolaas (Klaas) voor een bedrag van 1000 gulden. Het geheel staat beschreven als *"de vierdepart van een pannebakkerije als huijsinge ende erve, panhuijs ende schuren, pannewerk, estrikwerk, item de bloksdeelen en verdere gereedschappen daar toe behorende, mitsgaders het kampje land daar aan gelegen, staande ende gelegen aan den Hogen Rijndijk buitensdijks in de heerlijkheijt van Haserswoude, in't geheel verongeldt werdende voor vier hond, belend ten oosten Kors Willemsz. Kraan, ten suijden den Hogen Rijndijk, ten westen de heer Nicolaas Klinjet en ten noorden den Rijn"*.

Op 15 oktober 1711 verkopen Willem en Wollebrand hun erfdeel van *"twee sevende parten in een huijs en erve, staande ende gelegen in den dorpe van Valkenburgh, belent ten oosten Jacob Verhoeff, ten suijden den heer Daniel van Hulsenbeeck, ten westen den Heerwegh ende ten noorden de weduwe van Johannis van der Meer als mede in ontrent drie mergen drie hont en een roe lants leggende in deselve ambagte, belent ten oosten den Heerwegh, ten suijden Willem Pieters Biltman, ten westen het weeshuijs van Leijden ende ten noorden Boudewijn van Leeuwen en Losecaat"*. Zij verkopen hun erfenis aan hun broer Jacobus voor een bedrag van 200 gulden per persoon.

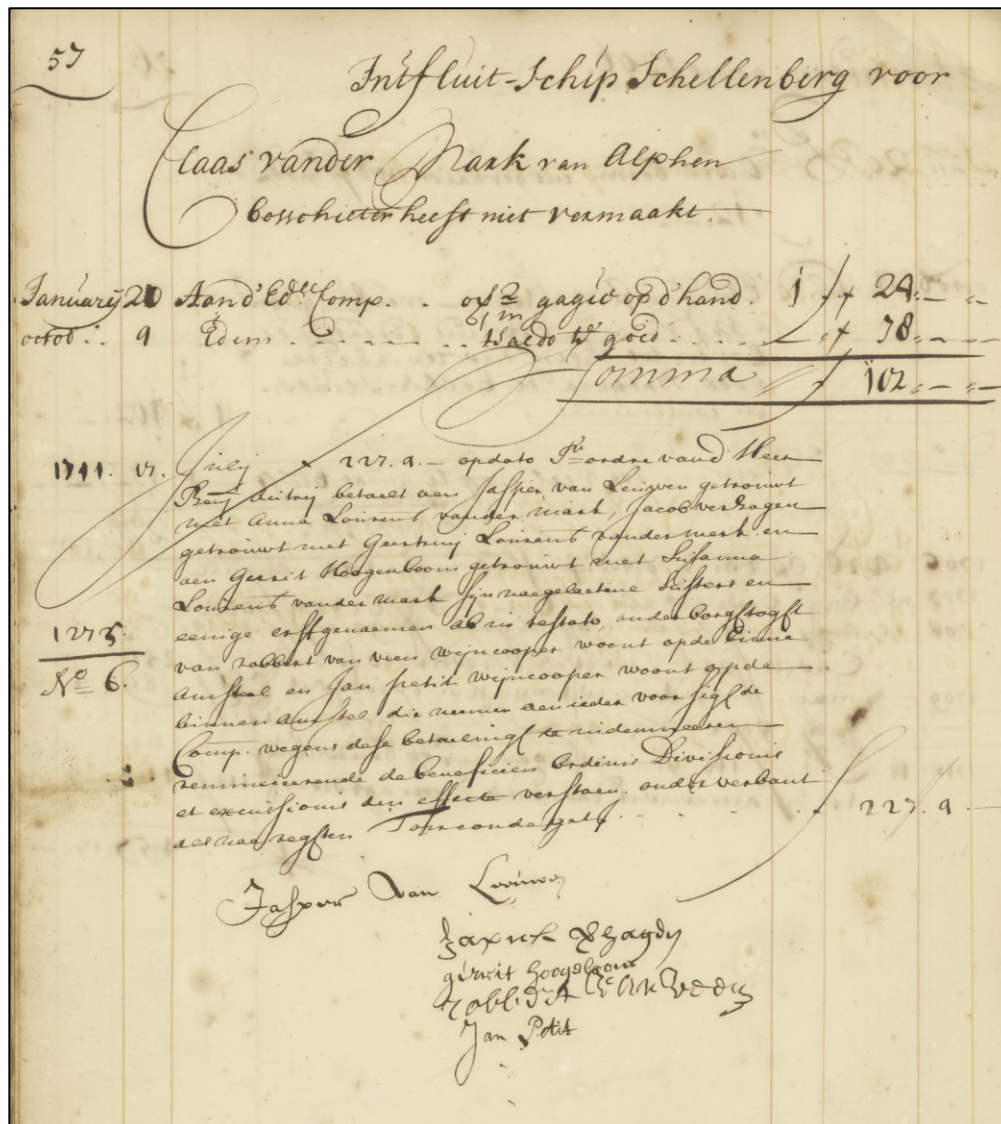
Op 4 februari 1712 verkoopt Cornelis eveneens zijn erfdeel aan Jacobus voor een bedrag van 200 gulden. Jacobus heeft hierdoor zeszevende deel van de erfenis in bezit en zijn zwager Hendrik Holienhoek, gehuwd met Maria Verhagen, het resterende eenzevende deel.

Op 1 juni 1712 verkoopt Jacobus Verhagen samen met Hendrik Holienhoek aan Daniel van Hulsenbeek *"een huijs ende erve met een stallingh daar aan mitsgaders een schuijr en bargh daar op staande, gelegen in den dorpe van Valkenburgh, belent ten oosten Jacob Verhoeff, ten suijden den heer kooper selfs, ten westen den Heerwegh ende ten noorden de weduwe van Johannis van der Meer, Leendert Vlielant, de kinderen van Meindert Willems Bol ende Pieter Borsboom, strekkende met een uijtgangh tussen Jacob Verhoeff en Borsboom tot op den Rijndijk ende een vrije waterlosinge onder den Rijndijk tot in de sloot van de weduwe Arent Borsboom"* voor 300 gulden.

Op 24 januari 1714 verkoopt Hendrik Holienhoek het resterende deel van zijn erfenis aan Jacobus, namelijk *"sijn sevende part in een stuck lant, groot drie mergen drie hont eene roede, gelegen in dese heerlijkheijt, belent ten oosten den Heerwegh, ten suijden Willem Pieters Biltman, ten westen het weeshuijs van Leijden ende ten noorden Boudewijn van Leeuwen en Losecaat"* voor een bedrag van 160 gulden.

Diverse akten

Op 5 juli 1711 verklaren Andries Swanenburg en Leendert van der Waerd "met solemneele eeden" voor schout en schepenen van Leiderdorp dat Anna Lourensdr. van der Marck, gehuwd met Jasper van Leeuwen, Geertruij Lourensdr. van der Marck, gehuwd met Jacob Verhagen en Susanna Lourensdr. van der Marck gehuwd met Gerrit Hogenboom, de zusters en enige erfgenamen zijn van Claes Lourensz. van der Marck. Claes was als jongeman op 20 januari 1706 voor de VOC-kamer van Amsterdam als matroos op het schip Schellenberg vanuit Texel naar Batavia vertrokken, waar hij aankwam op 6 oktober 1706. Hij vertrok weer uit Batavia op 17 januari 1708 op het schip Concordia, dat op de terugreis in de omgeving van Mauritius is vergaan.

Logboek van het VOC-schip Schellenberg met de verrekening van de nagelaten soldij van Claas van der Mark, ondertekend door de erfgenamen, waaronder Japick (Jacob) Verhagen

Op 18 februari 1712 machtigt Jacobus Verhagen voor schout en schepenen van Zoeterwoude Simon van Douderen, procureur voor de vierschaar van Leiden, om namens hem op te treden in een rechtzaak tussen Jacobus en Aarnout van Rijkel. In de rechtzaak eist Aarnout van Rijkel "om betalinge te hebben van een somme van driehondert vijfenveertig guldens agt stuivers over leverantie van sout en zeep, vermogens 't schultregister daar van sijnde, afslaande negenenseventig gulden negen stuivers daarop betaalt".

Op 8 februari 1716 verklaren Hendrick Brouwer en zijn vrouw Barbara van Egmond voor schout en schepenen van Leiderdorp een bedrag van 100 gulden geleend te hebben van Jacobus Verhagen met een rente van 5% per jaar. Als onderpand bieden Hendrik en Barbara *"een huijs ende erve staende ende geleegen in Agthooven nevens de Rhijne Does, belend ten noorden Jacob Knotter, ten oosten Jan van der Steen, ten zijden de voornoemde Rhijne Does ende ten westen 't Jaegpad op Utrecht"*. Onder de akte staat dat de schuld is afgelost op 8 april 1724.

Familiegeld (1715)

In 1715 wordt opnieuw extra belasting geheven door de staat: *"Familiegeldt over de Ingezetenen van Hollandt ende West-Vrieslandt, soo tot verval van de schulden van den Staet, gedurende den laetsten oorlogh gemaect, als om een proef te nemen, of men door het introduceren van het selve in het toekomstige niet soude kunnen doen cesser en ophouden de reële honderste penningen"*. De oorlog waarnaar verwezen wordt was de Spaanse Successieoorlog, die duurde van 1702 tot 1713. Doordat de Spaanse koning Karel II kinderloos overleed, ontbrandde de strijd om de Spaanse bezittingen in Amerika, Italië en de Zuidelijke Nederlanden. De oorlog werd beëindigd met de vrede van Utrecht (1713), waarbij de Verenigde Provinciën meer veiligheid krijgen door garnizoenen (legers in versterkte plaatsen) in de Zuidelijke Nederlanden als bescherming tegen de Fransen.

Op formulier nr. 21 van het Familiegeld van Zoeterwoude staat Jacob Verhagen vermeld als tapper met een aanslag van 5 gulden. De heffing werd bepaald door de jaarlijkse uitgaven of inkomsten van de betreffende inwoner. De indeling was als volgt:

<i>Classen</i>	<i>Van de jaerlijksche inkomsten of verteeringen.</i>	<i>Gestelt op</i>
<i>Eerste classis</i>	<i>Van tienduysent gulden en daer boven</i>	<i>f 200 - 0 - 0</i>
<i>Tweede classis</i>	<i>Van sevenduijsentvijfhondert tot tienduysent</i>	<i>f 150 - 0 - 0</i>
<i>Derde classis</i>	<i>Van vijfduysent tot sevenduijsentvijfhondert</i>	<i>f 100 - 0 - 0</i>
<i>Vierde classis</i>	<i>Van vierduysent tot vijfduysent</i>	<i>f 80 - 0 - 0</i>
<i>Vijfde classis</i>	<i>Van drieduijsent tot vierduysent</i>	<i>f 60 - 0 - 0</i>
<i>Sesde classis</i>	<i>Van tweeduijsent tot drieduijsent</i>	<i>f 40 - 0 - 0</i>
<i>Sevende classis</i>	<i>Van vijftienhondert tot tweeduijsent</i>	<i>f 20 - 0 - 0</i>
<i>Aghtste classis</i>	<i>Van duysent tot vijftienhondert</i>	<i>f 10 - 0 - 0</i>
<i>Negende classis</i>	<i>Van vijfhondert tot duysent</i>	<i>f 5 - 0 - 0</i>

Onder dese negende classis werden oock begreepen alle neeringhdoende luijden, het zij de selve onder eenig gilde behooren of niet, mitsgaders alle meesters of gildebroeders die onder geen andere basen, mans of vrouwen wercken en welcke neeringhdoende luijden, meesters of gildebroeders onder geen hooger classis behooren.

Op 24 juni 1717 staat Jacobus in het register van impost van zout en zeep getaxeerd als *"halff capitalist"*.

Biljet van opschryvinge in het FAMILIEGELDT.

Schout en Gerechten van Soeterwoude, als by Resolutie van de Edele Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslandt van den negentienden April seventien hondert vyftien gecommiteert tot het taxeren van de Familien na der selver inkomsten en verteeringen, ordonneren

Jacob Verhagen. Tapper. 5 gulden

binnen den tydt van aght dagen, na den ontfangh defes, oprechtelijck op dit Biljet aen te teyckenen, of te doen aenteyckenen, het geen hier na volght, en alsoo open of verzegelt weder over te geven aen *den Bode defes Ambagts*, die de felve sal komen ophalen.

Het biljet voor de heffing van het Familiegeld te Zoeterwoude, 1 juli 1715

De laatste akte

Op 28 augustus 1721 verklaart Krijn Pieterse Hoogkamer voor schout en schepenen van Valkenburg aan Jacobus Verhagen verkocht te hebben: *"een stuk landt, groot een mergen, 56 roeden, bezet met steenaerde, gelegen in't Joge onder deeze heerlijkheid, belent ten noorden en oosten Arij en Frans Binnendijk, ten zijden het weeshuijs van Leijden en ten westen Gijs Roelen van Duijnen"* voor een bedrag van 300 gulden. De "steenaerde" werd gebruikt voor de steen- en pannenbakkerij langs de Oude Rijn. Vaak werd de kleilaag van de grond verwijderd voor de produktie van bakstenen en dakpannen en werd de grond daarna opnieuw verkocht als weiland.

Op 5 mei 1728 doet Jan Verhagen aangifte van het overlijden van zijn vader Jacobus Verhagen. In het Gaardersregister van Zoeterwoude staat dat deze aangifte valt onder de classis van 3 gulden. Jacobus Verhagen is 58 jaar oud geworden. Geertje Laurens van der Marck blijft als weduwe achter.

Stuic Jan Verhagen heeft aangevange
gedaan vort lijk van Jacobus
Verhagen onder de Classis van 3: — — —
Jan Verhage

Aangifte van het overlijden van Jacobus Verhagen, Gaardersregister Zoeterwoude, 5 mei 1728

Fraaiste gezichten

In 1732 brengt uitgever Leonardus Schenk te Amsterdam het boek "Rhyndlands fraaiste gezichten" van Abraham Rademaker uit. Hierin staan veel afbeeldingen van bekende lusthoven, herenhuizen en andere bijzondere gebouwen in en om de steden Haarlem en Leiden. Tussen Zoeterwoude en Leiderdorp lag vroeger een brug over de Rijn. In het verlengde van de brug lag de kerk van Leiderdorp, waar ook de bewoners van de Hoge Rijndijk (Zoeterwoude) vroeger naar toe gingen.

Vanaf deze brug maakte Abraham Rademaker twee "fraaie gezichten" van het uitzicht over de Rijn. Hetzelfde uitzicht moet de familie Verhagen vrijwel elke zondag hebben gezien op weg naar de kerk en terug naar huis. Op de afbeelding richting Koudekerk zien we het jaagpad aan de linkerkant langs de Lage Rijndijk onder Leiderdorp lopen. Op het uitzicht richting Leiden zien we dat het jaagpad doorloopt aan de andere kant van de Rijn langs de Hoge Rijndijk onder Zoeterwoude. Op beide afbeeldingen zien we nog een trekschuit, de één op weg naar Leiden en de ander richting Utrecht.

Rhijn gesigt tot Leyderdorp siende naar Koukerk, Rhyndlands fraaiste gezichten, A. Rademaker, 1732

Rhijn gesigt tot Leyderdorp siende naar Leyden, Rhylands fraaiste gezichten, A. Rademaker, 1732

Verponding

Ponden is het schatten van vermogen in ponden (oude geld-eenheid), als maatstaf voor het omslaan van de lasten. Verponding is de Hollandse naam voor een belasting, die gebaseerd was op de opbrengst van onroerende goederen. De verponding was in Holland verschillend voor steden en dorpen. In de steden was men de 100^e penning van de waarde verschuldigd, in de dorpen meestal de 10^e penning van de geschatte opbrengst.

In 1733/1734 staat Jacob Verhagen in het kohier van verponding Zoeterwoude met drie percelen, genummerd 169 (de bakkerij) getaxeerd op 7 gulden en 171 en 172 elk getaxeerd op 1 gulden en 5 stuivers. Jacob is inmiddels al zo'n 5 jaar overleden, maar de huizen stonden kennelijk nog steeds op zijn naam. Op 26 november 1734 tekent de weduwe van Jacob Verhagen bezwaar aan tegen de taxatie van 8 gulden verponding voor de percelen 165 t/m 168 met een geschatte huurwaarde van 96 gulden per jaar en de taxatie van nummer 171 en 172 tesamen voor 2 gulden en 10 stuivers met een geschatte huurwaarde van 30 gulden per jaar.

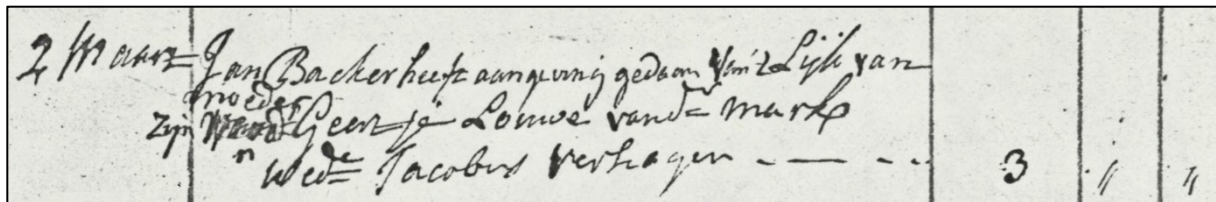
Na onderzoek en afweging door de schout, secretaris en ambachtsbewaarder van Zoeterwoude wordt het eerste bezwaar van Geertje Laurens van der Marck afgewezen en het tweede bezwaar gegrond verklaard. In het tweede bezwaar was aangegeven dat één van beide percelen (171/172) inmiddels was vervallen en afgebroken. De taxatiewaarde werd daarom gehalveerd en de verponding opnieuw vastgesteld op 1 gulden en 5 stuivers op basis van een huurwaarde van 15 gulden per jaar.

Personele Quotisatie

In 1742 besloot de regering tot de zogenaamde personele quotisatie. Hierbij werden de aanslagverplichte personen in klassen verdeeld naar winst en andere inkomsten, waarvoor men 1% tot 2% moest betalen. Deze quotisatie is een naar ruwe schatting opgelegde inkomstenbelasting; inkomens beneden 600 gulden bleven vrij. Het inkomen werd overigens in hoofdzaak geschat naar de blijken verteringen van weelde. Dit maakte van deze belasting toch meer een personele dan een inkomstenbelasting, al streefde men toch naar het laatste.

Ook in Zoeterwoude wordt in 1742 een kohier van Personele Quotisatie opgesteld. Hierin staan de huizen van Zoeterwoude beschreven met vermelding van de bewoners. Verder staat vermeld wat de huur is van het huis, hoeveel dienstboden aanwezig zijn, of het een buitenplaats betreft, hoeveel paarden er zijn en of er een rijtuig en/of speeljacht aanwezig is, wie de eventuele voogd of curator is, welke commensalen nog inwonen en door wie deze informatie is opgegeven.

Geertje Laurens van der Marck woont op dat moment op nummer 171 met een huurwaarde van 20 gulden. In 1745 wordt de taxatie van de aanslag voor Geertje vastgesteld op 6 gulden voor nummer 169, maar staat tevens vermeld dat zij bij "doleantie" (klacht/bezwaar) is vrijgesteld. In 1749 hebben "*den Edel Agtbare Heeren Commissarissen*" zich kennelijk nogmaals over de klacht gebogen en het bezwaar van Geertje alsnog afgewezen; haar aanslag blijft getaxeerd op 6 gulden per jaar.

Aangifte door Jan Backer van het overlijden van Geertje Louwe van der Mark
(Gaardersregister Zoeterwoude, 2 maart 1752)

Op 22 Sept. 1669. Gedoopt het kind van Arent Jacobsz Verhagen, &
Jannigje Verhagen, de getuigen, wollebrant Jacobsz Verhagen, & Trinitie
Dierckx. Het kind is genaamt, Jacob.

Op 13 Octob. 1669 gedoopt het kind van misgied Dierck
Van der wit & Arianantje Gerritsz Verhagen, de getuigen
Dierckx Cornelis, het kind is genaamt, Trinitie.

Op 3 novemb. 1669. Gedoopt de kind van
Cornelis Verhagen & marckte Swart, de getuigen
Dierck Verhagen & Pieter Janz Swart, & maartje
Wouterz Steenwilt & aaltje, & hij genaamt het
kind Dierckx & het andere Verhagen.

Op 24 november des 1669 Gedoopt het kind van
Jasper Jacobsz Verhagen & Trinitie Dierckx, de getuigen
Jasper Verhagen & Pieter Verhagen, het kind
is genaamt, Pieter.

Op 1 December des 1669 Gedoopt het kind van
Jacob Pieterz & maartje Pieterz, de getuigen
Gillis Pieterz & lylbetje Verhagen, het kind is
genaamt, Pieter.

Hij is mijn langdurige nicht, eenige kind van
doopt of tot Kijl-burg of tot Catwylt op de Kijl.

Ad 1670.

Doopakte van Jacob Arentsz. Verhagen (DTB Valkenburg, 22 september 1669)

16 Majus 7 4

14 dito is Cornelis gedoopt } Getuigen Hen-
kind van Cornelis Cor- } drick Cornelisse
nelissen van der Tocht } Dylemer, en
en Neeltje Cornelis } marritje Corn.
Der meij } Dylemer.

20 dito is Neeltje gedoopt } Getuigen Luitje
kind van Cors Janssen } pieters.
van der Burg en Trijntje
Jans van Jagen

23 dito is Gerrid gedoopt } Getuigen Arian
kind van Hendrick pie- } tie
terze, marritje Hen-
dricks

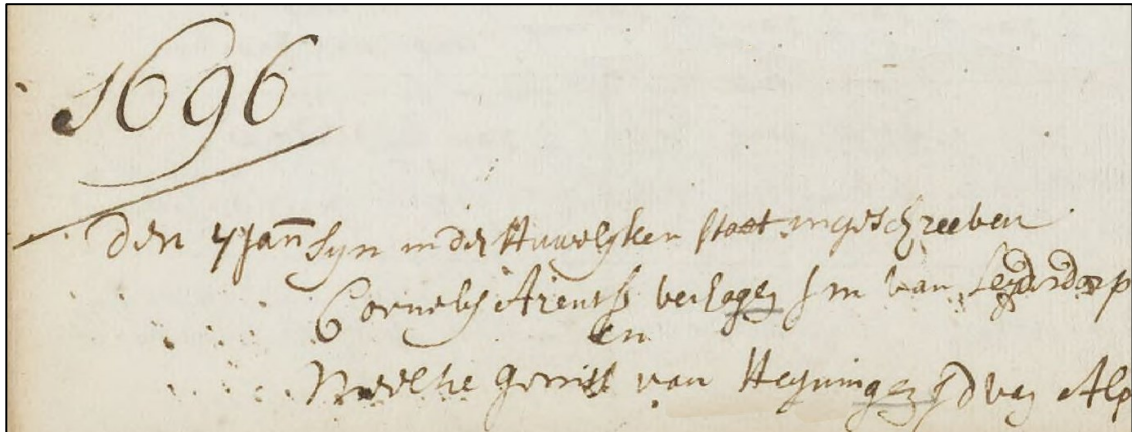
23 dito is Geertje gedoopt } Getuigen Marrit-
kind van Lauwerens } je pieters.
pieterze van der Mark
en Taapje Claas Onno-
fel

27 dito is Jan gedoopt kind } Getuigen Neeltje
van Cors Cornelissen Cop } Cornelis Cop
en Trijntje Jans

Doopakte van Geertje Lauwerens van der Mark (DTB Alphen aan den Rijn, 23 mei 1674)

IV-c Cornelis Arentsz. Verhagen (1671 - 1743)

Cornelis Arentsz. Verhagen, gedoopt op 8 februari 1671 te Valkenburg (ZH). De doopgetuigen waren Jacob Cornelisz. Bol en Maertie Reijnen van Sterrevelt. Cornelis was een zoon van Arent Jacobsz. Verhagen en Jannechie Cornelis Bol (zie onder **III-b**). Cornelis huwde op 22 januari 1696 te Leiderdorp met **Neeltje Gerrits van Heijningen**, gedoopt op 21 mei 1670 te Alphen aan den Rijn en dochter van Gerrit Huijbertsz. van Heijningen en Maartje Jans van Outshoorn. Op 8 december 1743 werd te Alphen aan den Rijn aangifte gedaan van het overlijden van Cornelis. Aangifte van het overlijden van Neeltje vond plaats op 15 mei 1751 te Alphen aan den Rijn.

Huwelijksakte van Cornelis Ariensz. Verhagen en Neeltje Gerrits van Heijningen
(DTB Leiderdorp 4 januari 1696)

De kinderen uit dit huwelijk:

1. **Jan Cornelisz. Verhagen**, gedoopt op 27 mei 1696 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Wollebrand Verhage en Dirkje Jacobs (volgt onder **V-e**).
2. Jannetje Cornelisdr. Verhagen, gedoopt op 26 mei 1697 te Oudshoorn. De doopgetuigen waren haar tante Geertje Lauris van der Marck en haar oom Jacob Arentsz Verhagen.
3. **Gerrit Cornelisz. Verhagen**, gedoopt op 19 mei 1698 te Leiderdorp. De doopgetuige was Huibert Gerritsz van Heiningen (volgt onder **V-f**).
4. Jannetje Verhagen (van der Hage), gedoopt op 17 januari 1700 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Jacobus Verhage en Maria Verhage. Zij is begraven te Alphen aan den Rijn op 21 juni 1773. Jannetje huwde op 18 juli 1723 te Alphen aan den Rijn met Arie Jansz. van Heiningen, gedoopt te Alphen aan den Rijn op 23 september 1696 en begraven te Alphen op 22 maart 1764. Hij was een zoon van Jan Sijmensz. van Heiningen en Trijntje Cornelis Trompert. Op 19 juli 1755 lieten zij hun testament vastleggen bij notaris Lansbergen te Oudshoorn.
5. **Arent Cornelisz. Verhagen**, gedoopt op 3 februari 1701 te Alphen aan den Rijn. De doopgetuigen waren Willem Verhagen en Dirkje Verhagen (volgt onder **V-g**).
6. **Wollebrand Cornelisz. Verhagen**, gedoopt op 27 augustus 1702 te Alphen aan den Rijn. De doopgetuigen waren Maarten Verhagen en Dirkje Verhagen (volgt onder **V-h**).

7. Marijtje Cornelisdr. Verhagen, gedoopt op 23 mei 1706 te Alphen aan den Rijn. De doopgetuigen waren Haasje van Heiningen en Maarten Verhagen. Op 30 september 1706 werd aangifte gedaan te Alphen aan den Rijn van het overlijden van Marijtje.
8. Maarten Cornelisz. Verhagen, gedoopt op 10 mei 1714 te Alphen aan den Rijn. De doopgetuigen waren Maria Verhagen en Hendrik Olierhoek. Op 4 juni 1714 werd te Alphen aangifte gedaan van het overlijden van Maarten.

De 30 September. Do 1670. Gedooft het kind van Jan Gijbertsz van Oort
en Maartje Dirckx, de getuigen sijn Maarten Jansz. en Gijbertz Elard, +
het kind is genaamt, Pieter.

De 26 Octob. Do 1670. Gedooft het kind van Abraham Jans-
zen van Leeuwen, en Casparina Pieters. de getuigen sijn, Jan
Boonwensz. van Leeuwen en de Lijbth Jans. het kind is ge-
naamt. Lijbth.

ANNO. 1671.

De 1. febr. Do 1671. Gedooft het kind van Arent Ja-
cobsz. Verlaag, en Jannichje Cornelis Boel, de getuigen sijn,
Jacob Cornelisz Boel en Maartje Reijnd van Sterrenvelt.
het kind is genaamt, Cornelis.

De 15. febr. Do. 1671. Gedooft het kind van Jaksz
Jacobz Verlaag, en Erntje Dirckx, de getuigen sijn, Hoyn-
Dirck Proterz van Selienholt, en de Jie Cornelis Wijk-
mest. het kind is genaamt, Jannichje.

De 15 febr. Do. 1671, gedooft het kind van Jan Jansz
van Duijckher en Jannichje Jacobs van der Ewar. de getuigen
sijn, Jacob Jansz van Duijckher en Jannichje Jans van Duij-
cker. het kind is genaamt, Maartje.

De 22 febr. Do 1671. Gedooft het kind van Elard Jansz
van Raaypoort en Jannichje Baardus. de getuigen sijn, Ja-
cob Jacobz van Eymont, en Jannichje Jans van Raaypoort.
het kind is genaamt, Willem.

Doopakte van Cornelis Arentsz. Verhagen (DTB Valkenburg, 8 februari 1671)

70
Maïus

Den 21 dito Gerrit Heijbertse van Heijningen neeltje

Junius

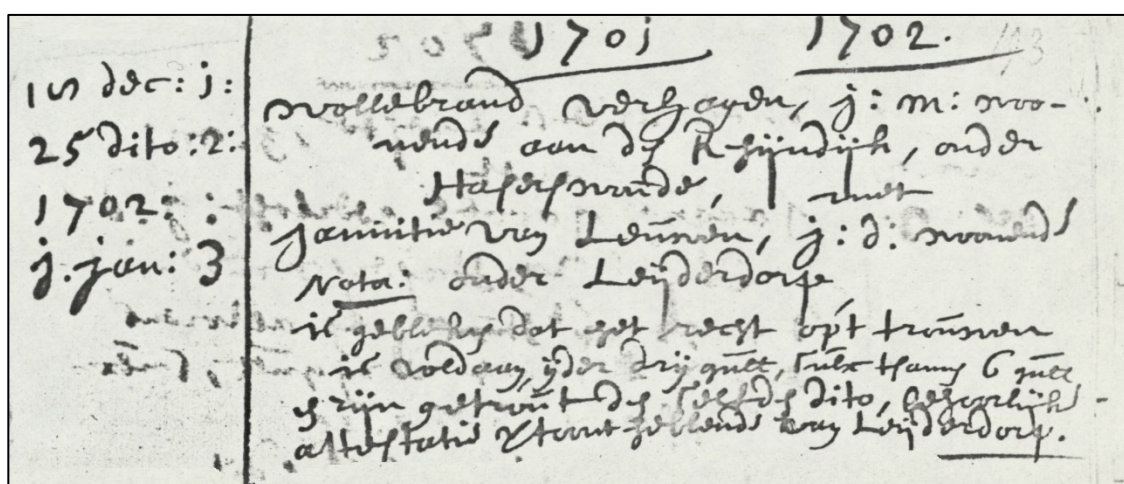
Tijdt	Vader	Kindt	Getuigen
Den 4. dito	Willelm van der Weele	Magdalena	Magdalena Pickoë
Den 14. dito	Pieter Jacobse Piet fraze sonnevelt.	floris	zijn suster
Den 8. dito	Cornelis Hoick	Joast	Annetje Schel- lingerhout
Den 11. dito	Jan Heijbertse	neeltje en Grietje	Annetje en Jovette Wil- lems
Den 18. dito	Jacob pietere	Kindertje	Mergje pie- ters
Den 22. dito	Morden Aaltje Willem	Cornelis	
Den 29. dito	Naack Adriaan	Kiërtje	Willelgonde reijers.

Doopakte van Neeltje Gerrits van Heijningen (DTB Alphen aan den Rijn, 21 mei 1670)

IV-d Wollebrant Arentsz. Verhagen (± 1674 - 1730)

Wollebrant Arentsz. Verhagen, geboren omstreeks 1674. Hij was een zoon van Arent Jacobsz. Verhagen en Jannechie Cornelis Bol (zie onder III-b). Wollebrant was warmoesier (groentekweker) van beroep en huwde op 1 januari 1702 te Hazerswoude met **Jannetje Teunisdr. van Leeuwen**, gedoopt op 14 september 1681 te Leiderdorp, dochter van Teunis Leendertsz. van Leeuwen en Trijntje Cornelis Lammens/ Lammes.

Op 26 mei 1710 werd Wollebrand Verhagen (herkomst Valkenburg) ingeschreven als poorter te Leiden op getuigenis van Dirck Vos (mandemaker) en Pieter Noe van het warmoesierengilde. Tot die tijd woonden zij in een huis te Achthoven in Leiderdorp tussen de Lage Rijndijk en het Jaagpad langs de Rijn. Op 7 mei 1712 verkochten zij hun huis voor 650 gulden. Op 4 oktober 1730 werd het overlijden van Wollebrant aangegeven te Leiderdorp.

Huwelijksakte van Wollebrand Verhagen en Jannetie van Leuwen (DTB Hazerswoude, 1 januari 1702)

De kinderen uit dit huwelijk:

1. **Teunis Wollebrantsz. Verhagen**, gedoopt op 30 juli 1702 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Leendert van Leeuwen en Trijntje Lammes (volgt onder V-i).
2. Arent Wollebrantsz. Verhagen, gedoopt op 2 maart 1704 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Arent Verhagen en Dirkie Japik.
3. **Jacobus Wollebrantsz. Verhagen**, gedoopt op 24 februari 1706 te Leiderdorp. De doopgetuige was Dirkie Jacobse (volgt onder V-j).
4. Jannetje Wollebrantsdr. Verhagen, gedoopt op 8 april 1708 te Leiderdorp. De doopgetuige was Mareij Pa.
5. **Arent Wollebrandsz. Verhagen**, gedoopt op 26 mei 1709 te Leiderdorp. De vader staat vermeld als Willem Verhagen, de moeder als Jannetie van Leeuwen. De doopgetuigen waren Marten Verhagen en Maria Verhagen (volgt onder V-k).
6. Cornelia Wollebrantsdr. Verhagen, gedoopt te Leiden (Hooglandse Kerk) op 21 oktober 1710.
7. Trijntje Wollebrantsdr. Verhagen, gedoopt te Leiden (Loodskerk) op 6 maart 1712.

8. Maarten Wollebrantsz. Verhagen, gedoopt te Leiden (Hooglandse Kerk) op 12 januari 1717.

ontf. xij *Wollebrand Verhagen* Warmoesier van
Valkenburg, is op de getuigenrijde
 van *Sirch Vos Mandemakers & Pater*
Vos kragt van Warmoesiergilde, als
 poorter dier Stede aengenoem op d
 26 Meij 1710.

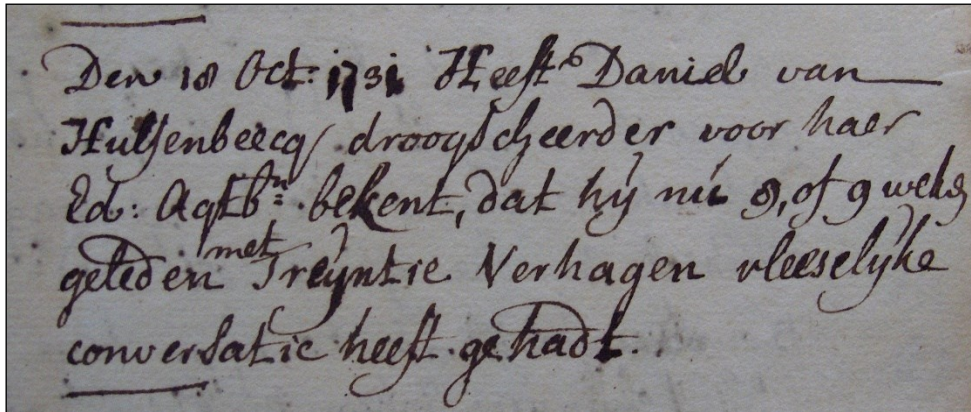
Inschrijving van Wollebrand Verhagen (warmoesier) van Valkenburg als poorter van Leiden, 26 mei 1710 (Archiefnummer 0501A, Stadsarchief van Leiden (SA II) (1574-1816), inventarisnummer 1269, blad 232)

Figuren bij een groentekraam op een markt, Jan van de Velde (II), 1616

Vleeselijke conversatie

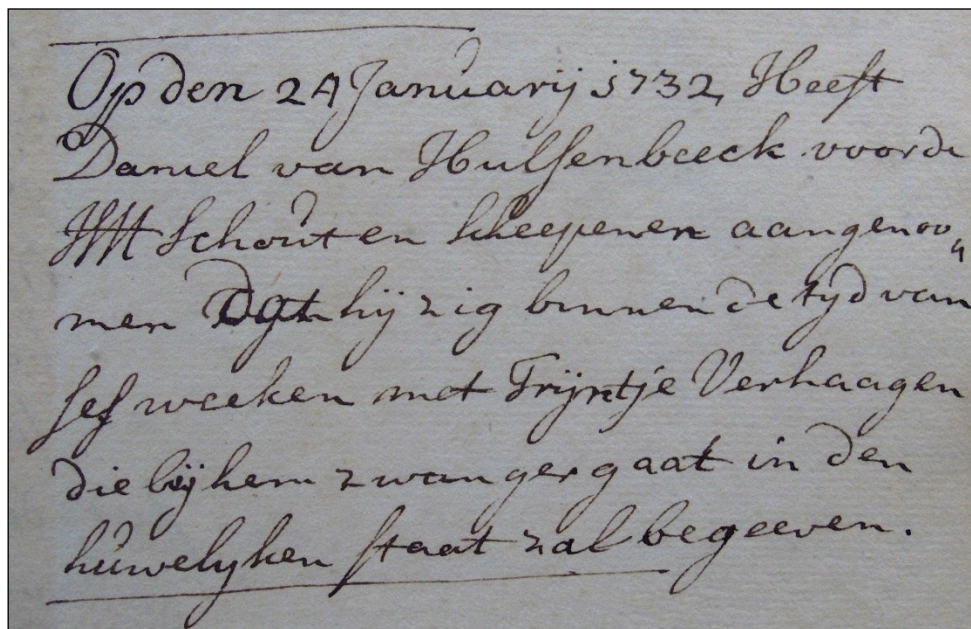
Met betrekking tot Trijntje, de jongste dochter van Wollebrant Arentsz. Verhagen (gedoopt op 6 maart 1712 te Leiden) is nog een fraaie bekentenis in het rechterlijk archief van Leiden bewaard gebleven:

Den 18 Oct: 1731 Heeft Daniel van
Hulsenebecq droogscheerder voor haer
Ed: Agtb: bekend, dat hy nu 8, of 9 weken
geleden ^{met} Trijntje Verhagen vleeselyke
conversatie heeft gehad.

Den 18 oct: 1731 heeft Daniel van Hulsenebecq, droogscheerder, voor haer Ed: Agtb: bekend, dat hij nu 8 of 9 weken geleden met Trijntje Verhagen vleeselijke conversatie heeft gehad.

Toen 3 maanden later bleek dat Trijntje daadwerkelijk zwanger was geworden van deze conversatie moest Daniel Hulsenebeck kennelijk niet geheel vrijwillig voor schout en schepenen verklaren dat hij alsnog met haar in het huwelijk zou treden.

Op den 24 Januarij 1732 Heeft
Daniel van Hulsenebeck voor de
Heren Schout en Schepenen aangenomⁿ,
men dat hy zig binnen de tyd van
ses weken met Trijntje Verhaagen
die bij hem zwanger gaat in den
huwelyken staat zal begeeven.

Op den 24 januari 1732 heeft Daniel van Hulsenebeck voor de Heren Schout en Schepenen aangenoomen, dat hij zig binnen de tijd van ses weken met Trijntje Verhaagen, die bij hem zwanger gaat, in den huwelijken staat zal begeeven.

Op 11 april 1732 werd te Leiden hun dochter Pietermelle gedoopt.

den 1sten july dito. d. vader cornelis de koeff. d. moeder thina troynt
d. getuig jantje cornelis

(den 29. july d. vader roentje leendert van leeuwen. } thina leendert
thina simon } d. getuig
d. getuig leendert.

den 26. july. d. vader bang gerret van thiet. } gerret van thiet.
d. moeder catharina leendert. } d. getuig pieter's gerret
thina leendert } d. getuig pieter's gerret

den 3. aug. d. vader gerret jantje } pieter leendert ramp.
d. moeder arij's leendert } d. getuig.
thina leendert

den 1sten july dito. d. vader damas pieter's ontbarn
thina marritje

den 31. dito d. vader willm roelen
d. moeder myn damels
thina roelant

den 14 sept. d. vader thina leendert van leeuwen } cornelis jantje grootvader
d. moeder teijts cornelis } d. getuig leendert van leeuwen
thina jantje } d. getuig

den 21. dito. d. vader pieter gnaegdenboel } pieter van pomp
d. moeder elisabeth jantje } d. getuig
thina jantje } d. getuig jantje.

den 1sten july dito. d. vader jantje jantje } maria jantje.
d. moeder leendert jantje } d. getuig
thina jantje

den 1sten july dito. d. vader leendert jantje vader leendert } d. getuig jantje
thina jantje } d. getuig jantje

den 20. dito. d. vader d. vader. Barren benigman } d. getuig
d. moeder d. moeder. matet's pieter's } d. getuig
thina marritje

den 5. octob. d. vader jantje woeffels } jantje d. vader
d. moeder. matet's knotters } d. getuig
thina adrianus } d. getuig adrianus

den 1sten july dito. d. vader marit leendert } marit leendert.
thina simon } d. getuig

den 1sten july dito d. vader wouter killemb } wouter killemb
d. moeder jantje jantje. } d. getuig
thina killemb } d. getuig

den 1sten july dito. d. vader claud arion van leeuwen } claud arion
d. moeder marit jantje } d. getuig
thina arion } d. getuig

den 19. dito d. vader d. vader. f. f. f. } f. f. f.
d. moeder. effe damels. } d. getuig
thina. neel'tje

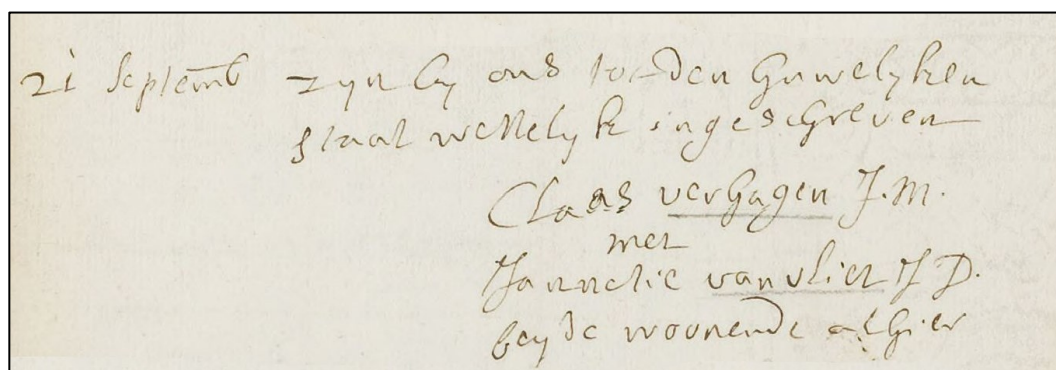
den 1sten july dito. d. vader willm d. vader van leeuwen } d. vader d. vader van leeuwen
d. moeder. annitje claud van woeffels } d. getuig
thina d. vader

29. dito d. vader jantje jantje } jantje knotters
d. moeder. maritje willms. } d. getuig
thina jantje } d. getuig

Doopakte van Jannetje Theunis van Leeuwen (DTB Leiderdorp, 14 september 1681)

IV-e Nicolaas Arentsz. Verhagen (1679 - 1722)

Nicolaas/Claas Arentsz. Verhagen werd gedoopt op 8 oktober 1679 te Leiderdorp. Hij was een zoon van Arent Jacobsz. Verhagen en Jannechie Cornelis Bol (zie onder **III-b**). Nicolaas was brandewijn- en tabakverkoper en huwde op 21 september 1709 met **Jannetje Teunis van Vliet**, gedoopt op 21 december 1681 te Leiderdorp, dochter van Theunis Leendertsz. van Vliet en Antje Pieters. Op 21 oktober 1712 werd Claas Verhagen, "*tabackvercoper van Hasaerswoude*" ingeschreven als poorter van Leiden. Zij woonden toen in de Koornbrughsteeg (zie akte van 19 oktober 1712 van notaris Simon van Douderen, inv.nr. 1710, akte 193). Het overlijden van Nicolaas (Claas) Verhagen werd aangegeven op 24 februari 1722 te Leiden, waarna Jannetje van Vliet op 1 april 1724 opnieuw huwde te Leiden met Huijbert van Jevere/Zeveren.

Handwritten text from a marriage record (Huwelijksakte) dated 21 September 1709. The text is written in cursive and reads: "21 Septemb zyn by ons vordende gewelyken staal welyke ingescreven Claas verhagen J.m. mer Jannetie van Vliet J.D. by de woonende alhier".

Huwelijksakte van Claas Verhagen en Jannetje van Vliet (DTB Leiderdorp, 21 september 1709)

De kinderen uit dit huwelijk:

1. Arent Claasz. Verhagen, gedoopt te Leiderdorp op 20 augustus 1710. De doopgetuigen waren Jan van Vliet en Gertruid Engel.
2. Antoni Claasz. Verhagen, gedoopt te Leiden (Hooglandse Kerk) op 23 mei 1713. Zijn overlijden werd aangegeven te Leiden op 16 augustus 1714.
3. Anthony Claasz. Verhagen, gedoopt te Leiden (Hooglandse Kerk) op 24 oktober 1715. De doopgetuigen waren Jan van Vliet en Maartie van Vliet. Zijn overlijden werd aangegeven te Leiden op 12 december 1715.
4. Johanna Claasdr. Verhagen, gedoopt te Leiden (Hooglandse Kerk) op 12 april 1718. De doopgetuigen waren Jacobus Verhagen en Geertie van der Marck.

Op 27 juli 1712 lieten "*den eersamen Nicolaas Verhagen, tabaksverkoper ende de eerbare Jannetje Teunis van Vliet, egtelieden, wonende binnen deser stad*" hun testament opstellen door notaris Pieter Kerkhoven te Leiden (inv.nr. 1727, akte 38), waarin zij elkaar tot erfgenamen benoemden.

1712 21sten Octob^{er} Claas Verhagen Tabackvercoper van
 Hazerswoude, is op de getuigenlijst
 van formel Haadverborgh & Hendrik
 Sijes, bequod Notarij, als poorter
 dier Stadt aangenomen. op den 21sten
 Octob 1712

Inschrijving van Claas Verhagen (tabackvercoper) van Hazerswoude als poorter van Leiden, 21 oktober
 1712 (Archiefnummer 0501A, Stadsarchief van Leiden (SA II), inventarisnummer 1269, blad 238 verso)

Een boerengezelschap in een tabak- en brandewijn kroeg naar Adriaen van Ostade

den 12. dito	d. vader. cornelis jansz d. moeder. margriet bodder thint. loyff	fara bunder cole. dogtning
den 9. april	d. vader philips benderick thint dircleij	margriet pieter dogtning pieter pieter
den 23. dito	d. vader dirc aridn. ednin d. moeder. margriet edwint thint cladi	margriet cladi dogtning un. foron adeg.
den 1. febr. dito	d. vader jan benderick d. moeder. jannitie benderick thint cladi	francijna dogtning
den 31. dito	d. vader. jan jacobs vander. dood thint annitie	jan. of. cladi dogtning annitie jacobi
den 21. may	d. vader woüten. baveladen d. moeder. catharina bouwen thint jannitie	pieter bouwen. dogtning johann bouwen.
den 10. juni	d. vader jan jansz d. moeder. margriet willms. thint. enijetje	
den 6. aug.	d. vader cornelis roenlijsh d. moeder. tjeentje pitters thint jan	londersloot dogtning carnelis jansz margriet jansz
den 1. febr. dito	d. vader jasper jansz thint jan	jannitie jansz vander Linden dogtning
den 13. dito	d. vader jan zegeriaff thint fara	fara cladi dogtning
den 3. sept	d. vader. willen jansz d. moeder. margriet. van campen thint margriet	anna van Campen. dogtning
den 17. dito	d. vader clemmet willen d. moeder. tjeentje lucas. thint willen	jannitie swanenburg. dogtning margriet swanenburg
den 1. octob.	d. vader jacob wolffers d. moeder. margriet. krotter thint annitie	geentje wolffers dogtning
den 1. dito	d. vader arent verbagh d. moeder. jannitie cornelis thint nicolade	margriet jacob verbagh dogtning
den 29. dito	d. vader willen. floriss. outsborg d. moeder. jannitie cornelis raipborgh thint jan	cornelis dirc dogtning margriet cornelis
den 19. nov.	d. vader cladi elbert d. moeder. cornelis. borsboom thint. annitie	thint elbert dogtning thint cladi
den 1. febr. dito	d. vader. annitie cladi thint benderick.	dogtning

Doopakte van Nicolaes Arentsz. Verhagen (DTB Leiderdorp, 8 oktober 1679)

2. D. vader arij cornelissen bronwer } maartien Hendricx
 ov: D. moeder der. martij willms. } dgetnig
 thint cornelis

1. dito. D. vader cornelis vander coole } francijstij vander coole
 D. moeder maria vander pit } dgetnig
 thint louijs

en 2. D. vader willom knotten } jannetij. knotten
 D. moeder georij jans. } dgetnig
 thint Ruiters

en 3. D. vader willom pieterh phrijb } magetij aridus.
 thint neetj } dgetnig

en 4. D. vader Hendrik van eliet } maarten gideoufen
 D. moeder arij pieter } dgetnig
 thint jannetij

en 5. D. vader Hendrik jansz } class aridus van leunen
 D. moeder agnietij aridus. } dgetnig
 thint arij } martij aridus.

en 6. D. vader thij aridus van leunen } class aridus van leunen
 D. moeder neetij aridus van rhy } dgetnig
 thint ruiters } martij aridus.

en 7. D. vader jasper jansz } jasp. pi. willms.
 D. moeder agnietij aridus } dgetnig
 thint neetj } neetie gerrite gelijkt 8 July 1757

en 8. D. vader georij adriaens van rhy } dgetnig
 D. moeder marrijt georij } dgetnig
 thint neetj

en 9. D. vader philip Hendricx van Dijkwerf } pieter pieterh
 D. moeder elisabet pieter. } dgetnig
 thint pieter. } maartien pieter.

en 10. D. vader jansz jansen } jettie willms.
 thint philip } dgetnig

en 11. D. vader johannes joesph } gellis wiggels
 thint luteij } dgetnig
 madetij jans.

en 12. D. vader cornelis vander kniel } johannes van Boffted
 D. moeder maria van jebagen } dgetnig
 thint dierck } kniebertij vander kniel

en 13. D. vader pieter blanscan } daniel udel
 D. moeder maria van miterbetch } dgetnig
 thint daniel } johanna d. zy

en 14. D. vader willom corles vander lach } dierck sij onk van sijen
 D. moeder neetie sijmons van sijen. } dgetnig
 thint boes } maartij jacob

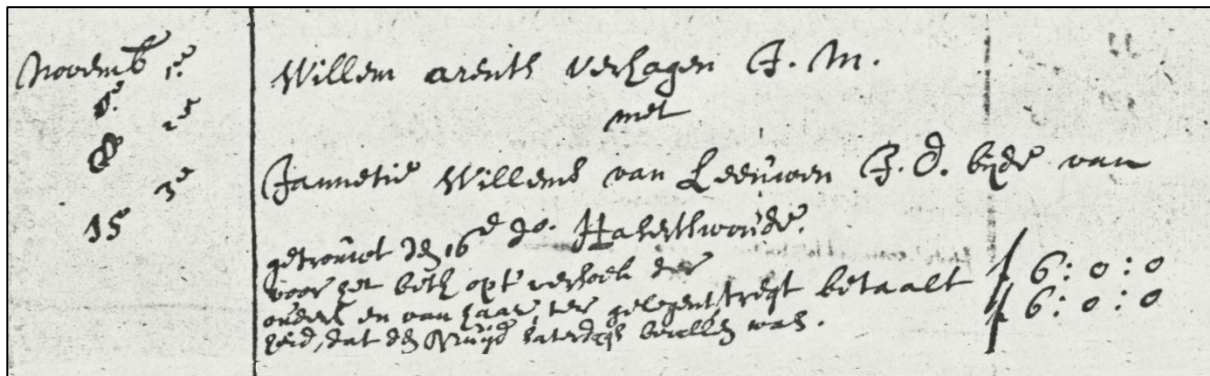
en 15. D. vader willom Hendricx knotten } pieterij. flori
 D. moeder madetij jansz van leunen } dgetnig
 thint barthe

en 16. D. vader ruiters van griet. } grietie jansz
 D. moeder georij jansz } dgetnig
 thint neetj } maartij jans.

Doopakte van Jannetje Theunis van Vliet (DTB Leiderdorp, 21 december 1681)

IV-f Willem Arentsz. Verhagen (1681 - na 1737)

Willem Arentsz. Verhagen werd gedoopt op 16 februari 1681 te Leiderdorp. Hij was een zoon van Arent Jacobsz. Verhagen en Jannechie Cornelis Bol (zie onder **III-b**). Willem huwde op 16 november 1705 te Hazerswoude met **Jannetie Willemse van Leeuwen**, gedoopt op 27 mei 1685 te Koudekerk, dochter van Willem Danielsz. van Leeuwen en Jannetje Willems. In het register van tappers van wijn en bier van Zoeterwoude staat Willem Arentsz. Verhagen beschreven als tapper in de herberg "Ik Leer Nog" in de periode van 1707 tot 1713 in Zoeterwoude. Op 3 mei 1711 staat er in het register "*Willem Verhagen van wijn en bier in Leer Nog*".

**Huwelijksakte van Willem Arentsz. Verhagen en Jannetie Willems van Leeuwen
(DTB Hazerswoude, 16 november 1705)**

De kinderen uit dit huwelijk:

1. Jacobus Willemsz. Verhagen, gedoopt op 22 november 1705 te Hazerswoude. De doopgetuige was Dirkje Jacobs (van der Leth). Jacobus is overleden voor oktober 1706.
2. Jacobus Willemsz. Verhagen, gedoopt op 24 oktober 1706 te Hazerswoude. De doopgetuige was Dirkje Jacobse van der Leth.
3. Jannetje Willemsdr. Verhagen, gedoopt op 20 mei 1708 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Willem en Martie van Leeuwen. Het overlijden van Jannetje werd aangegeven te Koudekerk op 25 mei 1771. Jannetje huwde omstreeks 1728 met Robbert van den Bergh, gedoopt te Koudekerk op 9 oktober 1701 en zoon van Oleff van den Bergh en Neeltje van Leeuwen. Op 17 november 1737 lieten *“de eersame Robbert van den Bergh, meester broodbacker ende de eerbare Jannetje Willems Verhaagen, egtelieden, woonende aan den Hoogen Rijndijk omtrent 't Huijs te Swieten onder den ambagte Soeterwoude”* bij notaris Albertus Kleijnenbergh te Leiden (inv.nr. 2026, akte 246) hun testament vastleggen, waarin zij elkaar tot algehele en universele erfgenaam benoemden. Op 25 mei 1771 werd aangifte gedaan te Koudekerk van het overlijden van Jannetje Verhaage, weduwe van Robbert van den Bergh.

Eveneens staat in dit testament vermeld: *“Ende of ’t quam te gebeuren dat sij testatrice eerst ende sulx van haar voorn. man sonder kind ofte kinderen uijt deesen huwelijke verwerkt in ’t leeven naar te laten geraakte te overlijden, ende dat alsdan haar testatrices vader nog in ’t leeven was, in dien gevalle en anders niet verklaarde sij testatrice deselve hare vader te institueeren in de simpele ende naakte legitime portie”*. Haar vader was toen dus nog niet overleden. Robbert huurde in die periode de broodbakkerij van Lauris Jacobsz. Verhagen op de hoek van de Hogenrijndijk en de Lavassloot, vlakbij het Huis te Swieten.

4. Arent Willemsz. Verhagen, gedoopt op 26 mei 1709 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Marten Verhagen en Maria Verhagen.
5. Maria Willemsdr. Verhagen, gedoopt op 30 maart 1711 te Leiderdorp. De doopgetuige was Maria Verhagen.
6. Maria Willemsdr. Verhagen, gedoopt op 22 juni 1712 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Maria Verhage en Hijndrick Olierhoek.
7. Arent Willemsz. Verhagen, gedoopt op 25 februari 1713 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Maria Verhagen en Hendrik Olienhoek.
8. Arent Willemsz. Verhagen, gedoopt op 25 februari 1714 te Leiderdorp. De doopgetuigen waren Maria Verhagen en Hendrik Olierhoek.

Op 4 juni 1722 (ORA Koudekerk) verkopen de voogden Dirk Verdijk en Louris Verhagen van het minderjarige weeskind van Willem Verhagen en Jannetje Willems van Leeuwen de helft van een nagelaten stuk weiland van 4 morgen en 350 roeden en een stuk hooiland van ongeveer 4 morgen gelegen in de Hondsdijkse polder in de heerlijkheid van Koudekerk aan Reijnier van der Post voor 986 gulden. Jannetje is dus overleden vóór 4 juni 1722.

Café-Restaurant "Ik Leer Nog" aan de Hogenrijndijk te Zoeterwoude, omstreeks 1920

10 d. vader jan cornelisz } rijkshis junk d. moeder grietia jans } dgetuig thint luyt	24 dito. d. moeder. gertit jans thint egrit jans
11 d. vader jacob van Campen } gertit van liden d. moeder catharina van liden } dgetuig thint maetie } maria onwade	den 1 febr. d. vader magten jans dito. d. moeder fien anson thint clausje d. ggetuig. abraham wben gge maetie viden
12 d. vader tullen flooy } cornelis dierck d. moeder. janitje van dierck } dgetuig thint flooy	den 1 d. vader thennis van liden d. moeder annitje pieter thint janitje d. ggetuig. gertit leendert
13 d. vader gertit elen ontscorn } n. e. e. ontscorn thint gertit } dgetuig	den 22 dito. vader jan dierck d. moeder. janitje knottet thint cornelia
14 d. vader andrie dgetuig } dito. d. moeder maritje } thint andrie } ariadte	den 9 febr. d. vader pieter eldery d. moeder maetie jacob thint. maetie
15 d. vader jasper jans dito. d. moeder gertit hermans thint jans	den 16 febr. d. vader leendert van tol thint. aetie
16 d. vader ronehis leendert d. moeder. pieter jans thint. helina (dgetuig, clausje)	den 23 febr. d. vader arent jacob thint. willem
17 d. vader jan leendert van zyn d. moeder. maetie jans. thint leendert	den 30 maart d. vader. frans willem. (vanenburg) d. moeder. willem jans. van luyck thint. willem.
18 d. vader. johan vander. wolf d. moeder. cornelia jacob vander mast. (dgetuig) thint cornelia automa.	den 1 april. d. vader. jacob vander. wolf d. moeder. cornelia jacob vander mast. (dgetuig) thint cornelia automa.
19 d. vader. willem leendert ramp d. moeder. maetie claus colf thint gertit	den 20 april. d. vader. willem leendert ramp d. moeder. maetie claus colf thint gertit
20 d. vader. jacob vander. wolf d. moeder. annitje gertit thint ronehis	den 21 april. d. vader. jacob vander. wolf d. moeder. annitje gertit thint ronehis
21 d. vader. ronehis dierck d. moeder. annitje ronehis thint ronehis	den 22 april. d. vader. ronehis dierck d. moeder. annitje ronehis thint ronehis

Doopakte van Willem Arentsz. Verhagen (DTB Leiderdorp, 16 februari 1681)

